DEcimonono illam veram
sponsam CHristi esse dici-
mus, cui cæteræ omnes
pudoris, & honestatis,
præeminentiæ item, & di-
gnitatis, honorificentissimum & ve-
rissimum testimonium reddunt, at-
que reddiderunt semper. *Vna est co-*
Cant. 2. *lumba mea, perfecta mea: vna est matris*
suæ, inquit scriptura, *electa genitricis*
suæ. Viderunt eam filiæ, & beatissimam
prædicauerunt: reginæ, & concubinæ, &
laudauerunt eam. Vt igitur eas Eccle-
sias, quarum reges atque principes
publicè spectante orbe terrarum, ex
eo tempore, ex quo fidem recepe-
runt Christianam, ad sedis Apostoli-
cæ pedes obedientiam atque subie-
ctionem suam, iuxta Prophetarum
prędictiones, deferunt ac detulerunt
semper, prætermittamus. *Et venient*
ad te, inquit Isaias, *cur vi filij eorum, qui*
Isaiæ 60. *humiliauerunt te, & adorabunt vestigia*
pedum tuorum omnes, qui detrahebant ti-
Isaia 49. *bi, & vocabunt te ciuitatem domini, Sion*
sancti Israel. Et, erunt Reges nutricij tui,
& Reginæ nutrices tuæ, vultu in terra de-
misso

misso laudabunt te, & puluerem pedum
tuorum lingent. Et scies quia ego Domi-
nus, super quo non confundentur, qui ex-
pectant eum. Ecce dabo, inquit Ioannes,
de Synagoga Sathanæ, qui dicunt se Iu- Apoc. 3.
dæos esse & non sunt, sed mentiuntur. Ec-
ce faciam illos vt veniant, & adorent an-
te pedes tuos; & scient quia ego dilexi te,
quoniam seruasti verbum patientiæ meæ;
& ego seruabo te ab hora tentationis quæ
ventura est in orbem vniuersum, tentare
habitantes in terra. Ad Austrum nos
referamus, quantique Australes Ec-
clesiæ fecerunt semper Romanam
Ecclesiam paucis videamus. Vbi in-
primis inter præcipuas Aphricæ Ec-
clesias occurrit celebris illa Cartha-
ginensis, quæ Numidicis, & Maurita-
nicis inuigilabat; & qui huic tanta
cum laude præfuit fortissimus mar-
tyr Cyprianus: Hic profitetur Cathe-
dram Petri, super quem à domino æ-
dificata fuit Ecclesia, principalem es-
se, vnde vnitas sacerdotalis exorta
est; cuius fides Apostolo prædicante
laudata est, & ad quam perfidia non
possit habere accessum. Et alibi: *Deus* Rom. 1.
vnus

Allegans D. Hier[illegible]ymi de [illegible]
catholica elogium folio 186.
aliis doctorum dicta vide. [illegible]

DE VERAE ET FALSAE ECCLESIAE DISCRIMINE,

Ad Sereniſsimum STEPHANVM I. Poloniæ Regem,

STANISLAI SOCOLOVII LIBRI TRES.

Ex ſacris Scripturis, vetuſtiſsimorúmque Patrum ſententijs collecti ac concinnati.

Quibus adiecta eſt pro dignoſcendis & ſugiendis falſis dogmatibus, eiuſdem concio.

Aeditio ſecunda, ab ipſo Auctore priori & emendatior, & locupletior reddita.

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum.
M. D. LXXXIIII.
Cum Gratia & Priuilegio Cæſ. Maieſt.

AD SERENISSIMVM STEPHANVM, POLONIAE REGEM, VICTOREM ET TRIVMPHATOREM MAGNIFICVM,

IN LIBROS DE VERAE ET falsæ Ecclesiæ discrimine,

PRAEFATIO.

MVLTAS QVIDEM *& varias, easq́; pulcherrimas ex multiplici genere potentissimorum hostium victorias, STEPHANE REX, dulce præsidium, dulce decus meum, tibi hoc toto sexennio, quo apud te officio concionatoris fungor, coràm gratulatus sum, nunc absens, propter hãc meam affectam valetudinem, ipsum quasi victoriarum finem, hoc autem est, optatissimam pacem, lætus & ex animo gratulor: quam eandem tibi, nominiq́; tuo amplissi-*

mo, nobis Reipublicæq; nostræ, ac toto orbi Christiano felicem ac faustam in omne æuum euenire, à Deo Opt. Max. precor. Neque qualemcunque ac vulgarem aliquam pacem M. V. gratulor, sed eam, quæ pulcherrima & magnificentissima, hoc nostro seculo, in toto terrarum exstitit orbe, & quæ tot tantisq; præteriti temporis difficillimis, ac plusquam propemodum Herculeis laboribus, contentionibus, bellis ac præstantissimis tuis rebus gestis extremam quasi manum imposuit, easq; pulcherrima catastrophe, hoc tempore conclusit, ad omnemque immortalitatem obsignauit. Quarum quidem admirabili rerum gestarum tuarum virtute atque gloria tu superbissimum ac potentissimum hostem perdomuisti, ad pedesq; tuos, sedisq; sanctæ Apostolicæ matris tuæ inuitum, multisq; temporibus reluctantem, supplicem tandem aliquādo confugere coëgisti. Quæ eadem præstans tua virtus potentis inimici iniurijs, continuisq; diuexationibus, afflictissimas gentes erexit, ac consolata est, illisq; inuictum & insuperabilem tranquillitatis & securitatis parietem excitauit, ac multos mortales ab impotentissimi hominis dominatu

minatu liberauit, opprobrium ex Israel sustulit, ac nescio quam superioribus temporibus contractam ignauiæ maculam abstersit, nomenq́ ac decus gentis pristinum restaurauit. Quæ virtutem, & regni robur multi temporis otio ac desidia quondã veluti consepulta denuò reuocauit, armaq́ue obtusa situ, puluere, ac ærugine, propter diuturnum otium obducta excussit, ac expoliuit. Quibus ijsdem rebus gestis, tu regnum tibi, tuorumq́ erga te animos, nisi et beneficiorum ingrati, & publicæ saluti infesti videri velint, mirificè confirmasti, sterilitatemq́ superiorum Regum tua vbere fœcunditate sustulisti, tot q́ pignora atque aras æterni amoris sponsæ tuæ, regno, inquam tuo, tot inquam nobilissimas ac clarissimas victorias, tot munitissimas arces, & munitiones, tot vberrimas prouincias, tot populosissimas vrbes, flumina, portus, ac integras regiones, tanquã liberos quosdam adiecisti, vt neque tu illi, neque illa tibi sterilis & infœcunda permaneat; vt iã de reliquo tempore, æquè tu illam, atque illa te, tanta, tamq́ illustri, & multiplici intercedente prole, non nisi amare possit. Vicinas gentes perterruisti. Irruit, inquit

ſcriptura, pauor Domini ſuper vniuerſa regna terrarum, cum audiſſent, quod pugnaſſet Dominus contra inimicos Iſraël. Apud Reges atque Principes externos, tibi magnum & immortale nomen comparaſti. Te illi mirantur, tuam amicitiam expetunt, te ſibi perfectum Imperij exemplar proponunt, in te omnium oculi ſunt conuerſi, te omnes in cœlum iure ac verè ferunt. Quæ eadem rerum geſtarum æternum celebranda gloria, ora inimicarum ac æmularum gentium ad maledicendum quondam aperta magnificè obſtruxit, ad nouas autem laudes tuas prædicandas aperuit, ita vt tuas præſtantiſsimas virtutes inuiti prædicent, vel tacendo iuxta Comici dictum, ſatis laudent. Quæ religionem Catholicam, ordinem ſacrum, cultum literarum, omnémque humanitatem ad eas ipſas hoſtis immaniſsimi crudelitate afflictas ac planè deſolatas gentes denuò intulit, ipſumqúe Chriſtum Dominum in ſuam poſſeſsionem quaſi poſtliminio reduxit: quæ templa atque delubra: araſq́; ipſas earum gentium, auariſsimi hoſtis cupiditate denudata, tua inſigni pietate & munificentia, veſtimentisq́; tuis propemodum

dum, omniq́ue aurea & argentea supelle-
ctili denuò vestiuit, pristinoqúe splendori
reddidit. Auditusq́ue post multum luctum
& lamenta in terra nostra sonus Cythar-
ræ & Buccinæ, vox exultationis et lætitiæ,
ac iubili: ille inquam: Reuersus est omnis
Israël & Iosaphat Rex antè illos in Ierusa
lem, cum lætitia magna, eo quod dedisset
illis Dominus gaudium de inimicis suis. In-
greßique sunt in Ierusalem cum Psalteriys
& Cytharis & tubis in domum Domini.
Talem inquam, tam raram, tam illustrē,
tam magnificam, totq́ue fructibus & doti-
bus grauidam, & dotatam pacem, tibi gra
tulor, ac perpetuo firmam & stabilem à
Deo immortali supplex precor: neve hos i-
psos tuos veros & æternos triumphos ægri
tudo contaminet aliqua, æterno parenti,
cōceptis in eā rem votis supplico. Verū cum
oīs gratulatio quæ dono caret, inops, ieiuna
& sterilis sit, minusq́ue grato animo accipi
soleat, vacuumq́ue ante conspectū Dei atque
regū comparere, vel ipsa scriptura teste, nō
conueniat; eā ob causam tractationis de Ec
clesia Dei apud M.V. aliquādo susceptæ, eā
partē quæ de discrimine veræ et falsæ Eccle
siæ agit, eiusq́ue signa, indicia, & verißimas

notas explicat, M.V. mitto: vt quemadmodum quondam falsos Prophetas, verissimis & maximè proprijs coloribus depinximus, ita nunc veram sponsam Iesu Christi, inter tot innumerabiles eius æmulas & inimicas, veramq; eius formam & speciem demonstremus. Tuum enim illud semper fuit sapientissimum iudicium: qui veram Dei Ecclesiam demonstrauerit, qui discrimen eius à falsis cœtibus inuenerit, eum omnes hæreses, hoc vno facto sublaturum & interempturum esse. Et verissimè quidem. Nam illud quidem inter omnes sectarum huius sæculi homines, qui modò sanæ mentis aliquid reliquum habent, conuenit, Ecclesiæ Dei parendum esse: vt quæ sit domus Dei viuentis, columna & firmamentum veritatis, corpus Christi, cui qui non pareat, ille in loco Ethnici & Publicani sit habendus. Quæ autem vera sit, quæ falsa Ecclesia, in eo cardinem negotij versari, omnemq; causæ controuersiam, omnibus id sibi falsò tribuentibus constitutam esse: quam qui sustulerit, ille omnibus disputationibus ac controuersijs finem facilè imposuerit. Ita tu, nō modo de his artibus, quæ tuæ sunt propriæ, Regijs inquam ac Impera-

peratorijs, sed de alijs quoq; ita sapienter, ita acutè statuere soles, tanquam eas ipsas solas didiceris: sic vt te earum disciplinarum artifices & doctores plerunque mirentur, tuasq; sententias atque iudicia laudēt, atque appellent. Ita autem M. V. eam nobilissimam pacem gratulor: vt simul Deum immortalem orem, vt qua felicitate et successu externos fregit & perdomuit hostes, nullaq; vi submouendam gloriam, sibi posteritatiq; suæ peperit, eadem contra quasdam internas ac domesticas vtatur pestes. Pestes autem cum dico, non homines sed hominum vitia intelligo: hoc autem est extremam impietatis ac malè de Deo, rebusq; diuinis sentiendi, tot iniquissimis legibus ac fœderibus communitam licentiam, totq; fœdissimas hæreses, & ea quæ sub hæresibus latent, indeq; oriuntur flagitia, cultus inquam diuini abrogationem sacramentorum, ac sanctissimarum cæremoniarum profanationem, templorum expilationem, sacrorum vasorum conflationem, dotis Ecclesiasticæ direptiones, sacri ordinis in ordinem redactionem, pudoris alieni incestas oppressiones, priuatorum bonorum per luxum & ambitionem immoderatam

profusionem: vnde rapinæ, vsuræ, simoniæ, vnde mater omnium malorum promanat auaritia, furta denique, rapinas, publicos peculatus, innocentissimorum hominum impunitas vexationes, vulnera, pulsationes, cædes, aliaq; infinita vitia prodeunt. Quibus malis tantò diligentius, cum maioreq; studio, hoc tempore tibi erit obsistendum, quantò magis pax ipsa talia vitia alere, illisq; fomitem quendam subijcere solet. Cum enim pax & tranquillitas, omnia quæ optima humano generi esse putantur secum ferat, hoc tamen nisi prudenter & sapienter regatur habet vitij, vt sub illius vmbra infinita succrescant mala, ocium, inquam, ex quo luxus & profusio, inde temeritas & curiositas: inde hæreses & multifarij errores, inde legum contemptus, legitimiq; magistratus despectio: inde turbæ domesticiq; tumultus: bella ciuilia: inde ad extremum occasus & interitus rerumpub. Quibus malis ita tu facilè obsistes, si primum iniquissimas leges quasdã, cum naturæq; & omnis honesti legibus pugnantes, omniq; æquitati inimicas publico Reipub. sancito sustuleris, si licentiæ frena imposueris: si à fæcibus externis, quæ hanc

Rem-

Rempubl. iam olim turpiter defœdant, regnum maturè expurgaueris: si nullum vitium impunitum, nullam virtutem præmio non affectam esse volueris, si benemeritos homines amplissima dignitate, summisq; honoribus ornaueris: si robustos clamatores, quos Demosthenes ac tota Græcia δημαγωγοῦς *vocat, contempseris: si facinorosis merita supplicia irrogaueris: si ius suum cuique reddideris: si Tros Tyriusq; nullo tibi in tanta nationum, quibus cœlitus praes, diuersitate, iuxta Poetæ dictum discrimine agetur, sed veluti sol quidam benignus ex æquo te omnibus illis amandum et fruendum exhibebis, si Sacrosanctis Ecclesiis Episcopos sanctissimos & doctissimos præfeceris, publicas præfecturas præfectis integerrimis ac innocentissimis viris, qui non ambitione certent, sed dignitate & merito gradum sibi ad veram laudem comparent, non tam ad humana varia & incerta iudicia, quàm ad vnctionis ipsius, spiritusq; sancti, qui tuo muneri astāt, internum instinctum contuleris: aulam militesquée tuos, quod facis, quodquée etiam atque etiam in tanta licentiæ, morumquée dissolutione facere debes, in of-*

in officio continueris, si ipse denique omnes eas virtutes atque sensus, quos ad Regnum & Imperium hoc, Dei immortalis munere, tanquam pulcherrimam quandam & ditißimam dotem affatim attulisti, sacrosanctos conseruaueris: religionem inquã, pietatem, zelum decoris domus Domini, iustitiam, animi æquitatem et moderationẽ, mãsuetudinem, & ad maiores obedientiã, morum sinceritatem cum summa grauitate cõiunctam, grataq; lenitate conditam, amorem in tuos, in condonandis iniurijs planè inuictum & incomparabilem, verè Stephano dignum, qui nouerat aliquando etiam pro persecutoribus exorare, animũ, omnem denique honestatem ac vitæ continentiam, pauperum & orphanorum curã & solicitudinem, ac reliquas innumerabiles dotes conseruaueris: neque eam animi tui constantiam suo loco vnquam dimoueri passus fueris. Quibus quidem virtutibus, ita vsque adhuc abundas: vt non cum Regibus tantum, aut alijs tui ordinis & cõditionis hominibus: sed cum ipsis etiam in eo genere virtutum perfectis certare possis. Nec modo ab his vlla vnquam ratione te deterreri patieris, sed augebis etiam, &

cu-

*cumulabis, vtq́; extrema conueniant primis, etiam atque etiam vehementer elaborabis: memor illius pulcherrimi D. Basilij dicti: μὴ προκοπτεῖν ἐστὶ ἀποκοπτεῖν. hoc autem est, vt sanctus interpretur Leo: Non proficere deficere est. Nunc autem sapientissime Rex, illud apud te statue, atq́; ita iudica, hanc ipsam pulcherrimam mulierũ, cuius nunc verissimos colores atque ornamẽta, ex quib. illa cognosci possit, refero atque explico, non tam à me, quam ab ipso Iesu Christo in cruce pendente, in qua illa ex latere eius aperto tanquam altera Eua ex costa Adæ profluxit ac progenita, eiusq́; sanguine qui inde manauit, sanctificata atque lota est: illis verbis, quibus quondam dilecto discipulo suo, matrem suam Ioanni commendauit, nunc tibi itidem commendare, STEPHANE REX inclyte: ECCE MATER tua, quæ te in lauacro *fontis cælorum regno genuit, quæ Catholicè et Orthodoxè educauit, quæ singulis annis corpore & sanguine sponsi sui pascit & reficit, quæ in Maximum Regem & Principem vnxit. Accipe igitur illam in tuam, vt quidem iam olim accepisti & adamasti, & à cuius constanti amore & dilectione*

ctione non te Doctorum errantium, toties tua caussa ne quicquam collecta, impia manus, non patriæ communis contagio, non æqualium quondam cauillationes, ac conuitia, non ambitio vlla principatusq́ cupido, non ciuium ardor, vt inquit ille, praua iubentium, non instantis vultus tyranni abducere potuerunt vnquam. Et mortui sunt illi, qui quærebant animam tuam, tu tamen viuis, viuis imò & felicissime victor & triũphator magnificus regnas, & tamdiù viues & regnabis, dum istum præstãtissimum animum erga Christum, qui te in partem vnctionis suæ vocauit, coronaq́ue gloriæ & victoriæ induit, eiusq́ vnicam sponsam geres. Scitum est illud & memorabile, dum ad Polocense bellum proficiscebamur, factum tuũ. Ardebant tunc initio belli omnium animi, in apparatuq́ tantæ obsidionis occupati erant, omnia tunc alia quisque cogitabat, cum tu de medio illo itinere, diuino ac cælesti quodã furore percitus. Collegij sancti patres (dimidiata ferè cum illis pecuniola, quæ tum victus præsentis, in ærario satis exigua pro infinitis illis sumptibus fuit) in Transyluaniam germanam patriam tuam fundandæ Catholicæ

reli-

religionis causa misisti. Cuius diuini tui facti eum fructum cepisti, vt & tu pulcherrima & optatißima victoria potitus sis, & illi Christo Domino nobilem prouinciã tuo studio adiecerint: illudq́ magnificè cõprobatum est; primum quærendum esse regnum Dei, & omnia adijci nobis. Macte igitur ea pietate & amore erga Deũ, & verã Ecclesiam Iesu Christi esto, nihilq́ aut publicè, aut priuatim vtile esse cuiquam cẽseas, quod cum illius incommodo ac dedecore sit coniunctum. Errant enim, errant vehementer pleriq; Principes Christiani, qui vulneribus illius suarum rerumpub. vulnera sanari posse putãt: eius perturbatiõe suam pacẽ tuentur, eius paupertate suas diuitias augent. Regnum siquidem Christianũ illa infelice felix esse nõ potest. Pendent.n. à diuinis res humanæ: illas si contẽnamus, has non facilè tuebimur: illæ si labefactentur, hæ statim corruẽt. Et cũ vera Ecclesia nihil aliud sit, quam regnum illud cæli, de quo prædixit Daniel: In dieb. aũt regnorũ illorũ suscitabit Deus regnum cæli, quod in æternũ non dißipabitur, & regnum eius alteri populo non tradent: comminuet aũt et consumet vniuersa regna hæc, et ipsum stabit in

bit in æternum. Cui quidem Regno, omnia Regna ſubiecta eſſe debuerunt: cuius regni cætera membra & particulæ quædam sũt: qui totum illud violauerit, infecerit, profanauerit, partes item ſanas, & incolumes nullo modo diu tueri ac ſuſtinere poterit vnquam. Probauerunt hoc Aſiæ regna, probauerunt Græciæ, idq́; magna rei Chriſtianæ inclinatione & ruina, ſed et noſtros vicinos, atque adeò noſipſos iſta ipſa nimia, ſi dijs placet, prudentia, quàm parùm ſuperioribus temporibus iuuerit, quàm parum bonæ nobis frugis attulerit, experti ſumus, ac in dies magis ac magis experimur. Eos inquam Principes tali ſenſu præditos, Rex prudentiſſime imitari noli, ſed illos potius, quibus cum tibi multa communia ſunt, Machabæos inquam viros fortiſſimos, de quibus illud ſcribitur: Dixit autem Iudas & fratres eius: Ecce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta & renouare. Dauidem autem vel imprimis Regem Pientiſſimum, de quo itidem pace ſimiliter potito, locumq́; Domino & tabernaculo eius quærente, cultumq́; eius ſolicitè cogitante, illud narrat ſcriptura: Iurauit Domino Dauid, votum vouit Deo

STANISLAI SOCOLOVII DE VERAE ET FALSAE ECCLEſiæ diſcrimine.

LIBER PRIMVS.

PROOEMION.

NON ſine diuina ac cœleſti prouidentia, quæ regit Iſrael, quæ deducit velut ouem Ioſeph, eueniſſe exiſtimãdum eſt; vt poſt ſeptuplum vario & multiplici igne, hæreticorum inquã, & ſchiſmaticorum impugnationib⁹, ac calumnijs, probatos omnes fidei Chriſtianæ articulos, vltimo tandem occidente ac ſeneſcente ſeculo, nouiſſimis temporibus inſtantibus, vrgente Antichriſto, hic ipſe de vera Eccleſia Dei, ſponſa CHriſti, articulus, *Pſalm. 79.*

quæ, & qualis ipſa ſit, ac vbi inueniatur, probandus, ac diſcutiendus, relictus eſſe videatur. Vt tanquam impendente altero longè periculoſiore ac funeſtiore orbi terrarum diluuio, alia arca Noe, in qua tantum effugiat naufragium, populo ſit quærenda Chriſtiano. Vt enim nihil ſalutarius, nihil optabilius eſſe ſolet, quàm nocte intempeſta ingruente, ventis excitatis, tempeſtate & procella ſæuiente, latrone, & inimico inſtante; viatori quidem vrbem & diuerſorium; naufrago portum; fugiẽtibus ex acie caſtra; diſiectis & errantibus nauibus cynoſuram; diſperſis ouibus, caulas & ouilia; pauloque poſt futuram lucem, demonſtrare: ſic & nunc, ingruente ſumma illa & vltima nocte, atque rerum omnium occiſione, qua charitas refrigeſcet, fides extinguetur ſæuiente infeſtiſſimo latrone, & pirata Antichriſto, impendente extrema tribulationum & perſecutionum tẽpeſtate, per tot hæreſes & ſchiſmata, tãquam inquietiſſimos ventos, Chriſti diſiectis ratibus, inclinata acie, oui

buſq;

busq; dissipatis, nihil magis vtile, magisque necessarium esse potest; quàm veram IESV Christi sponsam, vnam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, Christi ouibus indicare. Ne nocte intēpesta opprimantur: ne naufragium faciant: ne spolientur: ne aberrent: ne à feroci lupo extra caulas & ouile pastoris sui reperiantur: vt denique, quid in tanto errorum turbine & procella electi Dei sequi, quid fugere debeant, recenti quasi commoneantur præmonitione.
Hæc enim est ciuitas illa in monte posita: hæc est vrbs fortitudinis Sion, saluator in ea murus & antemurale; columna & firmamentum veritatis: & ideò, ne portæ quidem inferi, ipseque portarum dominus, Antichristus, cōtra illam pręualere potest: intra cuius septum, nemo deprædari, nemo spoliari, nemo decipi, aut falli solet. Hęc est tutissima illa statio carinis, vnicusque portus salutis; in quo nemo naufragium patitur, nemo perit, nisi malè & indignè in vocatione sua viuat: hæc sunt castra illa DEI viuen-
Matth. 5. *Esaiæ 26.* *1. Timoth. 3.* *Matth. 16.*

tis, quæ nullus hostis perfringere aut capere potis est: hæc est fixa, nautisq; gratissima cynosura, portum naufragantibus monstrans; qua duce, nemo aberrat vnquam: hoc est illud ipsum ouile ouium, quibus anteit pastor, & oues eum sequuntur, & vocem eius audiunt; quòd nullus lupus superare, nulla fera pessima adire potest: hęc est illa lucerna ardens, posita super candelabrum, errantibus viam monstrans: hæc est sancta Hierusalem, de qua Isaias: *Ecce tenebræ operient terrã, et caligo populos, super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui:* hæc est domus Dei viuentis, in qua, ex nuptijs rediẽs paterfamilias, vbi suos inuenerit seruos vigilantes; præcinget se, & ministrabit illis: & in qua sola agnus Paschalis manducatur. Extrà quam ne inueniamur, ex qua ne vltimis illis nocentissimis temporibus egrediamur, monet diligenter ipse paterfamiliâs: *Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere.*

Ioan.10. *Matth.5.* *Isaiæ 60.* *Lucæ 12.* *Matth.24.*

Surgent

Surgent enim Pseudochristi, & pseudopro pheta: & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Ecce prædixi vobis: Ecce in deserto est; nolite exire: ecce in penetralibus; nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vsque in Occidentem; ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquila. Extra hanc domum salus non est, vita non est, fides non est, iustitia non est: extra hanc veritas non est; est enim columna & firmamentum veritatis: extra hanc Sacramenta & cerimoniæ non sunt: vel si sunt, non prosunt: spes immortalitatis non est: extra hanc Spiritus sanctus nulli datur, qui illi semper assistit, eiusque propria dos est: extra hãc Christus non est; caput enim eius est: Deus non est, nam hic caput Christi est. In hunc enim modum eam catenam nectit Paulus: *Volo autem vos scire, quòd omnis viri caput, Christus est, caput autem mulieris, vir: caput verò Christi, Deus:* Extra hanc qui est, tanquam ethnicus & Publicanus est: extra hanc virtus

1. Timoth. 3.

1. Cor. 11.

non colitur, & si colitur, nō prodest. *Quisquis ab Ecclesia Catholica*, inquit Augustinus, *fuerit separatus, quantumuis laudabiliter se viuere existimet, hoc solo scelere, quòd à Christi vnitate diuisus est, non habet vitam, sed ira Dei manet super illum*. Hāc neminem ignorare debere, monet idem Augustinus. Vt autem hanc nemini ignorare licet; ita eius cognitio est difficillima. *Sexaginta sunt*, inquit Scriptura, *reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum nō est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea: vna est matris suæ, electa genitrici suæ*. Octuaginta fuerunt vsq; ad tempora Epiphanij hæreses: ducentas suo iam demum tempore numerat Picus Mirandulanus: consecutę sunt postea infinitæ ac inenumerabiles aliæ: exoriuntur item indies magis ac magis aliæ; ita, vt bellè Athanasius semper, primæ secundam dicat succedere: & secundæ tertiam: & sic deinceps, sic vt semper posterior priore sit deterior. Nulla tamen ex his fuit, ac ne nunc quidem in tanta earum multitudine est, quæ se non illam vnicam columbam

Epist. 152. ad Donatistas.

Epist. 170. ad Seuerinum.

Cant. 6.

In Epist. ad vitam solitariā agentes.

bam atq; dilectam esse dicat: quæ nõ vultum, aspectum, incessum, gestum, ornatum, vestitum eius sibi affingat atq; repręsentet. Quis igitur in hac varietate tanta non aberret? quis id, quod verum est, facilè sine duce inueniat? quis non hæsitet? Itaq; multò clariùs, teste Augustino, veteres Prophetæ, sanctiq; Apostoli, tamque prisci, quàm huius sæculi Doctores, de ipsa Ecclesia Christi scripserunt, atq; prædixerunt, q̃ de ipso sponso eius Christo Iesu: Plures illius imagines, colores, ornamenta, ex quibus cognosci ac dijudicari possit, adumbrauerunt, quam ipsius sponsi, quem in ædibus sponsæ facilè inueniri posse iudicauerunt.

Sequemur igitur & nos hos ipsos præstãtissimos ac sanctissimos duces, sed longis post passibus: ac quæ sit hæc ipsa pulcherrima mulierum, inquiremus. Quæ item inter sexaginta regis *Salomonis* reginas, & octoginta concubinas, tot inquam & tam varias, & pugnantes seculi huius sectas atque hęreses, vna columba eius, per-

fecta eius, vna matri suæ, electa genitrici suæ, priusquam tanta, tamq; horrenda nox incūbat, docebimus. Qui conatus noster, vt meliùs & fructuosiùs succedat, cum seruo illo, quem ad quærendam & accipiendam sponsam filio suo, primus pater credentium Abraam miserat, patrem Domini mei occurrere nobis hodie precor: & facere nobiscum misericordiam velit, indicetque nobis puellam, quā præparauit seruo suo Isaac, vt per hoc intelligamus, quòd fecerit misericordiam nobiscum. Pius autem lector, nos, qui tantum opus aggredimur eodem prosequatur voto: DOMINVS mittat angelum suum coram te, vt inuenias sponsam, & vxorem filij eius.

Genes. 24.

EA

EA SIGNA, QVAE HAEretici putant veræ Ecclesiæ indicia esse, vera signa non existere.

CAPVT I.

VBI igitur paſcat, vbi cubet, pulcherrima hęc mulierum, inquiramus; ne poſt greges alienarum vagari incipiamus: idque ea ratione, vt primum ea ſigna, (quę iſti, qui falsò ſibi nomen Eccleſiæ vendicant, comminiſcuntur) referamus ac confutemus: ſimul illudque doceamus, neque hæc vera ſigna veræ Eccleſiæ, eſſe; & ſi ſint, magis tamen huic Eccleſiæ Catholicæ, quàm iſtis conuenire. Deinde ipſi veras & proprias eius notas & inſignia, quibus ſacra ſcriptura, quibus omnes vniuerſales Synodi, quibus Patres, quibus vniuerſa vetuſtas vſa eſt, in medium proferamus. Nam cùm iſti animaduertiſſent eas notas, quibus Apoſtoli, apoſtolicique viri, atque adeò omnis antiquitas, veram à falſa diſtinxit Eccleſi- *Cant. 1.*

am, ſuis ſectis & hæreſibus conuenire non poſſe: alia ſigna, aliaſq; notas, quę illorum cœtibus vtcunque accōmodari poſſint, quærenda ſibi exiſtimarunt, in quibus aſtruendis, idem illis euenit, quod in cæteris ferè omnib⁹; vt, primùm à nobis ac vniuerſa vetuſtate recedant, deinde ipſi ſecum non conueniant. A nobis quidem recedunt, dum alia quædā & nuſquam antea nobis audita ſigna referūt: ſecum autem diſſident, dum alij alia ſequuntur. Quidam enim vnum ſolum veræ Eccleſiæ Dei ſignum eſſe ſtatuunt, perfectam ſcilicet populi Dei ſanctitatem, innocentiam, ac vitæ integritatem: vt illa demum vera ſit Eccleſia, in qua omnes à minimo ad maximum cognoſcant Dominum: in qua omnes ſint iuſti: per quam non tranſeat incircumciſus, neque immundus: in qua nemo peccet: quam omnes, qui viderint, cognoſcant, quod illa ſit ſemē, cui benedixit Dominus: quæ ſit ſancta, immaculata, ſine macula, ſine ruga. Quæ ſententia Nouati primò, deinde Donatiſtarum, Anabapti-

baptiſtarum deinceps fuit. Quidam duo, puram, & ſanam Euangelij doctrinam, & rectum vſum Sacramentorum, quomodo illi omnes, qui Auguſtanam ſequuntur, vel ſaltem, qui eam ſe ſequi ſimulant opinantur: eadem Brentij, eadem Caluini, & qui eorum doctrinam imitantur, fuit ſententia. Centuriatores ad has duas, addũt alias duas, perſeuerantiam in confeſſione fidei, vſq; ad mortem: & obedientiam, ad miniſtrum verbi. In qua tamen ſignorum ac ſententiarum varietate illa duo maximè iactant, ac quaſi in prima conſtituunt acie, ac veluti Catholica veneratione præcipuè colunt; Verbi Dei, doctrinæq; Euangelicæ, incorruptam profeſſionem, ac Sacramentorum conuenientem diuinę inſtitutioni vſum. Nos verò illud dicimus: Primum quidem hæc talia eſſe, ſine quibus Eccleſia Dei non ſit: neque tamen hęc ideò vera Eccleſię Dei ſigna habenda eſſe, cùm non ſtatim ſequatur: vt, ſi quid tale eſt, ſine quo aliqua res eſſe non poſſit, illud ei⁹ rei notam atq; indicium eſſe. Nam & le-

ges

ges, & magiſtratus, & iudicia talia ſunt, ſine quibus reſpublica omninò ſtare non poteſt: neque tamen ideo, aut leges, aut iudicia, aut magiſtratus alicuius Reipublicæ notæ & ſigna ſunt. Sic ſomnus, cibus, potus, ea quidem ſunt, ſine quibus humana natura omninò conſiſtere non poteſt; neque tamen aut hominis, aut alicuius animantis hæc ſunt inſignia, aut proprię notę, quin potiùs accidentia quędam, omni generi animantium communia: quibus ſi quis tanquam proprijs quibuſdam ſignis ac notis vti vellet; hic ſtultus quidam ac mentis expers eſſe videretur. Et vitę igitur integritas, atque ſanctitas huic vitæ cōpetens, & purum putumque verbum Dei, rectuſque ac legitimus Sacramē torum vſus, perſeuerantia item ac obedientia, huiuſmodi quidem ſunt, ſine quibus Eccleſia Dei eſſe non ſolet: ſigna tamen Eccleſiæ DEI hæc nullo modo eſſe poſſunt: & ſi ſint, magis tamen veræ Eccleſiæ, quàm iſtis, qui ſe his rebus nimis efferunt, conuenire. Primū igitur hos ipſos, qui hæc ſigna

Ec-

Ecclesię Dei esse statuũt, qui sine scriptura quidq̃ dicere erubescũt, vel hæc ipsa signa, & indicia Ecclesiæ, ex eo ipso verbo Dei, sacraq́; scriptura demõstrare oportuit, ac aliquem insignẽ, vel ex lege veteri, vel ex Euangelio, vel ex Paulo, locum adferre; vbi clarè & euidenter hæc ipsa, quæ dicunt signa, veræ Ecclesiæ notæ esse doceantur: cum nihil admittendum esse tradant, quod scripturis non probetur: & quicquid sine illis dicitur, vt verbo affirmatur, ita verbo reijciendum esse moneant: cùm nihil neque magnum, neque paruum sit, quod modò ad salutem aliqua ratione pertineat, quod in scripturis clarè & expresè contineri non putent. Docuissent igitur insigni aliquo & euidenti scripturæ testimonio, aut vitę integritatem, aut purum putumq́ue verbum Dei, aut legitimum Sacramentorum vsum, aut perseuerantiam atque obedientiam in fide, notas veræ Ecclesiæ esse; verùm nihil tale adferunt, neque adferre possunt. Et in eam quidem partem, quæ docet sine scripturis, sine-

neque verò Sacramentorum vsu, alijsque eius generis, Ecclesiam Dei non esse, sine omni negotio, plurima sacrę scripturæ testimonia, tàm in veteri, q̃ in noua lege inueniri poterũt; hæc tamen veræ Ecclesiæ signa, atque notas esse, ex quib⁹ illa cognosci possit, nusquam scriptum reperient: quin contrarium potiùs, vbi vera sit Ecclesia, ibi hæc omnia quærenda esse; ducem & regulam, atq; magistram earum rerum omnium, Ecclesiã existere. Quales sunt illi loci: *Si ergo dixerint vobis: ecce in deserto est; nolite exire: ecce in penetralibus; nolite credere. Vbicunq; .n. fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ*: id est, vbi vera Ecclesia, ibi sacri Euangelistæ, eorumq; interpretes, ibi verbũ Dei, ibi verus Sacramentorum vsus, ibi cætera omnia. Et illud: *Non potest abscondi ciuitas suprà mõtem posita.* Hac ergò reperta, & leges eius, & arcana illius, & reliqua omnia ad eam pertinẽtia, facilè reperire licebit. Et illud Pauli. *Ecclesia*, inquit, *quæ est columna & firmamentum veritatis*. Cuius tandem veritatis? nũ eius, cuius sensus magister est?

Matth.24. *Matth.5.* *1.Timoth.3.*

est? nequaquam; nam hæc seipsam spõtè offert: an eius, quæ per demonstrationem quæritur? ne huius quidem? nam hæc Philosophorum est. Illius igitur, quæ ex scripturis petitur atque confirmatur: Non scriptura igitur Ecclesiam, sed Ecclesia scripturam, tanquam columna & fundamentum omnis veritatis fulcit atq; indicat. Agnitaq; Ecclesia, veram scripturam demonstrat: est enim scriptura propria eius possessio: est depositum in sinu eius conditum: est semen quo is ager consitus viret. Quod præclarè explicat vetustissimus Doctor Tertullianus: *Deinde quoniam nihil proficiat congressio scripturarum, nisi planè, vt aut stomachi quis ineat versionem, aut cerebri. Ista hæresis non recipit quasdã scripturas: & si quas recepit, adiectionibus, & detractionibus, ad dispositionem instituti sui interuertit: & si recipit, nõ recipit integras: & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diuersas expositiones commentata conuertit. Tantùm veritati obstrepit adulter sensus, quantũ & corruptor stylus. Variæ præsumptiões necessariò nolũt agnoscere ea,*

Tertullianus de præscriptionibus aduersus hæreticos.

ea, per quæ reuincuntur: his nituntur, quæ ex falso composuerunt, & quæ de ambiguitate cœperunt. Quid promouebis exercitatissime scripturarum, cùm quid defenderis, negetur ex diuerso, si quid negaueris, si defendatur. Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione: nihil consequeris, nisi vilem de blasphematione laudem. Ille vero, si quis est, cuius causa in congressum descendis scripturarum, vt eum dubitantem confirmes, ad veritatem; an magis ad hæreses deuerget? hoc ipso motus, quod te videat nihil promouisse æquo gradu negandi & defendendi, diuersa parte statutum: certè & pari altercatione incertior discedet, nesciens quam hæresim iudicet. Hæc vtiq; & ipsi habent in nos retorquere? Necesse est enim & illos dicere, à nobis potiùs adulteria scripturarum & expositionum eorũ mendacia inferri, qui proinde sibi defendant veritatem. Ergo non ad scripturas prouocandum est: nec in his constituendũ certamen, quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum certa. Nam & si non ita euaderet conlatio scripturarum, vt vtramque partem parem sisteret: ordo rerũ desiderabat illud prius proponi, quod nunc

solum

solum disputandum est: Quibus competat fides ipsa, cuius sint scripturæ: A quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani. Vbi enim apparuerit esse veritatem disciplinæ & fidei Christianæ; illic erit veritas scripturarum & expositionum, & omnium traditionum Christianorum. Primùm igitur nullis sacræ scripturæ locis, hæc vera Ecclesiæ Dei signa esse demonstrant, vel quæ hac sola ratione conuincuntur; cum quicquid apud illos sine scripturis dicitur, id eadem facilitate refelli doceant, qua probatur.

Verùm age, paulò liberaliùs ac munificentiùs cum illis agamus, intraq; presidia nostra eos recipiamus. Cumque, vt diximus, nullo euidenti sacræ scripturæ testimonio institutum suum probare possint; doceant sanè, quod vniuersale vel particulare Concilium, quę Synodus his signis veram à falsa Ecclesiam distinguendam esse, suo canone decreuerit? quis ex veteribus Patribus hæc ipsa signa Ecclesiæ protulit? quis contra sui seculi hęreses hoc pariete, se, Ecclesiamque suam, à

ſectis illorum temporum diſtinxit? quis limitibus iſtis poſſeſſionem Ieſu Chriſti terminauit? Illud quidem docere poſſunt, ſacram Scripturam, verumq́ue Sacramentorum vſum, & reliqua his ſimilia, eos omnes in cælum ſummis laudibus extuliſſe, principẽq́ue in omni doctrina Chriſtiana, fidẽ & locum tenere docuiſſe, ac in refutãdis omnibus erroribus ſacra Scriptura, tanquam præcipua demonſtratione, vſos fuiſſe: edoctos à D. Paulo. *Omnem ſcripturam diuinitùs inſpiratam, vtilem eſſe ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiẽdum in iuſtitia, vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonũ inſtructus*: ſigna tamen veræ Eccleſiæ hæc eſſe; nuſquam dixiſſe, nec vſquã Eccleſias ſuas ab alijs Eccleſijs his indicijs diſtinxiſſe. Pugnauerunt primis Eccleſiæ initijs contra Valentinum, Martionem, ac reliquos Gnoſticos, duo præcipua illius ſæculi lumina, Irenæus atque Tertullianus, multis argumentis: plurimis ſacrarũ literarũ teſtimonijs, eorum errores confutarunt; nuſq̃ tamen his ſignis veram Eccle-

2. Tim. 3.

clesiam, quam sequebantur, ab eorũ erroneis sectis separarunt; sed illis potiùs, vt quidem paulò pòst prolixius demonstrabimus. *Vniuersalitate, inquam, Ecclesia*, inquit Irenæus, *per vniuersum orbem, vsque ad fines terræ seminata, & ab Apostolis & discipulis eorum, accipit eam fidem, quæ est in vnum Deum patrem omnipotentem, qui fecit cœlũ & terram, mare, & oĩa quæ in eis sunt, et in vnũ Iesum Christum filium Dei, incarnatum pro nostra salute: & in Spiritum sanctũ, &c. Vnitate Ecclesia*, inquit idem Irenæus, *& quidem in vniuersum mundum disseminata, diligenter custodit, quasi vnã domum inhabitans: & similiter credit ijs, videlicet quasi vnã animam habens, & vnũ cor: & consonanter hæc prædicat, & docet, et tradit quasi vnũ possidens os. Apostolica successione habemus*, idem inquit, *adnumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum, vsque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neq; cognouerunt, quale ab his deliratur.* Eadem omnia contra Iudæos, Hæreticosq; adfert Tertullianus. Pugnauit paulò pòst contra Nouatum Cypria-

Lib. 1. cap. 2.

Irenæus li. 1. cap. 3.

Lib. 3. cap. 3.

Cypria. lib. 1. Epist. 8. & de vnitate Ecclesiæ.

nus: Nusquam huc prouocat, sed illuc: *Deus vnus est, & Christus vnus, & vna Ecclesia, & cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri: præter vnum altare, & vnum sacerdotium, non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit.* Pugnauerũt pòst cõtra Arriũ, Eunomiũ, Aecium, Photinum, Athanasius, Basilius, Naziãzenus, multa p̄clara ex sacris Scripturis testimonia protulerunt; nullibi tamen his signis Ecclesiam catholicam ab illorum Ecclesijs seiunctam esse docuerunt, sed illis potiùs quæ D. explicat Basilius:

Epist. 59. ad Anthiochenã Ecclesiam.

Fidem autem nos neque recentiorem ab alijs conscriptam acceptamus, neque ipsi mentis nostræ fœtus alijs obtrudere audemus, ne humana putentur pietatis verba: sed quæ à sanctis patribus edocti sumus, ea rogantibus nos annuntiamus. Est itaque ecclesiæ nostræ à patribus administratæ, ẽt à sanctis patribus, qui Niceæ conuenêre, cõscribere, cõscripta fides: quam tametsi arbitramur oretenus, & apud vos in vsu haberi; non tamen detrectabimus, ne desidiei crimine notemur, ipsa quoque verba literis

ris annotare. Eos verò qui dicunt, erat aliquando tempus, quando non erat, & antequam gigneretur, non erat, & quòd ex non existentibus factus sit, aut ex alia subsistẽtia esse, vel vertibilem aut alterabilem filium Dei dicunt, anathemate Catholica & Apostolica Ecclesia condemnat. Istis credimus. Et in alio loco: *Idem, inquit, sunt nostri & vestri Doctores mysteriorũ Dei, patres spirituales, qui à principio Ecclesiam nostram fundauerunt: Gregorium illum dico inprimis, & quicunque ordine & successione Episcopatus vestri sedem acceperunt, alter alteri tanquam sydera quædam succedentes, ac ijsdem vestigijs incedentes, vt clarè atque facilè dignosci poßint, suæ gubernationis & administrationis signa, omnibus illis, qui eos sequi velint, reliquerit.* Et in alio loco: *Nos verò illorum parentum filij existentes, qui paucis characteribus communionis nostræ symbola sanxerunt, vt à finibus terræ ad alios fines vsque illa circumferamus, ac omnes omnium nostrum & domesticos esse putemus, nosipsos ab vniuersali orbe seiungamus, & neq; de singularitate erubescemus, neque eam mutuæ concordiæ dissectio-*

Epist. 74. ad Neocæsarienses.

nem, maximum nobis damnum adferre existimabimus: & alia multa eius generis. Pugnauit contra Manichæos, Donatistas, Pelagianos, falsò sibi nomen Ecclesiæ vsurpare volentes, Hieronymus, atq; Augustinus; nullibi tamen his notis & indicijs vsi esse leguntur; sed illis potiùs, quæ sæpiùs inculcat Augustinus: *Et eritis mihi testes ab Hierusalem, Iudæa, & Samaria, & vsque ad extremos fines terræ. Et: Ego namq; Catholicam fidem profiteor, & per illam me ad certam scientiam peruenturum præsumo*. Et alio loco: *Si ad Euangelium te tenet, ego ad eos me teneam, quibus præcipientibus Euangelio credidi, & ijs iubentibus, tibi omnino non credam*. Et: *Ego verò Euangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret authoritas: quibus ergo obtemperaui dicentibus: Credite Euangelio; cur eis non obtemperem dicentibus mihi, noli credere Manichæo? Elige quid velis. Si dixeris; Crede Catholicis, ipsi me monent, vt nullam fidem accommodē vobis. Quapropter non possum, illis credēs, nisi tibi non credere. Si dixeris; Noli Catholicis credere: non rectè facies per Euangelium*

Contra Donatistas vbique

Contra Epist. fundamenti, cap. 4.

gelium me cogere ad Manichæi fidem, quia ipsi Euangelio Catholicis prædicantibus credidi. Si autem dixeris: Rectè credidisti Catholicis laudantibus Euangelium, sed non rectè illis credidisti, vituperantibus Manichæum; vsque adeò me stultum putas, vt nulla reddita ratione, quod vis credam, quod non vis non credam? Multò quippè iustiùs & cautiùs facio, si Catholicis, quoniam semel credidi, ad te non transeo, nisi me non credere iusseris, sed manifestissimè ac apertissimè scire aliquid feceris. Quocirca si mihi rationem redditurus es, dimitte Euangelium. Si ad Euangelium te tenes, ego ad eos me teneã, quibus præcipientibus Euangelio, Euangelio credidi: & his iubentibus, tibi omninò non credam, & alia his similia. Quæ omnia si recensere vellem, integri illorũ mihi describendi, atque huic loco inserendi essent libri. Nusquam igitur scriptura, nusquam sacrę Synodi, nusquam sancti patres, hæc indicia Ecclesiæ, hasque notas esse docuerunt: non quòd plurimum hæc non valeant, nõ quòd sacrosancta nõ sint, non quòd summa & prima earum maiestas &

& authoritas in Ecclesia esse non debeat, non quòd ad confutandas omnes hæreses, omnesque errores plurimum non valeant, non quod omnis veritatis & gratię fundamenta & principia non sint, non quòd Ecclesia Dei sine illis rectè consistere valeat; sed quòd omninò eius signa & notæ propriç esse non possent: hocq; cum vi et natura earum pugnet.

CVR SVPRADICTA SIGNA, neque à sacra Scriptura, neque à Sanctis Patribus inter notas veræ Ecclesiæ censeantur.

CAPVT II.

QVinque sunt earum rerum, quæ vera & propria signa, & notæ esse debēt, sapientissimorum hominum iudicio, leges atque conditiones.

Primùm, vt natura sua cognitæ, perspectæ, & euidentes sint, quę enim obscura sunt, illa rebus obscuris, & quæ cognosci debent, nullam lucem ad-

DI
adferre p
erudit
tet; s
long
vt a
doc
di
ti
gu
f

culos ha-

& ve-
ſariò
ie rẽ
lux
ari-
ſe.
ud
o

ac iura illi
expoſita a
qualia sū
nia, reg
num e
cunq;
hoc a
voca
dixi
qu
ſac
ct
ſi

Scrutami-
testimoni-
o: idem
facram
s & fo-
parat:
super
foris,
lum
Quis
rna
lo,
ri-
e-
t
s
s

adferre [illegible] *quòd omnis prophetia scriptu-*
erudit [illegible] *interpretatione non sit, non e-*
tet; [illegible] *ntate humana allata est aliquan*
long [illegible] *etia, sed Spiritu sancto inspiran-*
vt a [illegible] *i sunt sancti Dei homines.* Sed quid
do [illegible] st in re clara argumẽtis multis,
di [illegible] inter tot hæreses nulla sit, quæ
ti [illegible] verbum Dei, eiusque verum &
g [illegible] manum sensum, non vsurpet: vbi
[illegible] nen hoc ipsum verbum Dei, aut
[illegible] eius verus sensus sit, non ita facilè
[illegible] iudicare: plurimique ad hunc lapi-
[illegible] em etiam docti nonnunquam of-
fendunt. Ita vt præclarè quidam ex ve
teribus verbum Dei, sacramque scri-
pturam pulcherrimæ imagini simi-
lem esse dixerit, quæ vnum quidem,
verum & proprium aspectum habe-
at, soli ipsius artifici Spiritui sancto,
& Ecclesiæ Dei cognitum; ita tamen
affecta sit, vt ex quacunque parte quis
constiterit, eum aspicere videatur.
Non est igitur clara ratio sacræ scrip-
turæ, sed & vsus Sacramentorum eo-
dem modo: de quibus itidem iudica-
re & statuere non omnium, sed pau-
corum esse docet D. Paulus. *Sic nos,* in- 1. Corinth. 4.
quit,

quit, *existimet homo, vt ministros Dei, & dispensatores mysteriorum eius* : hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Nam & illud, qui iusti, & sancti in hac vita sint, quod isti non pro mediocri signo ponunt, adeò est obscurum, adeò soli Deo cognitum; vt in hoc iudicio, etiam ipsi sancti, & electi Dei, aliquando lapsi esse videantur, illique qui certò spiritu Dei agebãtur. Putabat quodam tem-
3. Reg. 19. pore magnus ille Helias, inter tot sui seculi vitia & scandala solum se iustũ, verumq; Dei cultum relictũ esse. At audit: Residuos, inquit, seruaui mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua nõ sunt curuata ante Baal, quorum omnium os nõ adorauit eum, osculans manum suam. Putabat Ionas propheta in ciuitate infideli Niniue, cui nomine diuino certum denunciarat interitum, nullum esse, qui dignus sit placare iram omnipotentis Dei: donec ab illo cuius oculi
Ione 4. vident æquitatem, audit: *Tu doles super hederam in qua non laborasti, neque fecisti, vt cresceret, quæ sub vna nocte na-*

ta

ta est, & sub vna nocte perijt; & ego non parcam Niniue ciuitati, in qua sunt plusquam centum viginti millia hominũ, qui nesciunt, quid sit inter dexteram & sinistram suam, & iumenta multa? Itaq; rectè monet D. Paulus: *Nolite, inquit, ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiũ: & tunc laus erit vnicuique à Deo.* 1.Corinth.4.

Primùm igitur eam ob causã hæc vera Ecclesiæ Dei signa nullo modo esse possunt, quòd non sint ita clara & euidentia, vt ab omnibus facilè cognosci ac discerni possint. Sed neque ea ipsa re, ad quam designandam & demonstrandam sunt instituta clariora: nam cum Ecclesia Dei ciuitas sit quædam, & respublica rectè ordinata, scriptura verò ac verbum Dei, sit eius ciuitatis lex, atque ius, sacramenta autem, depositum atq; thesaurus quidam teste D. Paulo; quis non videt ciuitatem quamque, atque remp. ipsam cuique nociorem esse, quàm eius leges, atque arcana, ac penitiora monimenta, eius item opes, atque de- 1.Timoth. 6.

deposita; quæ plerunque ne ciuibus quidem ipsis omnib⁹ cognita esse solent? Quot enim in repub. inueniuntur, qui eius iura, leges, institutaque ignorant: quibus neque mores maiorũ, neq; vetera munimenta, neq; sanctiones vllę sunt cognitę? qui eius sanctiones, thesauros, atq; deposita, atq; adeò res p̃ciosissimas, dõaria, arcana, antiqtates, ne viderint quidẽ vnquã? multi primò de vita decedunt, quàm hæc, vtrum sint necne cognouerint. Neque igitur nota ista atque perspecta sunt: neque omninò ea ipsa re, ad quam designandam ab istis referuntur, notiora; sed neque talia, quæ multis communia non sint, & quæ aliò transferri non possint, quæ denique nõ sibi omnes ex æquo vsurpare possint. Nulla fuit vnquã tam fœda, tam absurda, tam præpostera, tam impia hæresis, quæ sibi, & pro se scripturas non vsurparet: quæ verò Sacramentorum vsu nõ gloriaretur. Mõstra hominum potiùs quàm homines erãt, Valentinus, Martion, Manichæus: quos cùm ob absurditatem doctrinæ, tùm ob

impuritatem vitę apostatas veritatis, & serpentis aduocatos, pandoras, sophistas peruersissimos, non homines sed muta animalia, hominum vmbras præferentes, pepones deniq; Homerico vocabulo vsus vocat Irenæus: agrestes, & inanes amigdalas, adulterantes veritatem, regulæ Ecclesiæ fures, principes ac duces mysteriorũ impiorum, animalia immunda, quæ bifidas quidem habent vngulas, minimè autem ruminant; Clemens Alexandrinus: Vaniloquos, mentis seductores, Christum mercantes, verbi Euangelici caupones, sycophantas, fructus mortiferos, progeniem maledictam, inimicos crucis Christi, ramos eorum, qui Dominum gloriæ occiderunt, prophetarum interfectores, malas herbas, feros homicidas, sementum diaboli nequam, inimici seminarium, cippos & sepulchra mortuorum, malos operarios, canes mutos, serpentes se contrahentes, dracũculos squammosos, aspides, basiliscos, scorpiones, thoes astutos, & simias hominum imitatrices; Ignatius:

Irenæus li. 1. cap. 5.

7. Stromat.

Epist. ad Trall. & ad Philad. et ad Antioch.

us: Non homines, ſed feras crudeles in humana figura, lupos pernicioſos, diaboli organa & iræ filios; Clemens Romanus: Borborianos, Coddianos, Stratioticos, Phibionitas, Barbelitas, Barbeliotas; Epiphanius appellare ſolent. Hos tamen omnes, & ſi nihil præter nomen Chriſti habentes, propheticis ſententijs, Euangelicis dictis, Pauli doctrina, ſua dogmata confirmaſſe, teſtis eſt Irenæus. *Fide, inquit, digna aptare conantur his, quæ dicta ſunt, vel parabolas dominicas, vel dictiones propheticas, aut ſermones Apoſtolicos, vt figmentum illorum, non ſine teſte eſſe videatur: ordinem quidem & textum literarum ſupergradientes, & quantum in ipſis eſt, ſoluentes mēbra veritatis. Trās ferunt autem & transfingunt, & alterū ex altero facientes, ſeducūt multos ex his, quæ aptant ex diuinis eloquijs, malè compoſito phantaſmata. Similia facientes his, qui cōtrouerſias ſibimetipſis quaslibet proponunt: poſt deinde conantur Homericis verſibus meditari eas, ita vt idiotæ putent ex illa temporali declamata controuerſia.*

Lib. 1. contra hæreſes 36.

Lib. 1. cap. 1.

Ho-

Homerum versus fecisse: qui autẽ scit Homerica, cognoscat versus, argumentum autem non cognoscet. Et Tertullianus itẽ: *Scripturas*, inquit, *obtrudunt, & hac sua audacia statim quosdã mouẽt: in ipso verò congressu, firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt*. Et paulò pòst, de hoc toto genere, tam scripturæ quàm Sacramentorum fusiùs. *Nec periclitor dicere, ipsas quoq; scripturas sic esse ex DEI voluntate dispositas, vt hæreticis materias subministrarent, cùm legem oportere hæreses esse, quæ sine scripturis esse non possent. Sed quæritur, à quo intellectus interpretetur eorũ, quæ ad hæreses faciant? A diabolo scilicet, cuius sunt partes interuertendi veritatem: qui ipsas quoq; res Sacramentorum diuinorum, in idolorum mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam, vtiq; credentes & fideles suos: expiationem delictorũ de lauacro repromittit, & sic initiat Mithræ: signat illic in frontibus milites suos: celebrat & panis oblationem: & imaginẽ resurrectionis inducit: & sub gladio redemit coronam. Quid, quòd & summum*

De præscriptionibus aduersus Hæret.

pontificem in vnius nuptijs statuit? Habet & virgines, habet & continentes? Cæterum si Numæ Pompilij superstitiones reuoluamus, si sacerdotalia officia insignia, & priuilegia, si sacrificantia ministeria et instrumenta, & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum, & votorum curiositates consideremus; nónne manifestè diabolus morositatem illam Iudeæ imitatus est? Qui ergo ipsas res, de quibus Sacramenta Christi administrantur, tàm æmulanter adfectauit exprimere, in negotijs idololatriæ; vtique & idem, & eodem ingenio gestijt, & potuit instrumenta quoque diuinarum rerum, & Sacramentorum Christianorum, sensum de sensibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, prophanè & æmulè fidei attentare. Et ideò neque à diabolo immissa esse spiritalia nequitiæ, ex quibus etiam hæreses veniunt, dubitare quis debeat: neque ab idololatria distare hæreses; cum & authoris, & operis eiusdē sint, cuius & idololatria: Deum aut fingūt alium aduersus creatorem: aut si vnicum creatorem confitentur, aliter eum disserunt, quam in vero est: Ita omne mendacium de Deo, variatio quodam modo se-

xus

xus est idololatriæ, Hæc illi: Martionem vniuersum Euangelium Lucæ, omnesque Pauli Epistolas ad suum dogma ita trāstulisse, vt putares id Lucā, aut Paulum loquutum, quod ipsi nū quam locuti sunt, demonstrat grauissimus author Epiphanius: Manichæus se Spiritum paracletum esse, verbis Domini auditoribus suis probabat: Paracletus autem Spiritus sanctus, cum venerit, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia. Et illis item: Mittam vobis Spiritum para racletum de cœlis, &c. Marcus, à quo Marcosiorum sectam fuisse deductā, testatur Epiphanius, se scientissimum ac perfectissimum, & virtutem maximam esse, ab inuisibilibus, & inenumerabilibus cœlestibus delapsum locis, sceleratus impostor, referente Irenæo, iactabat. Helcesaitæ, Origenis tempore, non tantum præsentibus sacræ scripturæ libris erant contenti; sed librum etiam de cœlis delapsum se habere, & circumferre prædicauerunt: quem qui legisset, & credidisset; aliam longè remissionem peccatorū

Lib. 1. hæresi 34.

Lib. 1. cap. 8.

Euseb. lib. 6. histor. ca. 38.

acciperet ab ea, qua Christus peccata remisit. Simon Magus, à multis quasi
Lib. 1. ca. 20 Deus glorificatus est, inquit Irenæus, & docuit semetipsum esse, qui inter Iudæos quidem, quasi filius adparuerit: in Samaria autem quasi Pater descenderit, & in reliquis verò gentibus quasi Spiritus sanctus aduentauerit. Esse autem se sublimissimam virtutẽ, hoc est, eum, qui sit super omnia Pater, sustinebat ad extremũ vocari se, quodcunq; eũ vocant homines. Marcionis discipuli, perfectos seipsos appellabant, quasi nemo possit exæquari magnitudini agnitionis ipsorum: nec si Petrum aut Paulum dicas, vel alterum quendam Apostolorum; sed plus omnibus se cognouisse, & magnitudinem agnitionis illius, quæ est inenarrabilis virtutis, solos ebibisse. Quòd si tam perditi & absurdi hoĩes verbo Dei abutebantur tantum, atq; facilè suas nugas probabãt; qd de Ario, Eunomio, Macedonio, dicemus? Nestorius sacram Scripturam se primum, & solum intelligere, & omnes eos ignorasse iactabat, quicunq; ante

se

ſe Magiſterij munere præditi, diuina eloquia tractauiſſent: vniuerſos ſcilicet Sacerdotes, vniuerſos confeſſores, & martyres, quorum alij explanaſſent Dei legem, alij verò explanantibus conſenſiſſent, vel credidiſſent: totã poſtremò etiã nunc errare, & ſemper erraſſe adſeueraret Eccleſiam; quę vt ipſi videbatur, ignaros, erroneoſq; Doctores, & ſequuta eſſet, & ſequeretur. Quã ob cauſam magnus ille Nazianzenus hæreticos plumbeos enſes argenteis vaginis incluſos, & occultatos vocabat. Tertullianus autem ſimiles meretriculis eſſe dixit; quæ vt amatores quotidie ſibi fuco laſciuos irretiunt; ſic & iſti ſcripturis coaceruatis, incautos fallunt & decipiunt. Vincentius Lirinenſis Pharmacopolis comparat, qui noxia gramina ſalubribus titulis coronant. Sed quid attinet veteres allegare hæreſes? Quis adeò peritus eſt Arithmeticus, qui noſtri ſæculi hæreſes rectè numerare poſſit? quis Dialecticus eorum omnia dogmata ad certa capita & genera reuocare, Nouorum Iudaizantium inquam,

Ad Nicobolum.

Lib. de hæreſi, cap. 35.

Ebionitarum, Arrianorum, Anabaptiſtarum, Sacramentariorum, Lutherianorum, Confeſſioniſtarum, & id genus aliorum? Quis tamen ex iſtis eſt, qui nō ſe ſolum verum, & putum verbum Dei, legitimumq́; Sacramentorum vſum habere glorietur, quiq́; hoc ipſum ſibi plenis & inflatis buccis non vſurpet: & eò magis illi, qui fœdiores, magiſque noxias ſententias ſecuti ſunt? Scimus Ebionitas, Arrianos, Macedonianos, hoc ſolo ſemper exſultare, quòd ſpretis concilijs, atque patribus, ad ſolas prouocent ſcripturas; quem eorum morem perpetuum fuiſſe, ante mille annos, teſtatur Lirinenſ. illis verbis: *Hic fortaſſe aliquis interroget, an & Hæretici diuinæ ſcripturæ teſtimonijs vtantur. Vtuntur planè, & vehementer quidem: nam videas eos volare per ſingula quæq́; ſanctæ legis volumina, per Moſis, per Regnorum libros, per Pſalmos, per Apoſtolos, per Euangelia, per Prophetas. Siue enim apud ſuos, ſiue alienos; ſiue priuatim, ſiue publicè, ſiue in ſermonibus, ſiue libris; ſiue in cōuiuijs, ſiue in plateis: nihil vnquam penè de*

Vincētius Lirinen. lib. de hæreſ. cap. 35

de suo proferunt, quod non etiam scripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samozateni opuscula, Priscilliani, Eunomij, Iouiani, reliquarumq; pestium; cernas infinitam exemplorum congeriem, propè nullam omitti paginam, quæ non noui aut veteris testamenti sententijs fucata et colorata sit. Sed tantò magis cauendi & pertimescendi sunt, quantò occultius sub diuinæ legis vmbraculis latitant. Sciunt enim fœtores suos nulli ferè citò esse placituros, si nudi & simplices exhalentur: atque idcircò eos, cœlestis eloquij, velut quodam odore aspergunt, vt ille qui humanũ facilè despiceret errorem, diuina non facilè contemnat oracula. Itaq; faciunt, quod hi solent, qui paruulis austera quædam tẽperaturi pocula, prius ora melle circumlinunt: vt incauta ætas, cùm dulcedinem præsenserit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam his curæ est, qui mala gramina, & noxios succos, medicaminum vocabulis præcolorant: vt nemo ferè, vbi supra scriptum legerit remedium, suspicetur venenum: Hæc Lirinen. Falsò inquis isti appellant scripturas. At hoc idem illi de te dicent: quis igitur tantas inter

vos de tantis rebus componet lites? non modò ex his, qui foris sunt, ac nunc primùm sese ad fidem Christianam conferunt; sed ne ex veteranis etiam ipsis atq; benè fundatis. Túne igitur illud verum & proprium signũ Ecclesiæ Dei esse dices, quod adeò cõmune est multis, vt hoc solo quisque se superiorem & victorem triũphet? vel si hoc ipsum verum & sufficiens signum est, cur inter hos ipsos non distinguit? cur tantas controuersias & dissensiones non aufert? cur tantas inter illos non componit lites? cur nobis non ostendit, quos ex istis potiùs sequi debeamus, vel illis ipsis saltem? Quomodo item & illa ipsa vitæ innocentia, ac integritas, perseuerantia item atq; obedientia; cur easdem non dirimit rixas? quibus itidem eodem modo veteres hæreses omnes mirè sese ad plebem commendare volebãt. Vnde illa nomina, Angelicorum, Catharorum, id est, mundorum atque piorum, Gnostici, referente Irenæo, albos se & intellectores, perfectos, & semina electionis, ob vitæ sanctitatem,

Lib.1.cap.16

tem, vocabant. Sabbatianos, & Nouatianos seipsos, Catharos & Aristeros, hoc est mundos, & quasi iustos se vocasse, refert, Canone 7. Concilium primum Constantinopolitanum: qui non vita tantùm, sed confictis etiam & commentitijs signis, ac miraculis, sese commendabant: *Nemo, inquit, fabulas vendat, scribit Augustinus: & Pōtius fecit miraculum, & Donatus orauit, & respondit illi de cœlo Deus (iactantiæ hæc Donatistarum erant.) Primò aut falluntur, aut fallunt: postremò, fac illos montes transferre: si charitatem nōn habent, nihil sunt. Videamus an habeant charitatem. Crederem, si non diuisissent vnitatē. Et cōtra istos, vt sic loquar mirabiliarios, cautum me fecit Deus meus, dicens: In nouissimis temporibus, exurgent Pseudoprophetæ, facientes signa & portenta. Teneamus ergo vnitatem fratres mei, præter vnitatem enim, & qui facit miracula, nihil est.* Vndè illa præclara sancti Ignatij sententia: *Quisquis dixerit præter illa, quæ statuta sunt, etiam si fide dignus sit, etiam si ieiunet, etiam si virginitatem seruet, etiam*

Tractat. 14. in Ioan.

In Epistol. ad Hieron.

etiam si signa faciat, etiam si prophetet, lupus tibi censeatur, sub ouis pelle ouiũ corruptionem moliens. Quomodo item nunc se prophetas, Apostolos, Paulos, Angelorum iudices, Elias, mundique huius sydera & luminaria, Euangelicos item reformatos, ex vtero sanctificatos, plerique appellare solent.

Nullo igitur modo hac parte hæc signa veræ Ecclesiæ esse possunt. Sed neque illud eis conuenire potest, vt vbicunque sint, vbicunque conspiciantur, ibi veram Ecclesiam esse oporteat: cùm multi schismatici sint, multi ex graui aliqua causa excommunicati, qui & si verum sensum scripturę sequuntur, & legitimo Sacramentorum vsu vtuntur, & multa probitate illustres sunt, neque tamen illos in Ecclesia esse vel isti affirmare posśũt. Et multæ pro veris Ecclesijs habitæ sunt, quibus aliquid horum, propter primam eorum infantiam ac teneritatem, defuit: nam & Corinthij de corporum resurrectione malè senserũt, & Galathæ simul legalia cum Euangelio retinenda esse docuerunt; quos eo no-

eo nomine grauiter obiurgat D. Paulus: Cœnæ itidem Domini primario Sacramento, non rectè vsos fuisse Corinthios scribit Paulus: rebaptizabāt hæreticos sub Cypriano, & alijs 86. Episcopis Africanæ Ecclesiæ; pro veris tamen Ecclesijs, quod per ignorantiam errarent, & quod paratæ erant discere, & quod didicissent sequi habebantur: Itaque & Paulus Corinthiorum atque Galatarum, Ecclesias appellat, & in Africa veras Ecclesias fuisse, Hieronymus contra Luciferianos, & D. Augustinus li. 6. ca. 7. cōtra Donatistas docet.

Postremò diximus, signa cuiusque rei exposita, atq; in aperto propalam posita, in ipsoque vestibulo rei constituta esse debere, vt ab omnibus passim videri & agnosci facilè possint. Atqui & sacra scriptura, & Sacramentorum vsus atq; administratio, cùm in Ecclesia primitiua, tùm apud alias omnes sobrias, sanctaque sanctè colentes, Ecclesias, in arcanis & conditis rebus habita esse legimus: indeq; nomen mysteriorum sortita, ita, vt

nulli

nulli planè præter hos, quos ministros & dispensatores earum rerum ipse constituit dominus, paterent: idque ab Apostolis, ac Apostolicis viris edocta semper sanctissimè tenet & cõseruat Ecclesia. Cuius rei primus dux & auctor DEVS ipse fuit, qui in monte Sinai legem daturus, ipsum quidem Moysen nubem subire iuber: si quis autem Aaron summus sacerdos erat, comitem se ascensus præbere, atque in proximo stare, extra nubem tamen esse: si autem Nabath quispiam aut Abiud, aut ex seniorũ ordine, ascendere quidem illi permittitur, cæterum procul consistere, pro puritatis suæ merito atq; dignitate: si verò quispiam ex vulgo huiuscemodi maiestatis & speculationum indignus, siquidẽ omninò impurus ac prophanus sit, nullo modo accedere, ne ea temeritate periculũ sibi accersat: si autem leuiter saltem purgatus, inferiori loco manere, ac solam vocem, atq; buccinam audire præcipitur, mõtem autem circumfusum ac coruscãtem videre, terrore ac admiratione afficien-

Nazianzen. in prim. Theolog. ordi.

ficientem eos, qui aſcendere nequeunt: quòd ſi quis bellua ſit, ſacra conculcans, hunc longiùs à monte abſcedere, ne lapidibus opprimatur, aut obruatur, maluſque malè pereat. Idem fecit Chriſtus Dominus, qui ſublimiorem aliquam doctrinam traditurus, cum duodecim illis præſtantiſſimis doctrinæ ſuæ nuncijs, ſemper vel in ſolos montes, vel in deſerta, vel in mare ſe à turbis recipiebat. Vndè illud: *Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœleſtis, alijs autem in parabolis.* Matth 13. Et illud: *Nolite proijcere ante porcos margaritas.* Matth. 7. Et illud: *Nolite dare ſanctum Dei canibus.* Sed ne his quidem ſimul omnia manifeſtabat, ſed tum demum; vbi ab illo probati, ſanctificati, ac cœleſti ſpiritu ex alto illuminati ſunt. Vnde illud: *Multa habeo dicere vobis, ſed non poteſtis portare nunc.* Ioan. 16. Et Paulus: *Sapientiam, inquit, loquimur inter perfectos, ſapientiam verò non huius ſæculi, neque principum huius ſeculi, quod deſtruitur; ſed loquimur DEI ſapientiam in myſterio quæ abſcondita eſt.* 1. Corint. 2. Et alio loco: *Spiritualibus, inquit, ſpiritualia comparantes.* 1. Corint. 2.

Anima-

Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est illi, & non potest intelligere. Ego autem fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis, sed necdum quidem potestis: adhuc enim carnales estis.
2. Timoth. 1. EtTimotheum hortatur, vt arcanum depositum custodiat: *Bonum depositũ custodi, per Spiritum sanctum, qui habi-*
1. Corint. 10. *tat in nobis*. De Sacramentis verò illud: *Vt prudentibus loquar, vos ipsi intelligite, quæ dico:* quasi nõ omnes passim hæc intelligere diceret. *Calix benedi-*
2. Ioan. 1. *ctionis cui benedicimus, nónne communicatio corporis Domini est?* Et D. Ioannes: *Plura*, inquit, *habens vobis scribere, nolui per chartam & atramentum: spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui.* Et alio loco: *Multa habui tibi scribere, sed nolui per atramentum & calamum scribere tibi, &c.* Dionysius Areopagita pro-
De Cœlesti Hierar. cap. 1 ximus Apostolorum successor, sic Timothæum Pauli discipulum, ea de re diligenter commonet: *Vide*, inquit, *ne sancta sanctorum enuncies, sed reuerebe-*
ris

ris ea potiùs, & quæ occulta Dei sunt, cognitione mẽtis & animi in honore habebis, ac precio: ita tamen, vt ea & minùs perfectis non tradas, & cum his solis, qui sancti erunt, cum sancta illustratione, pro sacrarum rerum dignitate, communices. Et paulò pòst: *Itaque sanctis tuis promißionibus ductus, (eas enim sanctum est commemorare) sacrosancti muneris pontificij, vt quod præstet omnibus rationem, cum alio non communicabis, nisi cum diuinis sacrorum perfectioribus collegis tuis: quibus suadebis, vt profiteantur ex instituto pontificio se mundos, ac sanctos, ad ea, quæ sancta sunt, tractanda, venturos communicaturosqúe, & diuina cum diuinis solis, & ea, quæ vim perficiendi habent, cum his, qui perficiunt, & cum sanctis, ea, quæ sunt sanctißima. Nam cũ alia munera quæ Hierarchiæ propria sunt, tùm hæc tibi mandaui.* Hæc Dionysius. Basilius autem: *Nónne,* inquit, *ex doctrina quam patres nostri in silentio, quod curiosos & ociosos submouet, seruarunt: pulchrè quidem illi, nimirum docti, arcanorum venerationem silentio conseruare? Nam, quæ nec intueri fas est, non initiatis; quî conueniebat horũ*

Ibidem.

In lib. de Spiritu sancto, cap. 27.

doctrinam publicitùs circumferri scripto? Deinde Moysis exemplo probans, qui non omnes ad penitiora sacramenta admisit: probè, inquit, sciens pro sua sapientia res vsu tritas, & vndecunque parabiles, expositas esse contemptui: cæterùm id, quod depositum est, quódque rarum est, huic natura coniunctum esse, summam admirationem & studium. Ad eundem profectò modum, & qui in primordijs Ecclesiæ certos ritus perscripserunt Apostoli, & Patres, in occulto silentioq; mysterijs suam seruauerunt dignitatem: neque enim omninò mysterium est, quod ad populares & vulgares aures effertur. Est autem etiam silentij species ipsa obscuritas, qua vtitur Scriptura, mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens, idqúe ad vtilitatem in scripturis versantium. Hactenus Basilius. Vnde ille communis vetustissimorum patrum dicendi modus: Origenis. *Nouit*, inquit, *qui mysterijs intentus est, & carnem, & sanguinem verbi Dei: non ergò immorentur in his, vt quæ & scientibus nota sunt, & ignorantibus patere non possunt.* Chrysostomi: *Qui*

Qui mysteriјs initiati sunt, intelligũt quæ dicuntur: Mysteriorum Dei consortes norunt quod dicitur: Initiati, quæ dicuntur, norunt fideles. Vnde illa contra doctrinæ atque Sacramentorum profanatores Nazianzeni grauis querela: *Illud saltem,* inquit, *inter nos conueniat, vt mystica mysticè, & sancta sanctè proloquamur, nec in profanas aures, quæ in vulgus efferri nefas est, proijciamus, ne alioqui cõstet eos, qui dæmones adorant, & turpium fabularum, ac verum cultum profitentur, nobis grauitate superiores esse: quippè, qui his, qui non iјsdem sacris initiati sunt, cruorem potius suum, quàm sermones quosdam impertirent.* Nostra quidẽ hac insana ætate, ebrij magistri stulto populo omnia in publicum protulerunt, planeque prostituerunt, indeq́; preciosæ margaritæ ante porcos proiectæ, fœdè conculcatæ iacent. *In oratione prima de Theologia.*

Cùm igitur signa & indicia cuiusq; rei clara, & cuique obuia esse debeãt, omniumq́; oculis patere; scriptura autem, atq; sacramentorũ vsus, inter arcana & secreta sẽper habita sint; hæc signa & indicia veræ Ecclesiæ nullo pa-

cto esse possunt. Atque ita nulla ex parte conditiones verorum signorũ his ipsis rebus, quæ isti pro notis veræ Ecclesiæ constituunt, conuenire possunt. Hæcque illa causa est, cur quantumuis hæc maximè sint vtilia ac necessaria, quantumuis principem fidem & locum in Ecclesia DEI teneant; neque tamen aut sacra scriptura, aut sancti Patres his tanquam signis vsi sunt vnquam. Nunc quoniam abundè demonstratum est, hęc vera signa Ecclesiæ Dei nullo modo, nec esse, nec dici posse; ideò ad illud secundum caput orationem nostram trãsferamus, & si vera signa sint, magis tamen Ecclesiæ Catholicæ, quàm istis, qui illis tantoperè gloriantur, conuenire.

SVPRA-

SVPRADICTA SIGNA, ET si veræ notæ Ecclesiæ Dei non sint, magis tamen Ecclesiæ Catholicæ, quàm ipsis eorum auctoribus conuenire, & inprimis sanam Euangelij doctrinam.

CAPVT III.

VT igitur à Scriptura; sanaque Euangelij doctrina ordiamur; videamus obsecro primùm, quid tandem id sit sacra scriptura, ac verbo Dei, sanaque Euangelij doctrina gloriari, illamq; appellare, suumque quodam modo Euangelium dicere. Num hoc tanquam depositũ quoddam apud se semper conseruare, num plenum ac integrum vsurpare, ita vt non partem quidem illius, prout locus & tẽpus fert alleges, partem autem penitùs abroges: num verum & germanum eius sensum ac interpretationem sequi; an omninò nihil, quod illi contrarium sit, cum eoque pugnet, docere aut tradere, his enim omnibus modis, Scripturam, E-

uangeliumq́; ſibi quis vſurpare poſſit. Quamcunq; earum ratione acceperis, omnes illæ Eccleſiæ Catholicæ magis, quàm iſtis conuenient. Nam ſi hoc eſt, verbum Dei ſibi tribuere, ſuumq́; putare, quod ſemper tanquam in depoſito quiſpiã apud ſe ſanctè cõſeruauerit; quis obſecro, Scripturã p hos mille quingẽtos annos, priuſquã iſti noui diſpenſatores exorti eſſent, cuſtodiuit? quis ab iniurijs & calamitatibus temporum, ipſiuſque, vt ita dicam, mortalitatis tutatus eſt? quis à flammis & igne tyrannorum texit? quis à fraudibus & adulteratione hæreticorum defendit? quis ab improbitate & ſcelere impiorum vindicauit? quis teſtimonio ſuo hanc ipſam Canonicam ſcripturam verbumq́; Dei, & non aliam eſſe confirmauit, præter eam, quæ per orbem vniuerſum fuſa eſt Catholicam Eccleſiam? Aut ex cuius tandem archiuis & Bibliothecis, hæc ipſa Euangelia, quæ ſibi iſti falsò tribuunt, aut VVikleff, aut Hus, aut Lutherus, primi iſtorum duces atque magiſtri, in publicum protule-

tulerunt? in cuius ſcholis, ſub quibus magiſtris hoc Euangelium didicerũt? in quibus Eccleſijs hoc primùm legi, & publicè prædicari audiuerunt? Hęc ipſa Germania, Boemia, vnde iſti diuini & cœleſtes magiſtri primùm orti ſunt, vnde primùm fidem Euangeliumq; Chriſti accepit? Noſtra hæc eſt poſſeſſio, dicebat Tertullian9, noſtrũ depoſitum, Romæ quidem Clementi à Petro, à Clemente aũt Anacleto, & ſic deinceps: Alexandriæ Aniano à Mario, ab hoc autem Abitio: Hieroſolymis à Iacobo fratre Domini Simeoni Cleophæ filio, qui frater Saluatoris dicitur: Antiochiæ ab eodem Petro Lucę, & pòſt hunc Zachæo, Euodio, ac deinceps alijs: Cretæ Timothæo à Paulo relictum: & ſic eodem modo in alijs Eccleſijs. Iſti verò lupi erant rapaces, cucullis atq; ſupercilijs, tanquam velleribus ouium tecti, ementitis ſacris ordinationibus, atque Eccleſiaſticis titulis, dum ſe amicos ſponſæ ſimulant: fraude ac dolo, dormitante aliquãtiſper Timothæo, alijſque negotijs intento, depoſitum

hoc ſuſtulerunt, ac pro ſua propria poſſeſſione ad vulgus prodiderunt: illudq́;, quod per furtum ac dolũ malũ à nobis quæſierũt, pro vera & germana hæreditate ſua, alijs obtrudere non verentur. Quæ tamen ipſa cùm per tot annos, integra & incorrupta à vera diſpenſatrice myſteriorum Dei Eccleſia, ita conſeruata fuiſſent, vt in omnibus linguis & idiomatibus, ne apex quidem vnus ex his diſperditus fuerit; ipſi infideles poſſeſſores per hos paucos annos, ſic deprauarunt, ſic prauis verſionibus adulterarunt, ſic nouis interpretationibus atque caſtigationibus contaminarunt, ſic falſis commentarijs macularunt; vt nõ agnoſcas hæc eadem eſſe: ſic ſtultis & temerarijs cenſuris de loco ſuo mouerunt, vt non capita tantum quædã ſacræ ſcripturæ ſuſtulerint, ſed integras etiam Canonicas Epiſtolas, atq; adeò ipſum ſanctiſſimum & diuiniſſimum Ioannis Euangelium, quidam ex illis impiè abrogare non reueriti ſunt. Sed quid mirum? non enim propria, ſed aliena bona diſpenſarunt: ne-

que

que iusti & bonę fidei possessores, sed fures & latrones fuerunt: res autem qua fide quæritur, eadem dispensatur: malè parta, pessimè dilabuntur: prodigus est dispensator, fur & latro. Túne igitur illam Ecclesiam Euangelio, veroque Dei verbo caruisse dices, à qua nisi accepisses, ne extitisse quidem illud vnquam somniare posses? Itaque eos ex eius tanti peculij possessione pulcherrimè exturbat Tertullianus: *Constat ratio propositi nostri definientis, non esse admittendos hæreticos ad eandem de scripturis prouocationem, quos sine scripturis, probamus ad scripturas nō pertinere. Si enim hæretici sunt, Christiani esse non possunt, non à Christo habendo, quod de sua electione sectati hæreticorum nomine admittunt. Ita non Christiani, nullum ius capiunt Christianarum literarum: ad quos meritò dicendum est, qui estis? quando, & vnde venistis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure syluam meam cædis? qua licentia Valentine fontes meos transuertis? qua potestate Apelles limites meos commoues? Mea est possessio. quid hic cæteri ad voluntatem*

vestram seminatis & pascitis? Mea est possessio, olim possideo (prior possideo, habeo) origines firmas, ab ipsis auctoribus, quorum fuit res. Ego sum hæres Apostolorum: Sicut cauerunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo: Vos certè exhæredauerunt semper et abdicauerunt, vt extraneos, vt inimicos. Verùm cùm hæc nobis, nisi impudētissimi planè sint, cōcedant oportet; ad ipsum vsum & allegationem sacrarum Scripturarum nos conferamus. De qua non plura dicamus, quàm illud: Communem illam non omnibus hæreticis tantum, sed maligno etiam ipsi spiritui esse, qui quondam contrà ipsum Dei filium, eius autoritate non tam vti, quàm abuti veritus non est: *Si filius*, inquit, *Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.*

De pleno porrò & nō truncato totius verbi Dei vsu, ex eo ipso, quod afferemus, cui ille magis conueniat, facilè quisq; statuere poterit. Vniuersū verbum Dei Paulus atq; Ioānes, duo maxi-

maximi veritatis testes, in duo genera partiti sunt: In verbum scriptum, & ore prolatum: *Itaque fratres*, inquit Paulus, *state & tenete Traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram*. Et Ioannes toties à calamo & atramento, vti superiùs diximus, ad viuam vocem nos reuocat. Quod idem postea, omnes sancti Patres mirifico consensu docuerunt, idque se ab ipso Paulo accepisse, testatur Dionysius Areopagita. *Nostræ*, inquit, *hierarchiæ vis omnis in verbis, quæ à Deo tradita sunt, cernitur. Sanctissima autem venerationeque dignissima verba ea esse dicimus, quæ nobis à sacrosanctis nostris præceptoribus, in sanctis atque Theologicis scripturæ libris sunt prodita, quæque ab ijsdem sanctis viris institutione, quæ magis à materia abhorreret, proximaque iam quodam modo esset, ac similis cœlesti hierarchiæ, ex mente in mentem verbo corporeo illo quidem, sed quod minus est materiæ particeps, sine scripto studiorum nostrorum duces principesque didicerunt*. Et paulò pòst. *Quocirca, primi illi hierarchiæ nostræ duces ac Principes,* cum

2. Thess. 2.

Lib. 1. de Ecclesiastic. hierarch. cap. 1.

Ibidem.

cùm & ipsi à diuina bonitate plenè cumulateq́; sanctum hoc munus accepissent, & à diuina benignitate eius apud posteros propagandi, prorogandiq́; causa missi essent: ijdemq́; valde vt diuini posteros ad cœlestia, & diuinitatis similitudinem traducere cuperent: signis, quæ sub sensum cadunt cœlestia, varietateq́; ac multitudine, id quod coniunctum connexumq́; erat, & humanis diuinas res, quæqúe materia carent, ijs quæ ex materia constant, ac nostris eas quæ essentia superiores sunt, partim scriptis, partim non scriptis suis institutionibus, ex sacrosanctis legibus nobis tradiderunt. Eodem modo Irenęus à Policarpo Ioãnis discipulo edoctus, suos confutat Gnosticos. *Quid enim, & si quibus de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nõne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de præsenti quæstione sumere, quod certum & re liquidum est? quid autem, si neque Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nõne oportebat ordinem sequi traditionis, quàm tradiderunt ijs, quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt mul-*

Irenæus li. 3. cap. 4.

multæ gentes barbarorum eorum, qui in Christum credunt, sine charactere vel atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes, in vnum Deum credentes fabricatorem cæli et terræ, & omnium quæ in eis sunt, per Christum Iesum Dei filium. Hanc fidem qui sine literis crediderunt, quantum ad sermonem nostrum, barbari sunt: quantum autem ad sententiam, & consuetudinem, & conuersationem, propter fidem, per quã sapientissimi sunt, & placent Deo, conuersantes in omni iustitia, & castitate, & sapientia. Quibus si aliquis annunciauerit ea quæ ab hæreticis adinuenta sunt, proprio sermone eorum colloquens, statim concludens aures, longo longiùs fugient, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloquium. Sic per illam veterem Apostolorum traditionem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt, quodcunque eorum portentiloquium ẽst: neque enim congregatio fuit apud eos, neque doctrina instituta. Traditione igitur quæ ẽst ab Apostolis, sic se habente in Ecclesia, & permanente apud nos, reuertamus ad eam, quæ

est ex

est ex scripturis ostensionem, eorum qui & Euangelium conscripserunt Apostolorum. Idem docet D. Basilius, idem August. duo orientis atq; occidētis orbis amplissima lumina. *Quæ in Ecclesia prædicantur*, inquit Basilius, *quædam habemus è doctrina scripto prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita recepimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contra dicit, quisquis sanè & tenuiter expertus est, quæ sint iura Ecclesiastica. Nam si consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur reijcere, imprudentes & ea dānabimus, quæ in Euangelio necessaria ad salutem habentur, imò potiùs ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.* Et paulò pòst. *Aliud*, inquit, *est* δόγμα, *& aliud* κήρυγμα, *dogmata*, inquit, *silentio teguntur*, κηρύγματα *publicè prædicantur*. Hæc Basilius: D. verò Augustinus. *In his*, inquit, *de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi* DEI, *& statuta maiorum pro lege tenēda sunt, & sicut præuaricatio diuinarum legum,*

In libro de Spiritu sancto cap. 27.

Episto. 86. ad Cassulanū, distinct. 11. cap. in his.

ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum, coërcendi sunt. Cuius quidem rei causam adfert D. Basilius: *Hæc*, inquit, *est ratio, cur quædam citra scripturam tradita sunt, ne dogmatum cognitio prpoter assuetudinem vulgo veniret in contemptum.* Constat igitur Apostolorum, Apostolicorumque virorum luculentissimis testimonijs: vniuersum verbum DEI sacra scriptura & traditione contineri, hæcque eandem vim & auctoritatem habere, atque adeò traditione ipsa magis spirituale, quid, vt Dionysius; magis autē arcanum, vt Basilius docet, contineri. Quis igitur melius vtramque hanc partem verbi Dei complexus est? quis maiore sanctitate colit? quis summa fide & integritate vsque ad hodiernam diem ambo hæc conseruauit? Ecclesiáne Catholica, an isti? Quid verbis opus est, cùm non modò sacras traditiones isti non colunt, sed eò etiam solo nomine Ecclesiam maximè damnent, quòd eas sequatur, quòd illis maximam habeat fidem. Istine igitur plenū Dei verbi vsum sibi me-

Ibidem.
Idem Orige. in ca. 3. epist. ad Titum.
Et Hiero. ad Luciniū, Epistola 28.
Idem Tertul. in lib. de præscriptionibus hæretic.

meritò tribuent, qui potissimum eius partem abrogant, sacram autem scripturam ita truncam reddiderunt; vt paucos pòst dies vix eius vllas reliquias integras apud se retinebunt?

Neque igitur possessione scripturę, neque vsu verbi DEI Ecclesiam Catholicam vincunt: quin potiùs longissimis passibus pòst eam relinquuntur. Interpretatione igitur & vero sensu fortasse? hoc enim quartum caput propositi fuit, Nequaquam. Nos enim eos scripturæ interpretes sequimur; qui Christum Dominum ipsi oculis suis viderunt; qui ab ipsis sanctis Apostolis, qui hæc manibus suis contrectarunt, eorumque proximis successoribus edocti atque instituti sunt; qui temporibus illis, quibus hæc gesta sunt, vixerunt; qui rebus ipsis interfuerunt, quorum ingenij vim, doctrinæ copiam, eloquentiæ vbertatē, sapientiam admiratus est infidelium etiam orbis, ducesque eius & magistri; quorum fidei sinceritatem ac cō. stantiam, vitæ sanctitatem multis miraculis & portentis confirmauit ipse Deus;

Deus; qui eam doctrinam, quam nobis tradiderunt, vita sanguineq́; suo obsignarunt, qui ea, quæ viderunt, & quorum ipsimet magna pars fuerunt nobis tradiderunt; quorum fidem, auctoritatem, & doctrinam, tot seculorum decursus, totque synodorum ac doctissimorum hominum consensus comprobauit; quos neque amor, neque odium, quæ plerunque iudicia humana peruertunt, neque vllus humanus sensus, vtpotè à nostris controuersijs remotissimos attingunt: horum inquam sensum & interpretationem nos sequimur, illi suum. Et cum scriptura, dicente Petro, priuatę interpretationis non sit; nos Catholicum omnium temporum & locorũ tuemur sensum, isti priuatum. De quibus Clemens Romanus Petri successor Epistola 5. sic scribit: *Relatum est etiam nobis, quòd quidam in vestris partibus commorantes, aduersantur sanis doctrinis, & (prout eis videtur) non secundũ traditionem patrum, sed iuxta sensum suum docere videntur. Multas enim quidam (vt audiuimus) vestrarum partium*

 secun-

secundum ingenium hominum, ex his quæ legunt, verisimilitudines capiunt: & ideò diligenter obseruandum est; vt lex DEI quum legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in Scripturis diuinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi vnusquisq; spontè præsumpsit; sed fieri non oportet: non enim sensum, quē extrinsecus adulteretis alienum & extraneum debetis quærere, aut quomodo ipsum scripturarum authoritate confirmetis, sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis. Et ideò oportet ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam à maioribus secūdum veritatem sibi traditam seruauit, vt ipse poßit ea, quæ rectè suscepit, competenter asserere. Túne igitur potiùs, aut Luthero, aut Caluino, aut Serueto, vel Blandratæ ira ac furore accenso, Ioannis vel Pauli aliquem locum interpretanti credes? quàm aut Policarpo, aut Ignatio, aut Ireneo; vel Dionysio, eorumq; discipulis, qui cum illis simul vixerunt, qui ab eis docti sunt, quos ipsi in suis nominarunt libris? Túne de eo sensu & interpretatione scripturæ,

ræ, quem vel Nicæna synodus, vel Cõstantinopolitana, vel Ephesina, vel Chalcedonen. secuta est, earumq; cõstitutionibus, plus credes Caluino, quàm Athanasio; Luthero, quã Gregorio, Basilio, Chrysostomo, & alijs, qui Synodis illis non interfuerunt tãtùm, sed etiam præfuerunt? Gregorium Nazianzenum Constantinopolitanam primam synodum, ex sentẽtia vniuersi Concilij, propter eius pręstãtem doctrinam, quantum ante omnes alios excellebat Patres, conscripsisse plurimi censent. Puerorum certè aut insanorum, & nõ prudentium, & adultorum hominum hæc talia erũt iudicia. Quas easdem scripturas, qua fide tractent & interpretentur Hæretici, docet Tertul. *Vnde autem extranei & inimici Apostolis hæretici, nisi ex diuersitate doctrinæ: quam vnusquisq; de suo arbitrio aduersus Apostolos, aut protulit, aut recepit? Illic igitur & scripturarũ, & expositionũ adulteratio deputanda est, vbi diuersitas inuenitur doctrinæ. Quibus fuit propositũ aliter docendi eos, necessitas instituit aliter disponẽdi instrumẽta doctrinæ*

Aliàs enim non potuissent aliter docere, nisi aliter haberent per quæ docerent hæresim. Sicut illis non potuisset succedere corruptela doctrinæ (sine corruptela instrumẽtorum) eius, ita & nobis integritas doctrinæ non competisset sine integritate eorum, per quæ doctrina tractatur. Etenim quid contrarium nobis in nostris? quid de proprio intulimus, vt aliquid cõtrarium ei & in scripturis deprehensum, detractione vel adiectione, vel transmutatione remediaremus? Quod sumus, hoc sunt. Inde scripturæ ab initio suo. Ex illis sumus, antequã nihil aliter fuit, quam sumus. Quid denique fuit antequam nobis interpellarentur, Cùm autem omnis interpellatio posterior credenda sit, veniens vtiq; ex causa æmulationis, qua neque prior, neque domesticarum est eius quem quod æmulatur, tam incredibile est sapienti cuique, vt nos adulterum stylum intulisse videamur scripturis, qui sumus & primi et ex ipsis, quã illos non intulisse, qui sunt & posteri, & aduersi. Alius manu scripturas, alius sensu expositiones interuertit. Neque enim si Valentinus integro instrumento vti videtur non callidiore ingenio, quàm Marcion

ma-

manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palam machæra, non ſtylo vſus eſt, quoniam ad materiam ſuam cædem ſcripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: quoniam non ad materiam ſcripturas, ſed materiam ad ſcripturas excogitauit: & tamen plus abſtulit, & plus adiecit, auferens proprietates ſingulorum quoque verborum, et adÿciens diſpoſitiones nõ comparentium rerum.

At nihil, inquiunt, ſcripturæ aduerſum, nihil cum DEI verbo pugnans docere, hoc eſt, ſinceram Euangelij doctrinam profiteri. Iam igitur & hoc ipſum expendamus caput. Docet ſcriptura: Omnem hominem mẽdacem, ſolum autem Deum veracem eſſe: negant iſti, dum ſe ſolos errare non poſſe, ac etiam ſi omnes ſynodi, vniuerſi Patres, tota Eccleſia, diuerſum quid ab illis ſentiat, ipſi tantum ſe ſolos rectè ſentire arbitrantur. Docet Scriptura: Obediendum eſſe Præpoſitis, etiam diſcolis, non tantùm propter metum, ſed etiam propter conſcientiam; iſti obediunt ferè nemini. Docet Scriptura: Christum Do-

Roman 3. *Roman. 13.* *Matth. 16.*

minum priusquam in cœlos ascendisset, Petro eiusq; successoribus claues regni cœlestis, hoc est, vniuersam Ecclesiæ gubernationem tradidisse, terque repetitis vicibus, illi pascendarum ouium suarum & agnorum munus commendasse; negant isti. Docet Scriptura: Christum Dominum in discipulos suos insufflasse, eisque Spiritum sanctum dedisse; vt quorumcunque dimiserint peccata, dimittantur illis, quorum retinuerint, retēta sint, negant isti. Docet Scriptura: Laudandum esse Dominum in sanctis eius, laudandum in firmamento virtutis eius: nimis honorandos esse amicos Dei; nimis confortatum esse principatum illorum: gloriā item esse & honorem omni operāti bonum, Iudęo simul & Græco, &cæt. Isti Sanctorum honorem idololatriam esse docent. Prædixit ipsa mater Dei: Beatā se prædicaturas omnes gentes, quia fecit illi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius: isti matrem Dei angelica voce salutare pro piaculo dicunt. Docet Scriptura: Iustam & piam esse co-

Ioan. vlt. *Ioan. 20.* *Psalm. 150.* *Psalm. 138.* *Roman. 2.* *Lucæ 1.*

cogitationem, orare pro defunctis, *Matth. 12.*
vt à peccatis soluantur: negant isti.
Docet scriptura: Annam Phanuelis fi *Lucæ 2.*
liam non discessisse de templo, ieiu-
nijs & obsecrationibus seruiuisse do-
mino die ac nocte: isti ieiunia & ora-
tiones ab omni parte cultus diuini
excludunt. Docet Paulus: Viduam ir- *1. Timoth. 5.*
ritam facientem primam castitatis fi-
dem, damnationem sibi acquirere: i-
sti votum castitatis irritum facere, li-
bertatem & perfectionem Christia-
nam esse docent. Vult Paulus: omnes *1. Corint. 7.*
esse sicut ipse fuit, hoc est, castos & cõ-
tinentes: isti omnes nubere volunt.
Docet Paulus: Virginem quæ nubit,
benè facere; si tamen non nubat, me-
liùs facere. isti, si nubat, melius facere
aiunt. *Hic* idem dicit, matrimonium *Ephes. 5.*
Sacramentum magnũ esse, inter Chri
stum scilicet & Ecclesiam: isti negant.
Docet Christus: Beatos esse pauperes *Matth. 5.*
spiritu, quoniam ipsorum est regnũ
cœlorum: Beatos mites, quoniam i-
psi possessuri sint terram: Beatos qui
lugent, quoniam ipsi cõsolabuntur:
Beatos qui esuriunt & sitiunt iustitiã,

quoniam ipsi saturabuntur: Beatos misericordes, quoniā ipsi misericordiam consequentur: Beatos mundo corde, quoniam ipsi Deum videbūt: Beatos pacificos, quoniam ipsi filij Dei vocabuntur: Beatos qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum: isti in omnibus his iustum peccare docent. Iubet Dominus omnes qui propter nomen eius res aduersas patienter perferunt, gaudere & exultare, quia merces eorum copiosa sit in cœlis: isti nullam mercedem bono operi propositam esse docent. Dicit

Ioan. 5. Dominus: Qui bona egerunt, eos in vitam ęternam ituros, qui autem mala, in ignem æternum. Quæ autem ista sunt bona, aut quæ mala, ipse apertè explicat: Esuriui enim, & dedistis mihi comedere: sitiui, & dedistis mihi bibere, & cæt. isti solam fidem ad salutem sufficere prædicant. Promittit i-

Ioan. 6. dem Dominus: veram carnem & verum sanguinem, atq; adeò seipsum nobis in cibum & potum daturum, non sicut Moyses dedit manna in deserto,

ſerto, in vmbra & figura, ſed verè & re ipſa: iſti in ſola figura illum carnem & ſanguinem ſuū nobis dediſſe mordicus affirmant. Docet Scriptura: Ni- *Marc. 16.*
ſi quis crediderit & baptizatus fuerit, eum ſaluari non poſſe. Negat hoc Caluinus, paruuloſque ſi ex Chriſtianis parentibus naſcantur, ſanctos eſſe, & ſi ſine baptiſmo moriantur, omninò non damnari affirmat. Docet ſcri- *Oseæ 13.*
ptura: Perditionem noſtram ex nobis eſſe, ſalutem autem ex Domino: negat hoc Caluinus, qui dicit, ſola DEI prædeſtinatione homines ſaluari aut damnari. Docet Scriptura: Sub nobis *Gen. 4.*
eſſe appetitum noſtrum, noſque dominos illius eſſe: & ſi benè egerimus, nos mercedem recepturos, ſi autem malè, ſtatim in foribus peccatum noſtrum adfuturum: Deumque hominem conſtituiſſe in poteſtate ſua, pro *Eccleſ. 15.*
poſuiſſe illi bonum & malum, vt ad quodcunque extenderit manum, det illi, animam eius in manibus eius ſitā ſemper: iſti omnem liberi arbitrij rationem diſputationibus ſuis euertūt. Docet Scriptura: Neminem ſcire, v- *Eccleſ. 15.*

Eccles. 9. Philip 2. trum odio an amore dignus sit: in timore & tremore salutem operãdam esse: isti neminem damnari posse, nisi qui credere nolit, affirmant. Docent isti, omnes passim ad vtriusq; speciei vsum admittendos esse: Christus Dominus, cum solis duodecim recubuit. Docet Scriptura: Christum Dominum Deum verum, vitam æternam, Deum benedictum esse: negant isti. Hebr. 1. Docet Scriptura: Per Christum facta esse secula: isti ante Ioseph & Mariam eum extitisse negant. Docet Scriptura: Aequalem esse Patri: isti seruum et creaturam esse blasphemant. Docet Scriptura: Ab angelis debuisse adorari: isti ne ab hominibus quidem adorandum esse tradunt. Satisne clarè & simpliciter ꝓbamus, hos nihil docere, nisi quod cum sacra Scriptura ex diametro quasi pugnet? satisne docuimus hos nulla ex parte sibi sacrã scripturam, verbumq; Dei vsurpare posse? satisne luculẽter & sufficienter demõstrauimus ex his ipsis signis, quæ ipsi commenti sunt, quibusq; se magnificè efferũt, apud eos veram Ecclesiam Dei non esse?

VE-

VERVM SACRAMENTORVM vſum, quem ſecundam veræ Eccleſiæ notã iſti eſſe dicunt, magis Eccleſiæ Catholicæ, quàm illorum cœtibus conuenire.

CAPVT IIII.

NAM de legitimo Sacramẽtorum vſu, quid ego dicam? de quorum vel numero inter iſtos non ſatis conuenit: Illyricani & Geneuenſes duo ſola, Illyrico atque Caluino authore numerant: Lipſenſes tria, Vvitembergenſes quatuor: ſunt qui vnum, ſunt qui nullum: ita vt quidam ex illis ipſis exhilarata miſeria, facetè hanc eorum inconſtantiam riſerit: à quo, cùm quęſitum eſſet, cur quemadmodũ reliquę orientales & occidentales Eccleſiæ ſeptem non numerarent Sacramenta, reſpõdiſſe dicitur: Imo, inquit, habemus ſeptẽ, & hoc ampliùs duo: Vvitembergę enim quatuor, Lipſiæ tria, Magdeburgi duo: q̃ in vnũ ſimul collecta, nouẽ efficiũt. Aut qua tãdẽ ratiõe illi ritè & le-

legitimè Sacramẽtis vti dici possunt, qui eorum legitimis, & ad eam rem debitè ordinatis ministris careant, cũ ipsum sacri ordinis Sacramentum, quod Græci vetustissimo χειροθονίας vocabulo appellant, per quod ipsi ministri consecrantur, contra totius orientis ac occidentis orbis consensum, ex numero sacramentorum sustulerunt? Quos quidem ministros debitè ordinatos, imprimis ad vim & naturam Sacramentorum cõstituendam pertinere, si quid reliquum sanę mentis habent, negare nullo modo possunt: quibus cùm careant; Sacramentis item illos carere luce meridiana clarius est. Verùm iam de singulis Sacramentis aliqua dicamus.

Baptismus primus est, cuius imprimis ritus, & cęremonias ex ipso Apostolorum ore profectas, impiè tãquam humanæ traditionis superstitiones: Impurissimos in hac parte imitati Gnosticos abrogarunt; de quibus illud refert Irenæus: *Alij, inquit, hæc omnia recusantes, dicunt non oportere inenarrabilis & inuisibilis virtutis ministerium*

Lib 1 cap. 18 aduersus hereses.

rium per visibiles & corruptibiles perfici creaturas: & ea quæ mente concipi non possunt, & incorporalia, & insensibilia, per sensibilia & corporalia. Esse autem perfectam redemptionem, ipsam agnitionem inenarrabilis magnitudinis. Sustulerunt inquam hæc omnia, exorcismos, & illi similiter exsufflationes, cruce signationes, manuum impositiones, Sathanæ abrenunciationes, aurium atque narium apertiones, pacis & osculi porrectiones, sacras vnctiones, vestium mutationes, lucernę gestationes, & alias quamplurimas: quæ ante mille trecentos annos prima Cōstantinopolitana Synodus his verbis recenset ferè omnia: *Primo,* inquit, *die ipsos Christianos facimus: secundo Catechumenos: deinde tertio exorcisamus siue adiuramus ipsos, ter simul in faciem eorum & aures insufflando: & sic eos catechisamus siue initiamus & curamus, vt longo tempore versentur in Ecclesijs, & audiant scripturam, & tunc eos baptisamus.* Quę eodem modo D. Augustinus in symbolo ad catechumenos enumerat: *Omnia,* inquit, *Sacra-* *Canone vlt.*

men-

menta, quæ acta sunt, & aguntur in vobis, per ministerium seruorum Dei, exorcismis, orationibus, canticis spiritualibus, insufflationibus, cilicio, inclinatione ceruicum, humilitate pedum, pauor ipse omni securitate appetendus: hæc omnia vt dixi, escæ sunt, quæ vos reficiunt in vtero, vt renatos ex baptismo hilares vos exhibeat mater, nec tantum hæc veteres Patres recensuerunt, sed vltra in his. In quibus verbum illud ore traditum primi Apostolorum successores situm esse indicarunt. Ex illisq; tanquam reb. notissimis, & his quæ ab omnib[9] admitterentur, tanquā ipso Dei verbo scripto primarias hæreses refutarunt. Demonstrabat contra Marcionē vir proximis Apostolorum temporibus Tertullianus. Sumpto ex his cerimonijs in hunc modum argumento: Creaturam Dei non esse malam. *Ille*, inquit, *neque aquam reprobat creatoris, qua suos abluit: neq; oleum, qua suos vnxit: neque mellis & lactis satietatem, qua nos infantauit.* Demonstrat ex ijsdem cerimonijs idem author, tanquam ex certissimis diuinæ vocis testimonijs, futuram

Lib.1. contra Marcionem.

ram

râm corporum nostrorum resurrectionem illis verbis: *Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima muniatur: caro manuum impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur: caro corpore & sanguine CHRISTI vescitur, vt & anima de Deo saginetur. Non possunt ergo separari in mercede, quæ opera coniungunt.* Episcopi Africani, temporibus Diui Cypriani, probabant hæreticos non posse baptizare, quòd nimirùm non potuerint exorcisare. Diuus Augustinus & ipse ab Apostolorum temporibus non multum remotus, & quo in disputando nemo fuit solidior, nemo magis acer contra Pelagianos, probat paruulis inesse originale peccatum, quòd alioqui Ecclesia illos non exorcisaret, neque exsufflaret, eamq; antiquissimam Ecclesiæ traditionem esse docet, qua exorcisantur & sufflãtur paruuli. Neque verò in vno aliquo loco hoc vtitur argumento, sed planè infinitis: Sic ille libro secundo de originali peccato, cap. 4. & libr. 1. de nuptijs & concupiscentia, cap. 2. & lib,

Li. de carnis resurrectio.

& libr. 2. cap.18. & libr.1. contra Iulianum cap. 2. & libr. 6. cap. 2. Quo eodem modo Chrysostomus in sermone de Adam & Eua: Optatus libro 4. contra Donatistas argumentantur.
Quæst. 137. Quid illæ voces vetustissimorum Patrum? quàm hoc ipsum, quod dixim' confirmant, Iustini martyris. *Vnguento inungimur, eius memoriam recolentes, qui vnguenti perfusionem sepulturæ causa fieri voluit, & figura quidem in hac vita, veritate autem in futura.* Cy-
Lib. 1. ep. 12. priani: *Vngi quoque necesse est eum, qui sit baptisatus, vt accepto chrismate, id est vnctione, esse vnctus Dei, & habere in se gratiam CHristi possit. Porrò autem Eucharistia est, vnde baptisati vnguntur, oleum in altari sanctificatum, sanctificare autem non potuit olei creaturam, qui nec altare habuit, nec Ecclesiam, vnde nec vnctio spiritalis apud hæreticos potest esse, quando constet oleum sanctificari, & Eucharistiã fieri apud illos omninò non posse.* Basilius quidem Magnus, verbis disertis in his ipsis cæremonijs atque partibus baptismi, Apostolorum verbum ore prolatum, in libro de Spiritu san-

tu sancto, contra sui temporis hæreticos situm esse demonstrat, hasque veras Apostolicas traditiones esse affirmat: *Cōsecramus*, inquit, *aquā baptismatis & oleū vnctionis, præterea ipsū, qui baptismū accipit, ex qbus scriptis; nónne à tacita secretaq; traditione? Ipsā porrò olei inūctionē, quis sermo scripto proditus docuit? iā ter immergi hominē, vnde est traditum? reliqua itē quæ fiūt in baptismo, veluti renunciare Sathanæ & angelis eius; ex qua scriptura habemus? nōne ex priuata hac & arcana traditione? nónne ex doctrina hac, quā patres nostri in silētio qđ curiosos & ociosos submouet seruarunt? &c.* Multa similia de ijsdem baptismi cærimonijs scribit Clemens Romanus libr. 3. de Const. Apost. cap. 15. 16. 17. & lib. 7. cap. 23. 28. 41. 42. 44. & lib. 3. recog. & epist. 3. Dionysius Areop. libr. de Eccle. Hierar. cap. 2. & 7. Author quæst. apud Iustinum martyrem quæst. 137. Theophilus Antiochenus libr. 1. ad Antolycum; & qui postea vixerunt in oriente. Origenes li. 5. in epist. ad Rom. Chrysost. hom. 12. in 1. ad Corinth. & hom. 6. ad Colossen.

Cap. 27.

loſſen. Naziãzen⁹ oratione in ſanctũ baptiſma. Arnobius in cõmentarijs in Pſal.4.22.82 90.132.& 134. Optatus Mileuitanus libr.2.3. & 7. contra Parmenianum. Ambroſius libr. 1. de ſacramentis, cap. 1. & 7. Hieronymus contra Luciferia. Pontius Paulinus, Honorius Fortunatus, vt vel inde cognoſci poſſit, quanta aut impudentia, aut inſcitia ſint iſti, qui hæc noua & nuper inuenta, & non potius ab Apoſtolis Apoſtoliciſq; viris profecta contra eam teſtium nubem affirmare non erubeſcunt, in quibus Rapſodi Magdeburgenſes familiam ducunt. Quas quidem ſanctiſſimas cæremonias ab ipſa Apoſtolica traditione profectas, poſteaquàm iſti impiè & temerario auſu primo violaſſent: illas etiã ipſas quæ ſcripto verbo continentur, impunè eadem temeritate contempſerunt; vt & aquã nõ eſſe ita neceſſariã aliqui ex illis doceant, & ſacroſanctorũ verborum, quę Chriſtus præſcripſit, vſum magicum, quid eſſe blaſphement: neq; ſanctiſſimę Trinitatis, per quã Sacramẽtum hoc cõficitur,

citur, inuocationem pleriq; illorum adhibent, non multò pòst Deum ipsum negaturi. Vltimò, totum baptismum multi ex illis impijs suis disputationibus abrogarunt; & tanquam rem Iudæis tantum & gentilibus, & non Christianis, idq; memoriæ solūmodo causa & discriminis necessariam, nulli⁹ aūt gratiæ efficacem sustulerūt, lepidissima capita. Isti tamē legitimum vsum sacramentorum sibi iurè & meritò vendicare audent.

Quid de sacramento manuum impositionis dicemus, quod Græci τελείωσιν vt sacer Dionysius, σφραγῖν id est, obsignaculū; vt sancta synodus Cōstātinopolitana, Latini, signaculum, operationem Spirit⁹ sancti, chrisma, chrismatis sacramentum; vt Cyprianus, atq; Augustinus appellare solēt? Confirmationem primus, quod sciā Ambrosius in libro de his qui mysterijs initiantur, cap. 6. vocauit: quem postea D. Leo, Gregori⁹, & cęteri posteriores secuti patres sunt. Quod sacramētū nō ex verbo tradito tātū vt supiora, sed ex ipsa sacra scriptura iā

In cap. de baptismo.
Canone 7.
Lib. 3. contra Donat. ca. 16

Apostolorum temporibus extitisse discimus: & sine quo illi perfectos Christianos fieri non posse iudicauerunt. *Cùm* inquit Lucas, *audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cùm venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptisati tantum erant, in nomine Domini IESV. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Et cap. 19. *Factum est autem, cùm Apollo esset Corinthi, vt Paulus peragratis superioribus partibus, veniret Ephesum, & inueniret quosdam discipulos, dixitq́; ad eos, si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: sed neq; si Spiritus sanctus est, audiuimus. Ille verò ait: In quo ergo baptisati estis? Qui dixerunt: In Ioannis baptismate. Dixit autem Paulus: Ioannes baptisauit baptismo pœnitentiæ populum, dicens: In eum qui venturus esset post ipsum, vt crederent, hoc est in IESVM. His auditis baptisati sunt in nomine Domini IESV. Et cùm imposuisset*

Actor. 8.

illis

illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Quibus in locis clarè docetur, ſine manuum impoſitione, neq; perfectos Chriſtianos fieri, neque omninò Spiritum ſanctum, contra quam docet Caluinus, qui ſolius datæ fidei in baptiſmo profeſſionem eam eſſe cenſet cõferri poſſe. Quod euidenter & hæc quæ dicta ſunt, & illud quod ſequitur, falſum eſſe demõſtrant. *Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſanctus; obtulit illis pecunias, dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicunque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum, Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, qua donum Dei, atque adeò Apoſtolatum ipſum, & Epiſcopatum exigua pecunia poſſe comparari iudicauit.* Cõſentanea his apud Euſebium libr. 6. cap. 43. ſcribit Cornelius ad Fabianum Nouatum, non eſſe perfectum Chriſtianum, qui poſt baptiſmũ non fuerit ab Epiſcopo confirmatus. Quod idem D. Cyprianus docet, tum demum

Actor. 8.

mum ſcilicet plenè ſanctificari fideles, & filios Dei effici, ſi vtroq; Sacramento, baptiſmo, inquam, & manuum impoſitione naſcantur. Et ante hos Clemẽs Romanus epiſt. 4. de cõfirmatione ſic loquitur. *Omnibus ergò feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, id eſt, ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti percipere, quia incertus eſt vniuſcuiuſq; terminus vitæ. Cùm autem regeneratus fuerit per aquam, & poſtmodum ſeptiformi ſpiritus gratia, ab Epiſcopo (vti memoratũ eſt) confirmatus, quia aliter perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poterit, nec ſedem habere inter perfectos, ſi non neceſſitate, ſed incuria aut voluntate remanſerit (vt à beato Petro accepimus, & cæteri ſancti Apoſtoli præcipiente domino docuerunt) & demum ex operibus bonis oſtendat in ſe ſimilitudinẽ eius, qui eum genuit, patris.* Túne igitur illos rectè & legitimè ſacramentis vti dices, qui illud etiam Sacramẽtum, ſine quo, ipſa ſcriptura teſte, perfecti Chriſtiani nõ efficimur, ſine quo Spiritus ſanctus nõ datur, & quod ipſum Dei verbum tã

lucu-

luculenter commendat, abrogarunt penitus? Quo sacramento cùm careant, mirum non est, quòd Spiritu sancto non agantur, quòd subitò ex opinionibus in opiniones commigrãt, quòd nusquam firmi & stabiles cõsistãt, quòd facilè Christum verũ Deũ & hominem abnegant, hoc autẽ est, Christiani esse desinunt.

Quid ego de pœnitentia dicam? quid de eius partibus? retinueruntne celebrem illam, & decantatam in omni antiquitate exomologesin, hoc est, plenam & synceram peccatorum omnium confessionem, rem Apostolis, Apostolicisq́; viris adeò laudatã, adeò vsitatam; cuius tot viri, qui vel cum ipsis Apostolis, vel paulò post vixerunt, luculentissimi testes & laudatores sunt, de qua Tertullianus: *Tantum*, inquit, *releuat confeßio delictũ; quãtum dißimulatio exaggerat: Confeßio.n. satisfactionis consilium est, dißimulatio contumaciæ, actus pœnitentiæ, qui magis Græco vocabulo exprimitur & frequentatur, Exomologesis est, qua delictũ Domino confitemur, nõ quidẽ vt ignaro, sed quatenus* *Libr. de pœnitent.*

nus satisfactio confessione disponitur, ex confessione pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur: Itaque Exomologesis prosternendi & humilificandi hominis disciplina est. &c. Idem beatissimus martyr Cyprianus, vereque Apostolicus vir testatur: *Videt Deus corda & pectora singulorum, & iudicaturus non tantum de factis, sed & de verbis & de cogitationibus nostris, omnium mentes voluntatesqúe conceptas, in ipsis ad clausi pectoris latebris intuetur. Denique quantò & fide maiore & timore meliore sunt, qui quamuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti: quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentes, exomologesin conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse: Deus non deridetur.*

Lib. de lapsis

Idem D. Basilius: *Necessariò his peccata aperire debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei: siquidem rationem hanc, in pœnitentia etiam, veteres illos cernimus sequutos fuisse, quando & in Euangelio scriptum est; quòd Ioanni confiteba-*

In Asceticis cap. 26.

tebantur peccata sua: Et in Actis Apostolicis ipsis, de quibus etiam baptisabantur cuncti. Idem Augustinus: *Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, nouit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cœlo. Ergo sine causa sunt claues datæ Ecclesiæ Dei? Frustramus Euangelium DEI? Frustramus verba Christi?* Quid igitur est impudentem & sui oblitum esse, quàm aliquid contra tantorum virorum authoritatem & testimonia negare? Habéntne illas pro peccatis satisfactiones, quas Basilius, vniuersaque Græcia ἐπιτιμία vocat: quarum illas partes Tertullianus * numerat, ieiunijs preces alere, ingemiscere, lachrymari, & mugire dies, noctesque ad Dominum Deum tuum, presbyteris aduolui, & aris Dei adgeniculari?

Lib. 50. homiliarũ, homilia 49.

Eadem docet D. Clemens epist. 1. ad Iacobum

Eadem Dionysius ad Demophilum.

Origenes in Psal. 32.

Euseb. lib. 5. Hist. cap. 27 & lib. 6. cap 27.

** Lib. de pænitentia.*

Quid de admirabili Sacramento Eucharistiæ dicam? quod cùm duplici ex causa institutum sit, primò, vt sit perennis quedam memoria, & annunciatio mortis & crucis IESV Christi, illiusque sacrificij, quo semel

expiata & cõsecrata sunt omnia: Deinde mẽsa & cibus aduersus omnes, qui tribulant nos. Ex quibus eius partibus, primã illam & præcipuam annunciationis inquam mortis & crucis Domini, æterniq́ue eius sacrificij partem penitus sustulerunt: & quod maius est, summo sacrilegio, idololatriæ nomine cõtaminarunt. Cuius sacrificij modum, & ritum, ex ipsorũ Apostolorum ore, tot omnium sæculorum nobilissimi patres nobis tradiderunt: Dionysius, inquã, Clemẽs, Iustinus, Tertullianus, Basilius, Chrysostomus, Ambrosius, eorumq́; successores, qui easdẽ ipsas eorum liturgias interpretati sunt: Pachimer⁹ Maximus, Germanus Cõstantinopolitanus, Ioãnes Cabasilas, Rupert⁹, Innocentius, & reliqui innumerabiles amplissimi doctrinæ Christianæ duces atq; magistri, quos nõ sequi, quos nõ imitari, quibus non parere; estnè legitimum sacramentorum vsum sequi, an potius graui cõtumacię scelere sese obligare? At vtraq; specie vtuntur, at quantò potius fuerat reb⁹ ipsis vti,
quàm

quàm ſpeciebus. Quid.n.iuuat ſpecie frui, ſi re ipſa ſacramentaria labe infectus, careas? quis autem re hui⁹ ſacramenti caret, niſi ille, qui nihil præter vmbrã & figuram quandam mortuã corporis & ſanguinis IESV CHriſti, in his ſpeciebus contineri docet? quíque vero & legitimo illius conficiendi miniſtro caret?

Quid ordinis ſacramentum, per quod cætera conſecrantur, & fiunt ſacramenta? habéntne iſti, an potius rident, rem tot ſacris literarum teſtimonijs comprobatã, omniſq; vetuſtatis vſu conteſtatam? Inſufflat Chriſtus Dominus in diſcipulos, & dicit: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittentur eis:* vbi & externam cerimoniam & promiſſionem remittẽdi peccata, & gratiæ Spiritus ſancti, manifeſtam collationem videm⁹. Monet Paulus Timothæum à ſe ordinatum: *Moneo te,* inquit, *vt reſuſcites gratiã Dei, quæ eſt in te, per impoſitionẽ mearũ manuũ:* vbi itidẽ & cærimonia externa & ꝑmiſſio gratię euidẽter exprimitur. Et in alio loco: *Noli negli-*

Ioan. 20.

2. Tim. 1.

1. Tim. 4.

negligere gratiam quæ eſt in te, quæ eſt tibi data per prophetiam, & per impoſitionem manuum presbyterij. Et item:
1.Tim. 5. *Manus citò nemini impoſueris*. Et in Actis eodem modo Ananias Paulo eãdem Spiritus ſancti gratiam, per impoſitionem manuum, vt fungeretur officio Epiſcopi clarè confert. Quibus locis Caluinus permotus, ac planè coactus, ordinem ſacrum Sacramentum eſſe, quòd ſæpè alias negauerat confitetur. Ideo tamen in numero ſacramentorum illum ſe non repoſuiſſe, quòd non ſit commune omnium Christianorum Sacramentum. Verùm hæc præſentis inſtituti non ſunt.

Quid Matrimonium, quid extrema vnctio? quorum alterum ſacramentum magnum Paulus vocat, negant iſti: alteri⁹ modum & formam, ita diſtinctis verbis, vt nihil clarius, nihil planius, nihil illuſtrius dici poſſit, explicat Iacobus.
Iacob. 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum,*

firmum, & alleuabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergò alterutrum peccata vestra: & orate pro inuicem vt saluemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua. Quam veteres Gnosticos more simiarum imitatos fuisse, duo vetustissimi Aposto lorum successores tradunt; Irenæus cum Epiphanio: cuius stupendos mirabilesq; effectus asserunt, Clemens Rom. libr. 8. de Consti. Apost. cap 35. Hiero. in vita Hilarionis: Augustinus libr. 2. de visit. infir. cap. 4. & ser. 215. de tempore: Innocentius primus episto la ad Decentium Eugubinum: & Ber nardus in vita S. Malachiæ. Quæ tamen omnia isti non modò non sequuntur; sed etiam rident, prauisque suis interpretationibus peruertunt. At qui dicunt, nusquam in scripturis aut confirmatio, aut ordo, aut extrema vnctio Sacramenta esse dicuntur. Demonstrent igitur itidem, vbi aut baptismus, aut Eucharistia, aut pęnitentia Sacramenta appellētur. Quod si hæc Sacramenta eam solam ob causam vocas, quod ita ab Ecclesia edo-

Lib 1. cap. 18
Hæres. 36.

ctus

ctus sis; cur non idem eius iudicium in alijs sequeris? Quid? num matrimonium sacramētum Paulus nō vocat? idq́; magnū: tu tamen tui oblitus, negas. His igitur tu hominibus verum, purum, & legitimum, sacramentorū vsum attribues, & nō potius eorum cōtaminatores, & abrogatores appellabis? Amplius ne in meridie lucernā accendere oportebit, illudq́; docere, neq; hæc vera signa Ecclesiæ Dei esse, quæ isti cōminiscuntur, & si sint, istis tamen nulla ratione cōuenire? Finge igitur animo, vnā ex illis ipsis, de quibus superius dixim9, Regis Salomonis cōcubinis, dum se veram & vnicā dilectam Regis esse fert, atque iactat, quædā insignia atq; notas tanquā ipsi dilectæ proprias cōfingere, ac sibi affingere. Demōstret aūt quis ex aduerso, neq; illum verum vestitum aut ornatum Reginę esse; & si sit, per fraudē tamen, & insidias, à Regina ad illam ipsam cōcubinam translatā esse: magisq́; illum colorem, illa ornamenta, filię Regis, quàm illius ancillæ cōuenire: an nō satis hac ratione docebit,
eam

eam quidem, quę tantum ausa est nefas, impudicam & procacem mulierem esse, extremoq; supplicio dignã, vt quæ sibi falsò nomen Maiestatemque Regiam adscribat, aliam autem veram & germanam sponsam magni Regis quærendam esse? Suis igitur armis, suis præsidijs victi, & confossi iacent: neque amplius alijs subsidijs ad illos conuincendos opus esset, si pietatis & non maliciæ, veritatis & non simulationis, charitatis & non odij, zeli domus Domini, & non ambitionis, vincendiq; studij certamẽ esset. Si enim his signis & notis veram IESV Christi sponsam cognosci & definiri putant, quæ neq; vera signa sunt, & magis alijs, quàm illis ipsis conueniunt; an non vniuersa causa decidunt? an aliquid plenius & illustrius ad totam veritatem commonstrandam, vel ipsis ducib⁹ & magistris adferri poterit? Verùm nos alienis confutatis, nostra confirmemus: ac eas, quæ verę sunt notę, & insignia Ecclesiæ Dei, in medium adferamus.

DE

DE VERAE ET FALSAE ECCLE-SIAE. DISCRIMINE,

LIBER SECVNDVS.

VERORVM ECCLESIAE DEI ſignorum partitio.

CAPVT PRIMVM.

ANtequàm ſigna & indicia Eccleſiæ Dei explicamus, operæpretium exiſtimauimus, vt tota res recto modo & ordine procedat, ex doctiſſimorum virorum præceptis & doctrina, ipſorum ſignorũ atque notarum diſtinctionem, primò paucis repetere: eſt autem hæc: alia quidem ſigna eſſe, quæ neceſſariò rem commonſtrant; & quaſi ex altera parte negocio reſpõdent: τεκμήρια, hæc Græci quaſi finem cauſæ imponentia vocãt: τέκμαρ enim veteribus, Ariſtotele teſte, finis atque concluſio dice-

Ariſt. libr. 1. ad Theodectũ cap. 2.

dicebatur: alia verò non necessaria, quæ idem Græci σημεῖα appellare solent, quæ & si singula rem non demōstrāt; multa tamē simul veluti in vnū cuneum collecta & conferta vincūt, ac tanquam certa vestigia quædam, ad ipsam nos rem deducunt. Primum genus signorum atque notarum, quibus Ecclesia Dei designatur, ac circūscribitur, ipsum sacrum cōtinet Symbolum, atque explicat. Secundum genus sparsim iam ex his, iam ex alijs sacræ scripturæ locis, sanctisque Patribus, reque adeò ipsa colligitur, vtrūque igitur summa breuitate, & facilitate Deo duce persequamur.

EA SIGNA QVAE IN SAcro Symbolo continentur, veras Ecclesiæ Dei notas esse.

CAPVT II.

PRimum igitur genus signorum, in ipsis primis & summis religionis nostræ principijs, et fundamentis, duodecim inquam fidei nostræ articulis continetur: in vero in-

ro inquã illo & incorrupto fidei Christianæ compendio: in diuina, sanctissimaq; per orbem terrarum fusi populi Christiani tessera: in ipso certissimo fidei Christianæ limite, totiusque vetustatis amplissimo deposito, sacro inquam symbolo. Quod pòst vnius Trini Dei confessionem, redemptionisq; nostræ œconomiam, Ecclesiam salutis nostræ tutissimum portũ, nobis itidem credendum proponit, notasque ipsius & insignia, vt quæ, qualis sit, cognosci, à falsisq; & fucatis Ecclesijs distingui possit, diuinitùs explicat. Vt non satis sit, nos qualemcunq; Ecclesiam credere, sed eã ipsam qualis ab ipsis Apostolis, Apostolicisque viris, illisq; hominibus, qui à Spiritu sancto acti & edocti sunt, nobis credenda proponitur: neúe quisq; ad arbitrium suum Regni Christi notas atq; limites sibi fingat: sed intra eos fines ac metas, quas nobis maiores nostri posuerunt, se cõtineat. Quod quidem symbolũ, cùm maior pars istorum nobiscum cõmuniter profiteatur, in suisq; congregationibus decantent;

tent; improba tamen cupiditate victi & obcœcati, seipsos exaudire, atq; intelligere non possunt: aliam videlicet se Ecclesiam in summa fidei nobiscũ profiteri, & aliam quærere; vt vel ex ore suo rectè cum illo nequam seruo in hac parte condemnentur? quòd vnam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam professi, Lutherũ, Philippum, vel Zvvinglium, aut Caluinum quempiam potiùs sequãtur. Verùm, cùm eas notas, quæ in sacro sunt symbolo, Ecclesijs suis, ita vt diximus; conuenire nullo pacto posse, priuata conscientia iudicassent; alias necessariò sibi quærẽdas esse existimarunt. Cumq; ad omnia, modò stultos suos sensus sanent ac obtineant, negãda sint parati, erroremq; vnum altero semper deteriore tueantur, negant itidem hæc, vt notas & insignia Ecclesiæ, in sacro Symbolo posita esse: neque tamen causas, cur id negent, adferunt. Nam frustrà & superfluè, in eo p̃sertim compendio, quod breuissimũ Ecclesia esse voluit, insertas esse, stultũ est vel suspicari. Ornatus, inquiũt,

causa. At quid ineptiùs est, quàm in formula fidei Rhetorum ornamenta quærere? Augendæ orationis gratia. Et illud igitur; Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, genitum nõ factum, consubstantialem Patri, &c. eodem modo augendę orationis causa positum esse credendum erit. Declarandæ, dicent, & explicandæ rei causa. Atque hoc est, quod quærimus. Signis enim & notis res declarãtur, atque indicantur. Germanæ igitur notæ, germana insignia, hæc ipsa veræ Ecclesiæ erunt: quibus qui detrahit, aliaque signa quęrit; hic idem omnibus illis, quæ in symbolo priùs posita sunt, præiudicet oportet: quod quidem iam pridem faciunt: ideoque ruit alto de culmine Troia. Quæ igitur sunt ista signa, & qualia, aut quem sẽsum habent? Illa inquam, vt illa sit vera Ecclesia, quæ est vna, sancta, Catholica, & Apostolica. Hæc enim talia sunt, vt & notissima omnibus sint, & reipsa, quam commonstrant, magis clara, & quæ ad aliam rem designandam transferri nullo modo possint:
illam-

illamque necessariò commostrant. Palam item posita & illustria, vt nulli, qui modò aliquid sensus & rationis habeat, obscura esse possint. Quis enim vnitatem Ecclesiæ non cernat? quis constantem sanctitatem non animaduertat? quis vniuersalitatem, vt ita dicam, quis æternam & perpetuam successionem vel oculis ipsis non videat? Quæ omnia ex quibus fōtibus sint hausta, & quam vim & sensum habeant, paucis explicemus.

PRIMA EX SACRO SYMbolo nota explicatur: eam veram Ecclesiam, quæ sit vna.

CAPVT III.

PRima igitur in sacro symbolo nota veræ Ecclesiæ illa est, vt sit vna: idque primò ex ipso verbo dei, sacraque scriptura, clarū est: *Vna est columba mea, inquit Scriptura, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ, viderunt eam filiæ, et beatissimam prædicauerunt, reginæ & concubi-*

næ, laudauerunt eam. In hoc cognoscent,
Ioan. 15. *vos*, dicit ipse Dominus, *quia discipuli mei estis, si dilectionem inter vos seruaueritis.*
Ioan. 17. *Pater sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnũ, sicut & nos. Cùm essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui: & nemo ex eis periyt, nisi filius perditionis: vt scriptura impleatur. Non pro eis autẽ rogo tantùm, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me: vt omnes vnum sint, sicut & tu pater in me, & ego in te: vt ipsi in nobis vnum sint: vt credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatem quam tu dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me: vt sint consummati in vnum, & cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint mecum: vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognouit. Ego autem te cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen*

tuum, & notum faciam, vt dilexio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis. Regnum Christi, regnum omnium seculorum est. Omne autem regnum multiplex, & in se diuisum, desolari, idem Saluator docet: *Monogamus,* inquit Hieronymus, *primus Adam, monogamus & CHristus.* Hoc limite suam Ecclesiam à Valentini, Marcionis, ac reliquorum sui temporis hæreticorum sectis, primus distinxit Apostolorum successor Irenæus. *Cùm,* inquit, *hanc prædicationem acceperit, & hanc fidem, quemadmodum prædiximus Ecclesia, & quidem in vniuersum mundum disseminata, diligenter custodit, quasi vnam domum inhabitans, & similiter credit ijs, videlicet, quasi vnam animã habens, & vnum cor, & consonanter hæc prædicat, & docet, & tradit, quasi vnum poßidens os. Nam etsi in mundo loquelæ dißimiles sunt, sed tamen virtus traditionis vna, & eadem est. Et neque hæ quæ in Hiberis sunt, neque hæ, quæ in Celtis, neque hæ quæ in Oriente, neque hæ, quæ in Aegypto, neque hæ, quæ in Libia, neq. hæ,*

Psalm. 144.
Matth. 12.
Lib. 1, cap. 1.

hæ, quæ in medio mundi sunt constitutæ; sed sicut Sol creatura Dei in vniuerso mundo vnus & idem est; sic & lumen prædicatio veritatis vbique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionē veritatis venire. Et neque qui valdè præualet in sermone, ex ijs qui præsunt Ecclesiis, alia quàm hæc sunt, dicet. Nemo enim super magistrum est: neque infirmus in dicendo deminorabit traditionem. Cùm enim vna & eadem fides sit; neque is qui multum de ea potest dicere ampliat, neque is, qui minus deminorat. Idem Diuus Cyprianus sentit. *Ecclesia vna est, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur, quomodo Solis multi radij, sed lumen vnum; & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatū. Et cum de fonte vno riui plurimi defluūt, numerositas licet diffusa videatur, vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium Solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit. A fonte præcide riuum; præcisus arescet. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit; vnum tamen lumen est, quod vbiq; diffunditur, nec vnitas corporis separatur,*

De vnitate ecclesiæ, & li. 1 Epist. 8 & in alijs infinitis locis.

tur, &c. Vtitur hoc eodem ſigno Tertullianus. *Itaque tot*, inquit, *& tantæ Eccleſiæ, vna eſt illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes, ſic omnes primæ, & omnes Apoſtolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem, communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ cura, non alia ratio regit, quam eiuſdem Sacramenti vna traditio*: Nam Auguſtinum, Hieronymum, Ambroſium quid attinet proferre, cum Auguſtinus ipſe integrum librum de vnitate Eccleſiæ conſcripſerit, eodem que modo alij, plurima de vnitate Eccleſiæ ediderunt?

De præſcriptione aduerſus hæreticos.

Verùm cum iſti, & hanc, & alias multis & varijs modis, & rationibus effugere ac eludere velint notas, hanc que vel inprimis, omnem ſcilicet hæreſim vnam eſſe, imò quicquid eſt, ea ratione, demum teſte Ariſtotele eſſe, quia vnum ſit; ideo quo ſenſu hoc loco vna accipienda ſit Eccleſia paucis exponamus. Cùm igitur dicimus illã veram Eccleſiam eſſe, quę vna ſit, hoc ita intelligi volumus. Primùm, quæ ſemper vna & eadem ſit: hoc autem

est, ne hoc quidem anno exoriatur, altero autem occidat; ne nunc quidem de his rebus illud sentiat & iudicet, aliud alias, & iterũ aliud; sed ea demũ erit vna Ecclesia, quæ semper vna sit, vnumq; & idem, de rebus iisdem semper senserit. Quæ, quos sensus à principio accepit, quibus à primis ducibus & fundatoribus fidei suæ imbuta & instituta sit, eosdem constanter cõseruet & tueatur: quæ non tanquam vestes, sic opiniones mutet: quæ non tãquam ex hospitijs in hospitia, sic ex sẽtentijs in sententias transeat ac transferatur: quæ more paruulorum non fluctuet: quæ omni non circumferatur vento doctrinæ: quæ & si proficiat, & augmenta sua habeat; easdem tamen species rerum conseruet; vt quãuis in gramine, quamuis in herba, quamuis in spica sit; vnum tamen & idem frumentum semper permaneat: non quæ triticum quidem à principio polliceatur, mox in lolium infelix & steriles auenas exeat. Proficit illa quidem, vt dixi; sed ita tamen, vt verè profectus sit ille fidei, non permutatio:

tio:vt quidem præclarè antè hos mille annos rem hanc totã explicat Vincentius Lirinen. *Siquidem ad profectũ pertinet, vt in semetipsa vnaquæq; res amplificetur, ad permutationem vero, vt aliquid ex alio in aliud transuertatur. Crescat igitur oportet, & multum vehementerq; proficiat, tam singulorum, quàm omnium, tam vnius hominis, quàm totius Ecclesiæ ætatum, ac seculorum gradibus, intelligentia, scientia, sapientia: sed in suo duntaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademq; sententia. Imitetur animarum religio rationem corporũ, quæ licet annorum processu, numeros suos euoluant & explicent; eadem tamen quæ erant, permanent. Multum interest inter pueritiæ florem, & senectutis maturitatẽ, sed iidem tamen ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescentes: vt quamuis vnus eiusdemque hominis status habitusq; mutetur, vna tamen nihilominùs, eademque natura, vna eademque persona sit. Parua lactentium membra, magna iuuenum; eadem ipsa sunt tamen. Quod paruulorum artus, tot virorum: & si qua illa sunt, quæ æui maturioris ætate pariuntur;*

tur; iam in ſeminis ratione præſata, vt nihil nouum poſtea proferatur in ſenibus, quod non in pueris iam antea latitauerit. Vnde non dubium eſt, hanc eſſe legitimam & rectam proficiendi regulam, hunc ratũ atque pulcherrimum creſcendi ordinem; ſi eas ſemper in grandioribus partes ac formas, numerus detexat ætatis, quas in paruulis creatoris ſapientia præformauerat. Quòd ſi humana ſpecies in aliquam deinceps non ſui generis vertatur effigiem, aut certè addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur; neceſſe eſt vt totum corpus vel intercidat, vel prodigioſum fiat, vel certè debilitetur. Ita etiam Chriſtianæ religionis dogma, ſequatur has decet profectuum leges; vt annis ſcilicet conſolidetur, dilatetur tempore, ſublimetur ætate: incorruptum tamen illibatumq; permaneat, & vniuerſis partium ſuarum menſuris, cunctisq; quaſi membris ac ſenſibus proprijs plenum, atque perfectum ſit: quod nihil prætereà permutationis admittat, nulla proprietatis diſpendia, nullam ſuſtineat definitionis varietatem. Exempli gratia: ſeuerunt maiores noſtri antiquitùs in hac Eccleſiaſtica ſegete triticeæ fidei ſemina: iniquum

iniquum valdè & incongruum est, vt nos eorum posteri pro germana veritate frumenti, subdititium Zizaniæ, eligamus errorem. Quin potiùs hoc rectum & consequens est, vt primis atq; extremis sibimet non discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis, triticeæ quoque dogmatis frugem demetamus: vt cùm aliquid ex illis seminum primitijs accessu temporis euoluatur, & nunc lætetur & excolatur, nihil tamē de germinis proprietate mutetur: addatur licet forma, species, distinctio; eadem tamen cuiusq; generis natura permaneat. Absit etenim, vt rosea illa Catholici sensus plantaria, in carduos spinasq́; vertantur. Absit inquam, vt in isto spiritali paradyso, de cynnamomi & balsami surculis, Lolium repentè atque aconita proueniant. Quodcunque igitur in hac Ecclesia, Dei agricultura, fide patrum satum est; idem filiorum industria decet excolatur, & obseruetur: hoc idem floreat & maturescat: hoc idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim, vt prisca illa cælestis Philosophiæ dogmata processu temporis excurētur, limentur, poliantur: Sed nefas est vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt

muti-

mutilentur, Accipiant licet euidentiam, lucem, distinctionem; sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem. Nam si semel admissa fuerit hæc impiæ fraudis licentia, horreo dicere, quantũ excidendæ atq; abolendæ religionis periculum consequatur. Abdicata etenim qualibet parte Catholici dogmatis, alia quoque atq; item alia, ac deinceps alia, et alia iam quasi ex more & licito abdicabuntur. Porrò autem singulatim partibus repudiatis, quid aliud ad extremum sequetur, nisi vt totum pariter repudietur? Sed è contra, si nouitia veteribus, extranea domesticis, & prophana sacratis admisceri cœperint, proserpat hic mos in vniuersum necesse est vt nihil post hac apud Ecclesiam relinquatur intactum, nihil illibatum, nihil integrum, nihil immaculatum; sed sit ibidem deinceps impiorum ac turpium errorum lupanar, vbi erat ante, castæ & incorruptæ sacrarium veritatis. Sed auertat hoc à suorum mentibus nefas diuina pietas, sitq; hic potiùs impiorum furor. Christi verò Ecclesia, sedula & cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in ijs vnquam permutat, nihil minuit, nihil addit: non amputat necessaria, non apponit superflua, nõ

amittit sua, non vsurpat aliena; sed omni industria hoc vnum studet, vt vetera fideliter sapienterq́; tractando, si qua sunt illa antiquitùs informata & inchoata, accuret & poliat: si qua iam expressa et enucleata, consolidet, firmet: si qua iam confirmata & definita, custodiat. Denique quid vnquã aliud Cõciliorũ decretis enisa est, nisi, vt, quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligẽtiùs crederetur? quod antea lentiùs prædicabatur, hoc idem posteà instantius prædicaretur? quòd antea securiùs colebatur, hoc idem posteà solicitiùs excoleretur? Hoc, inquam, semper, neq; quicquam præterea, hæreticorum nouitatibus excitata, Conciliorum suorum decretis Catholica perfecit Ecclesia, nisi, vt quod priùs à maioribus sola traditiõe susceperat, hoc deinde posteris etiam, per scripturæ chirographum consignaret, magnam rerum summam paucis literis comprehendendò, & plerunque propter intelligentiæ lucẽ, non nouum fidei sensum, nouæ appellationis proprietate signando. Hactenus Lirinensis. Crescat igitur & proficiat Ecclesia, oportet: non tamen in aliam desinat, non seipsam destruat, &

at, & more viperarum conficiat: quæ nihil pugnans, nihil aduersum illis rebus, quas inprimis suis initijs docuit ac tradidit, tradat aut doceat: cuius testimonijs contra illam ipsam vti nemo possit: quæ denique pro pisce serpentem, pro pane lapidem, pro ouo scorpionem non porrigat. Vna igitur erit, si semper vna & eadem non nomine tantùm, non natura, & numero hominum, sed sensu etiam & dogmate, ijsdemque rerum speciebus omnibus existet. Verùm cum vnitas hæc atque concordia temporis nonnunquam & necessitatis causa, ex composito, & per syncretismum, vt verbo Demosthenis vtar, hoc autẽ est, per conspirationem, & qualemcunque cohærentiam consarciri possit. Sic enim, referente Staphilo, Melanchton dicere solebat: Vel, inquit, nunc inter nos temporis causa vtcunque componamus, pacemque faciamus. Qualem pacem & concordiam quondam inter Caipham, Pilatum & Herodem, ad interficiendum Christum, ad tempus compositam fuisse

le-

legimus: & qualem nunc quotannis inter ſe in ſuis ſynodis dicis cauſa, volunt conſuere iſti, nec tamen vnquã rectè poſſunt. Ideò non ſufficit ad eã Eccleſiæ vnitatem conſtituendam, vt quomodocunque vna ſit, ſed etiam vt eius vnitatis in ſe cauſas & principia habeat, quas ipſa vnitas vi & natura ſua, etiamſi hac de re nihil cogites, etiam ſi ſyncretiſmos nullos comminiſcaris, ipſa per ſe ſequatur.

Sed quæ tandem iſtæ ſunt huius vnitatis cauſæ, quæ principia? In omni quidem animante duæ ſunt vnitatis præcipuè cauſæ, Anima inquam & Spiritus, ſi internas facultates ſpectes: caput autem, ſi exteriora membra, omniumq́; facultatum atq; membrorum, ad hæc duo, debita ſubiectio & conſenſus; ſine quibus duobus animal vnum, nequaquam cõſiſtere poteſt: quibus ſaluis & integris manentibus, vnitas eius perpetuò durat. Hęc igitur eadem vnitatis Eccleſiæ erunt principia: vnitas, inquam, animæ & ſpiritus, & vnitas capitis: quæ ſi habet, vna ſemper eſt; ſi non habet, ſex-

centos licet nectas syncretismos, ex arena funiculos nectes, vna tamen nunquam erit.

Sed quæ tandem est hæc animæ atque spiritus vnitas? nõ alia certè, quã vnius vniuersalis atq; Catholicus sacræ Scripturæ sensus & interpretatio.
2. Corin. 3. Docet hoc Paul⁹: *Litera, inquit, occidit, spiritus viuificat:* quasi diceret sensum & Spiritum Scripturæ, animam Ecclesiæ esse. Et alio loco: *Vnum corpus, & vnus spiritus; sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ.* Docet idem D. Petrus: *Hoc primùm intelligentes; quòd omnis prophetia scripturæ, propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* Capitis porrò vnitas quę? non alia, quàm vnitas pastoris. Quis hoc docet? Christus Dominus: *Et erit vnum ouile, & vnus pastor.* Quis pastor? quis alius, nisi spontè cœcus & surd' esse velis, quàm ille, cui munus pascẽdi toties repetitis vicibus, *pasce oues meas, pasce agnos meos*, committitur; Petrus, inquam, eiusque successores?

Ephes. 4.

2. Petr. 1.

Ioan. 10.

Quæ

Quæ coordinatio facultatum & mẽbrorum? nisi obedientia & subiectio ad sensum communem scripturæ, & ad eum qui præest pastorem. *Obedite præpositis vestris*, inquit Paulus, *& subiacete eis, ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Quę igitur Ecclesia vnum Catholicum & vniuersalem omnium temporum atque locorum Scripturæ sequetur sensum, vnam interpretationem, quæ vnum habebit pastorem, quæ omnium facultatum atq; membrorũ ad eum spiritũ, ad hocq́; ipsum caput conglutinationẽ & cõsensum; illa vera & propria vnitatis principia habebit, & ideò vna semper erit. Erit enim terra labij vnius, vnum erit multitudinis credẽtium cor, vna anima, vnũ caput. In qua autem secta quot homines sunt tot sensus, tot erunt interpretationes scripturæ, quę nullum communem, nullum Catholicũ sequetur scripturæ sensum, quæ item nullũ habebit vnum pastorem, nullam membrorum conglutinationem, hæc nunquam vna erit. Hæc hæresis potiùs

quàm Ecclesia dicetur: sic enim hæresim vetustissimus definit Tertull. *Hæreses dictæ Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis siue ad instituendas, siue ad suscipiendas eas vtitur. Ideò & sibi damnatum dixit hæreticum, quia & in quo damnatur, sibi elegit. Nobis verò nihil ex nostro arbitrio indulgere licet, sed ne eligere quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus autores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio quod inducerent, elegerunt, sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus adsignauerunt.* Docet hoc res ipsa, docet negotij natura, docet recta ratio, docent ea, quæ superius dicta sunt. Verùm ne sine certo autore hæc omnia loqui videamur, docet hoc idem illud sanctorum omnium, & Episcoporum, & Martyrum amplissimum lumen Beatissimus Martyr Cyprianus, quo neq; vetustior, neq; doctior, neq; sanctior quisquã esse potuit, aut nũc esse potest. Cuius illa est hac de tota re doctrina: *Videns inimicus idola derelicta, & per nimium credentium populum sedes suas ac templa deserta, excogitauit nouam*

Cyprianus in tractatu de simplicitate Prælatorũ, siue de vnitate Ecclesiæ.

nouam fraudem, vt sub ipso Christiani nominis titulo fallat incautos. Hæreses inuenit & schismata, quibus subuerteret fidem, veritatem corrumperet, scinderet vnitatem. Rapit de ipsa Ecclesia homines: & dum sibi appropinquasse iam lumini, atque euasisse seculi noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursus infundit, etc. Hoc eo fit, fratres dilectissimi, dum ad veritatis originem nō reditur, nec caput quæritur, nec magistri cœlestis doctrina seruatur. Quæ si quis consideret & examinet, tractatu longo atq; argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super istam petrā ædificabo Ecclesiā meam, & portæ inferorum non vincent eam. Tibi dabo claues regni cœlorum: & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce oues meas. Super illum vnum ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandet oues suas. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribu-

at & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum sanctum: Si cui remiseritis peccata, remittentur illi: si cui tenueritis, tenebuntur: tamen vt vnitatem manifestaret, vnam cathedram cōstituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem, sua authoritate disposuit. Hoc erant vtique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscitur. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia, & cathedra vna monstretur: & pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus vnanimi consensione pascatur. Quam vnam Ecclesiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat, & dicit: Vna est colūba mea, &c. Et in alio loco: *Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut natæ sunt schismata, quàm inde, quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur: nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur, cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersum sacerdotum collegium quicquam moueret: nemo post diuinum*

num iudicium, post populi suffragium, post Coëpiscoporum consensum, iudicem se iam non Episcopi, sed Dei faceret: nemo discidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsum foris hæresim nouam conderet. Ibidem: *Christi aduersarius & Ecclesiæ eius inimicus ad hoc Ecclesiæ præpositum sua infestatione persequitur, vt gubernatore sublato, atrociùs atque violentiùs circa Ecclesiæ naufragia grassetur. Et paulò pòst: Petrus tamen super quem ædificata ab eodem Domino fuerat Ecclesia, vnus pro omnibus loquens, & Ecclesiæ voce respondens, ait: Domine ad quem ibimus? Verbum vitæ æternæ habes: & nos credimus & cognouimus, quoniam tu es filius DEI viui: significans scilicet, & ostendens eos, qui à CHRISTO recesserint, culpa sua perire: Ecclesiam tamen quæ in Christum credat, & quæ semel id quod cognouerit teneat, nunquam omnino ab eo discedere, & eos esse Ecclesiam, qui in domo Dei permanent. Et multis interiectis: Post ista adhuc insuper Pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent, & ad Petri cathedram atque* ad

ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos (quorum fides Apostolo prædicante, laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum. Nec hæc iacto, sed dolens profero, cùm te iudicem Dei constituas & Christi, qui dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui audit vos, me audit: & qui me audit, audit eum qui me misit. Et qui reÿcit vos, me reÿcit, & eum qui me misit. Inde enim schismata & hæreses obortæ sunt & oriuntur, dum Episcopus qui vnus est, & Ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur: & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur. Et paulò post: Dominus quoque in Euangelio, cùm eum loquentem discipuli derelinquerent, conuersus ad duodecim dixit: Nunquid & vos vultis ire? Respondit ei Petrus, dicens: Domine, ad quem imus? verbum vitæ æternæ habes: & nos credimus & cognouimus, quoniam tu es filius DEI viui. Loquitur illic Petrus, super quem ædificata fuerat Ecclesia, Ecclesiæ nomine, do-

Et in Episto. 69. ad Florētium siue Puppianū.

docens & ostendens, quia & si contumax ac superba obaudire nolentium multitudo discedat, Ecclesia tamen à Christo non recedit: & illi sunt Ecclesia, plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhærens. Vnde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo: & si qui cũ Episcopo non sint, in Ecclesia non esse: & frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam communicare se credunt: quando Ecclesia quæ Catholica vna est, scissa non sit, neque diuisa, sed sit vtique connexa, & cohærentium sibi inuicem sacerdotum glutino copulata.

Hæc Cyprianus:

Neque verò satis est, ad eam verã vnitatem Ecclesiæ constituendam, vt semper vna sit, eiusque vnitatis in se causas & principia contineat; sed etiam oportet, vt vbique, & inter omnes, & in omnibus partibus mundi sit vna: vt quocunque veneris, vnam eandemque agnoscas, neque necesse habeas quærere, cuius, & qualis sint homines illi confessionis, ad quos pertineant: vt non alio quidẽ modo

vxor, alio maritus, de religione sentiat: non dissimilis in vna sit domo, quã in alia deuotio: vt non alio modo in ijsdem ædibus in superiore cenaculo, alio in inferiore credatur & doceatur. Vt enim hæreses & schismata vnius linguæ homines, ne seipsos eadem lingua loquentes intelligant, efficiũt; ita Spiritus Ecclesiæ Dei, homines diuersarum linguarum eundem habere sensum efficit: *Audiuimus illos*, *inquit scriptura, vnusquisque lingua nostra loquentes magnalia Dei*: vt illud sit qđ sancta sanctè postulat Ecclesia. *Veni*, inquit, *sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende, qui per diuersitatem linguarum cũctarũ, gentes in vnitate fidei congregasti.*

Actor. 2.

Verùm quoniam obijciunt isti, inter Catholicos etiam non omnibus semper conuenire. Habent Orientales Ecclesiæ ritus suos, habent & occidentales: ideò quibus in rebus eas ipsas Ecclesias sibi consentire, vt suam conseruent vnitatem, satis sit, in quibusq; rebus vnitas ista consistat, expli candum est; vt ita os istorum obstrua

tur

tur impudens, quo Turcicam perfidi am, ſimiliter vnam ſemper eſſe dicere non erubeſcunt, eamq; cum Catholica Eccleſia comparare non verētur, Explicat autem earum rerum capita, ipſe Doctor gentium Paulus. *Vnum corpus, & vnus ſpiritus: ſicut & vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ. Vnus dominus, vna fides, vnum baptiſma, vnus Deus & pater omnium, qui ſuper omnes et per omnia, & in omnibus nobis.* Ephes. 4.

Primùm igitur caput eius vnitatis ponit Paulus, vt credatur vnus pater ſuper omnia, hoc eſt, vt ſit vna præcelſæ diuinitatis confeſſio; vnus de vero Deo ſenſus, vt nō alij quidem vnum Deum, alij tres, alij nullum eſſe profiteantur.

Secundò, vt ſit vnus Dominus, id eſt, vna de filio eius vnigenito fides, vt non ab alijs quidem verus Deus; ab alijs minor Deus, ab alijs inſtrumentum tantùm & creatura, ab alijs purus quidam homo cenſeatur: & ab his quidem adorādus, ab alijs autem ne adorandus quidē prædicetur: hoc enim eſt Chriſtum diuidere: qui autem

tem diuidit Christum, dicit Ioannes, Antichristus est.

Tertiò vna item sit fides, hoc est, vnum commune symbolum, vnaq; eius communis expositio ac interpretatio, ne necesse sit inquirere, quem quis fidei ducē sequatur, vt nō id qsq; credat, quod vult, & quantum vult, & quomodo vult; sed quod, & quantum, & quomodo illi vt credat primitùs à maioribus suis præscriptum est, vt ille Canon Concilij Ephesini sanctè obseruetur. *Constituit sanctum Concilium, vt nemini liceat aliam fidem vel proferre, vel conscribere, vel componere, quàm eam, quæ præstituta ac perscripta est à sanctis Patribus, qui in Nicænorum vrbe, cum auxilio Spiritus sancti coacti fuerunt: Qui autem audeant aliam fidem, vel componere, vel producere, vel proferre, volentibus conuerti ad agnitionem veritatis; siue ex Gentilitate, siue ex Iudaismo, siue alia quacunque secta; vt hi si quidem Episcopi aut Clerici sint, isti ab Episcopatu, hi à clero remoueantur, ac prohibeantur: Sin autem laici sint, vt extrema detestatione & execratione percellantur.*

tur. Hactenus sancta synodus Ephesina. Quo quidem Canone docent sancti Patres, post duo illa œcumenica Concilia, Nicænum, inquam, & Constantinopolitanum, fidem Christianam, ab Ephesina synodo ita conclusam & obsignatã esse; vt illi nihil amplius à quoquam mortalium addi, aut adijcere liceat.

Quartò, vt vnum sit baptisma, hoc est, eadem Sacramenta, idemque eorum numerus. Primùm enim & maximè necessarium, & sine quo alia esse non possunt, pro omnibus alijs positum est; vt non alij quidem duo, alij tria, quatuor alij Sacramenta esse pro fiteantur; sed vnum & eundem numerum omnes vt non hi quidẽ in prima infantia, alij in decẽ annis, alij trigĩta demum, alij nunquam baptizentur: & isti quidem in nomine Patris; & Filij, & Spiritus sancti, alij autem in solius patris nomine; sed vt omnes eodem modo, eodem ritu, eadem semper ratione expientur.

Vltimò, vt sit eadem spes vocationis, hoc est, eadem fides immortali-

tatis

tatis animarũ, eædem post excessum earum sedes & commoratio pœnarum, item & præmij, cœli, & inferorũ spes atque idem sensus. Eodemq́; modo de medijs spei vocationis nostræ, fide, inquam, iustificatione, meritis, legibus, cerimonijs, magistratibus. Vt non hi quidem cantando & psallendo tantùm cœlo se potituros credant, alij autem per multas tribulationes & angustias, eò properent atq; contendant. In his igitur omnibus, si vna est Ecclesia, non valdè laborandum erit, si in quibusdam ritibus, vel cerimonijs ei⁹ sit aliqua varietas, quæ ad ornatum potiùs & splendorem, quàm ad diuisionem eius pertineat: vt assistat regina à dextris regis circũamicta varietate.

Psalm. 44.

Verùm ampliùs non satis est vbiq; vnam semper esse, eiusq; vnitatis causas & principia in se habere, aut in his partibus, de quibus dictum est, consentire; sed vltra illud postremo addẽdum est, vt eo genere vnitatis sit vna, quo sacræ præscripserunt & adumbrarunt literæ. Neque enim vnitate aut

aquæ,

aquę, aut ignis, aliarumq; rerum, quę ex eiusdē generis partibus cōstant, vt de rebus publicis dicere solebat Aristoteles, vbi vnaquæque pars aquę est aqua, & vnaquæque pars ignis est ignis, debet esse vna; sed vnitate domus. Est enim, inquit Paulus, Domus DEI omnipotentis. *1. Timoth. 3.* Vnitate ciuitatis, sic enim vocatur, vrbs fortitudinis Sion, *Esaiæ 26.* Saluator in ea murus, & antemurale. Vnitate vitis, de qua Dauid: *Deus virtutum conuerte, & visita vitem istam.* *Psalm. 79.* Vnitate denique corporis, quam hoc modo explicat Paulus: *Sicut enim in vno corpore multa mēbra habemus, omnia autem membra non eundem actum habēt; ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes autem donationes secundum gratiam quæ data est nobis, differentes: siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina. Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hilaritate, dilectio sine simulatione, odientes malū, adhæren-* *Roman. 12.*

rentes bono, charitatem fraternitatis inuicem diligentes, honore inuicem præuenientes. Et idem alio loco: *Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cũ sint multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes in vno spiritu potati sumus: Nam & corpus non est vnum membrum, sed multa: Si dixerit pes, quoniam non sum manus, non sum de corpore; num ideò non est de corpore? Et si dixerit auris, quoniam nõ sum oculus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, vbi auditus? si totum auditus, vbi odoratus? Nunc autem posuit DEVS membra vnumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus: Non potest autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij: sed multò magis, quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt. Et quæ puta-*

1. Cor. 12.

putamus ignobiliora membra esse corporis; ijs honorem abundantiorem circundamus. Et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent. Sed Deus temperauit corpus, & cui deerat, abundãtiorem tribuendo honorem: vt non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem solicita sint membra. Et si quid patitur vnum membrum, cõpatiuntur omnia membra: siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetæ? Nũquid omnes Doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiam habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? Emulamini autem charismata meliora: Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Quæ quidem D. Pauli ver-

ba illud docent, Ecclesiam quidem Dei vnam esse; ita tamen, vt neque ex vno membro, neque vno genere hominum constet: sed multiplicibus & varijs dignitatibus, ordinibus, magistratibus, functionibus, familijs denique sit distincta: nam neque domus vno pariete, neq; ciuitas vna domo, neq; vitis vno palmite cõstat, neque corp⁹ humanum vno membro cõtinetur: quæ tamẽ omnia ita distincta, nõ modò inter se non pugnant, non modò se non impediunt, sed potius mutuo præsidio, ornamẽto, & auxilio sibi esse solent: mutuámq; sibi operã præstant, quod ipse hunc in modum explicat Paul⁹. *Veritatem aũt faciẽtes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iũcturam subministrationis corporis secundum operationem in mensuram vniuscuiusq; membri augmentum corporis facit in ædificationẽ sui in charitate.* Fallũt igitur isti & fallũtur, qui aliquã diuisionem in Ecclesia esse dicunt, multásque religionum familias & classes nu-

Ephes. 4.

numerant, dum varijs ordinibus & dignitatibus ac familijs eam distinctã esse cernunt: quorum vestium, panni potius quàm ipsæ inter se differunt. Hæc enim est illa vnitas corporis, vnitas domus, vnitas ciuitatis, vnitas vineæ, vnitas vitis, vna in radice varijs partibus distincta & ordinata: de qua Cyprianus: *Ecclesia vna est, quæ in multitudinẽ latius incremẽto fœcũditatis extenditur, quomodo solis multi radij, sed lumen vnũ: & rami arboris multi, sed arbor vna, tenaci radice fundata: & cùm de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exũdãtis copiæ largitate: vnitas tamẽ seruatur in origine. Auelle radiũ solis à corpore, diuisionem lucis vnitas nõ capit: ab arbore frange ramum, fractus germinare nõ poterit. à fonte præcide riuũ, præcisus arescet. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa, per totum orbẽ radios suos porrigit, vnũ tamen lumẽ est, qđ vbiq; diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in vniuersã terrã copia vbertatis extendit, ꝓfluẽtes largiter riuos latius pãdit: vnũ tamen caput est, & origo vna, et vna mater, fœcunditatis successi-*

De vnitate Ecclesiæ.

ceßibus copiosa. Illius situ nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur. Adulterari nō potest spōsa Christi, incorrupta est, & pudica: vnam domum nouit; vnius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit. Hæc nos Deo seruat: hæc filios regno quos generauit aßignat. Quisquis ab Ecclesia segregatus adulteræ iungitur, à promißis Ecclesiæ separatur, nec perueniet ad CHristi premia: qui relinquit Ecclesisti; alienus est, prophanus est; hostis est. Habere iam non potest Deum patrem; qui Ecclesiam non habet matrem. Si potuit euadere quisquis extra arcam Noe fuit; Et qui extra Ecclesiam foris fuerit, euadit. Hæc Cyprianus.

Quæ igitur Ecclesia eo genere vnitatis ita erit vna, vt & semper ac sit vna, & principia ac causas vnitatis suæ in se habeat, & vbique in his capitibus coniungatur, quibus dictum est, & quæ eo genere vnitatis, quod dictum est, vna sit; illa vera erit sponsa Christi, Germana filia Regis. Quæ autem talis sit, hæcne nostra Catholica, an istorum sectæ; cuiusque iudicio æstimandum relinquo. Neque enim

nim aut in inuidiam quenquam vocare, aut cuiusquam iudicium labefactare, aut in alteram partem inclinare velim: hoc vnum affirmare possum, me aliquando horum sectas dissectas, ad certa genera reuocare voluisse, nec tamen in ea parte meam logicam tantum mihi sufficere potuisse, vt rem natura infinitam ratione finitam facerem. Pulchreque illud dictum esse à Christiano & Catholico principe, Georgio quōdam Saxoniæ Duce, commemoratur: Nam scire se quidem dicebat, quid hoc anno crederent vicini sui VVittembergenses; quid verò proximè in sequenti anno credituri essent, se nescire, quod subinde dogmata sua variarent. Neque verò singulis annis tantum isti mutantur, sed & in alijs locis alia sentiunt. Quantum isti apud nos pro impunitate religionis pugnent: quantum licentiam cuiq; vt velit credendi astruant: quot leges ac confœderationes iniustissimas cōtra maiorum suorum instituta, pro libidine errādi ferant, non ignoramus.

Leges in Anglia contra Catholicos.

Videamus obſecro, num in Anglia eãdem libertatem bene ſentiẽdi noſtris hominibus dederint? num iiſdem præſidijs eos communierint? nũ eaſdem leges de impunitate credẽdi tulerint? Duplices latę ſunt in Anglia de religione leges; aliæ pecuniariæ, Capitales aliæ. Vtraſq; videam⁹: ac cũ iſtis noſtris, num eædem ſint, cõferamus. Pecuniariæ igitur illæ ſunt: Quicunq; ad Eccleſias proteſtantium venire recuſauerint, officij diuini (vt loquuntur) præſtandi, aut auſcultandi cauſa, ſi ætatem annorum ſedecim exceſſerint, ſoluent quoquo menſe, ſuæ abſentiæ, libras Anglicas viginti: hoc eſt, aureos 66. qui autem ſoluendo non ſunt, carceribus omninò detineantur, donec ſoluẽdi facultatem habeant. Leges reliquæ hoc ordine ſequuntur.

Leges pecuniariæ.

Qui conuictus fuerit audiuiſſe Miſſam, etiam ſi id ſecretò factum fuerit, patietur carceres per integrum annum, & tam diu poſtea, quouſque perſoluat 211. aureos. Sacerdos verò qui ſacrum fecerit, non exibit

car-

carcere, post expletum annum, nisi solutis aureis 422. atque hoc toties quoties fuerit in hoc genere ab eo peccatum.

Omnis vir Ecclesiasticus, qui non publicam fecerit religionis Romanæ detestationem, & auctoritatem Pontificis Romani palàm non abiurauerit; amittet omnia beneficia, omnēq; dignitatem quamcunque Ecclesiasticam.

Nullus scholaris, aut literarum studiosus habere poterit locum in Collegijs Academicis, aut ad vllum gradum literarium ascendere; nisi in ingressu ad illud Collegium, & in susceptione cuiusq; gradus, eiusdē Pontificis auctoritatem in causis Ecclesiasticis abiuret.

Nemo magistratum publicum gerat, aut vllum officium in republica retineat; nisi hanc ipsam summi Pontificis abiurationem, publicè præstiterit.

Pupillus ad perfectam ętatem perueniens, hæreditatem suam adire nō poterit, nec eiusdem vllis commo-

dis gaudere, nisi prius emiserit idem publicum iuramentum.

Quicunque infra dignitatem Baronis positi, vocati fuerint (vt non raro solēt) ad comitia publica, quę parlamentum appellantur (in quo summa libertas suffragiorum solebat esse) amittent omne ius suffragiorum: nisi velint publicè hanc abiurationem Pontificis præstare. Si cuiquam infra conditionem Baronis constituto, hæc abiuratio bis oblata fuerit, & ipse hanc eandem secundò recusauerit: amittet omnia bona & possessiones suas, & corpore condemnabitur ad perpetuos carceres.

Qui negauerit Reginam esse supremum caput Ecclesiæ Anglicanæ in causis Ecclesiasticis, eadem pœna plectetur amissionis bonorum omniū, & incarcerationis perpetuæ.

Quicunque Agnos Dei, (vt vocant) rosaria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut aliam rem quamcunque benedictam à summo Pontifice, & in Angliam adductam, receperit, aut retinuerit; eandem

pœnam

pœnam sustinebit, amissionis bonorum omnium, & incarnationis perpetuæ.

Si quis pædagogum domi retinuerit, ad instruendos pueros, qui Ecclesias protestantium non frequentet, aut ab Episcopo Caluiniano approbatus non fuerit; perdet ob eam causam 33. aureos singulis mēsibus, quousque illum eiecerit.

Si quis sciat aliquem, qui alterum reconciliauerit vnitati & communioni Ecclesiæ Romanæ, & si hunc reconciliatorem; aut illum alterum reconciliatum quouismodo iuuerit, aut celauerit, ita vt infra spacium 20. dierum proximè sequentium, magistratui publico vtcunque non prodiderit; amittet omnia bona sua, tam mobilia, quàm immobilia, omnesque possessiones dum viuit, & de corpore suo statuetur ad arbitrium Reginæ.

Qui nouerit aliquem procurasse alterius reconciliationem ad fidem Romanam, quamuis ipse nec reconciliauerit, nec reconciliatus sit, & si

hũc procuratorem quouiſmodo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit magiſtratui, vt ſuprà; eiuſdem pœnæ condemnabitur.

Qui nouerit aliquem conſiliũ dediſſe alicui, vt reconcilietur Romanę fidei, licet ipſe hoc omninò non procurauerit; & ſi hunc conſultorẽ quouiſmodo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eidem pęnæ fiet obnoxius.

Si quis ſciat aliquem perſuaſiſſe, ꝓcuraſſe, aut conſuluiſſe alicui, vt obediat Romano Pontifici in cauſis Eccleſiaſticis, & ſi hunc tamen iuuerit, celauerit, aut nõ prodiderit, vt ſuprà; eadem pœna plectetur.

Qui cognouerit aliquem permiſiſſe ſibi perſuaderi, vt obediat in Eccleſiaſticis Romano Põtifici, vel promiſiſſe (pro futuro tempore) quamcũq; ei obediẽtiam: & ſi hunc quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut infra viginti dies non prodiderit, vt ſuprà; eandem pęnam amiſſionis bonorum & poſſeſſionum omnium, & incarcerationis ſubibit.

Qui

Qui ſciat ſacerdotem aliquem abſolutionem alteri dediſſe, & hũc iuuerit aut celauerit, aut ſatis tẽpore non prodiderit, vt ſuprà; ad eandem pœnam condemnabitur.

Si quis nouerit ſacerdotem habere authoritatem abſoluendi, quamuis eam non exercuerit, aut aliquem abſoluerit: & ſi hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eidem pœnæ ſubiacebit.

Qui ſciuerit aliquẽ præſeferre, authoritatem habere abſoluẽdi, etiam ſi reuera non habeat, & hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eadem pœna inuoluetur.

Si quis ſciat aliquẽ eſſe ab altero abſolutum, ſiue volens petierit illã abſolutionem, ſiue ſciens ſolùm permiſerit ſe abſolui nõ petentem, & hunc vllo modo adiuuauerit, aut celauerit, aut nõ prodiderit, vt ſuprà; eiuſdẽ pœnæ reus exiſtimabitur.

Qui nouerit aliquem diſſuaſiſſe alteri religionem, quę nunc eſt publica in Anglia; hoc eſt Caluiniſmum) ea intentione, vt eum trahat ad obediẽdum

dum Pontifici, & Romanę religioni: vel si sciuerit aliquem procurasse, vel suasisse, vt alteri sic dissuadeatur: & si hunc quouismodo iuuauerit, celauerit, vel nō prodiderit magistratui infra spacium 20. dierum, vt supra; eandem pœnam toties iam descriptam patietur, nimirum, vt amittat omnia quæ mortalibus hæc vita dare possit commoda.

Leges capitales.

Capitales autem illæ: Quicunque dixerit, scripserit, affirmauerit, vel vllo modo etiam per cifras significauerit, vel etiam rogatus, confessus fuerit, Pontificem Romanum esse caput Ecclesię Anglicanę, vel vllam habere ibi in causis Ecclesiasticis authoritatem, reus læsæ maiestatis existimabitur, & eadem prorsus pœna plectetur, qua reipublicæ proditores plecti solent.

Qui ad Pontificem Romanum vlla de causa appellauerit, & bullas, aut alia instrumenta ab illo obtinuerit, & in Angliam inuexerit, eidem læsæ maiestatis pœnæ subiacebit.

Si quis Agnos Dei (vt vocant rosaria,

ria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut quamcunque rem aliam à Pontifice Romano benedictam, in Angliam importauerit; criminis læsæ maiestatis reus erit.

Quicunq; infra dignitatem Baronis constituto, ter oblatum fuerit iuramentum, seu abiuratio contra Pontificis Romani authoritatem, & pro suprema potestate Reginæ, in causis Ecclesiasticis, & si ille tertiò iurare detrectet; eandem pœnam lęsę maiestatis sustinebit.

Qui vllo modo dixerit, scripserit, significauerit, vel rogatꝰ cōfessus fuerit, Reginam Angliæ hæreticam esse, aut schismaticam; eidem pœnæ lęsæ maiestatis erit obnoxius.

Si quis aliquem Ecclesiæ Romanæ vnitati & communioni recōciliauerit, eandem pœnam læsæ maiestatis patietur.

Quicunque fuerit ab aliquo, sciens & volens, ad eandem vnitatem & cōmunionem reconciliatus; eandem pœnam sustinebit.

Qui procurauit alicuius reconciliatio-

ationem ad illam vnitatem & communionem; eiusdem pœnæ reus erit.

Qui tantum consuluerit alicui, vt ad illam vnitatem & communionem reconcilietur, etiam si non procuret, eadem nihilominus plectetur pœna.

Si quis alicui persuaserit, vt Pōtifici Romano, in causis Ecclesiasticis obediat, eodem crimine læsæ maiestatis condemnabitur.

Si quis permiserit sibi persuaderi, vt sic obediat: eiusdem criminis re9 censebitur.

Si quis procurauerit vel cōsilium dederit, vt alicui sic persuadeatur, eādem pœnam læsæ maiestatis subibit.

Si quis promiserit (pro futuro tempore) se aliquam obedientiā Romano Pontifici in causis Ecclesiasticis præstiturum, eandem læsæ maiestatis pœnam sustinebit.

Si sacerdos aliquē ex Reginæ subditis absoluerit, crimen læsæ maiestatis censebitur.

Si quis habeat auctoritatem absoluendi in Anglia, licet nullum actu ab-

absoluerit, incurrit tamen lęsę maiestatis crimen.

Si quis pręseferat habere huiusmodi auctoritatem absoluendi, etiam si non habeat, læsæ maiestatis reus existimabitur.

Si quis sciens ab altero absoluatur, siue ipse petierit absolutionem illã, siue absolui se permiserit non petentem: eandem pœnam læsæ maiestatis sustinebit.

Si quis procurauerit, vt aliquis absoluatur; eidem pœnę fiet obnoxius.

Si quis consilium dederit, vt quis absoluatur, licèt non procurauerit; eandem pœnam sustinebit.

Si quis vel procurauerit vel cõsuluerit, vt quis absoluat, licèt non vt aliquis in particulari absoluatur; eidem pœnæ subiacebit.

Si quis dissuaserit alicui religionẽ illã, quæ nũc publicè in Anglia tenetur, vel procurauerit vt dissuadeatur, ea intentione, vt ille cui dissuadetur, ad obedientiam Romani Pontificis, & Romanæ fidei trahatur; reus erit etiam criminis læsæ maiestatis, & ea-

& eadem pœna plectetur, quæ illi crimini debetur. Quæ quidem pœna huiusmodi est. Primũ, vt condemnatus, terraque protractus ad locum supplicij, in maiorem cruciatum semi strãguletur laqueo: deinde, vt redeunti ad se, amputentur virilia, & igne comburantur: tunc, vt cultro aperiatur venter, & erutis ilijs, etiam cor, & viscera spiranti adhuc, & reluctanti, manu carnificis euellantur, & in ignem iuxta positum proijciantur: denique vt elixus, & in partes dissecatus, ad varias ciuitatis portas suspendatur. Bona autem sua & possessiones omnes ad fiscum transeant, nec eorum quicquam ad vxorem, liberos, aut consanguineos descendat; sed vt ipsi præterea, huius vnius ob causam æterna notentur ignominia, & omnis mortui posteritas degradetur sanguine. Hactenus Anglicanæ leges, quàm dissimiles ab his nostris, pro quibus isti assiduè dimicant, videtis.

Pœna atrox Catholicorũ in Anglia.

Vbi est illa Christiana libertas? vbi illud: In cõscientias ius præter Deum habe-

habere neminem? vbi illud: Fidem donũ Dei esse, ideò nulli eius nomine succẽsendum? Vbi illud: Sinite zizania crescere vsq; ad messem, ne simul triticum cum zizania euellatur? Matth. 13.
O mentes vagas & inconstantes? nihilq; pręter cruces & carnifices declinantes? hæcq; illa est extrema plaga. Diuisa sunt corda illorũ, inquit scriptura, nunc interibunt. Concurrere inquit faciã Aegyptios aduersus Aegyptios. Sed de prima nota satis, supque; sed & apud nos facilè ad Anglicanas leges, mutata voluntate isti redirẽt, si tantũ viriũ haberẽt: nã & sine legibus quod exemplar in eos edant, in quos possunt, videmus. Osea 10. Esa. 19.

SECVNDAE NOTAE EXPLIcatio: illam veram Ecclesiam esse, quæ sit sancta.

CAPVT IIII.

SEcunda igitur illa est ciuitatis Dei nota, eam veram Ecclesiam esse, quæ sancta sit. Vtitur hac nota primũ

sacra scriptura: *Quæ est ista*, inquit Salomon, *quæ progreditur, quasi aurora cõsurgens, pulchra vt luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorũ acies ordinata?* *Cãtate*, inquit Dauid, *Domino canticum nouum, laus eius in Ecclesia sanctorum.* *Viri*, inquit Paulus, *diligite vxores vestras, sicut & CHristus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non hebentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata.* D. item Ioannes in sua Apocalypsi, eodem modo veram describit Ecclesiam. *Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo.* Vsi sunt eodem signo vetustissimi Patres: Iustinus, Tertullianus, Athenagoras, qui in Apologeticis suis hac nota cœtus suos, Deo dignas congregationes, veramque Ecclesiam esse docuerunt. Iuuat quasi ex ore omnium loquentem audire Tertullianum: *At enim illud detrimentum*

Cant. 6.
Psal. 140.
Ephes. 5.
Apoc. 21.
In Apologet. cap.

mentum reipub. tam grande, quàm verum, nemo circumspicit. Illam iniuriam ciuitatis nullus expendit, cùm tot iusti impedimur, cùm tot innocentes erogamur: vestros enim iam contestamur actus, qui quotidie iudicandis custodijs præsidetis, qui sententijs elogia dispungitis, tot à vobis nocentes varijs criminum elogijs recensentur: quis illic sicarius? quis manticularius? quis sacrilegus? aut corruptor? aut lauantium prædo? quis ex illis etiam talis Christianus asscribitur? aut cùm Christiani suo titulo efferuntur, quis ex illis etiam talis, quales tot nocentes? De vestris semper æstuat carcer, de vestris semper metalla suspirant, de vestris semper bestiæ saginantur, de vestris semper munerarij noxiorum greges pascũt. Nemo illic Christianus, nisi planè tantum Christianus: aut si & aliud, iam non Christianus. Nos ergo soli innocentes. Quid mirum, si necesse est? Enimuerò necesse est, innocentiam à Deo edocti, & perfectè eam nouimus, vt à perfecto magistro releuatam: & fideliter custodimus, vt ab incontemptibili dispensatore mandatam. Vobis autem humana æstimatio innocentiam tra-

didit, humana item dominatio imperauit. Inde nec plenæ, nec adeò timendæ estis disciplinæ ad innocentiæ veritatem. Tanta est prudentia hominis ad demonstrandum bonum, quanta authoritas ad exigendum: tam illa falli facilis, quàm ista contemni. Atque adeò quid plenius dicere, Non occides: an docere ne irasceris quidem? quid perfectius prohibere adulterium: an etiam ab oculis solitariam arcere concupiscentiam? quid eruditius, de maleficio; an de maleloquio interdicere? quid instructius, iniuriam non permittere: an nec vicem iniuriæ sinere? dum tamen sciatis ipsas quoq; leges vestras, quæ videntur ad innocentiam pergere, de diuina lege, vt antiquioris formæ mutuatas. Hactenus Tertullianus. Verùm cùm nō desint, qui vt superiorem notam, ita & hanc illo ipso modo effugere volūt, vt dicant eam demum esse Ecclesiam sanctam, in qua omnes sunt sancti, in qua, nemo peccet, qualem cùm nullam reperiant, omnes contemnunt, ab omniumque iurisdictione se subtrahunt. Est enim nimis quoddam genus hominum callidum, quòd, cùm nul-

nulli parere velit, nulliq́; cœtui se adiungere, sub nulli⁹ leges aut iura abire; eam sibi configit Ecclesiã, quę nusquã sit, nec esse possit: vt suo arbitrio viuat, nulloq́; religionis debito obligetur, nullum metuat, omniũ iura & iudicia effugiat, nulli subiectũ atque obnoxiũ sit. Quare quis sit itidẽ sensus hui⁹ ipsi⁹ notę, paucis explicem⁹.

Illam igitur Ecclesiam sanctam intelligimus, quæ sit sancta in doctrina: sancta in morib⁹: sancta Maiestate & firmitate sua, inuictoq́; robore ac stabilitate: vt inuicta & insuperabilis maneat semper.

Sancta in doctrina, id est, quę nulla ex antiquis & veteribus hæresib⁹ doctrinam suam cõtaminauerit vnquã, non Ebionis, non Manichæi, nõ Marcionis, non Valentini, non Gnosticorum, non Eunomij, non Photini, nõ Arij, non Macedonij, non Sabellij, non aliorum errorem secuta sit. Hoc enim est quod Propheta prædixit: Vir pollutus, non transibit per illam; *Ezech. 44.* indeq́; & si coniunx & spõsa sit, virgo tamen casta dicitur: quod ab omni

videlicet hæretica fornicatione & immundicia ſit alieniſſima.

Secundò, quòd non ſolùm nulla ſe hæreſi cõtaminauerit vnquam, ſed ne principia quidem atq; fundamenta ſuæ doctrinæ talia habeat vlla, ex quibus hæreſis exoriri aut pullulare poſſit. Quanquam enim Lutherana, aut Auguſtana ſecta, Ebionis, Arij, Macedonij, Apollinaris hæreſim ſequuta eſſe nõ videtur; ea tamẽ habet doctrinæ ſuæ principia, ea fundamẽta: qbus ſtantibus, nõ modò Arij, aut Macedonij hæreſim in ea renaſci, ac denuò germinare neceſſe ſit; ſed oẽs alias quęcunq; aliquando orbem vexarũt Chriſtianum. Qualia illa ſunt: Nihil recipiendum eſſe pręter ea, quę clarè & expreſsè in ſacris reperiuntur ſcripturis. Priuatum ſenſum cuiuſq; in ſcripturæ interpretatione ſequendum eſſe. Veterum Conciliorum atque Synodorum paruam vel nullam habendam rationem: Sanctos Patres nullo præcipuo Spiritus ſancti dono illuſtratos fuiſſe: libertatem de fide decernendi penes omnes ęquam per-

ma-

manere magistratus spirituales, in fide atque moribus nullam coercendi vim habere: omnes passim sacerdotes, Doctores, pastores existere, aliaq; eius generis. Hæc enim talia sunt principia, tales radices, tales bases & fundamenta, in quibus tanquam in semine atque radicibus omnes hæreses continentur, nec prius renasci desinent, donec illa funditus extirpentur. Quas quidem in dies magis ac magis ex his hominibus oriri ac repullulare, non tam oculis videmus, quàm manibus ipsis contrectamus.

Postremò sancta est in doctrina: quòd omnem sanctitatem, vitæque innocentiam complexa sit: quòd virtutem, bonaque opera, omni ex parte commendet ac instillat: quòd ad spiritus & mentis puritatem omnia reuocet: quòd carni & sanguini non acquiescat, licentiæ & libidini fenestras non aperiat: in qua nihil crudele, nihil inhumanum, nihil enorme, nihil populare, nihil cum licentia coniunctum, docetur: quæ nihil fœdum & flagitiosum tradit: cuius lex

ſit immaculata, conuertens animas, ſapientiam præſtans paruulis: quæ virtuti debitam mercedem non aufert: quæ iuſtum in omni opere bono peccare non docet: quæ aliena iuſtitia tanquam cornicula alienis plumis non ſuperbit: quæ clauſtra pudoris & virginitatis non ſoluit: quæ ex deſertis Eremitas non euocat: quæ irritam primam fidem facere non ſuadet: quæ venire ancillam, ſi nolit vxor, non iubet: quæ illud, Creſcite & multiplicamini, tam importunè non inculcat, vxores non multiplicat, ſed caſtitatem ſuadet potius: quæ neceſſitate nos malos eſſe non docet: Deumque authorem omnis mali eſſe non tradit: quæ liberum arbitrium, quo homines ſumus, & Dei imaginem repreſentamus, non interimit: quo ſublato omnis virtutis, honeſtatis, atque ſanctitatis ratio extinguitur.

His ergo modis ſancta in fide, ſancta in doctrina, & eſt & dicitur. Sed vltra hæc, ſancta etiam in moribus, primùm ſtudio & conatu, quo omnes

nes suos sanctos & perfectos sponso suo IESV Christo exhibere cōtendit; idque multis & varijs modis, rationibusque: legibus, inquam, & institutis sanctissimis, cæremonijs castissimis, disciplina seuerissima, doctrina integerrima, examine arctissimo, cōfessionib⁹ sacris, satisfactionib⁹, excōmunicationibus, amplissimis pręmijs, sęuerissimis pœnis, sanctorum exemplis, ieiunijs, paupertate, humicubationib⁹, omniq; carnis mortificatione, & alijs infinitis virtutis, honestisque exercitijs. In quo conatu suo, cur nō proficiat semper, cur nō in omnibus finem suum cōsequatur, pulcherrimas ipsamet causas apud Salomonem reddit: *Fusca sum*, inquit, *sed formosa*. Quæ causa mutati coloris? *In via*, inquit, *sum non in patria. Decolorauit me Sol: puluere conspersi sunt pedes mei.* Quæ alia causa? *Filij matris meæ pugnauerunt contra me*. Qui filij matris tuæ? falsi & ficti fratres, tepentes & ignaui Christiani, truces hæretici, qui, quam disciplinam ego intendero, illi soluunt, ac omni licen- Cant. 1.

 tiæ,

tiæ, ac libidini asylum apud se proponunt.

Verùm non conatu tantum & studio, sed & reipsa est sancta. Habet enim ex omni tribu & gẽte, & lingua, ordine & conditione sanctos & perfectos: de quibus D. Ioannes: *Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui. Et clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicẽs: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus: quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et audiui numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel. Ex tribu Iuda, duodecim millia signati. Ex tribu Ruben, duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati. Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephtalim, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Et tribu Isachar, duodecim millia signati. Ex tribu Zabulõ, duodecim millia signati. Ex tribu*

tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia signati. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronũ: & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum: & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & agno. De quib⁹ item illud magnificè ipsamet canit. *Te gloriosus Apostolorum chorus. Te Prophetarum laudabilis numerus. Te martyrum cãdidatus laudat exercitus. Te per orbem terrarum sancta confitetur Ecclesia.* Qui sanctitatis suæ, non ipsi soli, sed orbis vniuersus, sed vniuersa tempora testes fuerunt: qui non vulgi fallax iudicium, sed Deum ipsum, qui eorum virtutẽ & sanctitatem varijs signis & portentis in vita & in morte confirmauit, & testatam esse voluit, amplissimum testem & iudicem habuerunt. Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est; sed quem Deus cõmendat, dicit Paulus. Quorum probitatem & vitæ integritatẽ latere noluit: *2. Corinth. 1.* quo-

quorum innocentię vindex & exornator exſtitit ſemper: quorũ oſſa & cineres, ita vt vnũ ex illis nõ pereat numerauit. Neque verò hic meus eſt de hoc genere hominũ ſenſus; ſed Pauli ipſius, Eccleſiã in hunc modũ deſcribentis: *Acceßiſtis, inquit, ad Sion montẽ, ad ciuitatem Dei viuentis cœleſtem Hieruſalem, Eccleſiam primitiuorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, et ſpiritus iuſtorũ perfectorum.* Qui ſunt autẽ iſti iuſti perfecti, quàm illi, de quibus diximus, Sancti inquam Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Doctores, Monachi, Virgines, Viduæ, quos dinumerare nemo poſſit, ex omnibus populis, tribub⁹, & linguis, & quorum ſanctitatem, ac vitæ innocentiam nulla vnquã mortalis hominis oratio rectè explicare poſſet.

Hebr. 12.

Sancta igitur eſt in fide ſancta, in vita & moribus, ſed ſancta etiam maieſtate, dignitate, ac inuicta quadam ſtabilitate & robore ſuo: cuius virtuti vniuerſa mundi ſapientia ceſſit: ad quam eloquentia orbis obmutuit: contra quam portę ipſę inferi, tot inquam

quam hæreſeō, & ſchiſmatum agmina præualere non potuerunt: quam nemo violare, nemo extinguere, nemo ſuperare, ad extremum nemo lædere potuit vnquam: ſub cuius iuga mundi poteſtas tota abijt. Talem ſiquidem depingunt Prophetæ: Dauid in primis: *Deus fundauit eam in æternum, non commouebitur. Fundamenta eius in montibus ſanctis: diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob.* Et: *Fundaſti eam ſuper ſtabilitatem ſuam, non inclinabitur in ſæculum ſæculi.* Quæ apud eundem Dauidem gloriatur: *Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim nō potuerunt mihi.* Et Iſaias: *Vrbs fortitudinis tuæ filia Sion, ſaluator in ea murus & antemurale.* Talem ipſe fundator eius futuram prædixit Chriſtus Dominus: Domum inquam ſupra petram poſitam, ſuper quam deſcenderunt pluuię, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & non cecidit; fundamenta enim eius ſupra firmam petram. Cuius principibus & fundatoribus illud promittitur. *Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſte-*

Pſal. 47.
Pſal. 86.
Pſal. 103.
Pſal. 128.
Iſaiæ 26.
Matth. 7.
Luc. 21.

resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. Ego oraui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Hanc aciem perrumpere conati sunt pagani, omni suppliciorum genere, de pijs sumendo; conati sunt tyranni, libertatem eius eripiendo; conati sunt falsi fratres, charitatem extinguēdo; conati sunt Iudæi, fidem illius impugnando; conati sunt schismatici, obedientiam tollendo, eiusque vnitatem scindendo; conati sunt hæretici, scripturas adulterando, veritatemq; illarum obscurando, ac prauè eas interpretando. Vicit, fudit, fugauitque hæc omnia: vicit paganos, pro Christi fide vitam cum sanguine profundendo: vicit tyrannos in Deo suo spem ac fiduciam omnem collocādo, ac pro persecutoribus suis exorādo: vicit falsos fratres tolerando: vicit schismaticos ordinem retinendo, & vni⁹ ductū sequendo; vt de illa rectè dici possit: Egressi sunt omnes filij Israel, & pugnauerunt pariter cōgregati quasi vir vnus: vicit Iudæos & hæreticos, verum scripturarum sensum ab illis

Luc. 22.

non

non intellectum, ab his autem peruersè detortum aperiendo, nihilque illis vnquam concedendo. Omnibus autem his, à quibus oppugnabatur, vsa est potius ad profectos suos, & ad correctionem suam, quàm ad labefactationem vllam. *Gentibus quidem*, inquit Augustinus, *vtitur ad materiam operationis suæ; hæreticis ad probationem doctrinæ suæ; schismaticis ad documentum stabilitatis suæ; Iudæis ad comparationem pulchritudinis suæ:* Quod in figura quondam filijs Israel contigisse legimus, quos quantò magis opprimebant Aegyptij, tātò magis multiplicabantur illi & crescebāt. Vt verè dictum sit ab Augustino, eam oppugnari posse, expugnari non posse. Non.n.emoritur, vt doctrina humana, neq; flaccessit, vt donum imbecillum; manet autem eiusmodi, vt prohiberi à nullo possit: inquit Clemens Alexādrinus: Est aurū bonum, quod cùm vritur, detrimentum non sentit; sed magis fulgur eius augetur. Est vinea, quæ dum putatur, erigitur, & recisa non minuitur, sed augetur. Est palma,

De vera religione ca.6.

Ser. 181.

Libr. 6. Stromatum.

palma, quæ pōdere eleuatur: dicebat Ambrosius: eam persecutionibus inflammari & ardere, sicut olim rubū Moysi; verùm loquente in illa domino non consumari: scribit Hieronymus: Est palma contra pondus se erigens, est Adamas nulli malleo cedens. Quæ igitur Ecclesia hunc in modum, & in doctrina, & in morib⁹, & maiestate, & firmitate sua, ita vti dictum, erit sancta; illa vera Ecclesia proculdubiò, illa vera Regis Salomonis sponsa existet. Quæ autem talis sit, quisque iudicet, quisque pro sua statuat conscientia: vbi enim res ipsa loquitur, verbis nihil op⁹ est. De istis hoc solùm addam, eos primùm per hos totos annos asseruisse nihil, qđ antea ab aliquo damnato hæretico, assertum non fuerit. Bona opera mercedem iustitiæ & salutis non habere docuerunt isti: docuit hoc idem Cherynthus, atque Simon Magus, quem duabus epistolis refutat D. Ioannes, vna item sanctus Iacobus. Sanctos inuocādos esse, eorumque reliquias venerandas negauerunt: negauit hoc idem

In Psal. 118. Serm. 3.

idem Vigilantius, quem refutat D. Hieronymus. Suſtulerunt purgatorium: hoc idem fecerunt Aëtrani, quos refellit Epiphanius. Chriſtum in Sacramento Euchariſtiæ contineri non poſſe dicunt: idem fecit Manichæus. Adorationem Sacramenti Euchariſtiæ idololatriam eſſe dixerunt: hoc idem docuit Neſtorius. Filium minorem patre tradere audent: tradit hoc antè illos Arrius. Hominem purum eſſe Chriſtum blaſphemāt: hoc idem fecit Ebion. Spiritum ſanctum Deum eſſe negāt: negauit Macedonius. Perpetuam virginitatem matris Dei impugnarunt: impugnauit Eluidius. Imagines ſuſtulerunt: fecerunt hoc idem Iconomachi. Matrimonium virginitati antetulerunt: æquauit Iouinianus: cærimonias accuſarūt; accuſauit Iouinianus, quē refutat D. Hiero. Romana quidem ſedes habet hoc diuinitùs ſibi conceſſum priuilegium, vt ab omni hæretica labe fieret ſemꝑ alieniſſima, illique mirè reſtitit ſemper. Nam & in Hieroſolymitano Patriarchatu, Eutychius, Irenæus, Hila-

rius Ariani, & Ioannes Origenista Pa triarchæ sederunt. In Anthiocheno, Paulus Samosatenus hæresiarcha, Petrus Gnaphęus, Eutychianus, Macharius Monthelita & alij. In Alexādrino Georgius & Lucius Arriani, Dioscorus, Eutychianus, Cyrus, Monothelita, & alij. In Constantinopolitano, Macedonius, Nestorius, Sergius hæresiarchæ, & plerique alij. Romanæ autem Ecclesiæ illa fuit perpetua gloriatio, de qua scribit Agatho Pontifex Maximus, in Epistola ad Constantinum Imperatorem, quæ in sexta Synodo Constantinopolitana, Act. 4. perlecta est, & postea octaua Act. ab omnibus approbata: Hæc est, inquit, veræ fidei regula, quam & in prosperis, & in aduersis viuaciter tenuit & defendit hæc Spiritualis mater, vestri tranquillissimi imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam, à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, sed vt ab exor-
dio

dio fidei CHristianæ percepit, ab authoribus suis Apostolorum CHRISTI Principibus, illibata finetenus permansit, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris Ecclesijs fatus est. Petre, Petre, inquiens, Ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret igitur vestra tranquilla Clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos, admonuit, qđ Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores fecisse, semper cunctis est agnitum.

Sic Nicolaus primus, in Epistola ad Michaelem: Priuilegia, inquit, istius Sedis perpetua sunt diuinitùs radicata atque plantata, impingi possunt, transferri non possunt, quæ ante imperium vestrum fuerunt, permanēt Deo gratias hactenus illibata,

manebuntque post nos, & quousque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt. Ac paulò pòst: Nam & inter cætera is, per quem nobis præcipuè priuilegia ista sunt collata, tu aliquando conuersus, audiuit à Domino: Confirma fratres tuos. Quod idem vniuersi Orientis patres illi deferunt, Origenes, Cyrillus, pręcipuè autem Theodoretus, cuius hæc verba sunt: Tenet, inquit, sancta ista sedes gubernacula regendarum cuncti orbis Ecclesiarum, cùm propter alia, tùm quia semper hæretici fœtoris expers permansit: Atq; ea causa fuit, cur Orientales Episcopi sāctiores in rebus fidei atque in persecutionibus, quas ab Impp. & à Græcis patiuntur, ad Romanos pontifices confugerunt: S. Athanasius ad Iuliū, S. Ioannes Chrysostomus ad Innocētium Primum, Ignatius Tertius ad Nicolaum, Theodoretus ad Leonē, Maximus ad Martinum, & cæteri, quamobrem literis à Romanis Pontificibus acceptis, suas sedes recepêre, & quanta esset à Christo successorib⁹ Petri

In Epistol. ad Renatū presbyterum Romanum.

Petri collata poteſtas, re ipſa mõſtratum eſt. Hæc hactenus.

Deinde morum diſciplina, quæ iſtorum eſſe poteſt? cuius illa ſumma eſt: Non orare, non ieiunare, non ſeſe macerare, non confiteri, non ſatiſfactionibus peccata expiare, edere, bibere, dormire, ex clerico vxoratum eſſe, ex monacho coniugem. Ex qua diſciplina, qui mores & ſtudia sũt profecta, audiant popularem ſuum, non valdè ab illis auerſum, & qui bona vitæ ſuæ partem apud illos traduxit, virum alioqui magnum Eraſmum Rotherodamum, qui inquit: *Circumſpicite mihi ſodalitatem iſtam Euangelicam; quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alijs vicijs infames? Et hos habent etiam in delicijs, tantùm abeſt, vt vitent. Apoſtoli quò magis vacarent Euangelio, aut abſtinebant ab vxoribus, quas ducere licebat, aut legitimè ductas vertebant in ſorores. Nunc floret Euangelium, quòd ſacerdotes & monachi contra certè leges humanas, contra profeßionem ſuam ducunt vxores? condonetur hoc: Circumſpice, num caſtio-*

Eraſ. in epiſt. contra pſeudeuangelicos.

stiora sint eorum coniugia, quàm aliorum, quos ducunt pro Ethnicis? agnoscis, opinor, quas fabellas tibi possim referre, si liberet. Iam an inter Euangelicos minus indulgeatur libidini, an minus sit adulteriorum? Quid Argentorati fiat, nescio: quid alibi compertum sit, mecum nouit populus. Iã vt donemus istis Euangelij præconibus esse fas vxores ducere; quis non admiretur, ouiculas mactationi destinatas, nihil in hoc mundo quærentes, præter Christi gloriam, tot curis districtos, tot afflictionibus obnoxios (quibus accedit & paupertas, onus cùm miserum, tùm graue) non posse viuere sine vxoribus? quas tamen multi ob leuiores causas, aut non ducunt, aut ductas nollent. At istis omnis tragœdia exit in cathastrophen comicam. Vbi contingit vxor, occinitur, valete & plaudite. Quæ malum est ista tanta salacitas, quam tot mala non possunt excutere? vnde tanta carnis rebellio in ijs, qui se iactant agi spiritu Christi? Dices: nihil tam fuit vnquam felix in rebus humanis, quin malorũ admixtu vitiaretur: ad bonos verte oculos. Fieri potest, vt mea sit hæc infelicitas

Lutheri doctrina sunt homines deteriores.

tas

tas: mihi adhuc neminem contingit nosse, qui non videatur seipso factus deterior: Vos, inquit, strenuè clamatis in luxum sacerdotum, in ambitionem Episcoporum, in tyrannidem Romani pontificis, in garrulitatem Sophistarum, in preces, ieiunia, & missas; nec ista purgari vultis, sed tolli: nec omninò quicquam in receptis placet; sed zizaniam euellitis cum tritico; aut vt meliùs dicam, triticum euellitis pro zizania. At quid interim nobis profertis meliùs, & Euangelio digniùs, vt ab assuetis recedamus? Circumspice populum istum Euangelicum, & obserua, num minùs illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ; quàm faciunt hi, quos detestamini? Profer mihi, quem istud Euangelium ex comessatore sobrium, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum? Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt seipsis deteriores. Et paulò post: *Nunquam eorũ Ecclesias sum ingressus, sed aliquando vidi redeuntes à concione, veluti malo spiritu afflatos, vultibus omnium iracundiam ac ferociam mirã præseferentibus. Sic*

opinor, discedunt milites à concione ducis ad prælium exhortati. Quis vnquam vidit in eorum concionibus quenquam fundentem lachrymas, tundentem pectus, aut ingemiscentem? Et alio loco: *At iste, inquit, populus tam Euangelicus, etiam Turcarum principi dicitur detestabilis, quem ait seditioni natum: quos subinde tumultus excitat? quoties quam leuibus de causis procurrit ad arma? ne suis quidẽ Ecclesiastis satis obtemperans, nisi dicant blanda auribus: profligandi etiam, si liberiùs in vitam eorum inuehantur, aut ab opinione dissentiant. Initio tantũ non Deus erat illis Lutherus, nunc ijsdem prorsus delirat, quod nouum de Eucharistia dogma non recipiat. Nouam verò libertatem Euangelicam, impunè facere, sentire quod cuique libitum est.* Quod ne ipse quidem primus dux & magister eius disciplinæ dissimulauit. *Res in medio est, nunc maiorem auaritiam, crudelitatem, libidinis audaciam, improbitatem esse, quàm ante sub Papatu hæc fuerunt.* Et alibi: ⁎ *Germaniam suam, post nouum Euangelium, tantùm non obsessam videri à diabolo ait.* Quid enim ab illo homine sanctum, quid

In Postil. minor. super Dominica 1. Aduentus, pa. 1. & in cap. 6. ad Galat.

⁎ *In cap. 23. Gen pa. 327.*

quid honeſtum, quid caſtum profici-ſci potuit; qui & ipſe primam fidem irritam fecit, damnationem ſibi acquirens, & alijs eius licentiæ vexil-lum ſuſtulit? Ita vt ſi cætera ſua tueri poſſet, hoc tamen nunquam obtine-bat, vt ſe periurum non eſſe probare poſſit. Quam autem non diſſimiles habuerint veteres hæretici mores, q̃ nō diſſimilia ſtudia, vt putes eoſdem eſſe, vel ex ijſdē natos, iuuat ex libro Tertull. cognoſcere. *Non omittā ipſius etiā conuerſationis hæreticæ deſcriptionē, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana ſit, ſine grauitate, ſine authoritate, ſine diſciplina, vt fidei ſuæ congruens. Inprimis quis Catechumenus, quis fidelis, incertum eſt: pariter audiunt, pariter orant: etiam ethnici, ſi ſuperuenerint, ſanctum canibus, & porcis margaritas, licet non veras, iactabunt. Simplicitatem volunt eſſe poſt rationem diſciplinæ, cuius penes nos curam lenocinium vocant. Pacem quoq; paſſim cum omnibus miſcent. Nihil enim intereſt illis, licet diuerſa tractantibus, dum ad vnius veritatis expugnationem conſpirent. Omnes tument, omnes ſcientiam pol-*

licentur. Ante sunt perfecti catechumeni, quàm edocti. Ipsæ mulieres hæreticæ quàm procaces, quæ audeant docere, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tingere: Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconstantes: nunc neophytos cõlocant, nunc seculo obstrictos, nunc apostatas nostros, vt gloria eos obligent, quia veritate nõ possunt. Nusquam facilius proficitur, quàm in castris rebellium, vbi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & laicis sacerdotalia munera iniungunt. Cæterùm, nec suis præsidibus reuerentiam nouerunt. Et hoc est, quòd schismata apud hæreticos ferè non sunt: quia cùm sint, nõ parent schismata. Est enim vnitas ipsa. Mentior, si non etiam à regulis suis variant inter se, dum vnusquisque proinde suo arbitrio modulatur, quæ accepit: quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille, qui tradidit. Agnoscit naturam suam, & originis suæ morem, profectus rei. Idem licuit Valentinianis, quod Valentino: idem Marcionitis, quod Marcioni, de arbitrio suo fidem

dem innouare. Denique penitùs inspectæ hæreses omnes in multis cum authoribus suis dissentientes deprehenduntur. Plerique nec Ecclesias habent, sine matre, sine Deo, orba fide, extores quasi sigillatæ vagantur. Notata sunt etiam commertia hæreticorum cum Magis quamplurimis, cum circulatoribus, cum Astrologis, cum Philosophis, curiositati scilicet deditis. Quærite, & inuenietis, vbique meminerunt. Adeò & de genere conuersationis qualitas fidei æstimari potest: doctrina index disciplinæ est. Negant Deum timendum. Itaque libera sunt illis omnia & soluta. Vbi autē Deus non timetur, nisi vbi non est? vbi DEVS non est, nec veritas vlla est. Vbi veritas nulla est, meritò & talis disciplina est. At vbi Deus, ibi metus in Deum, qui est initium sapientiæ. Vbi metus in Deum, ibi grauitas honesta, & diligentia attonita, & cura sollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promissio emerita, & subiectio religiosa, & apparitio deuota, & pressio modesta, & Ecclesia vnita, & DEI omnia. Proinde hæc presiora apud nos testimonia disciplinæ ad probationem veritatis

ritatis accedunt : à qua diuertere nemini expedit, qui meminerit futuri iudicij : quo omnes nos necesse est apud Christi tribunal astare, reddentes rationem, inprimis ipsius fidei. Picardi, atque Anabaptistæ dices honesti sunt: si sunt, laudo: at cætera desunt. Nam & Encratitæ, Cathari, Angelici, continentes fuisse leguntur : verùm cùm rectam fidem non habuerint, quam vera vitæ integritas sequitur, fœdi extiterunt hæretici. Virum autem sanctum, qui integritatis suæ cœlitùs testimonium acceperit aliquod, vel vnum demonstrent, qui vel muscam sua deuotione & pietate à mortuis excitauerit, & causam obtinebunt. An ne id quidem curant, vt aliquos tales habeant? Nam de robore & duratione quid ego dicam? cùm nudius tertius exorti, eodem die more auicularum, quas ephimeras vocant, occidant, & oriantur. Lutherus certè primus huius tragœdiæ excitator dogmati suo superuixit, idq; nullo impugnante, nullo persequente, omnibus autem fauentibus & applaudentibus, ac ad vexillum licētiæ quid ere-

erexit effuſo gradu concurrentibus. Res clara verbis non indiget.

TERTIAE NOTAE EXPLIcatio: eam eſſe veram Eccleſiam, quæ ſit Catholica.

CAPVT V.

VErùm nos ad tertiam notam referamus, hæc autem eſt: Illam verè Eccleſiam eſſe, quæ Catholica ſit, hoc autem eſt, per totum orbem terrarum, ac per omnia tempora fuſa. Quam quidem notam maximè ex omnibus vniuerſa ſacra commendat atque celebrat Scriptura: hac vniuerſa antiquitas limites veræ Eccleſiæ ampliſſimè contra omnes hæreticos ſemper tutata eſt. Talis enim reuera Eccleſia quærenda eſt, qualis primis Patriarchis promiſſa eſt. qualem S Prophetæ adumbrarũt: qualem CHriſtus ipſe eius fundator futuram eſſe prædixit. Primò igitur Abrahæ talis Eccleſiæ ſtatus promittitur: *Benedicam*, inquit, *tibi*, *& multi-* *Geneſ. 22.*

plicabo

plicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli, & ve luti arenam quæ eſt in littore maris: poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum tuorum: benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, quia obediuiſti voci meæ.
Geneſ. 26. Idem Iſaaco pollicetur Deus: *Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, eò quòd obediuit Abraham voci meæ.* E-
Geneſ. 28. odem modo Iacobo: *Dilataberis ad orientem & occidentem, & ſeptentrionem, & meridiem: & benedicentur in te, & ſemine tuo, omnes tribus terræ.* Talem futuram prædixerunt Prophetæ omnes. *Et dominabitur à mari vſque ad ma-*
Pſalm. 71. *re,* inquit Dauid, *& à flumine vſque ad terminos orbis terrarum, Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei. Et benedicentur in ipſo omnes tribus terræ, omnes gentes magnificabunt eum, & replebitur maieſtate eius omnis ter-*
Pſalm. 2. *ra.* Et in alio Pſalmo. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuã terminos terræ.* Et in alio.
Pſalm. 21. *Conuertentur ad dominum vniuerſi fines*
Pſalm. 18. *terræ, & vniuerſæ familiæ gentium.* Et: *In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non ſunt*
loque-

loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Et item: *Vineam de Aegypto transtulisti: eiecisti gentes, & plãtasti eam. Dux itineris fuisti in conspectu eius: & plantasti radices eius, & impleuit terram. Operuit montes vmbra eius, & arbusta eius cedros Dei. Extendit palmites suos vsq; ad mare: & vsque ad flumen propagines eius.* Isaias nõ tam adumbrat, quàm viuis quibusdam coloribus tã amplos & dilatatos eius fines depingit: *Tunc videbis, & affiues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha, Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi. Offerentur super placabili altari meo, & domum maiestatis meæ glorificabo. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Me enim insulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longè. Argentum eorum, & aurum*

Psalm. 79. Isaia 60.

rum eorum cum eis, nomini domini DEI tui, & sancto Israël, quia glorificauit te. Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi. In indignatione enim mea percussi te, & in reconciliatione mea misertus sum tui. Et aperientur portæ tuæ iugiter, die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur. Gens enim & regnum quod non seruierit tibi, peribit: & gentes solitudine vastabuntur. Gloria Libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus, simul ad ornandum locum sanctificationis meæ, & locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curui filij eorum qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi, & vocabant te ciuitatem Domini Sion sancti Israël, pro eo, quòd fuisti derelicta, & odio habita, & nō erat qui per te transiret, ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationē, & generationem, & suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis. Et scies, quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum, &

pro li-

pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum. Et ponam visitationem tuam pacem, & præpositos tuos iustitiam. Et alio loco: *Lauda sterilis quæ non paris, quoniam multi filij desertæ magis, quàm eius quæ habebat virum. Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, semen enim tuum gentes hæreditabit.* Lapis apud Danielem excisus absque manibus, excrescit, fit in montem magnũ, & replet vniuersam terram. *Tumultuabit à multitudine gentium*, inquit Micheas. *Potestas eius à mari vsque ad mare, & à fluminibus vsque ad fines terræ*, inquit Zacharias. *Ab ortu solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum*, dicit Malachias. *In illa die erit Dominus vnus, & erit nomen eius vnum, & reuertetur omnis terra vsque ad desertum*, inquit Zacharias. *Et omnes qui reliqui sunt de vniuersis gentibus, ascendent ab anno in annum, vt adorent regem Dominum exercituum.* Et hæc quidem Prophetæ prædixerunt.

Isai. 54.

Dan. 2.

Michea 2.

Zach. 9.

Malach. 1.

 Idem

Idem aũt & Christus Domin⁹ docuit:
Marc.16. *Euntes, inquit, in mundũ vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ, &c. illi autem profecti prædicauerunt vbique,*
Actor.1. *&c.* Item. *Et eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa & Samaria, &*
Luc.24. *vsque ad vltimum terræ.* Et alio loco. *Oportuit Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remißionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolymā.* Et iterum. *Amen amen dico vobis: oportet prædicari hoc Euangelium in vniuerso mundo.* Et omnem particularitatem excludens alio loco ad-
Matth.24. dit: *Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. Surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi: Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis. Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vsque in occidentem, ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit corpus, illuc*

luc congregabuntur & aquilæ. Et item: *Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cælorum vsque ad terminos eorum.* Et in Actis: *Erant autem in Hierusalem habitantes Iudæi viri religiosi ex omni natione quæ sub cælo est. Facta autem hac voce, conuenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat vnusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes, & mirabantur dicentes: Nónne ecce omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt? Et quomodo nos audiuimus vnusquisque linguam nostram, in qua nati sumus? Parthi & Medi, & Elamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam & Cappadociam, Pontum & Asiam, Phrygiam, & Pamphyliam, AEgyptum & partes Libiæ, quæ est circa Cyrenen, & aduenæ Romani, Iudæi quoque & Proselyti, Cretes & Arabes, audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes, & mirabantur ad inuicem dicentes: Quidnam hoc est?* Actor. 2.

Cur hoc loco ipsi Doctores omnium gentium linguis loquuntur, quã quod ad omnes gentes fidem prædicare debebãt? Quod signum, cùm euidentissimum ac certissimum sit, & quo nullum ferè clariùs & illustriùs in sacris scripturis explicatur, & quòd vel solum ad faciendam fidem abundè sufficit; nemo fuit inter veteres illos sanctos Patres, qui veram spõsam Iesu Christi hoc ipso signo & nota ab falsis Ecclesijs non distinxerit, nemo qui huc non prouocauerit. Iuuat aliquos ex vetustioribus in mediũ proferre: nam omnium testimonia adscribere, infinitæ prolixitatis negotium esset. Primus ferè omnium post Apostolorum tempora, qui cum hæreticis cõgressus est, Irenæus fuit. Hic eo signo hunc in modum sui temporis conuincit hæreticos. *Ecclesia, inquit, per vniuersum orbem vsque ad fines terræ seminata, & ab Apostolis, & à discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est in vnum Deum patrem omnipotentem, qui fecit cœlum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt. Et in vnum Iesum Christum filium*

Lib.1.aduersus hæreses, cap.2.

filium Dei, incarnatum pro nostra salute: Et in Spiritum sanctum, qui per Prophetas prædicauit dispositiones Dei & aduentum, & eam, quæ est ex virgine generationem, & passionem, & resurrectionem à mortuis, & in carne in cælos ascensionẽ dilecti Iesu Christi Domini nostri, & de cælis in gloria patris aduentum eius ad recapitulanda vniuersa, & resuscitandam omnem carnem humani generis: vt Christo Iesu Domino nostro, & Deo, & Saluatori, & regi, secundum placitum patris inuisibilis, omne genu curuetur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur ei, & iudicium iustum in omnibus faciat. Spiritualia quidem nequitiæ, & angelos transgressos, atque Apostatas factos, & impios, & iniustos, & iniquos. & blasphemos homines in æternum ignem mittat: iustis autem & æquis, & præcepta eius seruantibus, & in dilectione eius perseuerantibus quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex pœnitẽtia, vitam donans, incorruptelam loco muneris conferat, & claritatem æternam circũdet. Hanc prædicationem cùm acceperit, & hanc fidem quemadmodum prædiximus,

Ecclesia, & quidem in vniuersum mundū disseminata diligenter custodit, quasi vnā domum inhabitans, & similiter credit ijs, videlicet quasi vnam animam habens, & vnum cor, & consonanter hæc prædicat, et docet, & tradit, quasi vnum possidens os. Nā & si in mundo loquelæ dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis vna & eadē est: Et neq; hæ, quæ in Germania sunt fundatæ Ecclesiæ, aliter credūt, aut aliter tradunt, neq; hæ, quæ in Hiberis sunt, neq; hæ, quæ in Celtis, neq; hæ, quæ in oriente, neq; hæ, quæ in Aegypto, neq; hæ, quæ in Libia, neq; hæ quæ in medio mundi sunt constitutæ: sed sicut Sol creatura Dei in vniuerso mundo vnus & idem est; sic & lumen prædicatio veritatis vbique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Et neque qui valdè præualet in sermone ex ijs, qui præsunt Ecclesiis, alia quàm hæc sūt, dicet: nemo enim super magistrum est: neq; infirmus in dicēdo deminorabit traditionem. Cùm enim vna & eadem fides sit, neq; is, qui multum de ea potest dicere ampliat, neq; is, qui minus, deminorat. Et de Ecclesiæ quidem vniuersalitate hæc.

De

De iſtorum autem diſſidijs, ac inconcinna paucitate illud: videamus, inquit, nunc & eorum inconſtantem ſentẽtiam; cùm ſint duo vel tres, quẽadmodum de eiſdem non eadem dicunt, ſed & nominibus, & rebus contraria reſpondent. Irenæum ſecutꝰ eſt Tertull. qui eandem texit contra Iudæos Geographiam, in hũc modum: *In lib. contra Iudaeos.* *Cui enim & aliæ gentes crediderunt, Parthi, Medi, Elamitæ, & qui inhabitant Meſopotamiam, Armeniam, Phrygiam, Cappadociam, & incolentes Pontum & Aſiã, Pamphiliam immorantes Aegyptũ, & regionem Aphricæ, quæ eſt trãs Cyrenen, inhabitantes, Romani, & incolæ, tunc & in Hieruſalẽ Iudæi, & cæteræ gentes, vt iam Getulorum varietates, & Maurorũ multi fines, Hiſpaniarum omnes termini, & Galliarum diuerſæ nationes, & Britannorum inacceſſa Romanis loca Chriſto vero ſubdita, & Sarmatarũ, & Dacorum, et Germanorum, & Scytharum, & abditarũ multarum gentium, & prouinciarũ, & inſularũ multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare minus poſſumus. In quibus omnibus locis Chriſti nomen, qui iam venit, regnat:*

nat: vtpotè ante quem omnium ciuitatum portæ ſunt apertæ, & cui nullæ ſunt clauſæ; ante quem ſeræ ferreæ ſunt comminutæ, & valuæ æreæ ſunt apertæ. Quanquã & iſta ſpiritaliter ſint intelligenda, quo præcordia ſingulorum varijs modis à diabolo obſeſſa fide Chriſti ſint reſerata, attamen perſpicuè ſunt adimpleta, vtpote in quibus omnibus locis populus nominis chriſtiani habitet. Quis enim omnibus regnare potuiſſet, niſi Chriſtus Dei filius? qui omnibus in æternum regnaturus nunciabatur. Et de vniuerſalitate quidem veræ Eccleſiæ hęc. De iſtorum autem orbitate & pugnis illud. *Mentior (ait Tertullianus) ſi nõ etiam à regulis ſuis variãt inter ſe, dũ vnuſquiſq; proinde ſuo arbitrio modulatur, q̃ accepit: quemadmodũ de ſuo arbitrio ea compoſuit ille, qui tradidit. Agnoſcit naturam ſuam, & originis ſuæ morem, profectus rei, idem licuit Valentinianis, quod Valentino, idem Marcionitis, quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem innouare.* Et paulò ſuperiùs: *Vnde extranei & inimici Apoſtolis hæretici, niſi ex diuerſitate doctrinæ, quam vnuſquiſque de ſuo arbitrio aduerſus Apoſtolos, aut protulit*

Lib. de præſcriptione hæreticorum.

tulit, aut recepit? Illic igitur ad ſcripturarum & expoſitionum adulteratio deputanda eſt, vbi diuerſitas inuenitur doctrinæ.

Quid illud quàm magnificum Auguſtini teſtimonium? *Vt omittam ſynceriſsimam ſapientiam, multa ſunt alia quæ in Catholicæ Eccleſiæ gremio me iuſtiſsimè teneāt. Tenet conſenſio populorum atq; gentiū, tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oues ſuas poſt reſurrectionē Dominus commendauit, vſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſsio ſacerdotum. Tenet poſtremò ipſum Catholicæ nomē, quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit, vt cum omnes hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum vel baſilicam ſuam, vel domum audeat oſtendere. Tenenda eſt nobis Chriſtiana religio, & eius Eccleſiæ communicatio, quæ Catholica eſt, & Catholica nominatur, non ſolùm à ſuis, verùm etiam ab omnibus inimicis. Velint enim nolint vel ipſi quoq; hæretici, & ſchiſmatum alumni, quando*

Contra epiſt. fundamenti.

non cum suis, sed cum extraneis loquũtur, Catholicam nihil aliud, quam catholicam vocant. Non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab vniuerso orbe nuncupatur. Quid Hieronymus? *Breuem,* inquit, *tibi apertamq; animi mei sententiam proferam. In illa esse Ecclesia permanendum, quæ ab Apostolis fundata, vsq; ad diem hanc durat: Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, vtputa Marcionitas, Valentinianos, Montenses siue Campitas: scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam. Ex hoc enim ipso, quod posteà instituti sunt, eos se esse iudicant, quos futuros Apostolus prænunciauit.* Et in alio loco: *Stultum est eum paruo loco vel abscondito quærere, qui totius mundi lumen est. Ecclesia porrò Catholica ibi est, vbi est fides Catholica. Fides autem Catholica ea est, quæ per orbem vniuersum, iuxta Christi præceptum, eadem semper annunciatur: nec vel tempore, vel locis vnquam variatur: à qua si quis dissentiat, is Catholicus non est, quod singularem quandam opinionem, non vnam communem omnium fidem amplecti,*

Aduersus luciferianos.

Ad Damasum Papam.

plecti videtur. Quid Pacianus? *Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen: illud me nuncupat, istud ostendit: hoc probor, inde significor. Et si reddenda postremi Catholici vocabuli ratio est, & exprimenda de Græco interpretatione Romana: Catholicus vbiq; vnum, vel vt doctiores putant, obedientia omnium nuncupatur mandatorum scilicet Dei. Ergò qui Catholicus, idem obediens: qui obediens, idem est Christianus, atque ita catholicus Christianus est. Quare ab hæretico nomine noster populus hac appellatione diuiditur, cùm Catholicus nuncupatur.* Hactenus Patres. *Epist o. prima ad Sympronianum Nouatianum.*

Verùm, quoniam hoc signum, quod illos tantoperè vrget, varijs interpretationibus, similiter vt & superiora declinare solent: ideò paucis quid sit catholicum esse, explicemus. Cùm igitur Catholicam siue vniuersalem Ecclesiam dicimus, nō illud intelligimus, quòd omnes homines, quicunq; vbique sunt, contineat, hoc enim nunquam futurū fuisse, figura designabat Regni Saul. Quem & si vniuersus Dei populus sequutus fuit, nō defuerunt *Catholicum esse quid?*

tamen

tamen filij Belial, qui recesserunt ab eo: de quibus illud scriptum est: *Et abijt cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda. Filij verò Belial dixerunt: Num saluare nos poterit iste? Et despexerunt eum, & non attulerunt ei munera.* Neque in eam sententiam Catholicã accepimus, quòd nulli Iudæi, nulli gẽtiles, hæretici nulli, qui eam ipsam ita vti dictum est exerceant, eiusque stabilitatem ac firmitatem suis impressionibus demonstrent, exstare debuerint. Virtus enim in aduersis probatur, & vbi desunt certamina, desunt & coronæ. Itaque & Iudæi ad vesperam vsque, quando venerit plenitudo gentium conuertentur: & gentiũ vocatio ad extremum vsque iudicij diem continuari debuit. Quod in filijs Israel similiter adumbratum fuit, qui, & si terra promissionis potiti erant; reliquerat tamen Dominus Philistæos, Chananæos, & alios multos, qui populum illum erudirent, atque exercerent, rebusque secundis, aliquando insolentem, & elatum deprimerent: de quibus gentibus scriptura inquit:

inquit: *Hæ ſunt gentes quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraëlem, & omnes, qui non nouerant bella Chananæorũ: & poſtea diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem prœliãdi.* Ne igitur Chriſtiani aduerſarijs carentes (quod in concione habita de delenda Carthagine dixit aliquando apud Romanos Scipio Naſica) otio torperent, vel in eadem fide tepeſcerent; pientiſſimus Deus, quò cautiùs viueretur; hoſtes in medio eius dereliquit. Et Iſraelitis Aegypto egreſſis obſtitit hoſtis in faciem, permanſit in medio eorum ſemper. Similiter idem prudẽs paterfamiliâs, permiſit lupos circuire gregem Euangelicum, vineam vulpes ſuffodere, agros euertere: vtque fides ex ipſa contentione habe ret meritum, voluit in Ecclesia ſua poſt prædicatum Euangelium, & fidẽ ſuſceptam, ne vnquam deeſſet hęreticus, qui illam vexaret. Neque deniq; ita Catholicam intelligimus, quòd nullæ hæreſes, nulla ſchiſmata in ea ipſa futura ſint: prædixit enim Paulus, *oportere hæreſes eſſe, vt qui probati ſunt,*

Iudic. 3.

1. Corin. 11.

ma-

manifesti fiant. Nam aliàs, vel hac ipsa nota nihil opus esset, nisi inuenirentur alij, à quibus per eam ita, vt & per alias distingueretur particulares cœtus. Idque ipsum multis verbis Tertullianus docet. *Conditio præsentium tẽporum (fratres) etiam hanc ammonitionem prouocat nostram, non oportere nos mirari super hæreses istas, siue quia sunt; futuræ enim prænunciabantur: siue quia fidem quorundam subuertunt; ad hoc enim sunt: (1.) vt fides habẽdo tentationem, haberet etiam probationem. Vanè ergo & inconsideratè plerique hoc ipso scandalizantur, quòd tantùm hæreses valeant (2.) quãtum (non valerent) si non fuissent: cùm quod sortitum est (vt) omnimodò sit, sicut causam accepit, ob quã sit, sic vim cõseqtur per quam sit: nec esse non possit. Febrem denique inter cæteros mortiferos & cruciarios exitus erogando homini deputatam, neque quia est miramur; est enim: neque quia erogat hominem, ad hoc enim est. Proinde hæreses ad languorem & interitũ fidei productas, si expauescimus hoc eas posse, prius est vt expauescamus hoc eas esse,*

quæ

quæ dum sunt, habent posse: & dum posŝũt habent esse. Sed enim febrem vt malum, et de causa, & de potentia sua, vt notũ est, abominamur potiùs quã miramur, & quantum in nobis est præcauemus, (3.) non habẽtes abolitionem eius in nostra potestate, Hæreses verò mortem æternam, et maioris ignis ardorẽ inferenteis, malunt quidẽ mirari, quòd hoc poßint, quã deuitare ne possint: cùm habeant deuitandi potestatem. Cæterùm nihil valebunt, si illas tantũ valere non mirentur. Aut enim dum mirantur, in scandalũ subministrãtur: aut quia scandalizantur, ideò mirantur, quòd tantùm valeant, quasi ex aliqua veritate veniãt. Mirum scilicet vt malum vires suas habeat: nisi quòd hæreses apud eos multum valẽt, qui in fide non valent. Hęc Tertul. Quam eandem totã causam pulcherrimè explicat D. August. qui vnus pro omnibus istis in orbe Christiano valuit sẽper, & meritò valere debet. *In quibus ergò gentibus nondùm est Ecclesia, oportet vt sit, non vt omnes qui ibi fuerint credant: oẽs enim gentes promissæ sunt, nõ omnes homines omnium gentium. Non. n. omnium est fides. Credit itaq; omnis gẽs in*

De supremo mundi die, Epist. 80. Tomo 2.

omni-

omnibus, qui electi sunt ante constitutionẽ mundi, in cæteris non credit, & credentes odit: quomodo enim & illud implebitur: E-
Matth. 24. *ritis odio omnibus gentibus propter nomen meum: nisi in omnibus gentibus sint, & qui oderint, & quos oderint? Quo pacto igitur ab Apostolis est prædicatio ista completa, quando adhuc vsque sunt gentes, quod certissimum est nobis, in quibus modo cœpit, & in quibus nondum cœpit, impleri?*
Actor. 1. *Non itaque sic dictum est Apostolis: Eritis mihi testes in Hierusalem, & in tota Iudæa, & Samaria, & vsque in extremum terræ, tanquam ipsi soli quibus tunc loquebatur, tantum munus fuerint impleturi: sed sicut eis solis videtur dixisse, quod di-*
Matth. 28. *xit: Ecce ego vobiscum sum vsque in consummationem seculi: quod tamen eum vniuersæ Ecclesiæ promisisse, quæ alijs morientibus, alijs nascentibus, hic vsque in seculi consummationem futura est, quis nõ intelligat?*

Cùm igitur Catholicum dicimus, illud cum Vincentio Lirinense intelligimus, quod vbique est, quod semper fuit, quæ inter omnes reperitur. In quorum primo est vniuersitas, in secun-

ſecundo antiquitas, in tertio conſenſus: vt illa ſit Eccleſia Catholica, quæ vbique ſit, hoc autem eſt, quæ non aut Geneuæ, aut VVittembergæ, aut Romæ tantum colatur; ſed quæ vbique terrarum ita inueniatur, vt nulla pars mundi exiſtat, nulla prouincia, nulla natio, in qua eius aliquam portionem non reperias. Ita vt in alijs quidem partibus plura eius membra ſint, in alijs pauciora, vbique tamen ſemen hoc benedictum ſparſum creſcat ac floreat. Tale enim illud eſt: *In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non ſunt loquelæ neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum.* Et, omnes gentes quaſcunque feciſti, venient & adorabunt coram te Domine. Et in Apocalypſi: *Redemiſti nos Deus in ſanguine tuo, ex omni tribu, lingua, populis, & natione, & feciſti nos Deo noſtro regnum.* Pſal. 18. Pſal. 85. Apoc. 5.

Vt igitur illa erit Catholica Eccleſia, quæ vbiq; in omni mundi parte, in omni prouincia, in omni gente & natione colitur; ita illud Catholicũ, quod vbiq; laudatur, prædicatur, do-

cetur. Ille Catholicus, qui eum orbis terræ consensum sequitur: qui huic sensui, nō hominis cuiuspiam authoritatem, non amorem, nō ingenium, non eloquentiam, nō doctrinam anteponit; sed hæc cuncta despiciens, orbis terrarum consensum vbiq; in omnibus sequitur. Consensus .n. & conspiratio omnium gentium, dicebat Marcus Cicero, vox naturæ est existimandus. Consensus omnium membrorum Christi, vox Christi & Spirit' sancti est, qui oēs sequitur, errare non potest. Neq; enim cuiquam vni mortalium dictum est: Mittam tibi spiritum paracletum; sed, mittam vobis, qui vos docebit omnem veritatem. Neq; priuatim aut separatim ipsis Apostolis Spiritus sanctus datus est; sed omnibus simul in vnum locum congregatis: *Erant, inquit scriptura, omnes pariter sedentes in eodem loco, & repleti sunt omnes Spiritu sancto, &c.*

Ioan.16.

Actor.2.

Catholicum igitur est, quod vbiq; est; sed & quod semper. Vt illa sit vera Ecclesia, non quæ nunc primùm occidentibus sæculis exorta fuerit; sed

quæ

quæ à principio fuit, per omnesq́; decursus temporum progressa, ad nostram vsq; peruenerit ætatẽ. Ita enim dictum est: *Ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi*. Et alio loco: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant*. Et Paulus populum Christianum, mortem Domini annunciaturum prædixit, donec ipse veniat.

Matth. vlt.
Luc. 21.
1. Cor. 11.

Vt aũt illa est Catholica Ecclesia, quæ semper est: ita illud Catholicũ, quod semp, vel vbiq;, cõstanti doctrina traditur. Ille Catholicus, qui id credit, id sequitur, quod semper creditũ est, & quod semp fideles sunt sequuti. At dices fortasse: Quomodo igitur illud tanquam Catholicũ, quod semper in Ecclesia creditum est, sequar; cùm vt ipsi homines ita & sensus eorum iam demortui sunt? Ita quidem est, homines illi, qui sęcula nostra antecesserũt, vtpotè mortales nati, mortui sunt, aut potius ad vitã longè magis hac nostra vitalem translati; fides tamẽ & sensus illorum viuit & viget. Vbi nam dices? in locis communib⁹

Philippi fortaſſe, aut Caluini inſtitutionibus? Nequaquam: nam iſti heri & nudiuſtertius exorti, nobiſcum ſimul vixerunt. Vbi igitur? In ampliſſimo illo totius vetuſtatis & antiquitatis theſauro atque depoſito, Conciliorum, inquam, atque Decretorum libris, in quibus tanquam depoſitis quibuſdam, vltimam voluntatem ſuam, fidem, & ſenſus ſuos, tanquam teſtamento & vltima conſignatione primitiua reliquit Eccleſia. In ſcriptis item, ac commentarijs veterum Patrum, qui illud, quod de ſingulis rebus ſuo tempore Eccleſia ſenſit, quæ iudicia, & qui ſenſus eius de rebus omnib⁹ fuerint, quid item aut docuerint, aut crediderint, ipſi nobis tradiderunt. In vſu denique ipſo veteri, & more, ritibus, & cærimonijs, quæ à maioribus noſtris, tanquam hęreditate quadam, relicta atque tradita, ad hanc vſque diem ſanctè & intemeratè conſeruamus. In ipſis ad extremum iuribus, legibus, priuilegijs, publicis tabulis, templis deniq;, ſtatuis, publiciſque ædificijs. Hæc enim

nim vniuerſa ſunt veluti certa & impreſſa veſtigia quædam, & monumẽta eorum, qui nos anteceſſerunt hominum ac fidei doctrinæ. Quæ, qui vel ipſe non cognouit, vel ab his qui hæc cognouerunt nõ diſcit; quomodo Catholicus dici poſſit, non video. Quid ſi amplius extincta eſſe velit? quid ſi noua & recens conficta pro veteribus obtrudat? quid ſi omnem vetuſtatem abrogari cupiat? quid ſi earum rerum inimicus ſit? quid ſi eas de manibus ſuorum excutiat? quid ſi omnem authoritatem illis abroget? erítne hic Catholicus, aut aliquo modo dici poterit? aut habebítne Catholicam fidem? Nequaquam profectò. Eant igitur iſti, & à cerdonibus, atq; ſutoribus, mulierculis etiam ſi placet, fidem Catholicam, quæ tanta eruditionis & antiquitatis ſuppellectili opus habet, diſcant. Et tamen putant ſe ſolos videre, in clariſſimaque luce verſari, cùm cœci ſint, ac in denſiſſimis tenebris verſentur. Illud igitur eſt Catholicum, quod vbique eſt, & quod ſemper fuit. Sed & quod in-

ter omnes, nõ quidem inter omnes, quod iam dictum est numero, sed inter omnes, gente, lingua, natione, tribu, ordine, & cõditione. Non enim, inquit Paulus, est distinctio Iudæi, neque Græci, non Barbari, nec Scythæ, non seruus & liber, non masculus & fœmina; sed omnia in omnibus eadẽ fides, idem consensus omnium, vt sit illud, quod superius diximus: *Egressi sunt filij Israel, & pariter pugnarunt vt vir vnus*. Et illud: *Erat*, inquit, *omnibus cor vnum, & voluntas vna.*

Concludamus igitur, illam veram Ecclesiam esse, quæ Catholica sit. Catholica autem erit, quæ vbique, quæ semper, quę inter omnes, ita vti dictũ viget. Vtq; nomen ipsum Catholicũ, quod vniuersale significat ex aduerso hæresi, quæ à parte designat opponitur, quomodo illud à parte Nouati esse, à parte Donati, à parte Lutheri dicitur; ita res ipsa, Catholicũ inquã esse & hæreticũ maximè pugnant atque dissident, plurimumq; à se distinguuntur. Catholica. n. Ecclesia, veluti vitis quædam abundans in lateribus

domus

domus Dei crescit: filij eius tanquam nouellæ, in conspectu mensæ eius virent, vitis tota, vitis plena, vitis abundans & frugifera: hæreses autem veluti sarmenta quædam inutilia, à vite amputata, arida & mortua, vndique vitem temerè circumiacentia, ac sua ariditate, nisi amputentur & expurgentur, eam siccantia ac corrodentia: Itaque cætera quidem nomina, ferè omnia vti dictum est impudica præsumptione hçretici sibi vsurpāt, ita, vt se Angelicos, Apostolicos, Euangelicos dicant; Catholicos certè nunquam se nominare ausi sunt. Itaque dicit Augustinus: *Quærenti peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum, aut Basilicam suam, aut domum audet ostendere. Quæ causa? non enim vbiq. sunt, neque semper sunt, neq. omnes sunt; sed heri & nudiustertius exorti vno die occidūt.* Quare nō nisi sub certo nomine, inquit Vincētiº Lyrinen. certo loco, certo tēpore describuntur. Ecclesiæ aūt tantum ea nota cōuenit, vt ab ea sola cognominetur. Cùm igitur Catholicam Eccle

 siam

ſiam quærimus, quæ vbique eſt, quæ ſemper eſt, quæ inter omnes; eamque ſequamur, illi adhæreamus, ab ea nos nulla ratione dimoueri patiamur. Quiſquis verò, vti præclarè monet idem Lyrinen. quamuis ille ſanctus, & doctus, quamuis Epiſcop⁹, quamuis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes ſenſerit; id inter proprias, & occultas, & priuatas opiniunculas, à communis publicæ ac generalis ſententiæ authoritate ſecretum ſit: nec cum ſummo æternæ ſalutis periculo, iuxta ſacrilegam hæreticorum & ſchiſmaticorum conſuetudinem, vniuerſalis dogmatis veritate dimiſſa, vnius hominis nouitium ſectemur errorem. Velint enim nolint, inquit Auguſtinus, nos Catholicos appellent, ſe verò quiduis potius: qua cauſa? num nouitate vocis offenſi? nequaquam: antiquiſſimum enim eſt: num ſignificato? at auguſtiſſimum: num vſu? atque omnibus bonis frequentiſſimum: quæ igitur cauſa? nulla profectò alia, niſi quòd Catholici non ſint. Quos non

nõ modò à Catholicorum nomine, ſed à Chriſtiano etiam lege ſua D.Imperatores excluſerunt.

VALENTINVS LEONTIO. Damnato portentuoſæ ſuperſtitionis auctore Neſtorio: nota congrui nominis eius inuratur gregalibus; ne Chriſtianorum appellatione abutantur. Sed quemadmodum Ariani ab Ario, lege diuæ memoriæ Conſtantini, ob ſimilitudinem impietatis, Porphyriani à Porphyrio nuncupantur; ſic vbique participes nefariæ ſectæ Neſtorij, Neſtoriani vocentur. Vt cuius ſcelus ſunt in deſerendo Deum imitati, eius vocabulum iure videantur eſſe ſortiti. Necnon impios libros nefandi & ſacrilegi Neſtorij aduerſus venerabilem orthodoxorum ſectam, decretaqúe ſanctiſsimi cœtus antiſtitum Epheſi habiti, ſcriptos habere, aut legere, aut deſcribere audeat quiſquam: quos diligenti requiri ſtudio, aut publicè comburi decernimus. Ita vt nemo in religionis diſputatione aliquam ſupradicti nominis faciat mentionem: aut quibuſdam eorum habendi conſilij gratia in ædibus, aut villa, aut ſuburbano ſuo, aut ſolo quolibet, aut alio loco cõuen-

Decretũ Imperatoris. De hæreticis Manichæis lege 6.

uëticulam clam aut apertè præbeat. Quos omnes cœtus celebrandi licentia priuari ſtatuimus, ſciëtibus vniuerſis violatorem huiuſmodi legis publicatione bonorum eſſe coercendum.

QVARTAE NOTAE EXPLIcatio: eam veram Eccleſiam eſſe, quæ ſit Apoſtolica.

CAPVT VI.

VErum nos ad vltimam notam explicandam tranſeamus. Ea autem eſt, nos eam veram Eccleſiam credere, quæ ſit Apoſtolica. Indicat & explicat hanc notam ipſe Dominus: *Et ego tibi dico Petre: quia tu*
Matth. 16. *es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus illam.* Nō ad Petrum dices hæc verba referri. Ergò ne ad Chriſtum quidem illa referentur: *Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Alter enim locus alterum ſequitur. Vtitur item
Ephes. 4. hac eadem nota D. Paulus: *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum &*

& Prophetarum ipso summo angulari lapide CHristo IESV. Quod fundamentum Apostolorum, ipse interpretatur: *Vt sapiens, inquit, artifex fundamentum ieci, alius superædificauit*. Vtitur eodem modo D. Ioannes: *Veni, & ostẽdam tibi sponsam, vxorem agni, & murus ciuitatis fuit, habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum & agni*, Ad hanc item tanquam sacram anchoram, veteres confugerunt: huic soli promissum spiritum veritatis in æternũ sibi persuaserunt: hanc denique vt murum ahæneum vniuersis infidelium machinis & arietibus opposuerunt: hoc telo omnes priorum Gnosticorum copias confodit Tertullianus: huiusmodi argumento Nouatianos coarguit Cyprianus lib. 1. epist. 6. In hoc asylum se recepit Hieronymus aduersus tot Orientis sectas dissectas, vt indicat ipse epist. ad Damasum, & Dialog. contra Luciferianos. Parmenianum, & Donatistas, hoc laqueo præfocat Optatus Mileuitanus, lib. 2. Isti⁹ successionis cõsideratione, quasi arctissi-

1. Cor. 3.

Apoc. 21.

ctissimo vinculo retentum, & fortissimis repagulis conseruatū se in gremio Catholicæ Ecclesiæ affirmat frequenter Augustinus, libr. cōtra epist. Manich. cap. 4. Psalmo contra partem Donati. epist. 163. & 165. libr. de vtilitate credendi, cap. 17. & 49. libr. quæstionum veteris & noui Testamenti, quæst. 110. libr. 2. contra literas Petiliani cap. 51 Hac nota sanctissimi Imperatores populis sibi à Deo creditis eam commonstrant.

Gratian. & Valent. & Theodo.

Decretum Imperatorum. *Cunctos populos quos clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat: quamque Pontificem Damasum sequi claret. Et Petrum Alexandriæ Episcopum virum Apostolicæ sanctitatis, hoc est, secundum Apostolicam disciplinam, Euangelicamq́; doctrinam, patris, & filij, & Spiritus sancti, vnam deitatem sub pari maiestate, & sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequentes Christianorum Catholicorum nomen iubemus amplecti; reliquos verò demen-*

dementes, vesanosq́ue iudicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere diuina primum vindicta, post etiam motus animi nostri, quem ex cælesti arbitrio sumpserimus, vltione plectendos.

Illa igitur Apostolica Ecclesia erit. Primùm, quam ipsi fundarunt Apostoli: *Vti bonus artifex*, inquit Paulus, *fundamenta ieci, alius autem superædificauit*. Quomodo Romanam quidem Petrus: Asianam Ioannes: Persicam Simon & Iudas: Indicam Thomas & Bartholomeus: Aethiopicam Matthæus: Achaicam Andreas: D. Paulus Syriacam, Antiochenam, Thessalonicam, Philippensem, & cæteras Græcas.

Reuchlinus lib. 3. de verbo mirifico cap. 17. Postellus lib. de vniuersalitate.

Deinde quæ non partem aliquam tantum Apostolicæ doctrinæ; sed vniuersam doctrinam Apostolorum complexa est, ab eaque ne latum quidem vnguem discedit. Quam quidem Apostolicam doctrinam in duas partes distinctam esse, superiori libro ex Paulo docuimus. In eam, quæ oretenus prolata est, ac in moribus hominum constituta: & eam quam episto-

epiſtola atque atramento contineri docet Ioannes. Quod idem clarè D. Dionyſius Areopagita tradit: *Eloquia diuina duplicis, inquit, generis ſunt, nimirum quædam in ſanctis & Theologicis libris nobis commendata: alia præterea, quæ ex animo in animum medio intercurrente verbo, ſine literis transfuſa ſunt. Siquidem primi illi noſtri ſacerdotes, duces, Apoſtoli, ſumma illa & ſuperſtantialia, partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus nobis tradiderunt.* Idem Irenæus. *Quid autem ſi neq; Apoſtoli ſcripturas reliquiſſent nobis, nōne oportet ſequi ordinem traditionis, quam tradiderũt ijs, quibus committebant Eccleſias?*

Dionyſ. ca. 1. de cœleſti Hierarchia.

Irenæus lib. 3. cap. 4.

Vltimò illa Apoſtolica dicitur Eccleſia, in cuius cathedra aliquando Apoſtoli ipſi conſederunt: & quæ ab ipſis Apoſtolis paſtorum & doctorum continuam & perpetuam ſucceſſionem vſq; ad hodiernam diem conſeruauit. Prolixè hæc docet omnia Tertullianus: *Statim igitur Apoſtoli, quos hæc appellatio miſſos interpretatur, aſſumpto per ſortem duodecimo Matthia in locum Iudæ, ex authoritate*

Pro-

Prophetiæ, quæ est in Psalmo Dauid, consecuta promissa vim Spiritus sancti ad virtutes & eloquium, primò per Iudæam contestata fide in IESVM Christum, & Ecclesijs institutis, dehinc in orbem profecti, eandem doctrinam eiusdem fidei, nationibus promulgauerunt: & proinde Ecclesias apud vnamquamq; ciuitatem condiderunt, à quibus traducem fidei & semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur, vt Ecclesiæ fiant. Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, vt soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur, necesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, vnam esse illam ab Apostolis primam, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem. Communicatio pacis & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis: quæ iura non alia ratio regit, quàm eiusdem sacramenti vna traditio. Hanc igitur dirigimus præscriptionem: si Dominus IESVS CHristus Apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos prædicatores, quàm quos Christus instituit: quia nec alius patrem nouit

nisi

nisi filius, & cui filius reuelauit: & nec alijs videtur reuelasse filius, quàm Apostolis, quos misit ad prædicandum, vtiq; quod illis reuelauit. Quid autem prædicauerint, id est, quid illis CHristus reuelauerit, & hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viua (quod) aiunt voce, quàm per epistolas postea. Si hæc ita sunt. Constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesijs Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, & sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit: reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat cõtra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorũ, & Christi, & Dei. Quanquam autem omnes illæ Ecclesiæ Apostolicæ dicuntur, quæ hoc modo, vel ab Apostolis ipsis sunt fundatæ, vel eorum doctrinam in omnibus sequuntur, vel quibus ipsi præfuerunt Apostoli, præcipuè tamen & peculiariter, ac quasi per excellentiam quãdam illa Apostolica dicta est semper Eccle-

Ecclesia, quam ipsi principes Apostolorum, D. inquam Petrus & Paulus, fundarunt, ipsique præfuerunt, vel propter Apostolorum dignitatem, vel propter præcipuum CHristi promissum: *Ego pro te oraui Petre, vt non deficiat fides tua.* Et: *Elegi eum mihi, vt sit vas electionis, vt portet nomen meum coram gentibus.* Vel propterea, quòd alijs ob varias hæreses atque schismata, aliosque errores cessantibus, ac planè extinctis, hęc sola perpetuò durare debuit; itaq; sola peculiari quodammodo ab omnibus veteribus, sedes Apostolica dicta est: ad eamque solam omnes ferè aliæ prouocarunt semper: soliusque successionem demonstrant, quod vetustissimorum Patrum exemplis atque testimonijs demonstratur: in quibus primus est Irenæus. *Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest perspicere omnibus, qui vera velint audire, & habemus an- numerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesijs, & successores eorum vsq; ad nos, qui nihil tale docuerunt, neq;* Iren. cap. 3.

cognouerunt, quale ab his deliratur. Etenim si recondita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipsas Ecclesias committebant. Valde enim perfectos, & irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos & successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterij tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna vtilitas, lapsis autem summa calamitas. Sed quoniam valde longum est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo, Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum peruenientem vsque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam sententiam, præterquàm oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos

qui

*qui ſunt vndiq; * conſeruata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Fundantes igitur & inſtruentes beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus in his quæ ſunt ad Timothæum epiſtolis meminit: ſuccedit autem ei Anacletus, poſt eum tertio loco ab Apoſtolis epiſcopatum ſortitur Clemens, qui & vidit ipſos Apoſtolos, & contulit cum eis, cùm adhuc inſonantem prædicationem Apoſtolorum & traditionem ante oculos haberet. Non ſolus enim, adhuc multi ſupererant tunc Apoſtolis docti. * Huic autem Clementi ſuccedit Euariſtus, & Euariſto Alexander, ac deinceps ſextus ab Apoſtolis conſtitutus eſt Sixtus, & ab hoc Teleſphorus, qui etiam glorioſiſſimè martyrium fecit, ac deinceps Hyginus, poſt Pius, poſt quem Anicetus. Cùm autē ſucceſſiſſet Aniceto Soter, nunc duodecimo loco epiſcopatū ab Apoſtolis habet Eleutherius. Hac ordinatione & ſucceſſione ea quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſia traditio, & veritatis præconiatio peruenit vſq; ad nos. Et eſt pleniſſima hæc oſtenſio, vnam & eandem viuificatricem fidem eſſe, quæ in Eccleſia ab Apoſtolis*

* fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndiq;.

* Paulò inferius.

vsque nunc sit conseruata, & tradita, in Cypri. libr. 1. epistolarum. *veritate.* Item docet D. Cyprianus. *Nouatianum baptisari & sanctificari aliquem posse; prius ostendat & doceat, Nouatianum in Ecclesia esse, aut Ecclesiæ præsidere: Ecclesia enim vna est, quæ vna, & intus esse, & foris non potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit: si verò apud Cornelium fuit, qui Fabiano Episcopo legitima ordinatione successit, & quem præter sacerdotij honorem martyrio quoque Dominus glorificauit, Nouatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui Euangelica & Apostolica traditione contempta, nemini succedens, à seipso ortus est: habere namque aut tenere Ecclesiam nullo modo potest, qui ordinatus in Ecclesia non est. Foris enim non esse Ecclesiam, nec scindi aduersum se, aut diuidi posse, sed inseparabilis atque indiuiduæ domus vnitatem tenere, manifestat scripturæ diuinæ fides,* Exod. 12. *cùm de Sacramento Paschæ & agni, qui agnus Christum designabat, scriptum sit: In domo vna comedetur, non eijcietis de domo carnem foras. Quod item circa Raab, quæ ipsa quoque typum portabat Eccle-*

sia,

siæ, expressum videmus, cui mandatur & dicitur: Patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domum patris tui colliges ad te ipsam in domum tuam, & omnis qui exierit ostium domus tuæ foras, reus sibi erit. Quo sacramento declaratur in vnam domum solam, id est, in Ecclesiam victuros, & ab interitu mundi euasuros colligi oportere. Quisquis autem de collectis foras exierit, id est, si quis quãuis in Ecclesia gratiam consecutus recesserit, & ab Ecclesia exierit, reum sibi futurum, id est, ipsum sibi quòd pereat, imputaturum. Quod Apostolus Paulus explanat docens, & præcipiens, hæreticum vitandum esse, vt peruersum & peccatorem, & à semetipso damnatum. Hic est enim, qui reus sibi erit, non ab Episcopo eiectus, sed spontè de Ecclesia profugus, & hæretica præsumptione à semetipso damnatus. Et idcirco Dominus insinuans nobis vnitatem de diuina auctoritate, venientem ponit & dicit: Ego & pater vnum sumus: ad quam vnitatem redigens Ecclesiam suam, denuo dicit: Et erit vnus grex & vnus pastor. Si autem grex vnus est, quomodo potest gregi annumerari, qui

Ios. 2.

Tit. 3.

Ioan. 10.

Ibidem.

in numero gregis non est? aut pastor haberi quomodo potest (qui manente vero pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente) nemini succedens, & à seipso incipiens, alienus fit & prophanus, dominicæ pacis ac diuinæ vnitatis inimicus, non habitans in domo Dei, id est, in Ecclesia Dei, in qua non nisi concordes atq; vnanimes habitant? loquente in Psalmis Spiritu sancto, & dicente: Deus qui inhabitare facit vnanimes in domo. Non dissimilia his tradit Tertullianus. *Ita ex ipso ordine manifestatur, id esse dominicum & verum, quod sit prius traditum: id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immissum. Ea sententia manebit aduersus posteriores quasque hæreses, quibus nulla constantia & conscientia concedit ad defendendam sibi veritatem. Cæterùm si quæ audent interserere se ætati Apostolicæ, vt ideo videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt: possumus dicere: Aedant ergo origines Ecclesiarum suarum: euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris,* qui

Psalm. 67.

De præscriptionibus hæreticorum.

qui tamen cum Apostolis perseuerauerit, habuerit authorem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, sicut Smyrneorum Ecclesia habens Polycarpium ab Ioanne conlocatum refert, sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum: proinde vtique & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Et paulò inferius: *Si autem Italiæ adiaces, habes Romanam: vnde nobis quoque authoritas præsto est statuta. Felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt: vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apostolus Ioannes posteaquàm in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur. Videamus quid didicerit, quid docuerit?* Idem facit Epiphanius: **Epiph. lib. 1. tom. 2.** *Peruenit equidē iam ad nos fama, quomodo Marcellina quædā ab ipsis decepta, multos corrupit, temporibus Aniceti Epi Romæ, qui Pio & superioribus successit. Etenim in Roma fuerūt primi, Petrus & Paulus Apostoli, ijdē ac Episcopi, deinde Linus, deinde Cletus, deinde Clemens, qui con-*

temporaneus fuit Petri & Pauli: huius mentionem facit Paulus in epistola ad Romanos. Et nemo miretur quod ante ipsum alij episcopatum assumpserunt, quum sub Apostolis hic fuerit contemporaneus Petri ac Pauli, nam & illi contemporanei Apostolorum fuerunt. Siue igitur adhuc ipsis superstitibus à Petro accepit impositionem manuum episcopatus, & eo recusato remoratus est (dicit enim in vna epistola sua: Secedo, abeo, erigatur populus Dei: hoc enim in quibusdam commentarijs reperimus) siue post Apostolorum successionem à Cleto Episcopo hic constituitur, non ita clarè scimus. Veruntamen etiam hic potuit superstitibus adhuc Apostolis, Petro videlicet ac Paulo, alios Episcopos constituere; propterea quòd Apostoli sæpè ad alias terras ablegabantur, propter Christi prædicationem: non potuit autem vrbs Roma sine Episcopo esse. Paulus enim in Hispaniam profectus est, Petrus verò sæpè Pontum et Bithyniam visitauit. Possibile est autem, postquàm discessit ac recusauit Clemens (si modò sic factum est; rationem enim sic ineo, non decerno) postea post obitum Lini & Cleti, quorum vterq;

terq; ad duodecim annos episcopatum tenuit, post sancti Petri ac Pauli obitum, qui contigit duodecimo anno Neronis, hunc rursus coactum esse ad suscipiendum episcopatum. Attamen Episcoporum in Roma successio hanc consequentiam habuit: Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemẽs, Euaristus, Alexander, Xystus, Telesphorus, Euaristus, Hyginus, Pius, Anicetus, qui supra in catalogo indicatus est. Et ne quis miretur, quòd singula ita exactè recensemus: per hæc enim semper claritas ostenditur. Idem docet Optatus Mileuitanus: *Probamus eam esse Ecclesiam Catholicam, quæ sit in toto terrarum orbe diffusa. Eius iam commemoranda sunt ornamenta: & videndum vbi sint quinque dotes, quas tu sex esse dicis, inter quas Cathedra est prima: vbi nisi sederit Episcopus, cõiungi altera dos non poterit, qui est annulus, videndum est, qui, & vbi prior Cathedra sederit. Si ignoras, disce: si nosti erubesce. Ignorantia tibi adscribi non potest. Restat ergò, vt noueris: scientem errare, peccatum est. Nam ignorantibus nõnunquam solet ignosci. Igitur negare non potes, scire te in vrbe Roma Petro primò* **Lib. 2. cõtra Donatistas.**

Cathedram episcopalem esse collatam: in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus est: in qua vna Cathedra, vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra singularē Cathedram, alteram collocaret. Ergo Cathedra vnica, quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus. Cui successit Linus, Lino successit Clemens, Clementi Anacletus, &c. *Iulio Liberius, Liberio Damasus, Damaso Siricius hodie, qui noster est socius, cū quo nobis totus orbis commercio formatarum, in vna communionis societate concordat. Vestræ Cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis Sanctam Ecclesiam vindicare.* Eūdem ordinem successionis texit D. Augustinus: *Si enim ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quantò certius & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum nō vincent eam. Petro enim successit Linus: Lino, Clemens: Clementi, Anacletus: Anacleto, Euaristus: Euaristo,*

sto, Alexander: Alexandro, Sixtus: Sixto, Thelesphorus: Thelesphoro, Iginus: Igino, Anicetus: Aniceto, Pius: Pio, Soter: Soteri, Eleutherius: Eleutherio, Victor: Victori, Zepherinus: Zepherino, Calixtus: Calixto, Vrbanus: Vrbano, Pontianus. Pōtiano, Antherus: Anthero, Fabianus: Fabiano, Cornelius: Cornelio, Lucius: Lucio, Stephanus: Stephano, Xystus; Xysto, Dionysius; Dionysio, Felix; Felici, Eutychianus; Eutychiano, Gaius; Gaio, Marcellinus; Marcellino, Marcellus; Marcello, Eusebius; Eusebio, Miltiades; Miltiadi, Syluester; Syluestro, Marcus; Marco, Iulius; Iulio, Liberius; Liberio, Damasus; Damaso, Siricius; Siricio, Anastasius. In hoc ordine successionis nullus Donatista Episcopus inuenitur. Sed ex transuerso ex Aphrica ordinatum miserunt, qui paucis præsidens Aphris, in orbe Roma Montensium, vel Cuzupitarū vocabulum propagauit. In illum autem ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro vsq; ad Anastasium, qui nunc eandem Cathedram sedet, etiam si quisquam traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præiudicaret Ecclesiæ & innocentibus

Chri-

Christianis: quibus Dominus prouidens, ait de propositis malis: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt. Vt certa sit spes fidelibus, quæ non in homine, sed in Domino collocata, nunquam tempestate sacrilegi schismatis dissipetur: sicut isti dissipati sunt, qui legunt in codicibus sanctis Ecclesias quibus Apostoli scripserunt, & nullum in eis habent Episcopum. Et in alio loco: *Verumtamen si omnes per totum orbem tales essent, quales vanissimè criminaris: Cathedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius sedet? vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in qua Iacobus sedit, & in qua hodie Ioannes sedet, quibus nos in Catholica vnitate connectimur, & à quibus vos nefario furore separastis? Quare appellas Cathedram pestilentiæ Cathedram Apostolicam?* Et item. *Puto tibi eam partem orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum Dominus voluit gloriosissimo martyrio coronari. Cui Ecclesiæ præsidentem beatum Innocentium, si audire voluisses; iam nunc periculosam iuuentutem tuam Pelagianis laqueis excussis-*

August. cont. Petil. libr. 2.

cussisse. Quid enim potuit vir ita sanctus Aphricanis respondere consilijs, nisi quòd antiquitus Apostolica sedes & Romana cum cæteris tenet perseueranter Ecclesia? Idem facit in alijs infinitis locis. Eodem prouocat D. Hieronymus: *Quoniam vetusto oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam, & desuper textam, minutatim per frusta discerpit; & Christi vineam exterminant vulpes; vt inter lacus contritos, qui aquã non habent difficile, vbi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi ideo mihi Cathedram Petri, & fidem Apostolico ore laudatam, censui consulendam: inde nunc animæ meæ postulans cibum, vnde olim CHristi vestimenta suscepi. Neque verò tanta vastitas elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarum, me à pretiosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Profligato à sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta Patrum seruatur hæreditas. Ibi cespite terra fœcundo. Dominici seminis puritatem centeno fructu refert; hic obruta sulcis frumenta in lolium* Hier. epi. 57

aue-

auenasq́; degenerant. Nunc in occidente Sol iustitiæ oritur: in oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat, supra syderā posuit thronum suum. Vos estis lux mundi, vos sal terræ, vos aurea vasa & argentea: hic testacea vasa, vel lignea, virgam ferreā, & æternum operiuntur incendium. Quāquam igitur tui me terreat magnitudo, inuitat tamē humanitas. A sacerdote victimam salutis, à pastore præsidium ouis flagito. Facessat inuidia: Romani culminis recedat ambitio: cum successore piscatoris, & discipulo crucis loquor. Ego nullū primum, nisi CHristum sequens, beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, communione consocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunq; extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Et quia pro meis facinoribus ad eam solitudinem commigraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine distermināt; nec possum sanctum domini tot interiacentibus spacijs, à sanctimonia tua semper expetere: ideo hic collegas tuos Aegyptios confessores sequor, & sub onerarijs nauibus parua nauicula delitesco. Non noui Vita-

Isaiæ 14.

Matth. 5.

Exod. 12.

Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui CHristi non est, Antichristi est. Et paulò post: *Ego interim clamito. Si quis Cathedræ Petri iungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hærere se dicunt: possem credere, si hoc vnus assereret: nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor beatitudinem tuam per crucem Domini, per necessarium fidei nostræ decus, per passionem CHristi, vt qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito, ita in solio cum duodecim iudicaturus sedeas, ita te alius senem cum Petro cingat, ita municipatum cæli cum Paulo consequaris, vt mihi literis tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes, noli despicere animã, pro qua Christus mortuus est.* Hactenus veteres. Hieron. epist. 58.

Quid ad tot, tantaque sanctorum Patrum testimonia, Pontificum, Doctorum, Martyrum dicent isti? dictáne negabunt an ridebunt? non puto certè, nisi impudentissimi esse velint. Neque est, quod hic obijciant hos tantos auctores Latinos fuisse; cùm

cùm omnes ferè, aut Asiani, aut Aphri, aut Græci fuerint. Quòd si successione triginta vel quadraginta Põtificum, tantopere vrgebant sui temporis hæreticos veteres Patres; quantò magis & efficacius nunc ducentorum, & amplius idem facim9? verùm ideo tantum tributum fuisse successioni à veteribus mussitat Caluinus, quod nondum illi, qui in successione numerabantur, amiserant rectam fidem: ridiculum verò disputatorem: quasi itidem illius temporis hȩretici, vt & nunc, Romanæ sedi rectam con cederent fidem: quod si fecissent, secuti certè fuissent, nec pro hæreticis haberi possent. Iudaicum quid esse successionem numerare calumniantur isti: eodemq́ue modo, longeq́ue efficaciùs veterem synagogam Christo & eius Apostolis eandem seriem successionis obijcere potuisse, quomodo nunc illis obijcitur. Vtrumq; hoc falsum est: nam etsi in veteri lege successio fuit; omnia tamen ea, quæ maioris alicuius fuerunt momenti, in figura nouæ euenisse legis docet

Pau-

Paulus: Ita vt illa veteris legis succesſio nihil aliud fuerit, quàm vmbra quædam & typus eius succeſſionis, quæ in noua futura erat: vt quemadmodum in veteri lege veritas doctrinæ ſucceſſione manente ad Chriſtum vſque dominum eiuſque tempora deducta eſt, nulloque modo, quantumuis vita eorum, qui continuabant ſuc ceſſionem, fuerit flagitioſiſſima, deprauari potuit: ipſo teſtante domino: *Super Cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis ſeruate, & facite: ſecundum opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt.* Ita & nunc manente eadem ſucceſſione, veritas de ore Cathedræ Chriſti, donec ipſe venerit, nunquam auferri poterit, vti præclarè p̄dixit Iſaias: *Spiritus meus qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, dicit Dominus, amodo & vſq; in ſempiternum.* Deinde illud falſum eſt, eandem eſſe rationem Chriſti, & iſtorum qui ſe eius maieſtati effreni quadam audacia conferre ac comparare non erubeſ-

Matth. 23.

Iſaiæ 59.

cunt. Primò enim Christo Domino, eiusq; Apostolis, omnes Patriarchæ, Prophetæ, ac vniuersa lex testimonium perhibuerunt: de istis autem illud solum prædictum legimus: *In nouissimis temporibus venient Pseudoprophetæ, pseudochristi, & seducent multos.* Et: *In nouissimis temporibus venient homines sui amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediētes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, & voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Deinde super Christū Dominum, eiusque Apostolos visibiliter descendit Spiritus sanctus: paterna vox de cœlo audita est, hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite. Hocq; est, quod ipse dicit, se testimonium ab homine non accipere, sed maius testimonium habere omnibus, testimonium inquam Dei. Isti verò quam vnquam vocem de cœlo audiuerunt,

1. Timoth. 3.

nisi

nisi illam fortasse: Attendite vobis à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, intus autem sunt lupi rapaces. Denique Christus Dominus, & eius Apostoli, ea signa fecerunt, quæ nemo vnquam fecit; vltimoque vi ac diuina virtute sua deuicta morte rediuiuus mundo comparauit, in cœlosque gloriosè ascendit. Faciat idem Lutherus vel Caluin⁹, aut quispiam alius ex istis, & tum demum causam suam cum Christo & Apostolis eius comparare audebit. Vltimò, Iudaicam successionem aliquando desituram fuisse legimus, at istius seriem æternam futuram prædixit Dauid: *Iurauit Dominus, & non pænitebit eum, tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Pro patribus tuis nascentur filij, ideò constitues eos principes super omnem terram.* Et Christus Dominus: *Ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua.* Et Paulus vsq; ad consummationem seculi duraturam ad Ephesios scribit.

Psal. 109. *Psal. 44.* *Lucæ* *Eph.*

Extincta est, inquiunt, ista succes-

De Ioãne Papa fœmina cōmentum hæreticorum refellitur.

sio vestra in Ioanne Papa fœmina. Falsum est hoc: Nam neq; fœmina Summus Pontifex esse potuit vnquam, etiam si millies creata sit, cùm id natura rei non patitur, vt fœmina vir sit, tantò minus Pontifex, tantisperque sedes vacaret, si fortè per errorem electa fuisset, dum illa viueret; nisi fortè Anglicanum vellent habere Papatum, vel talem, quale quid de Caligulæ Imperatoris equo narrat Dion, Velocissimum hunc appellabat, quē tantoperè diligebat, vt eum crebrò ad cœnam inuitaret, ei hordeum ex auro apponeret, funderetque vinum in poculis aureis, ac per salutem eius ac fortunam iuraret: Neque ijs contentus, eum ad honores & dignitates Reipub. prouehere statuit, seq; eum consulem facturum pollicebatur. Et fecisset, inquit Dion, si vixisset diutiùs. Vel saltim huic respondeant rationi: vel enim fœmina summus Pontifex esse potest, vel nō: si rectè potest esse, quid accusant? quid quæruntur? si non potest esse, cur dicunt fuisse? Sed isti homines sui planè obliti seipsos

ſos non intelligunt. Quod idem de omnibus illis Pontificibus intelligendum eſt, qui vel aliquo vicio creati, vel in ſchiſmate Pontifices renunciati ſunt, eos ſcilicet veros, donec res melius examinata eſt, Pontificis non fuiſſe. Et hoc ipſum ex triuio commẽtum arreptum, falſum eſt, quod hac ratione, cùm præſertim nullis certis authoribus nitatur, facillimè doceri poteſt: Græcos poſt ſchiſma factũ fuiſſe Latinis sẽper infenſiſſimos, maximè autẽ ſedi Romanæ, contra q̃ omne virus acerbitatis ſuæ ſemper euomere conati ſunt: neque vnquam prætermiſerunt quidquam, quod ad eorum infamiam augendam, fidemq́ue diminuẽdam pertineret; nuſquã tamen id aut Latinis, aut Romanis obieciſſe leguntur: non prætermiſſuri, ſi vel minimum aliquod argumentum tanti conuicij habuiſſent, cùm præſertim idem illis ipſis à Latinis aliquando obiectum fuiſſe, eos inquam fœminam Patriarcham habuiſſe, ex libro Leonis Noni, aduerſus Michaelem Patriarcham Conſtantinopoli- *Leo ix. Papa cap. 23.*

tanum diſcamus, cuius illa ſunt verba: *Abſit autem, vt velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ contigiſſe, vt eunuchos contra primum ſancti Nicæni Concilij Capitulum, paßim promouendo, fœminam in ſede Pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus, deteſtabileqúe facinus, & ſi enormitas ipſius, vel horror, fraternáque beneuolentia non permittit nos credere; conſiderata tamen incuria veſtra, erga Sanctorum cenſuram Canonum, quia eunuchos, & aliqua parte corporis imminutos, non ſolùm ad Clericatum, ſed ad Pontificatum etiam indifferenter ac ſolenniter adhuc promouetis, fieri potuiſſe penſamus.* An igitur tantum conuicium illi æquo animo tuliſſent? an non regeſſiſſent, ſi qua ratione veriſimili potuiſſent? Sed iſti nugatores nugas perſequuntur.

Malicia Alexandri Papę, & reliquorum Pontificum vita flagitioſa eam ſucceſſionem ſuſtulit. At qui ſucceſſionem generationis Chriſti, neque mere-

meretrices, neque idololatræ. Reges auferre, aut perrumpere potuerũt vnquam. Quid impuriùs Iuda Scariote? quid fœdiùs? quid flagitiosiùs? de quo dictum est, melius erat si homo ille natus non fuisset, & tamen malicia eius successionem illius non sustulit. Audi enim quid scriptura dicat: *In diebus illis; Exurgens Petrus in medio fratrum dixit: Erat autem turba hominum simul ferè centum viginti: Viri fratres, oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum: qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem, ita vt appellaretur ager ille lingua eorum. Acheldemach, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorũ: Fiat commoratio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea, & Episcopatũ eius accipiat alter. Oportet ergo ex ijs viris, q nobiscũ sunt cõgregati in õni tẽpore, quo itrauit* Actor. 1.

 & exi-

exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à baptismate Ioannis, vsque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Si igitur improbitas Iudæ sortem ministerij eius non sustulit, quantò magis illius Apostoli, pro quo Christus specialiter orauit, nulla humana malitia auferre poterit vnquam?

Sed quæ tandem huius successionis, tāta causa est? quæ necessitas? quis vsus? maximus per omnia. Primùm quòd potestas non est, nisi sit à Deo profecta, idque vel sine medio vllo, vel mediāte saltem eorum, qui à Deo missi sunt ordinatione, siquidem neminem sibi debere sumere honorē, nisi vocatum à Deo tanquam Aaron, docet Paulus. Cùm igitur Episcopatus, Pastoratus, & Presbyteratus, atq; adeò Sacerdotium omne, potestas in Ecclesia summa sit, sine qua Ecclesia Dei omninò esse non potest, potestas non erit, nisi à Deo sit profecta, idque vel sine medio vllo, vt in illis ipsis fuit, quibus dictum est: *Sicut misit me pater, ita & ego mitto vos*, vel mediatè,

Hebr. 6.

vt in

vt in illis omnibus, qui ab his acceperunt, quibus dicitur: *Sicut misit me pater, ita mitto vos*. Quorum verborum sensus est: Cum qua potestate misit me pater, cum eadem mitto vos: missus sum à patre, cum potestate alios mittendi, cum eadem item potestate alios mittendi mitto vos. Ab his igitur qui missus non est, fur est & latro, quia non intrat per ostium. Christus enim est ostium ouium, cui soli mittendi à patre potestas data est, vel per illum ipsum, vel per hos, quibus dixit: *Sicut misit me pater, ita & ego mitto vos*. Ideò igitur Matthæus, ideò Paulus Apostoli, quia ab Apostolis ordinati sunt; ideò Titus & Timothæus, quia à Paulo; ideò alij Cretæ ac reliquarum vrbium Presbyteri, quia à Tito & Timotheo, per manus impositionem ordinati sunt, & sic eodẽ modo alij. Nam plebi, vel Regibus, à quibus isti ordinari volũt, nusquam dictum est: *Sicut misit me pater, ita ego mitto vos*. Ideò ad hanc vocem quæ sola pastores facit, sicut misit me pater, ita mitto vos, nullo modo suam vocationẽ

Ioan. 20.

Ioan. 10.

& ordinationem referre possunt. Et hoc est quod dicit Cyprianus: *Nouatus, inquit, in Ecclesia non est, quia seipsum ordinauit, à seipso incepit.* De Cornelio verò magnificè: *Et factus est Episcopus à plurimis Collegis nostris, qui tunc in vrbe Romana aderant, qui ad nos literas honorificas & laudabiles, & testimonio suæ prædicationis illustres de eius ordinatione miserunt. Factus est autem Cornelius Episcopus de Dei & Christi eius iudicio, de Clericorum omnium penè testimonio, de plebis quæ tunc affuit suffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio, cum nemo antè se factus esset, cùm Fabiani locus, id est, cùm locus Petri & gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate atque omnium nostrum consensione, firmato, quisquis iam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat Ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesiæ non tenet vnitatem, quisquis ille fuerit, multum de se licet iactans, & sibi plurimum vindicans profanus est; alienus foris est. Et cùm post primum secundus esse non poßit, quisquis post vnum, qui solus esse debeat, fact⁹ est non*

Ad Antonianum, lib. 4.

est non iam secundus ille, sed nullus. Cùm igitur isti neque ab illo primò missi sint, qui dicit: *Sicut misit me pater, ita & ego mitto vos*: hoc enim solis duodecim contigit, neque ab his, ad quos hoc ipsum dictum est; sicut misit me pater, ita mitto vos: foris sint oportet: nulli sint necesse est: à Deo missi esse non possunt: quod præclarè explicat Tertullianus. *Probent se nouos Apostolos esse: dicant Christum iterum descendisse, iterum ipsum docuisse, iterum crucifixum, iterum mortuum, iterum resuscitatum; sic enim Apostolos solet facere, dare illis prætereà virtutem eadem signa edendi, quæ & ipse. Volo igitur virtutes eorum proferre, nisi quòd agnosco maximam virtutem eorum, qua Apostolos in peruersum æmulantur. Illi enim de mortuis suscitabãt, isti de viuis mortuos faciunt*. Hactenus Tertullianus. *De eodem de suprà, folio III.*

Secundò, fides diuina esse non potest, nisi quam os domini primum locutum sit. Deinde quę multis signis similiter & portẽtis, ac miraculis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus confirmata, & quasi obsi

gnata

gnata & contestata fuerit. Postremò, quæ in Deum ipsum auctorem referatur, ac desinat. Sed quoniam neq; Deum ipsum cum singulis hominibus loqui semper conuenit, neque miraculis vbiq; locus est, sufficit, vt ad primos duces atque principes fidei os Domini locutum sit, eosque instruxerit, vt denique multis signis & portentis ac prodigijs eorum doctrinam & ordinem Deus confirmarit. Isti autē, his qui eos sequuntur, eandem doctrinam per successionem quandam tradant, aliosq; in locum & functiones suas sufficiant. Sic factum est in Moyse: os Domini cum illo locutum est: signa & portenta plurima in monte Sinai apparuerunt. Satis erat alijs ad fidem faciendam in eandem doctrinam atque ordinem successisse. Sic factum est in Aarone: Deus cum ipso locutus est: palma eius refloruit? cæteris porrò propter eadem signa & prodigia, ob continuam ordinationem & successionem creditum est. Cùm enim propter schisma, vindictamque schismaticorum, Core & Abirō,
orta

orta fuisset seditio contra Moysen, Aaron, quod non ipsi soli deberent offerre incensum Domino, neque item ex ipsorum tantùm ore lex petēda esset, eoque nomine in tabernaculum fœderis concessissent, locutus est Dominus ad Moysen dicens: *Loquere ad filios Israël, & accipe ab eis virgas singulas, per cognationes suas, à cunctis principibus tribuum virgas duodecim, & vnius cuiusque nomen superscribes virgæ suæ. Nomen autem Aaron erit in tribu Leui: & vna virga cunctas eorum familias continebit: ponésque eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, vbi loquor ad te. Quem ex ijs elegero, germinabit virga eius, & cohibebo à me querimonias filiorū Israël, quibus contra vos murmurant. Locutusq́ est Moyses ad filios Israël, & dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus. Fueruntq́ virgæ duodecim, absque virga Aaron. Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonij, sequenti die regressus, inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis in amigdalas deformati sunt.* Numeri 17.

sunt. Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israël, videruntque, et receperunt singuli virgas suas. Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonij, vt seruetur ibi in signum rebellium filiorum Israël, & quiescant querelæ eorum à me, ne moriantur. Fecitque Moyses sicut præceperat Dominus. Dixerunt autem filij Israël ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes peribimus. Quicunque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. Num vsque ad internecionem cuncti delendi sumus? Dixitque dominus ad Aaron: Tu & filij tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem sanctuarij; & tu & filij tui simul sustinebitis peccata sacerdotij vestri. Sed & fratres tuos de tribu Leui, & sceptro patris tui, sume tecum, præstoque sint & ministrent tibi. Tu autem & filij tui ministrabitis in tabernaculo testimonij. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud posidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vsus eorum, & necessaria separaui. Simile quid in noua lege, sed longè perfectiùs, longè euidentiùs factum esse legimus:

mus:eliguntur ad opus ministerij duodecim præstantissimi viri: ex oreq; ipso Dei instruuntur: cum illaq; amplissima in totum dimittuntur orbē legatione: *Euntes in vniuersum orbem, annunciate verbum vniuersæ creaturæ: at illi profecti, prædicauerunt Euangelium, Domino cooperante, sequentibus signis*. Neq; solùm dicto paruerunt, sed vt ipsi missi sunt, ita & alios miserunt. *Ideo constitui te*, scribit Paulus Timothæo, *Cretæ, vt constituas presbyteros & Episcopos*: vt ille quidem fundamentū iecerit; alij autem ædificium exstruxerint: vt illud Prophetæ impleretur: *Spiritus meus qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, nō recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, amodo vsque in sempiternum*. Quòd idem Paulus lōgè clariùs illis verbis explicat: *Propterea abūdantiùs oportet obseruare nos ea, quæ audiuimus, ne fortè perfluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantā neglexerimus salutem? quæ cùm initium accepissent*, Hebr. 2.

cepissent, enarrari per Dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis, & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem. Habet quoque non mediocre momentum ea ipsa successio, ad cõseruationem puritatis & synceritatis dogmatum, vbi à patribus, tanquam hæreditatem quandam manu de manu accipiant filij: quomodo vniuersam legem naturæ, quomodo artes & scientias omnes, quomodo eam ipsam facultatem, quam Hebræi Cabalam vocant, auctas, & conseruatas, atque perfectas esse legimus. Nam literarum monumenta plerunq; vel perire possunt, vel situ & diuturnitate consumi, vel calamitatibus & periculis aboleri, vel hominum malicia deprauari solent; quomodo ducto in captiuitatem Babylonicã populo Hebræo, vniuersa lex ferè scripta interierat, vix posteà per successiõem sacerdotalem ex memoria, dono Spiritus sancti reuocatur, hominum autem generales successiones nunquam extinguũtur, verum

verùm hæc materia alterius & vberius est tractationis, nunc illud concludamus. Inter Catholicum & Hæreticum, hac in parte illud interesse, neutrum quidem Deum ipsum alloqui: cùm neutro præsens os Domini locutum esse: vtrumque signa & miracula nulla edere. Verùm Catholicus, & si ipse Deum loquentem nunc non audiat, & si miracula non faciat; eorum tamen doctrinam, tuetur, ad eos se refert, hos ordinatores suos demonstrat, ad quos os domini locutũ est, quorum doctrina multis portentis & miraculis, multorum item seculorum testimonijs & probationibus est confirmata: quam cùm eandem tueatur atque doceat, ad eadem se signa & miracula refert, diuinamque non humanam esse certò sibi & alijs persuadet, non trepidat, nõ tergiuersatur, non dubitat; sed illud potiùs Tertulliani rectè vsurpat: *Mea est possessio, olim possideo, prior possideo, habeo origines firmas ab ipsis authoribus, quorũ fuit res: ego sum hæres Apostolorum, sicut cauerunt testamento suo, sicut fidei com-*

miserunt, sicut adiurauerũt. ita teneo, vos alios certè exhæreditauerunt semper atq; abdicauerunt, vt extraneos & inimicos. Hæreticus neutrum habet: nã neq; ad ipsum os domini locutũ est, neq; signa & miracula edit ipse, & nũc primũ exortus est, sed neq; eorum doctrinã tuetur, ad quos os Domini aliquando locutum esse sciat, vel qui miracula aliqua ediderint, & quos ipse præsens videt, cum illisque simul viuit, & ideò doctrinam planè humanam nouam, ac quibusdam sophismatibus tantum subnixam tuetur. *Ante Valentinum. n.* inquit Irenæus, *nõ fuerunt, qui sunt à Valentino: neque ante Marcionem erant, qui sunt à Marcione: neque omninò erant aliqui sensus maligni, quos suprà enumerauimus, anteq̃ initiatores et inuẽtores peruersitatis eorum fierent.* Vel saltẽ demõstrent, num cũ auctoribus ipsorum doctrinæ Deus aliquando locutus fuerit, vel aliqua miracula per eos ediderit: num Apostolorum temporib⁹ aliquis ex illis vixerit. Verùm cùm nihil horum docere possint, nul

lo cer-

ſo certè modo, ſeipſos ad illam primã & ineffabilem veritatem, Deum inq̃ ipſum referre poterunt: Ad quos meritò dicendum eſſe, docet Tertul. *Qui eſtis? quãdo, & vnde veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure ſyluam meam cœdis? qua licentia Valentine fontes meos tranſuertis? quæ poteſtate Apelles limites meos commoues? Mea eſt poſſeſsio: quid hîc cæteri ad voluntatem veſtram ſeminatis & paſcitis?* Sed hæc hactenus.

Si ergò iſtorum Eccleſias Apoſtoli ipſi fundarunt, ſi plenam eorũ doctrinam tuentur, ſi ab illis ſucceſſionem ſuam demõſtrant; Apoſtolicas habẽt Eccleſias. Si autem nulla earum cõditionum illis cõuenit; nam & Eccleſias eorum nuper Lutherus fundauit: vel ſi vetera repetere malũt, Simõ Magus, quem primũ principem & ducem hæreticorũ fuiſſe, teſtatur Irenæus atque Tertull. qui eodem modo cũ illis fide ſola hoïes iuſtificari docuit. Si itẽ doctrinam Apoſtolorũ, ita vt monſtratum eſt, non ſequuntur: ſi ſucceſſionem non modò non mõſtrant, ſed ẽt

impugnant; Apoſtolicas Eccleſias nõ habent: hæreſes igitur ſequuntur.

Illa igitur vera erit Eccleſia, quę Vna, q̃ Sãcta, quæ Catholica, q̃ Apoſtolica. Verùm de primo genere ſignorũ hactenus dictum ſit. De quibus, qui plura & meliora cognoſcere velit, legat eum, qui primus hanc ante alios omnes viam præclarè triuit, doctiſſimũ ſimul ac Sanctiſſimum Cardinalem, Staniſlaum Hoſium, popularem & fautorem quondam noſtrum planè ſingularem.

DE VERAE ET FALSAE ECCLESIAE DISCRIMINE, LIBER TERTIVS.

PRIMVM INSIGNE VERAE Ecclesiæ, præsentia Spiritus Sancti.

CAPVT PRIMVM.

NVnc ad secundum signorum genus transeamus, σημεῖα hæc Aristoteles vocat, quæ & si, vt superiùs diximus, singula rem necessariò non demonstrant, turba tamen conferta tanquam præstantissimorum tironum cuneus, magnam vim faciunt: quę & si cum re ipsa non conuertuntur, vbi tamen non sint, rem ipsam inueniri planè impossibile fieri solet. Quæ & si non ad omnes veteres hæreses vndiquaque fortasse referri possent; nostri tamen secu

seculi sectas planè confodiunt, quorum primum hoc sit: Illam veram Ecclesiam esse, quę certa signa & indicia præsentiæ Spiritus sancti habet: hic enim Ecclesiæ semper præsens adesse debuit, eam regere, eam gubernare, eam viuificare, consolari, docere denique debebat. Pollicetur hoc illi Isaias: *Et dabit tibi Dominus panem arctũ, & aquam breuem, & non faciet auolare à te vltrà doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neq; ad dextram neq; ad sinistram. Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui, & vestimentum conflatilis auri tui, & disperges ea sicut immunditiam menstruatæ.* Pollicetur ipse sponsus Christus Dominus. *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscitis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Præsentiæ autem Spiritus sancti, nulla clariora, nulla illustrio-

Isa. cap 30.

Ioan. 14.

lustriora ac euidentiora argumenta esse possunt, quàm ipsi eiusdem Spiritus sancti fructus: Ex fructibus siquidem cuiusque rei, naturam cognosci debere, ipse Saluator docet: vbi illi præsentes sint, ibi rem ipsam esse necessariò, fructibus sublatis, rem quoque ipsam auferri oportere. *Fruct⁹ aũt spiritus sunt*, inqt Paulus, *Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*. Charitatis aũt quæ est primus spiritus sancti, fructus illæ sunt partes: *Patiens est, benigna est: non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt: non irritatur, non cogitat malũ, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet*. Si igitur hæreses hos fructus habent, veram Ecclesiam apud eos esse oportebit: si autẽ eos fructus non modò nõ habent, sed etiam impugnant, rident ac contemnunt; quomodo verę Ecclesiæ nomẽ sibi vsurpare possunt? Quę enim apud

Galat. 5.

1. Corint. 13.

illos eſt charitas? qui fructus eius? qđ gaudium? quæ pax? quæ patientia? quę benignitas? quæ bonitas? quæ longanimitas? quæ & qualis manſuetudo, modeſtia, continentia, caſtitas? à quibus quantum abſint, ſuperiùs docuimus abundè: eadem enim repetere, hominis eſt & tempore, & ocio abutentis. In Eccleſia verò Catholica hi fructus ſemper Deo ipſo teſte exſtiterunt & exſtant adhuc, Spiritum ſanctum igitur nunquam ab illa abeſſe fateamur, oportet. Vbi autem Spiritus ſancti adeſt præſentia, ibi veram Eccleſiam eſſe diximus, cuiꝰ ille dux, præceptor, conſolator perpetuus eſſe debuit.

SECVNDVM INSIGNE: AD formas & ſpecies eius, in ſcriptura adumbratas, conuenientia & conſenſus.

CAPVT II.

QVius illa ſit ſecūda nota, eam veram Eccleſiam eſſe, quæ maximè cum illis imaginibus, & formis,

formis, ac quaſi exemplis conuenit, quibus ipſa per Spiritum ſanctum in ſacra ſcriptura ornari ac veluti pĩgi ſolet. Cùm enim Rex ipſe Salomon, Chriſtus Ieſus dilectam ſuam, vnicã ſuam, multis dotibus, multis ornamentis, inſignibus & coloribus multis, vario item veſtitu & ornatu decoraſſet, omnemq́ue plenitudinem gratiæ, ſecũdum ſeipſum in illa incluſam & obſignatam eſſe voluiſſet, quę vniuerſæ dotes cum vnica oratione explicari non poſſent, multis & varijs coloribus, & imaginibus, varias dotes, exprimentibus, eas ſcriptura circumloqui neceſſe habuit: per quæ illa cognoſci, ac veluti digito demonſtrari poſſit. Ex quibus hæ quidem eius cum ſponſo inſeparabilem cognationem, amorem, & dilectionem repreſentant, dum illam ipſam ſororem, dum filiam regis, dum matrem pulchræ dilectionis & magnæ ſpei, dum columbam, amicam appellare ſolet: ſponſam, atque adeò dominam domus, quæ in partem omnium bonorũ vocata eſt: regnat enim ille, reg-

nat & illa? docet ille, docet & illa : pascit ille, pascit & illa : curat ille, curat & illa: aperit in cœlum ille, aperit & illa: soluit ille, soluit & illa: orat & deprecatur ille, deprecatur & illa : iudicat ille, iudicat & illa : plectit sontes, coronat merentes ille, facit hoc idem & illa : Corpus denique eius est os de ossibus, & membrum de mēbro corporis sui. *Cuius caput, inquit Bernardus, aurum est optimum, ipse Iesus Christus, in quo sunt reconditi omnes thesauri scientiæ & sapientiæ Dei: cuius facies decora, illa inquam, de qua dictum est: Sic luceat lux vestra, vt homines videntes bona opera vestra, glorificent Deum qui in cœlis est.* Cuius genæ turturis, hoc autem est casti, & continentes homines: cuius oculi, oculi columbarum, magistratus, inquam tàm spirituales quàm seculares : cui⁹ labia fauus distillans, Doctores, inquam, & prædicatores eximij, cuius vbera, hoc est, Sacramentorum ministri & dispensatores, pastores, inquam ipsi pulchriora vino : cuius manus distillant mirrham, homines virtutis exercitio dediti: cuius pedes speciosi, pedes

Bern. in Can. Col. 2.

Cant. 2.

Matth. 5.

D. Bernhar. in Cantic.

Cant. 1.

des inquam euangelizantium bona, euangelizantium pacem.

Vt autem hæc adiuncta arctissimã eius ad sponsum coniunctionem designant; ita illa summam eius pulchritudinem, splendorem, lucem, sanctitatem & integritatem demonstrant: dum templum, in quo Deus inhabitat, extra quod sacrificium non est, sacerdos non est; doctor non est, cultus veri Dei non est, vocatur. *In monte sancto meo*, inquit Ezechiel, *in monte excelso Israël, ait Dominus Deus, ibi seruiet mihi omnis Israël, omnes inquam in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras, et initium decimarum vestrarum, in omnibus sanctificationibus vestris*. Ezech.20. Tabernaculum militiæ nostræ vt habitet in nobis ac veluti in nube, & columna ardente nos semper & vbique præcedat: regale sacerdotium: 1.Petr.2. ciuitas iusti & sancti: gens electa, gens sancta, conciues sanctorum, hæreditas Domini, domestici DEI appellatur: Matth.5. mons Domini, neque obscurus aliquis, aut latens mons, sed mons in vertice montium,

ciuitas in monte posita, quæ abscondi non potest ad quem confluent oēs
Cant. 4. gentes: tota formosa, speciosa, tota pulchra, sine ruga, sine macula, aurora, luna, sol ipse esse censetur: thronus eius, inquit sicut sol in cōspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, &
Psalm. 18. testis in cœlo fidelis. Et: In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tāquam sponsus procedens de thalamo suo. Quæ annexa planè conuincunt eorū insanam opinionem, qui Ecclesiam Dei, aut obscuram, aut planè inuisibilem esse docent, qualia Caluinus, Brentius, atque ipse Lutherus aliquādo somniare solent. Si enim obscura, quomodo in monte posita? quomodo aurora, sol, luna, lux ipsa esse dicitur? si inuisibilis, quomodo, qui eam non audit, tanquā ethnicus atq; publicanus, esse censetur? quomodo frater rebellis illi denunciari potest? quomodo vox docentis audiri, manus Sacramenta dispensantis videri potest? quomodo oues in ei⁹ ouilia ingredi? quomodo pastoribus suis subijci poterunt? Quid tu (inquit Aug.) hæreti-

cc

ce fugis in tenebras, qd latitare conaris, omnis enim qui malè agit, odit lumen, & non venit ad lumen, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lumen, vt manifestentur opera eius, quæ in Deo sunt facta.

Tertium genus attributorum, celebrat eius imperium, regalem maiestatem, ordinem; vt cùm regnum cœlorum, regnum omnium seculorum, imperatrix & regina, ciuitas regis magni dicitur, quæ diues est: *Gloria & diuitiæ in domo eius, & iustitia eius manet in seculum seculi*, diues gratijs, diues sacramentis, diues virtutibus, diues opibus: extra hanc omnis habitat paupertas. Quæ ordinata, *vt castrorum acies ordinata:* quæ pulchra: *portæ Hierusalem ex Sapphiro & Smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioso, omnis circuitus murorum eius: ex lapide candido & mundo, omnes plateæ eius sternentur: & per vias eius Alleluia cantabitur.* Quæ frequens & populosa est: *Et aperientur portæ eius iugiter, die ac nocte non claudētur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & re-*

Psal. 47.
Psalm. 111.
Cant. 6.
Tob. 13.
Isa. 60.

& reges eorum adducantur: gens & regnum quod non seruiet tibi, peribit, & gentes solitudine vastabuntur. Quæ abundans rebus omnibus necessarijs referta est: *Est enim in medio plateæ eius fluuius; & ex vtraque parte fluminis, lignũ vitæ afferrens fructus duodecim: per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium.* Quæ fortis & munita est *Fundamenta enim eius in mõtibus sanctis, diligit dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob: ipse dominus murus eius & antemurale.* Quæ clara & illustris est: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.* Quæ concors est. *Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini, testimonium Israël: ad confitendum nomini Domini.* Huic ciuitati opponitur illa, de qua Dauid: *Vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate, die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas, & labor in medio eius, & iniustitia, & non defecit de plateis eius vsura & dolus.* Quæ eadem porta cœli, domus Dei, regina denique & princeps dicitur.

Apoc. 22. Psalm. 86. Is. i. 26. Psal. 86. Psal. 121. Psalm. 54.

Quar-

Quartum genus insignium, robur & inuictam vim illius demõstrat, dũ cœlum & terra dicitur, vrbs fortitudinis Sion, acies castrorum ordinatorum, ciuitas in monte posita, columna & firmamentũ veritatis, acies ordinata, exercit⁹, agmẽ, castra dei viuẽtis.

Quintum, fœcũditatem eius repræsentat, dum vitis abundans in laterib. *Psal.127.* domus Domini, quæ extendit palmites suos ad mare, & propagines suas, *Psal.79.* vsq; ad terminos terræ, dicitur. dũ vinea florens appellatur. Vinea est, docet Bernardus, propter vitem, quę est Christus: propter agricolã, qui est æternus pater: propter fulcra, quib. per clauiculos palmites hærent, sacerdotes inquam & magistratus. Vinea ꝓpter sepem successionis continuæ: vinea, propter vinũ optimum, qui sunt sãcti Dei. Habet clauiculos charitatis & veritatis: habet pampinos cerimoniarũ, habet flores sacramẽtorum, habet fructus pręstantissimarũ virtutũ: plãtatur in fide, mittit radices in charitate, defoditur in sarculo disciplinę, pœnitentiũ lachrymis stercoratur, ꝓ-

sentium

dicantium doctrina irrigatur. Eadẽ, hortus conclusus appellatur, in quo adest flos lilij candidus, in virginibus: flos violæ, in innocentibus: flos rosæ, in martyribus: flos malogranati, in Apostolis: flos oliuæ pinguis, in sanctis Confessoribus atq; Doctoribus: flos balsami in virgine sancta: denique, fons signatus, ager fœcundus, sagena plena bonis & malis piscibus: area expurgata, cathedra magni Doctoris vocatur.

Genes. 32. Sextum ornamentorum genus denotat eius pericula, certamina, pugnas: vt cũ castra Dei viuentis, acies ordinata, mulier pariens, nauis, quæ ex vno ligno non constat, quæ omnem inscensorem admittit, pręter latronẽ, insula quæ fluctibus ceditur, specula cuius custodes die ac nocte non dormiunt, ablactata à lacte, vidua, sterilis & deserta, mulier quæ parit, appellari solet. Habent ea castra hostes varios. Pagani impugnant illa turbando pacem: Iudęi Christi incarnationem negando. Hæretici fidei sinceritatem inficiendo: Schismatici obedientiam,

& Eccle-

& Ecclesiæ vnitatem rumpendo; Tyranni & principes Ecclesiæ libertatẽ opprimendo, falsi fratres charitatem extinguendo. Varios habet hostes; sed & propugnatores non pauciores; gentibus opponit Reges ac principes suos, Iudæis & hæreticis opponit Pontifices, & Doctores; Schismaticis opponit sanctorum communionem, regimen Prælatorum, obedientiam subditorum Tyrannis, Martyrum agmen; vtitur contra malos fratres, excommunicatione, contra hæreticos scripturis, & antiquitate atque oratione. Et vt hæ ipsæ imagines designant eius pugnas, & pericula; ita illa adiuncta, eius celebrant triumphos & victorias, cùm dicitur; *Hierusalem, ciuitas sancta, mons Sion, qui in æternum non commouebitur, populus fortitudinis, ciuitas gentium robustarum, vrbs fortitudinis, virgo intemerata, visio pacis.*

Si igitur hunc tam varium & magnificum ornatum habent nostri sæculi concubinæ; reginę sunt. At si nihil ex isto splendore & apparatu in

his inuenitur, ſi inimicæ Chriſti ſunt, ſi ſordidæ, & obſcœnæ, ſi pauperes & mendicæ, ſi infirmæ & debiles, ſi ſtertunt & dormiunt, ſi ſponte ſua ruunt, ſi infœcundæ & vbera habentes arentia; non ſponſæ, ſed pellices ſunt. At cui omnes iſti colores, omnes gēmæ, omnis veſtitus, & apparatus, vnioneſque conueniunt; illa vera coniunx Regis Salomonis erit, talis autē eſt, vna, ſancta, Catholica, & Apoſtolica Eccleſia.

TERTIVM INSIGNE: FILIAE Regis obedientia ad legem primam, hoc eſt, ad legem naturæ.

CAPVT III.

NON mediocre eſt & illud veræ Eccleſiæ DEI ornamentum atq; decus; quòd non Euangelium tātum, non ſola veteris & noui teſtamenti inſtituta ſequitur, ſed etiam ad primam illam & ſummam legem, naturæ inquam & rationis, reſpicit, atque ſe totam componit; quā

legem

legem nulla lex aut abrogare, aut illi derogare, vel abrogare quidquam poteſt. Eſt enim ipſius Dei omnipotentis ſpiraculum vitæ homini inſlantis digito in ipſa præſcripta natura; de qua Paulus magnificè; *Cùm enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium, in die cùm iudicabit Dominus occulta hominum ſecundum Euangelium meum per IESVM CHriſtum.* Et in alio loco: *Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.* Itaque hæc ipſa prudentiſſima mulier non omnia in Euangelio quærit, non omnia ex lege ſcripta petit, multa ex ipſius principijs naturæ haurit. Proinde non differentiam ſacri & profani, non priuati & publici, iuſti & iniuſti,

Rom. 2.

Rom. 7.

iusti, æqui & iniqui, doctoris & discipuli, præfecti & subditi, casti & incesti, inde repetit. Non sacerdotem, nō sacrificium, non aras & templa, non cultum & cærimonias externas, non decimas, victumque & alimenta altaris, & id genus alia, his similia, inde sibi demonstrari postulat. Hæc enim ex ipsius legis naturæ vi atque decretis primò hausit, atque edocta est. Nō ciuiles leges, non rerumpublicarum formas & species, non magistratuum officia & functiones, ac gubernationis modum; non belli & pacis iura, sed ab ipsa natura hæc talia edocta sequitur Iamque hęc in alia lege longè prius præscripta ac definita esse nouit, lege inquam vt dixi naturæ, Deumque semel dicere nec iterum frustra repetere, à sacra scriptura est præmonita. Quam quidem legem primam & summam constantissim' ille legislator Deus abrogat nunquā, cùm non sit illius tanquam hominis mortalis cuiusdam sua rescindere decreta, aut aliquam palinodiam cantare, aut pœnitentia vlla duci; sed

deui-

deuiantibus ab ea hominibus, & nō naturalia pro naturalibus amplectē. tibus, perficit atque interpretatur. Itaque ne veterum quidem doctissimorum virorum, etiam illorum, qui fidem nō receperint, inuenta de virtute, de vitio, de honesto & iusto, de decoro, aeeo, quod non conuenit aspernatur; sed tanquam ab illis, quibus hæc Deus reuelauit, teste Paulo, atque adeò tanquam ab iniustis earum rerum possessoribus, vt inquit Augustinus, accepit at veneratur. Et proinde nihil vnquam ineptè, nihil inconcinnè ac insolenter, nihil enormiter, atque inhumanè, nihil effusè, atque flagitiosè, nihil naturæ & rationi repugnans agit; quæ omnia, cùm hæreses non sequantur, spernant atque rideant, ab hisque sint alienissimæ, mirum nō est: si ad nullam item veræ Ecclesię Dei partem pertineant, ac instar beluarum ab omni recta rationis & iudicij regula remoti viuant, multaque fœdè, immaniter, flagitiosè, crudeliter perpetrent; si ordinem nullum habeant, si aliena

rapiant καὶ ϖαντὰ σφετερουσι hoc eſt, omnia ſua faciunt, nihilque cuiuſquam ferarum more proprium eſſe volunt.

QVARTVM INSIGNE: VBERtas donorum Spiritus ſancti.

CAPVT IIII.

QVartum eſt, Regis Salomonis ſponſę decus ac ornamentum, vbertas inquam donorum Spiritus ſancti: quæ ſicut vnguentum pretioſum, primò deſcendit in caput ipſius ſummi Aaron Ieſu Chriſti, deinde in barbam & vultum illius, ac demum vniuerſis membris eius perfuſis, deſcendit in vltimam oram veſtimenti eius. Hunc enim vnxit æternus pater oleo lætitiæ præ cõſortibus ſuis; ſed tamen non ſine conſortibus eius. Illeque eſt, in quo primum inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & de plenitudine eius accipimus omnes. Vtitur

hoc

hoc signo Irenæus lib 2.cap.51. vtitur Iustinus in Dialogo contra Triphonem, quorũ verba paulò post magis opportuno adferemus loco. Dona autem Spiritus sancti enumerat Isaias: *Et requiescet super illum spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, cõsilij, & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Quæ dona qui non habet, inquit Paulus, non est eius. Qui igitur cœtus tantam vbertatem eorum donorum ostendere poterit, quam ostendit vna, sancta, Catholica & Apostolica Ecclesia; ille meritò sibi eius nomen vendicare poterit: hoc est, in quo tanta sapientia, & intellectu tot homines præditi reperiantur, tanto consilio & fortitudine, tanta scientia & pietate, tanto demum timore Domini: qui æquè veloci mente omniũ supernarum mentium ordines superauerint: qui tam profundè in ipsius diuinitatis abyssos sese insinuarint: qui causas, principia, atque elementa rerum perfectius intellexerint, atque alijs explicauerint: qui maiore con-

ſilio, prudentia, dexteritate in rebus gerendis vſi fuerint: qui fortius & animoſius omnia tela ignita inimici intrepidè exceperint: qui maiorem diuinarum & humanarũ rerum ſcientiam habuerint: qui res obſcuriſſimas & inperueſtigabiles acutius cõprehenderint: qui rerum difficilimarum modos & rationes inuenerint: qui omnes difficultates, quæ humano animo concipi poſſunt, vberius explicarint: qui omnium inimicorum, ſiue gentilium, ſiue Iudæorum, ſiue hæreticorum magnificentius ora obſtruxerint: qui pari doctrina, linguarum cognitione, eloquentia, differendi ſubtilitate, ingenij acumine prediti fuerint; qui maiore pietate & religione, Deum coluerint; qui illum ex toto corde & anima omnibuſque viribus magis amauerint & timuerint; qui denique omnem mũdi ſapientiam, omnium temporum & ſæculorum, omnium item ſectarum ac philoſophorum cognouerint, ſapientiaque & ingenio ſuo, longè ſuperauerint. Quæ igitur congregatio,

gatio, qui cœtus, tantam vbertatem donorum in se complexa fuerit; illa meritò sibi nomen veræ Ecclesiæ vsurpabit. Si igitur isti veræ Ecclesiæ dignitatem sibi vsurpant; proferant nobis inprimis Dionysios, Clementes, Iustinos, Origenes, Epiphanios, Tertullianos, Cyprianos, Athanasios, quos ipsi mundi sapientes imprimis admirati, illisque magistris vsi sunt. Notum est Porphyrij testimonium, de Origene: notum Plotini, in cuius scholam cùm aliquando Origenes venisset, statim genas rubore suffusus assurgere voluit, sermonem verò ab Origene continuare rogatus, respondit: studium loquendi cessare, quando qui loquitur animaduertit se, ad illos, qui idem ipsi longè melius norint, verba facturum: atque ita, cùm pauca quædam disseruisset, inde surrexit. Quos omnes vasa sapientiæ, & intellectus spiritus Domini rectè appelles. Ostendant Constantinos, Theodosios, Iouinianos, Mauricios, Carolos, Boleslaos, Pudicos, VVladislaos, Iagellones, Sigis-

mundos: qui viri consiliorum in scriptura vocantur. Ostendant Stephanos, Laurentios, Vincentios, Sebastianos, Albertos, Stanislaos: Teuclas item & Catherinas, Cecilias, Lucias, qui sua fortitudine omnem tormentorum vim cõtra pietatem debilem esse docuerunt. Demonstrent Gregorios, Basilios, Apollinares, Chrysostomos, Cyrillos, Augustinos, Ambrosios, Hieronymos, Thomas, Bonauenturas, Hosios, quibus vniuersa veterum doctrina, subtilitas, atque eloquentia cessit. Ad quos sæculi sapientes doctrinæ & eruditionis causa à longè venerunt, quorum eloquentiam admirati sunt? quos nihil diuinum aut humanum, quantum ista vita fert, latuit. Basilij quidem iam planè sacris literis immersi epistola, cùm quondam Athenas in scholam principis illius sæculi Oratorum ac Sophistarum Libanij perlata fuisset, cumque eam Libanius legisset, tacitè inspectis omnibus, subridensque & gaudens, Victi sumus, aiebat. Et quanam victoria, rogabant illi, victus

In Basilij epistolis, epist. 142.

ctus es? & quamobrē ſi victus es, non doles? In elegantium, inquam, epiſtolarum certamine vict' quidem ſum, & Baſilius eſt, qui vicit, is autem amic' noſter eſt; & eam ob rationem gaudeo. Cumque hæc diceret, ex ipſis volebant literis iudicare de victoria, legitque Alypius princeps diſcipulorum, audientibus reliquis qui aderant: lata verò ſententia eſt, illum nihil eſſe mentitum: & qui literas habebat ac legerat, ſecum illas auferebat, oſtenſurus puto & alijs, ægreque ablatas reſtituit. Scribe ergò ſimilia, & vince, alloquitur Baſilium Lybanius: hoc enim eſt me vincere. Et de ſtudio quidem ſacro loquitur more ſuo impiè, de perſona Baſilij autem magnificè: Libros, inquit, quorum peiorem dictionem, meliorem verò mentem ac ſententiam eſſe dicis, habeto, nemo prohibet; eorum verò, qui noſtri ſunt ſemper, tui iam olim radices adhuc in te manent, ac manebunt, donec in hac vita fueris, nec vllo tempore excidentur, etiamſi illas quàm minimè rigaueris. Quem dein-

Ibidem in epistolis.

deinceps hominem admirandum, vocem melle cõditam, linguam auream, os, in quo insint eloquentiæ fontes, virum Acheloi filiabus elegantiorem, quatenús demulceret quidem, quemadmodum & ille, non autem noceret vt ille. Præ quo Platonis sapientiam, & Demosthenis in dicendo vehementiam frustra iactatas esse docet; præ illoque sermonem suum, atq; si culicem elephanto conferas, dicit. Homerus, inquit, hic vir est; imo Plato, imo Aristoteles, quin Susario magis qui nihil ignorabat. Hunc deinde petebat, vt per eius illustrem sapientiam liceret pertingere, ad Homericæ sapientiæ altitudinem, hoc est, quosdam locos Homeri illo enarrante ac interpretante, intelligere. Similia multa de Gregorio Nazianzeno, ac de alijs scripta reperies; Et quanquam hæc magna ac planè diuina sunt, tamen illa multò maiora, maioreq; admiratione digna, & quæ ipsius Spiritus sancti planè vim demonstrant, in tanta, tam admirabili virorum excellentia, tantus amor,

tan-

tanta concordia, tantus in tradendis dogmatibus, interpretandęque scripturæ consensus; vt planè dicas vno corde, vno ore, omnes locutos esse, eadem omnes manu scripsisse: idque tam disiunctis locis, regionibus, ac temporibus; vt de illis hoc verissimè dictum esse videatur: Qui habitare facit vnius moris in domo. Veteres quidem Philosophi ne duo inter se conuenire poterant vnquam; inter hos duos qui dissideant, non inuenies. Apud Nouatores verò, quis discipulus à præceptore non defecit? quis illum non impugnauit? quis non accusauit? quis se illi non præferri voluit? Demonstrent denique Paulos, Antonios, Hilariones, Maccarios, Onuphrios, Benedictos, Bernardos, Dominicos, Franciscos, Hyacinthos. Proferant item Nicolaos, Martinos, ac reliquos iustos & timoratos viros, quorum omnium pectora pietatis ac verę charitatis templa fuisse, orbis terrarum consensus fatetur. Qualium hominum, dum non modò rem non habeant; sed ne vmbram

Psal. 67.

Hæreticorũ dissensio.

qui-

quidem ac imitationem vllam, quos dum exæquare non possunt, conuicijs, & maledictis lacerant atque proscindunt. Facessant igitur cum hac sua, suorumque cœlestium donorum paupertate: neque sibi ornatum, pretiosaque monilia verę sponsæ Regis Salomonis falsò vsurpare, maiestatemque Dei Ecclesiæ sibi tribuere desinant.

QVINTVM INSIGNE: INcorrupta per omne æuum fundamentorum religionis Christianæ conseruatio, atq; eius documentorum.

CAPVT V.

SIT igitur quintum insigne Regis Salomonis spōsæ: Eam esse veram sponsam, quæ summa & prima capita & fundamenta religionis nostræ integra, intemerata, ac sacrosancta, in omni decursu sæculorum conseruauit: nec ipsa fundamenta tantum; sed etiam eorum funda-

fundamentorum & capitum documenta, & demonstrationes omnes.

Summa autem & prima capita religionis nostræ illa sunt: Sanctissimæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus sancti confessio: IESV CHristi incarnatio: duarumque naturarum, in nulla parte diminutarum, in vna persona plena, inconfusa, intemerata vnio: redemptionis item & reconciliationis nostræ modus & ratio: iustitiæ nostræ prima fundamenta: Sacramentorum res & nomina: populi Christiani partes & functiones: vitæ, immortalitatis, resurrectionisque futuræ certissima spes: pœnarum itẽ, ac præmiorum certa ratio. Quæ quidem sunt prima & summa fidei nostræ Christianę capita. Eorum autem capitum & primorum quasi fidei nostræ principiorum, quibus hæc firmantur, ex quibus pendent, sunt documenta, ac præsidia illa; libri noui & veteris Testamenti, sacrum Symbolum, Canones, Cõstitutionesque Apostolicæ, sacrarum item Synodorum, quæ per omne hoc tempus peractæ

Capita Christianæ religionis.

actæ sunt, decreta & instituta, sanctissimorum Pontificum edicta, atque responsa, sanctorum Patrum, sacræ scripturæ interpretatio, fidei Christianæ confirmatio, hæresum refutationes, difficillimarum quæstionū explicationes, historiæ, vetustatisque fides & monimenta.

Quæ igitur Ecclesia hæc omnia integrè vsque ad hanc diem conseruauit; illam spōsam Christi esse, quis non confitebitur? Neque enim possibile est sine præcipua Spiritus sancti ope & præsidio hæc sarta tecta conseruari, in hisque non errari. Atqui hæc omnia vna, sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia, cuius princeps & magistra, ac quasi promacunda Romana semper meritò habita est, integra & incōtaminata cōseruauit, & conseruat adhuc. Cuius suæ fidei, fidelisque dispensationis, vtraque hac in parte, omnium sæculorum amplissima refert testimonia: Pauli imprimis *Gratias ago Deo meo*, Romanis scribens, *quod fides vestra annunciatur in vniuerso mundo*. Deinde vniuersi ori-

Rom. 1.

orientis, cuius patres tam magnificè eam compellant ſedem. *Reuera, ſumma prædicatione felicitatis veſtræ dignum eſt illud, quod ſanctitati veſtræ tributum eſt à Domino, mancum & adulterinum à probato & puro poſſe diſcernere. Patrum autem fidem, ſine omni impedimento prædicare, quam & nos ſuſceperamus & cognoueramus ex Apoſtolorum traditionibus delineatam, & in cuius cõſenſum vobiſcum venimus.* Nam noſtris temporibus res ipſa teſtari poteſt, omnia ſana, omnia integra & incorrupta, hæc ita vti à principio à maioribus ſunt tradita, conſeruari videmus. Vt autem fidei ipſius fundamenta incorrupta conſeruantur; ſic & documenta ipſorum atque præſidia omnia: teſtis eſt nobiliſſima illa orbis terrarum in Vaticana Bibliotheca, cui nunc ampliſſimus Scirletus, magna laude & diligentia pæeſt; in qua vniuerſam nouam & veterem legem, ſanctorum Patrum ſententijs, in modum cathenarum contextis expoſitam, manu in membranis conſcriptam videmus: in qua vni-

In epiſtolis Baſilij.

Bibliotheca Vaticana.

uersa orientis & occidentis orbis doctrina conseruatur, canones item & decreta: in qua eodem modo omnium Conciliorum ferè Patrum volumina, pleraque ipsorummet manu conscripta, eadem fide asseruantur. Quo cùm Græci atque alij orientales homines veniunt, mirantur, ac ingemiscunt, dum opes & thesauros suos olim temerè amissos recognoscunt. Me quidem magis ille locus permouebat, quàm ipsum Rhemi atq; Romuli capitolium, omnesque omnium sæculorum statuæ ac marmora. Cuius diligentiæ nostræ, vel isti ipsi, nolint velint testes esse coguntur. Vnde enim Legem, vnde Euangelia, vnde Pauli epistolas, vnde Concilia, vnde veteres Patres acceperunt, vti superius demonstratum est, quàm à nobis? quæ tamen ipsi modico hoc tempore, ex quo in earum rerum dispensationem se ingesserunt vel amiserunt, vel prauis interpretationibus adulterarũt, vel ineptissimis suis scriptis atque cõmentarijs defœdarunt, potius quàm illustrarunt. Quæ non ca-

eadem fide ab alijs Ecclesijs custodita fuisse, & res ipsa testatur, & sacri conquęruntur Patres Athanasius, Basilius, Theophanes, Isauricus Anastasius, Bibliothecarius Itaque S Leo primus, epistola 83. ad Palæstinos quæritur, à Gręcis epistolam ad Flauianum suam se adhuc superstite fuisse corruptam Et S. Gregorius Papa lib. 5. epistola 15. ad Narsen asserit, Constantinopolitanos corrupisse Synodum Chalcedonensem, idemque ait, se suspicari de Ephesina, codices autem Romanorum longè veraciores esse quàm Græcorum, quoniam, inquit, Romani sicut non acumina, ita nec imposturas habent. Denique Nicolaus primus in epistola ad *Michaëlem* Imp. cùm eam ad epistolam Adriani primi remitteret: *Si tamen, inquit, non falsata more Græcorum, sed sicut à Sede Apostolica missa est, penes Ecclesiam Constantinopolitanam hactenus conseruatur.* Non erat inquiunt difficile summa religionis capita, eorumq; documenta conseruare. Cur igitur ipsi non conserua-

runt? cur non tutati ſunt? quinquageſimus vix eſt annus, vt earum rerum poſſeſſionem inuaſerũt, & iam vix reliquias fidei Chriſtianæ, quam tot hæreſibus, tot ſchiſmatibus turpiſſimis defœdarunt, retinent. Quid ipſa documenta, quæ non niſi Spiritus ſancti ope conſeruari, teſtis eſt Græcia, quæ apud ſe nata, ita non retinuit, vt nunc neceſſe omnino habeat, vel ea ex his noſtris Septentrionalibus regionibus iuxta vet⁹ prouerbiũ, ἀνοποταμοι acceſſere, ac quaſi poſtliminio repetere. Sed hæc hactenus.

SEXTVM INSIGNE: VERI cultus diuini perpetua conſeruatio.

CAPVT VI.

SExtum illud erit Eccleſiæ Dei documentũ, vt illa ſit vera ſponſa Chriſti, in qua ſit verus & ſyncerus cultus diuinus, omneſq; partes illius. *Confitebor tibi Domine*, inquit Dauid, *in Eccleſia magna, in populo* [Pſal.34.]

graui

graui laudabo te. Et: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te*. Et: *Laus eius in Ecclesia sanctorum*. Et de cultu quidem interno nihil est quod dicamus: hic enim cùm intus sit, Deoque soli cognitus, signum & indicium Ecclesiæ Dei esse nullo modo potest. Externus cultus, rebus, personis, & circumstantijs atque instrumentis continetur. Res cultus diuini consistunt in sacrificijs, de quibus Malachias: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra: ab ortu enim Solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum*. In cęrimonijs, de quibus Genesis 26. *Daboq́ posteris tuis vniuersas regiones has, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta mea, & mandata mea, & cærimonias, legesq́ seruauerit*. In votis: *Vouete & redite*

Psal 83. Psal. 149. Cultus externus. Malach. 1. Psal. 75.

1.Tim. 2. *dite Domino Deo vestro munera. In obsecrationibus, orationibus, postulationibus, gratiarum actionibus, pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt.* In hymnis, Psalmis, canticis spiritualibus: in labore & ærumna, in vigilijs multis, in fame, in siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate, in suiipsius castigatione, humique cubationibus, omnique carnis mortificatione, referente & enumerato hæc omnia Paulo. Personæ cultui diuino destinatæ illæ in scripturis leguntur: Pontifices, Presbyteri, Sacerdotes, Diaconi, Subdiaconi, Acoliti, Lectores, Ostiarij, Exorcistæ, Monachi, Eremitæ, Virgines item, Deoque deuotæ viduæ. Circumstantiæ & instrumenta cultus diuini illa sunt: Templa, altaria, vasa & vestitus sacer, dies item festi, supplicationum, ieiuniorum, pœnitentiæ, &c. stata tempora vniuersa, quæ ipsa sacra Scriptura docet, tum ipsa natura insita, quadam voce commẽdat. Quæ omnia, cùm Ecclesia, tam occidentalis, quàm orientalis arctissimè

Ephes. 5.
2.Cor. 11.

ſimè tueatur, ac ita, vt à primis ſuis fundatoribus accepit, retineat; huius autem ſæculi hæreſes, non modo hęc ipſa non habeant, ſed rideant etiam; ſed ſuperſtitiones atque inuentiones humanas, Euangelicam libertatem extinguẽtes, legis autem ſeruitutem inducentes appellent; illa quidem vera ſponſa; hæc autem impurę pellices erunt. Sacrificium viſibile habent nullum, vota nulla, cærimonias nullas, ſacrorum & cęrimoniarũ antiſtites nullos: templa ab his ſunt demolita, altaria euerſa, ſacra vaſa conflata, virginitas irriſa, ꝑ Dauidicis Pſalmis, quæ de ore Eccleſiæ Iudæis ipſis teſtib⁹ nunquam recedere debebãt; cantica quędam aulicorum hominũ introducta ſunt. Et poteſt quiſpiam dubitare, eum quidem cœtum, qui hæc omnia integra retinet, Catholicum & ſacroſanctum eſſe, veramque & legitimam ſpõſam Regis Salomonis exiſtere; horũ autẽ conuenticula, quæ nihil horum integrum retinuerunt, vagas quaſdam & procaces concubinas eſſe. Addamus in honorem

beatissimæ virginis Mariæ matris Dei Colorarium illud: In vera Ecclesia debet esse perhennis veneratio matris Dei: hoc enim ipsa in spiritu Dei prædixit: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Cùm igitur in istorum Synagogis mater Dei non modò non prædicetur tantum, sed illi maledicatur, proscindatur, ac traducatur nonnunquam, graueque nefas putetur, si Angelica salutatione honoretur; profectò non erunt de illis generationibus, de quibus illa prædixit, beatam eam prædicaturas in perpetuum; sed ex illius principis cohorte potius, de quo dictum est *Inimicitias ponam inter te & inter mulierem, & illa calcabit super caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius*: proculque ab illa domo erunt, in qua beati habitantes omnes, quia in æternum laudabunt Dominum: remotissimi ab Ecclesia sanctorum: remotissimi à populo graui, in quo benedicitur Dominus. Neque Ecclesiam solum; veram

Luc. 2.

Gen. 2.

veram tales homines non habent, ſed ne Chriſtiani quidem ſunt, ac ne Deum quidem norunt, nec vllum religionis ac pietatis ſenſum, vel Iudęo quopiam aut Ethnico teſte, meritò habere poſſunt. Quomodo enim ille religione aliqua imbutus eſſe putandus eſt, qui nullum certum modum, nullam certam rationem atque formulam diuini numinis colendi habet? nullos ritus, nullas cærimonias certas amplexus eſt? Itaque præclarè profectò illi ipſi, ad quos iſti non ita pridem prouocarunt, orientales Patres contra illos eam tulerunt ſententiam: Niſi ſacras preces inquiunt, liturgiaſque dies feſtos, & his ſimilia, non cauponantes, ſed Deum piè timentes peragimus, quæ quidem omnia fidei ſunt conſequentia, præclaraque opera; gens quædam abſq; Deo eſſe putabimur, quę Deum non timeat; & quæ à fide viua, quæ in omnibus principem locum tenet, ac quaſi familiam ducit, ſit alieniſſima. Sublatis enim rebus illis, quę rem aliquam neceſſariò natura ſua conſe- *In Cenſura orientalis Eccleſiæ.*

quuntur, fructuſque eius quodammodo ſunt, quantum in nobis eſt; illud ipſum, quod principale eſt, auferri oportet: ad illamq; ciuitatem pertinent, de qua ſecundo Paralipomenon ſcribitur. *Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſque Deo vero, & abſq; ſacerdote doctore, & abſque lege. Cumque reuerſi fuerint in anguſtia ſua ad Dominum Deum Iſrael, & quæſierint eum, reperient eum.* Sed hæc hactenus.

2. Paral. 15.

SEPTIMVM INSIGNE: ordo à Chriſto Domino & eius Apoſtolis deſignatus & inchoatus, vſque ad hanc ætatem integer conſeruatus.

CAPVT VII.

SEptimum eſt filiæ Regis monile. Ordinata eſt: ipſe enim altiſſimus, qui ordinem ante alia oĩa amat, & qui ſub pondere, menſura, & numero fecit omnia, eam fundauit, ad formamque illius cœleſtis Hieruſalem, in qua ſummus rerum omni-

omnium ordo est, eam conformauit: *Pulchra est*, inquit scriptura, *vt luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata*. Et, quæ à Deo sunt, ordinata esse docet Paulus. Neque simpliciter ea ciuitas ordinata est, sed eo genere ordinis ordinata, quem ipse sponsus, sanctique eius Apostoli perscripserunt, quem delinearunt, cuius fundamenta ipsi iecerunt. Ordinata autem ita esse debuit, vt primò in ea sit pastor, ipso sponso ita ordinante, deinde ouile: *Et erit inquit vnus pastor & vnum ouile*. In ouili autem quidam debebant esse spirituales, quidam seculares, laici quidam, quidam clerici. Vtrunque complexus est D. Petrus: *Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro consenior, & testis CHristi passionum: qui & eius quæ in futuro reuelanda est gloriæ communicator: Pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo; & cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilē gloriæ*

Cant. 6.

Rom. 13.

Ioan. 10.

1 Pet. 5.

gloriæ coronã. Spiritualiũ hominũ eos recenſet ordines Paul⁹. *Et ipſe,* inquit, *dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem paſtores & doctores ad conſumationem ſanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem corporis CHriſti.* In ſecularibus eiuſdem Apoſtoli deſignatione numerãtur Præpoſiti primum, in his autem Reges, Duces, & alij in ſublimitate poſiti, quibus obedire oporteret, non tantum propter metum, ſed etiam propter conſcientiam. Deinde ſubditi: de qua vtriuſque ordinis diuiſione Petrus: *Subiecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi, quaſi præcellenti, ſiue Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei, vt benè facientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.* In his autem omnibus alij coniugati cenſentur, alij vidui & viduæ, virgines, & qui cum mulieribus coinquinati nõ ſunt alij. Quorum omnium non ſolum mentionem facit Paulus, ſed etiam

Epheſ. 4.

1. Pet. 2.

tiam eorum leges & officia explicat. *CONIVGATORVM quidem Mulieres viris ſint ſubditæ, ſicut Domino; quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ. Ipſe, Saluator corporis eius: Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus. Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret mũdans eam lauacro aquæ in verbo. VIDVARVM. Quæ autem verè vidua eſt & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus nocte & die. Nam quæ in delicijs eſt, viuens mortua eſt. & hoc præcipio, vt irreprehenſibiles ſint. VIRGINVM* item. *Mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta & corpore & ſpiritu.*

Ephes. 5. 1. Tim. 5. 1. Cor. 7.

Illa igitur erit vera Eccleſia, quæ ordinata eſt, & in hunc modum, quo dictum eſt, ordinata: alioqui falſa erit ſcriptura, quæ dicit eum ordinem vſque ad cõſumationem ſanctorum permanſurum. Cùm igitur in Eccleſia Romana, alijſque Eccleſijs Apoſtolicis omnibus hęc eadem ratio ordinis

Ephes. 4.

dinis

dinis permaneat, ac integra conseruetur, apud nostri autem temporis hæreticos nihil horum sit: nam neq; vnum pastorem agnoscunt, neq; distinctos Apostolorum, Euangelistarum, pastorum, Doctorum grad⁹ habent: Reges, & duces vix sufferūt, virginitatem & viduitatem rident. Initiationes nullas, ordinationes nullas adhibent. Quòd si quid ordinis retinent, in hoc nihil sanctum, nihil Deo dicatum, nihil initiatum, Hierarchicum nihil agnoscant: sed omne illud quicquid est, ad solum ciuile ministerium referunt: in numerumq́; agasonum & aurigarum conijciunt; Ecclesiam Dei profectò quæ ordinata est, apud eos nō esse certum erit: quæ enim à Deo sunt, ordinata sunt: apud eos cùm nullus sit ordo; nihil item diuinum sit oportet: ad illamq́ue potius ciuitatem referentur, quam Iob, ac reliqua scriptura terram miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, appellare solet.

Fusius de ea nota tractat in fine operis Panarij Epiphanius, vbi omnē sui temporis rationē ordinis Ecclesiastici pulchrè explicat.

Iob. 10.

OCTA-

OCTAVVM INSIGNE: communionis sanctorum sensus & consensus.

CAPVT VIII.

Dicimus igitur octauo, veram Ecclesiam cõmunionem sanctorum profiteri, firmiterq; tueri ac defendere, eius enim illa vox est: Credo communionem sanctorum. De qua communione D. Ioannes: *Vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & filio eius, IESV Christo.* Ex quo cœtu hominum fuit ille, qui inquit: Deus in cuius conspectu ambulauerunt patres mei, Abraham & Isaac: Deus qui pascit me ab adolescentia mea vsque in præsentem diem: Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, & inuocetur super eos nomen meum: nomina quoq; patrum meorum, Abraham, & Isaac, & crescant in multitudinem super terram. Et ille: *Quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare*

1.Ioan.1.

Genes.48.

Exod.32.

Abra-

Abraham, Isaac, & Israel seruorum tuorum, quibus iurasti per temetipsum. Et
Psal. 118. alius: *Particps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.*
Et illi ipsi tres pueri in camino ignis
Daniel. 3. ardentis: *Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum, propter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum, neq; auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum & Isaac seruum tuum, & Israel sanctum tuum, quibus locutus est pollicens.* Fortissimus item ille
2. Mach. 12. Machabæorum dux Iudas, *facta collatione, duodecim millia drachmas argenti, misit Hierosolymam, offerri sacrificium pro peccato. Benè & religiosè de resurrectione cogitans (nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret; superfluum videretur, & vanũ orare pro mortuis) & quia considerabat, quod cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.* Ex eodem genere
Rom. 15. hominum fuit Paulus: *Obsecro ergo vos, inquit, fratres per dominum nostrum IESVM CHristum, & per charitatem*

sancti

*ſancti ſpiritus, vt adiuuetis me in oratio-
nibus pro me ad Deum, vt liberer ab infide
libus qui ſunt in Iudæa, & obſequij mei ob-
latio accepta fiat in Hieruſalem ſanctis, vt
veniam ad vos in gaudio per voluntatem
Dei, vt refrigerer vobiſcum.* Et: *Adiuuan-* 2.Corin.1.
*tibus & vobis in oratione pro nobis, vt ex
multarum perſonis facierum, eius quæ in
nobis eſt donationis, per multos gratiæ a-
gantur pro nobis. Et in omnibus ſumentes* Epheſ.6.
*ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela ne-
quiſſimi ignea extinguere: & galeam ſa-
lutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod
eſt verbum Dei: per omnem orationem &
obſecrationem, orantes omni tempore in
ſpiritu, & in ipſo vigilantes in omni inſtā-
tia, & obſecratione, pro omnibus ſanctis,
& pro me, vt detur mihi ſermo in apertio-
ne oris mei, &c. Et, Orationi inſtate, vigi-* Colloſſ.4.
*lantes in ea, in gratiarum actione, oran
tes ſimul & pro nobis, vt Deus aperiat no-
bis oſtium ſermonis ad loquendum myſte-
rium Chriſti, propter quod etiam vinctus
ſum, vt manifeſtē illud, ita vt oportet me
loqui. De cætero fratres orate pro nobis, vt* 2.Theſſ.3.
*ſermo Dei currat & clarificetur ſicut & a-
pud vos, & vt liberemur ab importunis &*

malis hominibus. Quæ quidem communio ſanctorum, nihil aliud eſt quã militantis Eccleſiæ, cum ea, quæ cum Chriſto triumphat cœleſti Eccleſia, atq; illa, quæ poſt mortem ſuorũ reliquias purgat peccatorum, ipſarumq́; partium omnium inter ſe cõiunctio quædã, ſocietas ac indiuidua vnitas. Quæ ſocietas omnium operũ ac meritorum, ſiue illa ſint ſacrificia, ſiue orationes, ſiue eleemoſynæ atque ieiunia, ſiue martyria, ſiue carnis mortificationes, ac reliquæ virtutes omnes, habet communem vſum & vtilitatẽ, vt quod vnum membrum ex hoc corpore facit, hoc proſit omnibus; iuxta

Matth.12. illud promiſſum Chriſti. Qui accipit prophetam in nomen prophetæ, mercedem accipiet prophetæ. Et ſi com-

Ephes.5. patitur vnum membrum, inquit Paulus, compatiũtur & reliqua. Eſt enim Eccleſia fidelium cõgregatio, eſt corpus vnum ex multis membris com-

Ephes.1. *Rom.12.* pactum, cuius caput eſt Chriſtus: ipſũ enim Deus dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius. Et ſicut in vno corpore multa membra

habe-

habemus, omnia autem membra nõ eundem actum habent; ita multi vnũ corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Qualis itaque membrorũ inter ſe ſocietas eſt, vbi operatio cuiuſque membri cedit in commodum totius corporis; talis eſt inter Eccleſiæ membra, qui ſunt fideles, bonorum operum quædam cõmunio, non ſolùm eorum, quæ fecit Chriſt⁹ caput huius corporis, ex quo manat in reliquũ corpus omne, & in ſingula eius mẽbra quicquid eſt boni, quicqd eſt meriti; verũ & piorũ hoĩm omnium, qui ſunt, quiq́; fuerunt ab initio mundi: nobis vt eorum benefacta ſubueniant, nos iuuent, nos ædificent, vt bonorum omnium ſpiritualium, quę fiunt, & quæ facta sũt olim in Eccleſia, quo ad illius eſſe membra nõ deſierimus, participes efficiamur. Hoc eſt, quod CHRISTVS nos orare docens, iubet, non ſibi quemque peculiariter petere, ſed velut vnius corporis membra, eodem animata ſpiritu, quod in commune cunctis expediat, à communi omnium patre

Matth.6. postulare, dicendo: Da nobis, dimitte
Galat.6. nobis, libera nos: ita vt alter alterius onera portemus, & sic legem Christi adimpleamus. Hoc est, quod apud Ieremiam dicit quoque dominus: *Cir-*
Ierem.5. *cuite vias Hierusalem, & aspicite, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum, qui faciat iudicium, & quærat fidem, & propitius ero ei.* Propitium se fore promittit Hierusalem, dum modò vel vnus aliquis vir iustus reperiatur in ea. Similiter & in libro Iob legimus, quod ad Elipham Themanitem dixerit dominus: *Iratus est furor meus in te,*
Iob.42. *& in duos amicos tuos, quoniam nō estis locuti corā me rectum, sicut seruus meus Iob. Sumite ergò vobis septem tauros, & septē arietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustū pro vobis, Iob autem seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, et non vobis reputabitur stultitia.* Hoc est, quod in Genesi quoq; scribi-
Genes.18. tur: Si decem iusti Sodomis reperti fuissent, quod propter eos nō fuerit Deus ciuitatem deleturus. Quem locū explicans Ambros. *Vnde discimus,* inquit, *quantus murus patriæ sit vir iustus: quem-*

quemadmodũ non debeamus inuidere Sanctis, nec temerè derogare. Illorum enim fides seruat, illorũ iustitia ab excidio defendit. Sodoma quoq; si habuisset viros iustos decem, potuit non perire. Sic apud Ezechielem dicit Dominus: *Quæsiui de eis virum qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dißiparem eã, & non inueni.* In qua quidem communione, non modo sancti Ecclesiæ militantis in terra peregrinantes, verùm etiam beati omnes Ecclesiæ cũ Christo in cœlis felicissimè triumphantis, ac insuper piorum animæ, quæ ex hac vita egressæ, nondum tamen illam beatorum felicitatem sunt consecutæ, simul comprehenduntur. Extra hanc Sanctorum communionem (sicut extra Noë arcam) certum quidẽ exitium, nulla verò salus mortalibus: non Iudæis aut Ethnicis, qui fidem Ecclesiæ nunquam receperunt: non hæreticis, qui receptam deseruerunt vel corruperunt: non schismaticis, qui pacem & vnitatem Ecclesiæ reliquerunt: postremo neque excommunicatis, qui qualibet alia graui de causa

Ezech.22.

ſa id meruerunt, vt ab Eccleſiæ corpore ceu pernicioſa quædam membra præſcinderentur ac ſepararētur. Atq; iſtius modi omnes, quoniam ad Eccleſiam eiuſque ſanctam communionem non pertinent, diuinæ gratiæ & ſalutis æternæ non poſſunt eſſe participes; niſi Eccleſiæ, à qua ſuo illi vitio ſunt ſemel auulſi, primum reconcilientur atq; reſtituātur. Certa eſt enim Cypriani & Auguſtini regula: Non habebit Deum patrem, qui Eccleſiam noluerit habere matrem. Cuius communionis eandem rationem deſcribit vetuſtiſſimus & ſanctiſſimus Doctor Ambroſius: *Eccleſia autem, quædā forma iuſtitiæ eſt, commune ius omnium. In commune orat, in commune operatur, in commune tentatur. Deniq; qui ſeipſum ſibi abnegat, ipſe iuſtus, ipſe dignus Chriſto eſt. Ideò & Paulus fundamentum poſuit Chriſtum, vt ſupra eum opera iuſtitiæ locaremus, quia fides fundamētum eſt. In operibus aūt aut malis iniquitas, aut bonis iuſtitia eſt.* Ab ea igitur tali communione Sanctorum, cùm huius ſeculi hæretici remotiſſimi ſint, eamq; impugnent,

Lib. 1. Officiorum, cap. 29

1. Corint. 3.

nent, rideant etiam. Illud quasi tacitè indicantes, se & fidem, & mores alios esse secutos, quam Sancti Dei sunt secuti, & ideò nihil se commune cum cœlesti illa Hierusalem, nihil cum sanctis Dei habere, ex alia denique ciuitate, ex alio ouili, ex alio cœtu esse. Remotissimos item à vera Ecclesia, eiusque membris, spiritu item, & capite eius Christo Iesu esse oportebit.

NONVM INSIGNE: *virtus miraculorum.*

CAPVT IX.

SIT igitur nonum reginæ ornamentum; Gloria miraculorum: quæ eam ob causam superiùs necessaria esse diximus, ne doctrina eius humanum potiùs inuentum, quàm diuina reuelatio esse videatur: néue fraudi & fallaciæ locus aliquis relinquatur. Pollicetur eam dotem illi ipse sponsus. *Qui crediderit,* Marci 16.
inquit, *& baptizatus fuerit, saluus erit qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc*

ſequentur: In nomine meo dæmonia eÿcient, linguis loquentur nouis: ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: ſuper ægros manus imponunt, & benè habebunt. Quod idem docet Hebr. 2. Paulus: *Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem? quæ cùm initium accepiſſet enarrari per dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata eſt, cōteſtante Deo ſignis & portentis, & variȷs virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus, ſecundum ſuam voluntatem.* Vtitur hoc eodem ſigno Irenæus. *Quapropter & in illius nomine, qui verè illius ſunt diſcipuli, ab ipſo accipientes gratiam, perficiunt ad beneficia reliquorum hominum, quemadmodum vnuſquiſque accepit donum ab eo. Alȷ autem laborantes aliqua infirmitate, per manus impoſitionem curant, & ſanos reſtituunt. Iam etiam, quemadmodum diximus, & mortui reſurrexerunt, & perſeuerauerunt nobiſcum annis multis: & quid autem? Non eſt numerum dicere gratiarum, quas per vniuerſum mundum Eccleſia à Deo accipiens in nomine CHriſti Ieſu crucifixi ſub Pontio Pilato per ſingulos dies in opitulationem*

tionem gentium perficit, neque seducens aliquem, nec pecuniam ei auferens: quemad modum enim gratis accepit à Deo, gratis & ministrat: nec inuocationibus angelicis faciat aliquid, nec incantationibus, nec aliqua praua curiositate, sed mundè, & purè, & manifestè, orationes dirigentes ad Dominum, qui omnia fecit, & nomen Domini nostri Iesu Christi inuocans, virtutes secundum vtilitates hominum, sed non ad seductionem perfecit. Hoc eodem signo vsus est Tertullianus: *Probent se, ait, nouos Apostolos, eadem signa edant. Volo igitur et virtutes eorum proferre, nisi quod agnoscam & maximam virtutem illorũ, qua in peruersum Apostolos æmulantur. Illi enim de mortuis viuos faciebant, isti de viuis mortuos faciunt.* Quo eodem insigni se in eius sinu retineri testatur D. August. *Me*, inquit, *tenet in Ecclesia authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata.* Et alio loco: *Si nec scripturarum authoritatis antiquitas, nec miraculorum potestas, nec morũ sanitas, nec rationis veritas, vos asserit: abite confusi, & redite confessi, etc.* Quæ quidem signa & miracula, quæ,

 & quan-

& quanta in Ecclesia exstiterint semper, testis est omnis vetustas. Neq; vllus est aut Ecclesiasticus, aut profan' scriptor, qui eius rei testis non sit, testantur hoc idem omnes omnium seculorum historię atque annales: testā tur tot templa, atq; monumenta, tot sanctorum martyrum fana atque sepulchra, tot anathematibus, atque donarijs, eo nomine per totum orbē exornata atque decorata: quibus omnibus fidem derogare, est parum pudentis & ingenui hominis. Sed & nūc & si non tam frequentia propter iam fundatam fidem (signa enim infidelibus dantur, non credentibus) in hoc nostro orbe conspiciuntur; in alijs tamen, vbi nunc primùm fides Catholica fundatur, partibus mundi, eadem ferè, quæ Apostolorum temporibus fuerunt, fieri itidem cōspiciuntur: in America, inquam, Indijs, Iapone, cæterisque noui orbis partibus. Quod si isti negant, reddāt causam, quid illud sit, quòd tam feras, tam inhumanas, tam ab omni pietate remotas gētes, sub iugum Christi venire coegit atq;

com-

compulit, si non hæc ipsa de quibus disputamus, signa & miracula?

Sed & apud nos Exorcistæ sunt, qui ab obsessis hominibus palam videntibus, atq; spectantibus omnibus quotidie demonia eijciunt. Quo signo ad ad confirmandã verã Ecclesiã vsus est itidẽ aliquãdo Irenæus. *Quapropter & in illius nomine, qui verè illius sunt discipuli ab ipso accipientes gratiam, perficiunt ad beneficia reliquorum hominum, quemadmodum vnusquisque accepit donum ab eo. Alij enim dæmones excludunt, firmissimè & verè, vt etiam sæpissimè credant ipsi emundati sunt à nequissimis spiritibus, & sint in Ecclesia.* Vtitur & Iustinus: *Vim Christi nominis timent dæmonia trementia, & hodie adiurata per nomen crucifixi Iesu Christi sub Pontio Pilato Iudeæ præside, imperata faciunt.* Idem rursus in alio loco: *Multos arreptitios per totum orbem, & in hac ipsa ciuitate Romana, multi ex nostris Christianis, adiuratos per nomen Iesu Christi sub Pontio Pilato crucifixi, sanarunt: quos nec adiuratores alij, nec incantatores, expiatorésque sanare potuerant.* Multa, inquis, ementitè fiunt. Non nego: quid tũ? At

Priore Apologia.

multa etiam verè & sincerè; neque enim ementitè fierent, nisi verę aliquãdo essent. Fictio enim veritatem imitatur, totaque se ad illam componit, vbique veritas non est, neq; fictioni locus esse potest. Reges Galliç solo cõtactu sine omni alio remedio certos curant morbos. Multorũ sanctorum sepulchra & ossa pretiosum vnguẽtũ sudãt. Quotidie multos inuenias qui vel ad sacrosanctã Eucharistię arcam, vel ad martyrum delubra vota referẽtes sua, optatis potiuntur bonis, votique sui compotes fiunt. Ostendant igitur isti ab eo tempore, ex quo exorti sunt, quid tale apud eos contigerit? ostendant Exorcistarum ordinem: ostendãt curationum gratiam, qua vel vnum dæmonium, & si mutum, & si surdum eiecerint: qua vel vnum ægrũ curauerint; quanquam tanta fide vti iactant abundent. Conati sunt quidẽ multi, vt Lutherus, & alij; sed quid ꝓfecerunt, quid ipsi retulerunt, vos legistis. Iocatur iucundè Erasmus: *Apostoli, ait, quoniam excutiebant viperas, sanabant ægrotos, excitabant mortuos, impo*

sita

ſita manu dabant dona linguarum; ita demum creditum eſt, & vix creditum eſt illis paradoxa docentibus. Nunc cùm iuxta communem opinionem adferant penè paradoxotera, nullus illorum adhuc exſtitit, qui vel claudum ſanare potuerit. Confinguntur, inquiunt, à vobis miracula, aut arte magica fiunt. Hoc idem Christo Domino, atque eius Apoſtolis Iudæi, atque Gentiles falsò obiecerunt. Ioannes, inquiunt, Baptiſta, nulla ſigna, nulla miracula edidit. Falſum eſt, nam vniuerſa vita eius miraculum quoddam fuit: non ſine miraculo cōceptus: nō ſine miraculo in vtero portatus: non ſine miraculo totam traduxit vitam. Et quod caput eſt, illud teſtimonium à Chriſto audiuit: *Hic eſt pluſquam propheta.* Et illud: *Non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* Doceant iſti aliquid tale, & tūc miracula ab his nō repetemus. Antichriſtus ſigna faciet? At falſa & ementita. Neq; tamen hoc dicimus, vbicunq; ſint qualiacunque miracula, ibi Eccleſiam Dei eſſe; ſed illud potiùs, vbi non ſint, ibi Eccleſiam Dei omninò eſſe non poſſe. Signa, inquiunt,

quiunt, dantur infidelibus non credentibus: atq; nos iampridem fidem perdidisse toties iactant: nostra igitur causa aliquid tale faciant, vel saltem Iudæorum atque Gentilium gratia: verùm nihil tale faciunt vnquam, Ecclesia igitur, quæ signis & miraculis confirmata non est, Ecclesia vera dici non potest.

DECIMVM INSIGNE: LVmen & veritas Prophetiæ.

CAPVT X.

PVlcherrima & illa est Ecclesiæ DEI dos, & quasi pretiosissimum monile, lumen & veritas Prophetiæ. Prædixit hanc dotem
Ioel 2. Ioel: *Et erit post hæc: Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ. Senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt.* Prædixit ipse sponsus:
Matth. 23. *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, Sapientes, & Scribas, &c.*
Matth. 7. Quod idem illi in Euangelio docent, qui dicunt: *Domine, nõne in nomine tuo prophetauimus?*
1. Cor. 12. Idem Paulus futurum prædicit: *Vnicui*

que

que autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij gratia sanitatum in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, &c. Et alio loco: *Spiritum nolite extinguere, Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate, quod bonum est, tenete.* Vtitur hoc signo Irenæus: *Alij autem & præscientiam habẽt futurorum, & visiones, & dictiones Propheticas.* Itaq; nulla vnquã fuit ętas, in qua in Ecclesia Dei nõ exstitissent aliqui, qui dono fuerunt prophetię præditi, qui clades, pestes, hostiũ aduent⁹ & inuasiones, multò ante non prædixerint, pacem item, & tranquillitatẽ. Quod donũ prophetiæ maximũ illũ Quadratum Atheniensem habuisse, testis est Eusebius lib. 4 histor. Reuelationes & visiones de futuris reb. frequẽter factas Polycarpo & Cypriano; ip-

ipsi idonei testes sũt. Sed & B. Carpo, visionem planè mirabilem contigisse scribit Dionysius Areopagita, quo eodem tempore mortuum suscitatũ fuisse Papiæ, testimonio confirmat lu culenter Eusebius. Quomodo & istorum infaustum ortum & progressum pulcherrima & verissima imagine effinxit longè antè Sancta Brigida: *Nũc ẽt ostendam tibi (reuelatio Christi sanctæ viduæ Brigidæ) quid istæ significẽt. Castrũ illud quod suprà dixi, est ipsa sancta Ecclesia: quam de sanguine meo, & sanctorum meorum ædificaui, & cæmento charitatis meæ coniunxi, & posui in ea electos meos, & amicos. Fundamentum huius est fides, scilicet, credere me iustum iudicem & mise ricordem. Sed nunc suffossum est fundamẽ tum, quia omnes credunt me, & prædicant misericordẽ, sed quasi nullus prædicat nec credit me esse iustè iudicantem. Ipsi habent me quasi iniquum iudicem. Iniquus enim esset iudex, qui ex misericordia iniquos dimitteret impunitos, vt iniqui iustos eò magis opprimerent. Sed ego sum iustus iudex, & misericors, ita quod nec minimũ peccatũ relinquam impunitum, nec minimum*

bonum

bonum irremuneratum. Per huius muri suffoßionem intrauerunt illi in sanctam Ecclesiam, qui absque timore peccant, qui iustum me esse negant, & amicos meos sic conturbant: quemadmodum illos qui sunt in cyppo. Non enim est eisdem amicis meis gaudium nec consolatio, sed omne opprobrium & omnis dolor eis imponitur, tãquam dæmoniacis. Si veritatem de me dixerint, confutantur, & mendacij arguuntur. Vehementer sitiunt audire vel loqui recta, sed non est qui eos audiat, vel eis recta loquatur: Ego quoq; dominus & creator, blasphemor. Dicunt enim: Nescimus si est Deus. Et si est, non curamus. Vexillum meum prosternunt & conculcant, dicentes: Quare passus est? Quid prodest nobis? Si velit dare nobis voluntatem nostram, sufficit nobis, & habeat ipse regnum suum & cœlum. Ego quoq; ad eos ingredi volo, sed ipsi dicunt, ante moriemur, quam voluntatem nostram relinquamus. Ecce sponsa mea quales ipsi sunt. Ego feci eos, & vno verbo possem delere. Quomodo superbiunt cõtra me? Nũc autem propter preces matris meæ & omnium Sanctorum, adhuc ita misericors sum & patiens, quòd mittere eis volo

verba mea, quæ de ore meo processerunt, et offerre eis misericordiam meam. Si recipere voluerint, placabor, sin autem, sentient meam iustitiam. Ita, quòd sicut fures publicè coram angelis & hominibus confundentur, & ab omnibus diiudicabuntur. Sicut enim homines in furca suspensi deuorãtur à coruis, sic isti à dæmonibus deuorabũtur, nec consumentur: Hæc illa. Pleni sunt talium rerũ annales, plenæ historiæ. Hoc enim est, quod vim ipsam diuinã denotat, eamq; Ecclesiȩ Dei adesse demõstrat. Iuxta illud Isaiæ: *Hæc dicit do-*

Isaia 44. *minus rex Israël, & redemptor eius, dominus exercituum. Ego primus, & ego nouissimus, & absq; me non est Deus. Quis similis mei? vocet & annunciet, & ordinẽ exponat mihi, ex quo constitui mihi populũ antiquum: ventura & quæ futura sunt, annuncient eis.*

Neq; solum hoc donum in vera Ecclesia semper esse, sed etiam signũ veræ doctrinæ iuxta legis præscriptionẽ

Deut. 18. existere debuit: *Propheta autem, inquit lex, qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorũ Deorũ, interfi-*

interficietur. Quod si tacita cogitatione respondéris, quomodo intelligere possum verbum quòd dominus non est locutus, hoc habebis signũ. Quod in nomine domini Propheta ille prædixerit, & non euenerit, hoc dominus nõ est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit, & idcirco non timebit eũ. Qua gratia, quantũ Ecclesia abũdauit, semper & abundet adhuc, iam diximus: nunc quantum isti noui prophetæ eius habent, quãtum in ea excellant, paucis videamus. Prædixerunt istorũ duces, eorũ prędicatione, religionem, fidemq; totã à nobis neglectã, mirifica incremẽta sumpturã: Sacrosanctæ Trinitatis nomen, & maiestatem, illustrem per orbem vbique futurã: Iesu Christi gloriã & laudem, quã pontificij obscurarunt, ad omnes gentes promanaturam: Sacramentorum verũ vsum restituendum esse: Euangelium propagandum: virtutem, ac omnem honestatẽ maxima incrementa accepturam: Romanã sedem intra duorũ vel trium annorum spacio ruiturã: fidem Catholicam extinguendam esse: doctrinam illorum vniuer-

niuersum orbem peragraturam: victorias præstantissimas secundum illos stare debuisse: mundi finem paulò pòst adfuturum. Euenítne aliquid horum? Nihil profectò. Nam & fidei articuli vix iam aliqui hac eorum prędicatione cōstanter retinentur, & venerandū Trinitatis nomen fœdè blasphematur: & Christi gloria conculcata iacet: eiusq; maiestas extincta est: Euāgelio nō creditur: Romana sedes viuit, vigetque: Sanctissimos Episcopos & Pastores habet: Ecclesia Catholica in vltimis finibus terræ propagatur: Orthodoxa doctrina illustratur: istorum sectæ extinguuntur: mundus illis mortuis superuiuit: victorię quas prędixerunt, in clades ipsorummet & ruinam, conuersæ sunt: multi mortales vndiq; perierunt: tot hominum millia: tot animarum simplicium pleni greges funestè cæsi sunt. Istíne gratiam aut lumē prophetię habent? istíne veri sunt prophetæ? aut istæ veræ Ecclesiæ quæ tales principes magistros & duces sequuntur? Ite & accendite lucernam in meridie.

VNDE,

VNDECIMVM INSIGNE: præsens vbique & perenne DEI adiutorium.

CAPVT XI.

VNdecimum ſit illud veræ ſponſæ inſigne, præſens ſemper, & opportunum in omni tempore eius neceſſario, diuinum præſidium & adiutorium.

Prima quaſi aggreſſione poſt ſponſi diſceſſum inuaſit eam Iudæorum perfidia, qui ſigna, vt inquit Paulus, quærunt. Contra quos dedit illi Dominus eam vim & virtutem ſignorũ; vt vel ſoli panni Apoſtolorum ad ægros delati, vmbra denique eorũ ſola curaret infirmos. *1. Corint. 1.*

Secundò, impugnata eſt per Tyrannorum & Monachorum ſæuitiam & crudelitatem, quæ maximam patientiã animiq; robur requirebat, & hauſit cælitùs eam in perferendis tormentis fortitudinem & conſtantiam, quæ omnem ignem extinxit, omne ferrum emolliuit, dentes denique ipſos

leonum confregit.

Tertius impetus fuit Græcorũ per Philoſophiam, eamque maximè, quę ex Platonis fuit Academia, ex quo genere fuit Porphyrius, Celſus, Ammonius, & alij multi: deditq; illi Dominus ſapientiam eam, cui illi reſiſtere nullo modo poterant: eduxitque ex eadem Platonis ſchola viros, quibus magiſtris illi vterentur, potiùs quàm illis nocerent quidquam, Dionyſios, inquam; Iuſtinum, Originem, Clemẽtem, Irenæum, Tertullianum: quorũ, quæ, & qualis fuerit ſapientia, paulò antè abundè diximus.

Quartò vexata eſt per eloquentiã, dicendiq; vim, ac omnem cultiorem doctrinam: ex quo genere fuit Arri9, Eunomius, Macedonius, Appolinaris, Sabellius, homines eloquentiſſimi, ac diſertiſſimi, acumine ſummo, maxima concludendi vi; qui tãquam nefarij latrones vnicam Dei ſobolem diuinitate ſpoliabant ſua, & velut Aloidę petulantiſſimi cœlũ conſcendere nitebantur; vt omnium rerum architecti diminuerent maieſtatẽ, vtq; ſum-

ſummum opificem temporum ac ſeculorũ in ordinem redigerent eorũ, quæ aliquando non fuiſſent. Arma illis erant cõpta, vermiculataq́; verba, diſſertationes atticiſmorũ elegantijs cõcinnæ, quas veluti catapultas in cælum cõtorquebant. Nec verò principis apoſtatæ Iuliani eodem tẽpore ſęuitia clementior exſtitit, qui furibundus omni falcatorũ enſium & ancipitum bipenniũ genere, rediuiua Chriſti germina ſuccidere properabat. Nã cũ è ſtudijs eloquentię gloriã ſibi per ambitiosè quæreret, imò verò locutionẽ fuco pigmentiſq́; circumlitã, alumæ loco deæ veneraretur; indignè ferebat aridã & ieiunã (vt ipſe exprobrabat) paleſtinę ſuperſtitionis diſciplinã cõtagione per incautum ſtolidumq́; vulgus lõgè lateq́; ſerpente, priſcis authoribus, qui laudatarum artium decus luminibus orationis illuſtraſſent, ſitum & ſqualorem obducere, tenebras offundere, ineuitabilem demum perniciem intentare. Sit enim fas nobis acerba retuliſſe conuitia, quæ tyrannus quidem ille ſtomachabund°

euomebat, noſtræ verò deteſtantur aures, noſtraque cogitatio reformidat. At Deus, cui ſæpè rebelles animos eodem armorum genere profligare mos eſt, exſuſcitauit Athanaſium, Baſilium, Cyrillum, Euſebium, Chryſoſtomum, Gregorium Nazianzenum, Hieronymum, Ambroſium, Auguſtinum: qui grauitate ſententiarum, pondere verborum, omnibuſq; eloquentiæ inſtrumentis ex pari poterant cum vetuſtis gentilibus certare, atque ob id cum aduerſarium pręſidijs, quibus ipſe potiſſimùm confidebat, facilè deturbauiſſent, à calumnijs impiæ verboſitatis, ingenuum cœleſtium myſtarum ſermonem, ornatè, copioſeque tutati ſunt. Semel igitur atque iterum contra diſparem hoſtem par pari relatum eſt, & ars arti ſuccubuit, atque, vt prouerbio dicitur, Cornicum oculi confoſſi ſunt. Nam vt enucleata recentium Theologorum ſubtilitas, cum naturæ ſecretarijs & conſcijs, quos Philoſophos appellant, cominus pedem conferens, vanas opiniones de ſempiter-

na cœ-

na cœli conuerſione vel vnitate intel lectus humani labefactauit, pectoribuſque hominum eiecit; ſic antiquorum patrum, quos modò nominabam, oratio perelegans, hoſtem emblemata dictionum, pictæq; tectoria, linguæ iactantem compeſcuit.

Quinta impugnatio fuit Peripateticam doctrinam differendi ſubtilitatem, illiuſque ſentuoſas tricas atque ſpinas. Quot captioſis argumentis, quot fallacibus cauillis, Alexander, Auerrois, Auicenna, Auenpacen, aduerſus pios irruerint? Quàm ingenti cachinno credulitatem eorum deriſerit, quos ex ignoratione naturalium diſputationum ſcriptis fidem habuiſſe putabat, nullo ſyllogiſmo cõmunitis? Sed non impunè tulerunt: nam ſuo ipſius gladio iugulati ſunt: eveſtigiò namque Deo duce & auſpice nati ſunt, Thomas, Bonauentura, Scotus, Albertus, Aegidius, cæteriq; Tranſalpinæ ſcholæ proceres, qui ſacrilegas, inceſtoq; ore voces, in ſummum omnipotentem cæli regem impiè euibratas, acriter vindicarẽt: nam

validis, acutis, atque è penitissimo philosophiæ recessu deprompptis rationibus, arcana scita consultaque defensarunt: quæ Deus ipse vatibus ac legatis electis à se nuda veritatis simplicitate dictauerat. Neque enim seuerissimum, ac tanta iudicem autoritate subtiliter argumentari, sed breuiter ac grauiter sententiam pronunciare decebat. Horum igitur firmis quasi pedamentis & adminiculis Christi vitiarium ita corroboratū est; vt Arabicarum Græcarumq; impetus procellarum, ne pampinorum quidem nobis inuexerit iacturam.

Sextum & vltimum his nouissimis temporibus eius bellum ac certamē exstitit, per allegationem scripturæ, per prouocationem ad omnem antiquitatem, veteraq; tempora. Qua impulsione, cùm omnia de sedibus & fundamentis suis commota & concussa ruere cœpisset; subitò exstiterūt viri, qui totam scripturā, qui vniuersam vetustatem, monimenta, consilia, patres exhauserunt, ac veluti digitos proprios nouerunt; Sadoleti in-

quam,

quã, Poli, Roffenſes, Mori, Hoſij, Lindani, Tapperi, Sotti, Cani, Medinæ, Oſorij, Caniſij, Sanderi, alijq́ue innumerabiles: qui veluti ſplendidiſſima ſydera, iſtorum tenebras illuſtrarunt, iſtoſq́; fumantes ignes, ſuo ſplendore ſuſtulerunt ac planè extinxerunt. Nũquam igitur caret ſponſa magni regis neceſſaria ope, nunquam neceſſarijs præſidijs: Neq; enim vnquam dormit *Pſalm. 120.*
aut dormitabit, qui cuſtodit Iſrael.

DVODECIMVM INSIGNE: opportuna & ſalutaris correctio ac depreſsio.

CAPVT XII.

NEq; verò hic ſponſus ſpõſam ſuam tuetur, ornat & auget tantùm, illiq́ue perpetuò adeſt; ſed eam caſtigat etiam nonnunquam ac deprimit: iuxta illud Dauidi factum promiſſum: *Si autem dereliquerint filij tui legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint. Si iuſtitias meas profanauerint, & mandata mea non cuſtodierint. Viſitabo in virga iniquitates eorum, in verberibus peccata* *Pſalm. 88.*

eorum

eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo, neq; nocebo in veritate mea. Neque profanabo testamentum meum: & quæ procedunt de labijs meis, nō faciam irrita. Quos enim Deus diligit, castigat, non castigari autem à sponso repudiari est. *Non visitabo dicit Dominus, super filias vestras, cùm fuerint fornicatæ, & super nurus vestras, cùm adulterauerint.* Ita vt hęc ipsa sponsa necesse habeat sæpiùs vrgente procella inclamare: Domine salua nos, perimus, & fac tranquillitatem. Vt enim primam eius infantiam, quæ varia sorte iactata est, prætermittamus. Exultabat rerū felicium successu vinea hæc Constantini Magni, primi sui alumni temporibus: subitoq; exortus est Arrius, Eunomius, Macedonius, atq; adeò ille ipse vrsus violentissimus Iulianus: qui illius noualia pulcherrimè virentia iam & florentia, impio pede calcauit, ac fero dente succidit. Erecta deinde est Iouiniani, Valentiniani, Theodosiorum item pietate. Iterum dormitare cœpit. Exortus est iterum Nestorius, Eutyches, Appolinaris,

Hebr. 12.
Osea 4.
Matth. 8.

naris, qui lætitiam illius conuertit in luctum, eamq; denuò ad cinerē & cilicium reuocauit. Reuixit de nouo, ramosque suos vsq; ad mare protendit, maximaque quiete & fœcunditate hircire. Ecce tibi adest Atila, Totila, Gensericus, aliaq; infinita barbarorũ manus, quæ eam multis cladibus & calamitatibus excitatam, atque exercitam reliquit. Tandem pacatum est mare: res compositæ: extendit palmites suos vsque ad mare, & propagines suas vsque ad terminos terræ. En aliud incomparabile malum; Saracenicus ferus immissus in eam Mahometus, qui depastus est eam, exterminauit eam: in eiusque ceruice positus. *Psal. 79.* Neq; tamen hæc succubuit; sed eò magis operuit montes vmbra eius, & arbusta eius cedros Dei. Et iterum tamē in somnum resoluta, oscitantius omnia agere visa est; excitatur subitò primum per Berengarium. Dum tardiùs euigilat; excitatur denuò per Vviclev, Hussum. Dum ampliùs stertit, nec penitùs Duces eius euigilare volunt; diruta est maceries eius, & vin

demiant

demiant eam omnes, qui prætergrediuntur viã, tot inquam funestarum sectarum atq; hęresum greges; donec iterum Deus virtutum conuertatur & respiciat de cœlo, & videat, & visitet vineã suam, & perficiat eam, quã plantauit dextera eius: quod iam certè præ foribus esse videmus. Putationibus enim & incisionibus hæc vinea crescit: falce hæretica expurgatur, fœcundatur, & pinguescit: stercus hoc maioris vbertatis frugum causa est. Nec vnquã perfectiùs tractatum est de fidei præcipuis articulis, inquit Augustinus, donec obsisterent hæretici: nec vnquam perfectiùs tractatum est de Trinitate, donec oblatrarent Arriani: nec de pœnitentia, donec obsisterent Nouatiani: nec de baptismo, donec Donatistæ contradicerent. Et isti quidem peribunt, qui quærunt animã eius. Væ enim illis, quia flagellum sunt, ac more virgæ, qua pater corrigit filios, consumentur, ac in ignem mittentur ęternum. Hoc iã retulit Arrius, Eunomius, Iulianus, Nestorius, Eutyches, & cętere eius generis labes.

Filia

Filia Babylonis miſera: beatus eſt qui Pſalm. 136.
retribuet tibi retributionem tuã, quã
retribuiſti nobis. Beatus, qui tenebit Pſalm. 102.
& allidet paruulos ſuos ad petram. Il-
lius autem iuuentus renouabitur vt
aquilæ. Vt illud occinat: *Caſtigans ca-* Pſalm. 117.
ſtigauit me dominus, & morti non tradi-
dit me. Ei⁹ enim perpetua illa vox eſt:
Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſo- Pſalm. 22.
lata ſunt: Deus noſter refugium & vir- Pſalm. 45.
tus, adiutor in tribulationibus, quæ inue-
nerunt nos nimis. Propterea non timebi-
mus dum turbabitur terra: & transfe-
rentur montes in cor maris. Corrigitur i-
gitur, deprimitur, excitatur; ſed deſe-
ritur nunquam. At concubinæ effre-
nes & licentioſæ ſine iugo vagantur,
donec laſciua feritate ſua percitè in
certum exitium agantur & pereant.

TREDECIMVM INSIGNE:
perpetuus in melius profectus.

CAPVT XIII.

TERtiadecima dos eſt illa, fi-
liæ principis, profectus in me-
lius. Proficit illa in fide,

profi-

proficit in moribus, proficit in numero hominum. Habetque instar crescentis & adolescentis hominis ætates suas: habet infantiam, quæ lacte, vt inquit Paulus, indiget: habet adolescentiam, de qua Salomon: *Soror nostra paruula est, & vbera non habet.* Habet maturam ætatem, in qua illud cantat: *Ego mater pulchræ dilectionis, & magnæ spei.* Habet & senectutem & maturitatem suam, de qua illud: *Senectus mea in misericordia vberi.* In qua tam diu, dum tradet filius patri suo regnum, & erit DEVS omnia in nobis, inuicta perdurabit. Neque verò mirum est, quòd semper crescat & proficiat, nec deficiat vnquam. Habet enim rectorem atque custodem illum, qui inquit: *Qui portamini à meo vtero, qui gestamini à meo sinu, vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo. Ego feci, & ego feram, & ego portabo, & saluabo.* Vt autem illa crescit ac proficit in melius semper; ita hæreses è contrario deficiunt, & si proficiunt, in peius proficiunt: ita

Hebr 5.
Cant. 8.
Ecclesi. 24.
Psalm. 91.
1. Cor. 15.
Isaiæ 46.

ita vt etsi principia earum speciosa & magnifica prima fronte appareant, exitus tamen & profectus fœdissimi ac miserabiles semper fieri solent. Docet hoc Paulus: *Mali autem, inquit, homines & seductores proficient in peius: errantes & in errorem mittentes.* Quem vtraque ex parte profectũ atque defectum pulcherrima parabola tritici & zizaniæ adumbrat ipse sponsus, quorum alterum ex simili culmo siue calamo in optimum granum, alterum in infelix lolium ac steriles desinit auenas. *Simile*, inquit, *factum est regnum cœlorum homini, qui seminauit semen bonum in agro suo. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici, & abyt. Cùm autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania. Accedentes autem serui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nónne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis, imus & colligimus ea? Et ait: Non. Ne forte colligentes zizania,*

1. Timoth. 3.

Matth. 13.

nia, eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. Quãtum Ecclesia Catholica in dies doctrina, moribus, numero item gentium & hominum proficiat, videmus: quantum item hæreses deficiant, obscurum non est: vnde cœptũ sit, quo profectum, vbi desitum, facilè cernimus. Sanctos non esse honorandos à principio docuerunt; nunc an CHristus sit adorandus, disputant alij, negant alij penitus. Animas in purgatorio expiari negauerunt; nunc nullas esse dicunt. Sanctos de cœlo detraxerunt; nunc ipsum Deum, trinum, & vnum inde exturbare conantur. Qui igitur cœtus proficit, Christi est: qui deficit; diaboli & Antichristi. Oportet enim Christo crescente, Antichristum minui, & decrescere, donec penitus spiritu oris eius percussus dispereat.

QVA-

QVATVORDECIMVM INSIGNE: nouitatem omnem fugere, ac suspectam habere, venerandæ autem vetustati in omnibus adhærere.

CAPVT XIIII.

QVARtumdecimum illud sit ciuitatis DEI insigne: Ecclesiam Catholicã ἀρχαΐζειν semper, hoc autem antiquitatem, & vetustatem sequi; vt id maximè laudet, qđ vetustissimum, & antiquissimũ est: id peculiariter sequatur, quod cùm maiorum instituto ac doctrina coniunctum est: recipiat nihil, nisi illud, quod ἐυαγγελικῶσ καὶ πατρικῶσ simul, vt post M. Basilium Damascenus loquitur, dicatur. Vti hæreticorũ proprium fuit semper νεοτερίζειν hoc autem est, nouitati in omnibus adhęrere. Nnque enim illos appellare volunt, quos certò sciunt contra se sententiam laturos, neque ad illos prouocare, quorum sententiam pertimescunt. Qua ipsa re, plurimum an-

tiquitati vel inuiti addũt fidei: ſuum autem produnt errorem, produnt malè conſcium animum. Fur enim odit lucem, & nemo illum appellat iudicem, apud quem ſe cauſa caſurum certò nouit: erroneſq; errorum depulſores fugiunt. Quorum doctrina ſtante, ſuam nullo modo cõſiſtere poſſe iudicant. Vtrumque autem hunc morem, vtraque ex parte ſolennem & perpetuum quaſi fuiſſe, tam Eccleſiæ, quàm hæreticis ipſis, teſtatur inprimis Epheſina Synodus. Nãque cùm lecta eſſet ſancti Capreoli epiſcopi Carthaginenſis epiſtola, qui nihil aliud intendebat, & precabatur, niſi, vt expugnata nouitate antiquitas defenderetur: ita Epiſcopus Cyrillus proloquutus eſt, & definiuit: quod hic quoque interponere non ab re videtur: ait enim in fine geſtorum: *Et hæc*, inquit, *quæ lecta eſt epiſtola venerandi & multum religioſi Epiſcopi Carthaginenſis Capreoli, fidei geſtorum inſeretur, cuius aperta ſententia eſt: vult enim antiquæ fidei dogmata confirmari: nouitia verò, & ſuperfluè adinuenta,*

Lyrinenſis cap. 42.

uenta, & impie promulgata, reprobari atque damnari. Omnes Episcopi adclamauerunt: *Hæ omnium voces sunt, hæc omnes dicimus, hoc omnium votum est*. Quæ tandem omnium voces, atque omnium vota, nisi vt quod erat antiquitꝰ traditum, teneretur; quod adinuentũ nuper exploderetur? Vnde testatur Damasus Pontifex: *Patrum nostrorum sententiæ nobis sunt retinendæ*. Testatur magnum illud orbis Christiani lumen Magnus Basilius: *Fidem, inquit, nos, neque per alios nobis nouiter præscriptam amplectimur, neque nos ipsi mentis nostræ incerta nobis proponere audemus, ne humana putentur esse potius verba; sed quæ à sanctis patribus didicimus, hæc interrogantibus tradimus*. Vnde illa eiusdem querela. *Contemnuntur, inquit, Patrum dogmata, Apostolicæ traditiones adnihilantur, nouorum hominum inuenta introducuntur. Episcopum autem illum esse dicit, qui sit custos doctrinæ Patrum, omnis autem nouitatis hostis*. D. item Ambrosius: *Seruemus, inquit, præcepta maiorum, ne hæreditaria signacula ausu rudis temeri-*

tatis violemus. Librum signatum illum Propheticum, non seniores, non potestates, non angeli, non archangeli aperire ausi sunt: soli Christo explanandi eius prærogatiua seruata est. Librum sacerdotalem, quis nostrum resignare audeat, signatum à Confessoribus, & multorum iam martyrio consecratum? Quem qui resignare coacti sunt, postea tamen damnata fraude signarunt: qui violare non ausi sunt, Confessores & martyres exstiterunt. Quomodo fidem eorum possumus denegare, quorum victoriam prædicamus? Subiungit Vincentius Lyrinen.

Cap. 7. *Prædicamus, inquam, ó venerande Ambrosi, prædicamus planè, laudantesq́ miramur. Nam quis ille tam demens est, qui eos & si adsequi non valeat, non exoptet sequi, quos à defensione fidei maiorum nulla vis depulit? non minæ, non blandimenta, non vita, non mors, non palatium, non satellites, non Imperator, non imperium, non homines, non dæmones. Quos inquam pro religiosæ vetustatis tenacitate tanto munere dominus dignos iudicauit, vt per eos prostratas repararet Ecclesias? exstinctos spiritales populos viuificaret?*

caret? deiectas sacerdotum coronas reponeret? nefarias illas nouellæ impietatis nõ literas, sed lituras, infuso cælitus Episcopis fidelium lachrymarum fonte deleret? vniuersum postremò iam penè mundum, sæua repentina hæreseos tempestate perculsum, ad antiquam fidem à nouella perfidia; ad antiquam sanitatem, à nouitatis vesania; ad antiquam lucem, à nouitatis cæcitate reuocaret? Quod postea idem Lyrinensis verba Pauli explicans, latius docet. *Sed, inquit, ad Apostolum redeamus. O Timothææ, inquit, depositum custodi, deuitans profanas vocum nouitates. Deuita, inquit, quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum, ne te non solum tactu, sed etiam visu, afflatuq́ percutiant. Quid est deuitare? Cùm huiusmodi, nec cibum sumere. Quid est deuita? Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert. Quam doctrinam? nisi Catholicam, & vniuersalem, & vnam, eandemq́ per singulas ætatum successiones incorrupta veritatis traditione manentem, & vsq́ in sæcula, sine fine mansuram. Quid tum? Nolite, inquit, recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis:*

Idem 33. *2. Tim. 1.* *1. Cor. 5.* *2. Ioan. 1.*

qui enim dicit illi AVE, communicat operibus eius malignis. Profanas, inquit, vocum nouitates. Quid est profanas? Quæ nihil habent sacri, nihil religiosi: ab Ecclesiæ penetralibus, quæ est templum Dei, penitus extraneas. Profanas inquit vocum nouitates: Vocum, id est, dogmatum, rerum, sententiarum nouitates, quæ sunt vetustati, quæ antiquitati contrariæ. Quæ si recipiantur, necesse est, vt fides beatorum Patrum, aut tota, aut certè magna ex parte violetur: necesse est, vt omnes omnium ætatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, leuitæ, & sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti martyrum exercitus, tanta vrbium, tanta populorum celebritas & multitudo, tot insulæ, prouinciæ, reges, gentes, regna, nationes, totus postremo iam penè terrarum orbis, per Catholicam fidem CHristo capiti incorporatus, tanto sæculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet,
Idem ca. 34. *pronuncietur. Profanas, inquit, vocum nouitates deuita, quas recipere atque sectari nunquam Catholicorum, semper verò hæreticorum fuit. Et reuera, quæ vnquam*

quam

quam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit? Quis vnquã hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ Catholicæ vniuersitatis & antiquitatis consensione discreuerit? Quod ita esse, luce clarius exempla demonstrant. Quis enim vnquam ante profanum illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ab hoc in bonis rebus per actus singulos adiuuandum, necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius cœlestium, reatu præuaricationis Adæ, omne genus humanum negauit astrictum? Quis ante sacrilegum Arium, Trinitatis vnitatem discindere, quis ante sceleratum Sabellium, vnitatis trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum Nouatianum, crudelem Deum dixit, eò quòd mallet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante magum Simonem, Apostolica districtione percussum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vsq; in nouissimum Priscillianum continua & occulta successione manauit, autorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumq; nostrorum, ausus est dice-

dicere creatorem Deum? Quippe quem adſerit talem, hominum manibus ipſum ſuis creare naturam, quæ proprio quodam motu, & neceſſariæ cuiuſdam voluntatis impulſu, nihil aliud poſſit, nihil aliud velit, niſi peccare; eò quòd furijs omnium vitiorum exagitata, & inflammata, in omnia turpitudinum baratra, inexhauſta cupiditate rapiatur? Innumera ſunt talia, quæ breuitatis ſtudio prætermittimus: quibus tamen cunctis ſatis euidenter perſpicueq; monſtratur, hoc apud oēs fere hæreſes, quaſi ſolenne eſſe ac legitimum, vt ſemper profanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis ſcita faſtidiant, & per oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, à fide naufragent. Contra verò, Catholicorum hoc fere proprium, depoſita ſanctorum Patrū, & commiſſa ſeruare: damnare profanas nouitates: & ſicut dixit: Et iterum dixit Apoſtolus: Si quis annunciauerit, præterquàm quod acceptum eſt, anathematiſare. Hæc Lyrinenſis. Itaque dum temporib⁹ Theodoſij Magni Ariana impietas denuo repullulaſcere ac renaſci cœpiſſet, reſque in diſputationem deducta fuiſſet, propoſitum eſt à Na-

ctario

ctario Constantinopolitano Archiepiscopo Arianis Sisinij suasu, num veterum doctrinam admitterent: num antiquis Patribus fidem haberant. Quod cùm ita esse dixisset, quæsitum est ab illis, num eadem eorum doctrina fuisset cum hac quam ipsi profitebantur. Quod cùm illi probare non possent, statim victi & reiecti sunt. Apud istos verò, quæ sit antiquitatis ratio, quæ auctoritas, discamus ex primo istorum duce Luthero. *Hieronymus fidei inquit & veræ religionis, ne semel quidem in suis scriptis meminit. Origenem iam olim excommunicaui: Chrysostomum nullo loco habeo: nihil est enim nisi loquaculus. Basilius planè nihil valet, totus est monachus, ego ne pili illum facio. Apologia Philippi superat omnes Doctores Ecclesiæ, & ipsum Augustinum. Et rursum in Genesim scribens, vbi econtra Pontificij sancti, in leuibus causis impatientissimi sunt, quàm impatiens est ipse Hieronymus? & in alio loco. Quin te Hieronyme conculcamus cum tua Bethleem, cucullo, & deserto. Et alibi. Impia hæc & diabolica*

Fusius hæc narrat Sozo. lib. 7. ca. 12. Niceph. libr. 12. cap. 15.

Lib. de colloquijs Mensalibus apud Aurifabrū.

In cap. 20. pag. 272.

Cap. 22. pag. 319.

Cap. 31. pag. 466.

Cap. 42. pag. 631. *vox est Hieronymi. Et iterum. Gregorius fons & auctor est fabularum de purgatorio, & Missarum pro defunctis.* Et deinde: *Gregorius admodum tenuiter cognouit CHristum, & verbum Euangelij:* Cap. 49. pag. 716. *Benedictus, Franciscus, & alij Monachorum Patres cum Abraham comparati, mera stercora sunt. Et Franciscus* Cap. 31. pag. 164. *stultus fuit, & stigmata ex inani gloria sibi impreßit.* Si ergo veræ Ecclesiæ est, antiquitatem in omnibus sequi, hæreseum autem nouitates consectari; quæ nunc vera sit Ecclesia, quæ falsa, quisque suo statuat iudicio.

QVINTVMDECIMVM VERAE Ecclesiæ insigne: extrema non sequitur, medio tutißima incedit.

CAPVT XV.

MAgna & illa sponsæ regis laus est, Spiritusq; sancti gubernationis singulare argumentum; quòd media semper via incedat, extrema sequatur nunquam: *Non de-* Deut 5.

clina-

clinabis, inquit ſcriptura, neque ad dextram, neque ad ſiniſtram. Ebion cum Cherinto legem cum Euangelio ſimul ſeruandam eſſe docuerunt: Manichę⁹ malam & à malo Deo latam eſſe docuit: medium ſecuta eſt Eccleſia; vt legem quidem ſanctam diceret, iugum tamen legis Euangelica libertate temperaret, figuraſque rebus ſuccedentibus excluderet. Negabat Chriſti veram humanitatem Manichęus, Arius diuinitatem: Eccleſia CHriſtum verum Deum & hominē confitetur. Confundebat in diuinis Sabellius & naturas, & perſonas, nudaque relinquebat nomina; diſtrahebat hæc omnia Arius, Eunomius, Macedonius; medium ſequuta eſt Eccleſia; naturas coniungit, perſonas & nomina diſtinguit. Multiplicabat & naturas, & perſonas Neſtorius in Chriſto; confundebat hęc omnia Eutiches; vera Eccleſia naturas diſtinguit, vnitatem perſonæ tuetur. Nouatus lapſos pœnitentes non ſuſcipiebat; ſuſcepit Lutherus etiam ſine pœnitētia. Eccleſia excludit præſum-

ptuo-

ptuosos, solos suscepit pœnitentes. Desperat Nouatus, præsumit Lutherus, sperat Ecclesia. Palagius omnem partem iustitiæ viribus humanis tribuit; Lutherus, & Caluinus, omnia ad gratiam libero hominis excluso arbitrio refert; iungit & sociat Ecclesia vtrumque. Donatus meritis & operibus omnia tribuit; Lutherus fidem solam laudat; vtrumq; complexa est Ecclesia. Rudem, & mortuam carnem Christi comedit Capharnaita; Nestori⁹, & Lutherus mortuam; Zuinglius, Oecolampadius, Caluin⁹, nullam; viuam & verã Ecclesiã Dei. Ieiunabãt omni tempore Encratitæ; Lutherus semper epulatur; ieiunat suis temporibus Ecclesia. Damnabãt matrimonium Gnostici; Lutherus ipsum solum exclusa virginitate & viduitate laudat; commendat & sequitur omnia hæc Ecclesia. Hic igitur verè Catholicus erit, qui extrema fugiens, mediusque tutissimus incedit.

SEDE-

SEDECIMVM ECCLESIAE insigne: perpetuum contra illam omnium hæreticorum & ſchiſmaticorum bellum ac impugnationes.

CAPVT XVI.

DIcimus igitur ſedecimo illam veram ſpōſam Chriſti eſſe, quæ ab omnibus hæreſibus quātumuis inter ſe contrarijs atque pugnantibus, quātumuis diuerſis, ſemper impugnata ſit, atque etiam nunc impugnatur. Docet hoc ſcriptura; *Cant. 2.*
Sicut, inquit, lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Filij, inquit, matris meæ *Cant. 1.*
pugnauerunt contra me. Et: *Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim* *Pſal. 128.*
non potuerunt mihi. Vt enim ſponſus *Luc. 2.*
eius CHriſtus IESVS ſignum eſt illud, cui ſemper contradicitur, & aduerſum quem reges terræ, & principes populorum conſpiraſſe legim⁹; *Dirumpamus vincula*, inquit, *eorum, &* *Pſal. 2.*
proijciamus à nobis iugum ipſorum; ita & ſponſa eius idem illud ſignum eſt, in

quod

quod omnes omnium ſæculorum hæreſes direxerunt iacula ſua; & cui⁹ calcaneo inſidiantur omnes; vincula eius dirumpere, iugum excutere volunt. Neque alio certe modo hoc ſigno vera Eccleſia Dei à falſis ſynagogis diſtinguitur, quàm ſi inter octoginta illas Regis Salomonis concubinas, ex æquo pudicitiam per omnia ſimulantes, ita vt eundem habitum, eundem vultum, eundem geſtum, & inceſſum præferant omnes, vnam illam ſolam dilectam & vnicam eius, cùm omnia ſimilia & communia quodammodo cum cæteris habeat, dignoſcere velis; hac vna ſola ratione id facilè cōſequi poſſis, hocque vnico indicio, in eius cognitionem peruenire; vt quam illę omnes maximè oderint, quàm maximè perſequerentur, quam accuſent, cum qua nihil commune gabere velint, quam omninò ex ſuo conſortio excluſam eſſe cupiant; illam reginam pudicam, cęteras corruptas & impudicas eſſe iudices. Vt, quæ cum illis commune nihil habeat; vt, quæ ſuo

pu-

pudore illorum impudicitiam conuincat, & coarguat: vt quæ omnes illarum fraudes & insidias aperiat. Cū igitur Romana Ecclesia talis sit, quã omnes hæreses semper impugnarūt, atque etiam nunc impugnant; vt, quamuis in omnibus inter se dissideant, ac secum planè pugnent, mutuóque sibi oculos confodiant; in hoc solo tamen cōueniunt, vt Ecclesiam Romanam eiúsque pastorem exturbent, ac suffodiant, ac planè extinctam esse velint: quod illa salua vigente atque incolume, se omninò stare, iusque suum tueri non posse existiment: planeque idem faciūt quod Tertullianus Gentiles facere solitos esse dicit; vt omnes deos vanos colerent, solum verum illum, qui cœlum & terram condiderit, & qui solus, & vnus Deus sit, non solum non reciperent, sed etiam grauiter persequerentur, ac oppugnarent. Recipiunt isti omne dogma mendax, negant oppugnandum esse, quamuis apertè veritati aduersetur; modò Pontificem Romanum, hoc est, veritatis

IESV CHriſti cuſtodem, oppugnet: omnia figmenta exoſculantur, ſolam Catholicam fidem explodũt, ac nullum apud ſe veritati locum relinquunt. Vera igitur Eccleſia, vera ſponſa CHriſti hæc, vel ex eo indicio ſit oportet. Illæ autem cõcubinæ impudicæ ac adulteræ meritò cenſeri debebunt.

DECIMVM SEPTIMVM inſigne: quod ſit canon & regula omnis veritatis; & quòd vltimo omnes hæretici ad eam prouocent ac redeant.

CAPVT XVII.

NEque illud obſcurum eſt, veræ Eccleſiæ decus atque ſymbolum: eam videlicet veram Eccleſiam eſſe, quã cæteræ omnes, & ſi eius inimicæ ſint, & ſi ab ea diſſideant, & ſi extinctam eſſe cupiant; pro norma tamen & regula fidei ſuæ habere ſolent: & quæ tanquam Cinoſura nautis; ſic illa errantibus & fluctuantibus

bus omnibus pro insigni veritatis proposita sit. Si enim quando inter hos ipsos dissensio religionis exoritur, Augustanos dico, Sacramentarios, Anabaptistas, Arianos, Ebionitas, Samosatenses, & alios, si inter se (quod quidem illis perpetuum est) digladiantur, illi melius sentire, ad veritatemque propius accedere putantur, minusque errare, qui ab Ecclesia Catholica minus discesserint. Itaque vbi vel ab ipsa conscientia & veritate conuicti, in extremos absurdosque errores se prolabi vident, dicere solēt: Multum iam aberramus: iam, inquit, multum absumus. Vnde obsecro? dic verè, dic ingenuè, dic palàm, ne erubescas verum fateri. Ab ea, inquit, fide, in qua nati sumus, quam à maioribus nostris accepimus. Quæ est ista? Non alia certè, quàm Romana. Ac vbi quid veritate & necessitate victi sanare volūt, tum vno & altero passu ad eam Ecclesiam accedunt, ac Catholicum quid restituunt. Quod in Transyluania eos nuper fecisse audimus: vbi quo suos in *Hæreticorū Trāsylnanien. factum.*

officio retinerent, poſt reuocatam Magni Stephani Regis pietate in illis regionibus Catholicam fidem, aliquot Sacramenta, atque aliquot cærimonias Catholicas reſtituiſſe dicuntur, ac veluti poſtliminio quodam, vt rem obſoletam, in medium protuliſſe. Ita vt ſi fortè in hac impietatis licentia, in hac vniuerſæ religionis perturbatione, in hac omnium hæreſeon, quæ modo aliquando fuerunt, reſuſcitatione, Eccleſia Romana, aliæque Apoſtolicæ ſedes ſublatæ fuiſſent; certè neque fides Chriſtiana qualis fuerit, neque quò ſibi regrediendum, aut progrediendum eſſet, rectè ſcirent: neque in tantis erroribus, in quæ impudentes & temerarij per inobedientiam deferuntur, quid agerent, aut quò ſe referrent, habere poſſent. Itaque quantumuis eam Eccleſiam oderint, quantumuis interijſſe expetunt, quantumuis omnia ornamenta & fortunas illius ſublatas eſſe velint, quantumuis vitam cum ſanguine illius expoſcant; in hac tamen parte eam laudant, ad illam tanquam

quam tutissimum portum confugiunt, ad illam prouocant, eam solam fundamenta & principia Catholicæ religionis conseruasse victi veritate docent. Et, si sani sunt, colere certè, venerari, gratias etiam illi agere debent, si non vniuersam religionem Christianam extinctam esse, si salutem animarum suarum conseruare volunt. Fecit hoc vi veritatis coactus primus istorum dux ac vexillifer Lutherus, cuius illud fuit Romanæ Ecclesiæ elogium. *Audio*, inquit, *& video rebaptisationem à quibusdam vsurpari ex eo fundamento, vt in despectum Papæ faciant, tanquam hi qui nihil ab Antichristo habere velint. Quemadmodum & Sacramentarij propterea merum panem & vinum habere volunt in despectum Papæ: arbitrantes se hoc pacto rectè subuertere posse Papatum. Profectò friuolum est hoc fundamentum, supra quod nihil boni ædificaturi sunt. Hoc enim pacto negare eos oporteret, totam quoque scripturam sacram & prædicandi officium: hoc enim totum à Papa nimirum habemus. Et nouam quoq; scripturam sacram*

Luther. in epist ad duos plebanos de Anabaptistis

nos facere oporteret, Sic & vetus testamentum nos dimittere oporteret, ne quid ab infidelibus haberemus Iudæis. Stultitia est hoc totum. Nam & CHristus in gente Iudaica inuenit Pharisæorum & Scribarum abusus, non tamen propterea totum reiecit, quod illi habuerunt & docuerunt: Nos autem fatemur sub Papatu plurimum esse boni Christiani, imò omne bonum Christianum, atque etiam illinc ad nos deuenisse. Quippe fatemur in Papatu verã esse scripturã sacrã, verũ baptismũ, verũ Sacramentũ altaris, veras claues ad remissionẽ peccatorũ, verum prædicandi officium, verum catechismum, vt sunt, Oratio Dominica, Decem præcepta, & Articuli fidei: dico insuper sub Papatu veram Christianitatem, imò verum nucleum Christianitatis esse. Et alio loco: *Quod Romana Ecclesia à Deo sit præ alijs omnibus honorata, non est dubium: Ibi enim sancti Petrus & Paulus, quadraginta sex Romani Pontifices, ac tot centena millia martyrum sanguinem suum fuderunt, infernum & mortem vicerunt, vt vel palpari queat, quàm singularem habeat ad eam Ecclesiam respectum Deus.*

Luthe. in declarat. quorundam articulorum.

Quòd

Quòd si nunc, proh dolor, res habet Romæ, vt expediret habere melius: attamen neq; hæc, neque alia causa vlla tam grandis est, nec esse potest, vt ab Ecclesia illa separatio, aut discessio vlla fieri debeat: Imò quò peius res ibi habet, tantò magis accurrendum & adhærendum est. Per separationem enim & contemptum non fit melius: Nec dimittendus est Deus propter diabolum, nec vitandi reliqui boni, propter turbam prauam, imò propter nullum peccatum aut malum, quodcunque excogitari aut nominari potest, debet rescindi charitas, nec spiritualis vnitas diuidi: Charitas enim omnia potest. Hæc Lutherus. Itaque cùm antea summum Pontificem Antichristum dicerent, Romanam autem sedem Babylonem magnam, quæ à vino iræ fornicationis suæ potet omnes gentes, meretricem magnam, quæ sedeat super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terræ, impudenter appellarent, vbi Anabaptistę germana istorum soboles ac viperarum genimina, contra hos ipsos magistros suos illud intulissent? *Si Papatus pro eo, atque apud vos*

Augustanos, atque Caluinistas didicimus, Antichristi sedes est, à quo nihil synçerum & integrum in doctrinæ veritate promanare posśit, & quem omnia iura diuina subuertisse confidenter clamitatis: nec dogma quoque de diuinitate CHristi summaq; Trinitate, quod altas in Papatu egit radices, & quod à nullis alijs acrius defenditur, verum esse potest, pro quo hic ipse quem vos dicitis Antichristum tantoperè depugnat. Qua eorum oratione permoti, coacti sunt retrocedere, illamque gloriosam ad omnes gentes & omnia sæcula sedi Petri palinodiam occinere vt diceret. Eos quidem, qui CHristi gloriam & diuinitatem tuentur, Antichristos esse non posse, sed illos potius, qui eam oppugnant, hoc nomen, in prolem suam conuicium referentes, iure mereri. Quod si inimici homines tantum vel inuiti Ecclesię Catholicę tribuunt, quantò magis reges atque principes Christianos portum hunc veritatis & synceritatis tueri oportet; si & seipsos & populos sibi subiectos seruare, certissimosque exitij scopulos declinare vo-

volunt, in quos omnes inciderunt illi; quibus hæc cinoſura veritatis occiderit, ac de medio conſpectu ſublata fuerit. Verùm nos nomen Eccleſiæ vſurpamus tantum, omnia autem in detrimentum & dedecus ac deformationem eius facimus, obſequiumq́ue nos facere Deo arbitramur, ſi res noſtras ex illius infelicitate & miſeria augeamus; ideo in quo loco res Chriſtiana conſtiterit ipſi videmus, & paulò poſt etiam atque etiam vehementius experiemur.

DECIMVMOCTAVVM INSIgne: quod Deus ordinauit ex eius ore audire gentes Euangeliū, & credere.

CAPVT XVIII.

SEquitur decimumoctauū ciuitatis Dei irrefragabile documentum; quod qua ratione iſti effugere poſſint non video. Eam eſſe veram Eccleſiam Dei, ex cuius ore voluit Deus gentes Euangelium au-

dire & credere, fidemq; Christianam accipere. *Deus in domibus eius*, inquit
Psal. 47. scriptura, *cognoscetur; cùm suscipiet eã. Quoniã ecce Reges terræ congregati sunt, cõuenerũt in vnũ: ipsi vidẽtes sic admirati sunt: cõturbati sunt, cõmoti sũt: tremor apprehẽdit eos. Ibi dolores vt parturiẽtis, in spiritu vehementi cõteres naues Tharsis. Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri; Deus fundauit eã in æternũ.* Neq; .n. diuina & cęlestis prouidẽtia noualia sua recens consita, in primis fidei initijs noxijs spinis, atque sentibus, & tribulis inquinari, ac infici pateretur. Atqui ex Cathedra Petri voluisse Deum omnes fere gentes fidem & Euangelium suum discere & credere:
Actor. 15. docet inprimis D. Petrus: *Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus DEVS in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij & credere. Et qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum.* Docet hoc idem vsque ad diem hanc res ipsa.

ipſa. Vt enim Europæos hos noſtros populos mittam, qui ab antiquis diebus omnes ferè fidem Chriſtianam à ſede Petri acceperunt, ac edocti ſunt, Italos, inquam, Hiſpanos, Gallos, Dalmatas, Pannones, Sauromatas, Scythas pleroſque, vel eas ipſas Eccleſias, quas iſti nunc labe ſua infecerunt, quis fidem Chriſtianam primus docuit? quis primus in eas intulit? an non in Britanniam quidem Eleuterius per Fugacium & Damianũ, in Scotiam Celeſtius per Paladium, in Tholoſſatibus per Exuperium, in Daniam Agapetus, in Boemiam Stephanus, in Noruegiam Adrianus, in Bulgariam Nicolaus I. in Germaniam Gregorius II. Pannoniam quidem vniuerſam, Morauiam item, atque Poloniam, an non D. Albertus, aliaſq́ue ſeptentrionis regiones, Epiſcopi alij, qui in Romanæ Eccleſiæ vnitate vixerunt, CHriſto adiunxêre? Teſtantur hiſtoriæ veteres: teſtantur annales earum gentium: quo tempore, quo anno, quo ſummo Pontifice, per quos, & à quibus aliqua prouin-

uincia religionem Christianam susceperit. Nostro tempore noui orbis gentes in omnibus ferè partibus mundi, & in oriente quidem Malaca, Goa, Comorino, in Occidente verò America, in Septentrione Iaponia, in Meridie Brasilia, Maronitæ, Aetiopes nonnulli, cæteræque ferè innumerabiles insulares nationes, vnde quæso fidem & religionem in ore oculisque nostris in dies accipiunt? vnde prædicationem verbi, vnde sacras cærimonias, ritusque vniuersos accersiuerunt, nisi ab hac eadem Romana sede? Hæc clarissima sunt, hæc notissima, hæc negari aut impugnari non possunt. De hæreticis autem illud perpulchrè Tertullianus: *De verbi autem administratione quid dicam, cùm hoc sit negotium illis, non Ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi? hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si iacentibus eleuationem operentur: quoniam & ipsum opus eorum, non de suo proprio ædificio venit, sed de veritatis destructione nostra suffodiunt, vt sua ædificent. Adime*

me illis legem Moysi, & Prophetas, & creatorem Deum, accusationem, & loqui non habent. Ita fit vt ruinas facilius operentur stantium ædificiorum, quàm exstructiones iacentium ruinarum. Adhæc solummodo opera humiles, & blandi, & summissi agunt. Itaque cùm quidam ex istis nostro tempore Galli, ad eas gentes conuertendarum earum causa sese contulissent, ibiq; hæreticum virus ferentes peruenissent; statim ab illis hominibus deprehensi, ac ad vnum trucidati sunt. Neque enim Deus passus est, simplicitatem ac teneritatē nouæ plantationis suæ, istorum venenosis doctrinis infici ac inquinari: quo loco, non signis & argumentis, sed sensu ipso vt videmus res demonstratur. *Hæreticorū in cōuertēdis gentibus irriti conatus.*

DECIMVMNONVM INSIGNE: omnium Ecclesiarum præsentis & præteriti temporis verissimum testimonium.

CAPVT XIX.

Decimo-

DEcimonono illam veram ſponſam CHriſti eſſe dicimus, cui cæteræ omnes pudoris, & honeſtatis, præeminentiæ item, & dignitatis, honorificentiſſimum & veriſſimum teſtimonium reddunt, atque reddiderunt ſemper. *Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matris ſuæ*, inquit ſcriptura, *electa genitricis ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſsimam prædicauerunt: reginæ, & concubinæ, & laudauerunt eam.* Vt igitur eas Eccleſias, quarum reges atque principes publicè ſpectante orbe terrarum, ex eo tempore, ex quo fidem receperunt Chriſtianam, ad ſedis Apoſtolicæ pedes obedientiam atque ſubiectionem ſuam, iuxta Prophetarum prędictiones, deferunt ac detulerunt ſemper, prætermittamus. *Et venient ad te*, inquit Iſaias, *cur vi filij eorum, qui humiliauerunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuitatem domini, Sion ſancti Iſrael. Et, erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ, vultu in terra demiſſo*

Cant. 2. *Iſaiæ 60.* *Iſaiæ 49.*

misso laudabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo non confundentur, qui expectant eum. *Ecce dabo,* inquit Ioannes, *de Synagoga Sathanæ, qui dicunt se Iudæos esse & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos; & scient quia ego dilexi te, quoniam seruasti verbum patientiæ meæ; & ego seruabo te ab hora tentationis quæ ventura est in orbem vniuersum, tentare habitantes in terra.* Ad Austrum nos referamus, quantique Australes Ecclesiæ fecerunt semper Romanam Ecclesiam paucis videamus. Vbi inprimis inter præcipuas Aphricæ Ecclesias occurrit celebris illa Carthaginensis, quæ Numidicis, & Mauritanicis inuigilabat; & qui huic tanta cum laude præfuit fortissimus martyr Cyprianus: Hic profitetur Cathedram Petri, super quem à domino ædificata fuit Ecclesia, principalem esse, vnde vnitas sacerdotalis exorta est; cuius fides Apostolo prædicante laudata est, & ad quam perfidia non possit habere accessum. Et alibi: *Deus*

Apoc. 3.

Rom. 1.

vnus

vnus est, inquit, *& CHristus vnus, & vna Ecclesia, & Cathedra vna super petram domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri, præter vnum altare, & vnum sacerdotium non potest, quisque alibi collegerit, spargit*. Idem ex Concilio plurimorum sacerdotum, Martiano Arelatensi, & legatis, quos in Aphricam vsque miserat, optantibus ad communionem eius admitti, communionis beneficium denegat: eò quòd Cornelio Papa, in Catholica Ecclesia, de Dei iudicio & cleri ac plebis suffragio ordinato, profanum altare erigere, & adulteram Cathedram collocare, & contra verum sacerdotem sacrilega sacrificia offerre tentauisset. Idem rursus singulos ex Aphrica Romam nauigantes, ne cum scandalo vllo nauigarent, hortabatur, vt Ecclesiæ Catholicæ matricem & radicem agnoscerent & tenerent, curabatq; vniuersos collegas suos, hoc est, Numidiæ & vtriusque Mauritaniæ Episcopos, Cornelij Papæ communicationem, id est, Catholicæ Ecclesiæ

cleſiæ vnitatem pariter & charitatem probare firmiter ac retinere. Ne verò Cyprianum duntaxat nomine priuato ita docuiſſe quiſquam putet, ex vniuerſa Lybia, Numidia, & Mauritanijs in ſynodum Carthaginen. coëuntium Epiſcoporum nomine & ſententia, ille ad Stephanum Papam maximè ſcribendum, & cum eius grauitate & ſapientia conferendum cenſuit, quod hoc & ad Sacerdotalem authoritatem pertineret, & ad Eccleſiæ Catholicæ vnitatem. Diuo Cypriano, Tertullianus magiſter eius (ſic enim eundem appellaſſe, dum eius exemplaria nocturna verſaret manu & diurna, teſtis eſt Hierònymus) ſuffragatur. *Si Italiæ adiaces*, inquit, *habes Romanam Eccleſiam, vnde nobis authoritas præſto eſt ſtatuta. Felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt: vbi Petrus paſſioni Dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apoſtolus Ioannes poſtquam in oleum igneum demerſus, nihil paſſus eſt, in inſulam relegatur*. Carthagine, Hypponem, vbi Epiſcopum e-

git Augustinus, proficiscamur, qui maximam suam erga beati Petri sedem, id est, Romanam Ecclesiam, reuerentiam & obedientiam nos docebit. Libros quatuor, quos contra duas epistolas Pelagianorum ediderat, ad Bonifacij Papæ sanctitatem potissimum dirigit examinandos, & emendandos, Apostolicæ sedis correctioni se, suaque committens: Melchiadem Papam Christianæ pacis filium, & patrem Christianę plebis vocat: Innocentium obnixè rogat, Apostolicę sedis autoritatem Concilij Carthaginen. & mediocritatis suæ decretis, cōtra Pelagium & Celestium adhibere. Venerabilis Papæ Zozimi iussu coactum, & Ecclesiastica necessitate ad Cæsaream in Mauritania se euocatū scribit. Cœcilianum Carthaginēsem contemnere potuisse conspirantem multitudinem, inimicorum Donatistarum, cùm se Romanæ Ecclesiæ, in qua semper viguit Apostolicæ Cathedræ principatus, per cōmunicatorias literas se videret esse cōiunctum, ait. Stephanum Papam contra Anabaptismum

Epist. 162.

Epist. 157.

Epist. 162.

tiſmum ætate Cypriani in Aphrica v-ſurpatum, ſcripſiſſe & pręcepiſſe confirmat. Sanctum Innocentiũ Papã de ſynodi Paleſtinæ geſtis indicaſſe, quibus ſe Pelagius abſolutum falsò gloriabatur, refert & probat. Apoſtolat⁹ Petri principatum, cuilibet Epiſcopatui pręferendum iudicat. Solius Eccleſiæ Romanæ ſucceſſiões à B. Petro ad ſuam ætatem vſq;, vt ingentis virtutis molem ſchiſmati Donatiſtarũ opponit. Totius Numidiæ ad Mileuitanum Concilium coacti Epiſcopi, Innocentium ſummum Pontificem demiſſe precantur, vt magnis periculis membrorũ Chriſti paſtoralem diligẽtiam adhibere dignetur, & hæreticos Celeſtium in Aſia: Pelagiũ verò Hieroſolymis conſtitutos, authoritate sãctitatis ſuæ, de ſanctarum ſcripturarũ auctoritate deprompta, cohibeat: alijſq; inſtanter & celeriter prouideat, authore eodem Auguſtino. Huius & paulò ſuperiùs nominati cõcilij Carthaginenſis relationes ad Apoſtolicæ ſedis antiſtitem miſſas, ſimulque ab eodem reſponſiones ad Aphros directas,

Lib. 5. de baptiſ. cap. 23.

Lib. de peccato Originali. cap. 8.

Lib. 2. de Baptiſmo, cap. 1.

Epiſt. 165.

Epiſt. 92.

ctas, agnoscit probatq́; idem Augustinus epist. 106. & li. 1. contra Iulianum Pelag. & lib. 2. contra Pelagium & Celestium, cap. 7. Aphricanas Ecclesias sequitur Aegyptus, eiusque Ecclesiæ, in quibus princeps Alexandrina, in qua Origenes ille admirãdus eius Catechista, Petro summam rerum de pascendis ouibus traditam, & super ipsum velut super terram, fundatam esse Ecclesiam docuerat, ipsumq́; meruisse Ecclesiæ fieri fundamentum. Et ad Zepherinum Romanum præsulẽ scribit, ideo se Romam iter suscepisse, quòd sibi admodum in optatis esset, Ecclesiam Romanam planè antiquissimam videre. Magnus Athanasius, & vnà cum eo totius Aegypti Episcopi, Marcum, sanctę Romanę Apostolicę Sedis, atq; vniuersalis Ecclesię Papam nominant: sanctamq́; eius sedem, matrem & caput omnium Ecclesiarum agnoscunt: cui cum omnibus sibi cõmissis, perpetuò se futuros obedientes pollicẽtur. Alibi Athanasius idem Vrsatij, & Valentis Arrianorum antistitũ sycophantijs grauiter succenset, quòd

quòd ne Liberio quidem Romano Episcopo pepercerint, nulla reuerentia ducti, cuius sedes Apostolica erat, in qua nullius, nisi Dei metus resideret.

Ab austro in orientem progressus adest Basilius Cappadocię & Phrygię Archiepiscopus, qui optat petitque à Romano Pontifice, res orientis cõsiderare, iudicij sui decretum interponere, & sua authoritate vsum, orientem visitare, diligenti illius examini semetipsum sistere paratus. In tres diuersas sententias de Spiritus sancti diuinitate distractæ Ecclesiæ Oriẽtales, acceptis Episcopi Romani literis, quibus vnà cum Episcopis occidẽtis Trinitatem & consubstantialem esse, & gloria æqualem, suadebat, in vnitatẽ redierũt: singuli rebus ab Ecclesia Romana semel iudicatis acquiescentes. Authore Sozomeno lib. 2. ca. 22. hist. Paulum Constantinopoleos, Aschlepam Gazæ, Luciũ Adrianopolis, Marcellum Ancyrę Galatię minoris Episcopos, ab improbis & hęreticis sedib. eiectos restituit Iulius Episcopus Ro-

manus, literis ad orientales liberiùs ſcriptis, eos à quibus temerè abdicati fuerant grauiter arguens, quoniã Eccleſia Romana (ait Socrates) priuilegium præter cæteras obtinet: atq; (adijcit Sozomenus) propter ſedis dignitatem, cura omnium ad ipſum Iuliũ ſpectabat. Illi licet decreta ſua infringi grauiter ferrent, literis tamen ſuis ad eundem Iulium Eccleſiã Romanã primas apud omnes ferè, vtpotè quæ Apoſtolorum ſchola, & pietatis metropolis iam ab initio fuiſſet, agnouerunt. Chryſoſtomus, Theophili, Epiphanij, & multorum orientis Epiſcoporum factionibus ſede pulſus & relegatus. Epiſtola ad Innocentium Papam ipſum obſecrat, vt authoritate ſua, acta illorum robur nullum habere decernat; ſed eos q iniquè egerunt, pœnarum Eccleſiaſticarum legib. ſubijciat. Innocentius aũt Atticum Chryſoſtomi loco ſuffectum ſuperſedere iubet: & Proclum Cizici Epiſcopum, Conſtantinopolitanam Eccleſiã tantiſper paſcere; donec cauſa perpenderetur. Idemq; Arcadium orientis Impera-

pera-

peratorem, Eudoxiamq; Imperatricē quos relegationis tanti Doctoris reos comperit, à communiōe Ecclesiæ, & ſacrorum ſubmouit: ac pœnitētes poſtmodum abſoluit. Intereà Anyſius Theſſalonicenſis ſe Romanæ Eccleſiæ iudicium ſequi fatebatur: Antiochenæ ſedis presbyteri, eiuſdē diſciplinam ſe agnoſcere ſcribebant, Syriac⁹ Apamæenſis Bithiniæ, Palladius Helenæpoleos, Demetrius Piſinuntis, totius Cariæ Epiſcopi, & Meſopotamiæ monaſteria, nefariā Chryſoſtomi depoſitionem & relegationē execrātes, Romanæ ſedis iudicio adhærebant.

In oriente adeſt Antiochena Eccleſia, quā totius orientis metropolim fuiſſe, docent ex Latinis Hieronym⁹, ex Græcis Theodoretus libro 5. cap. 2. Et ex Hebræis Hegeſippus, libro 3. capite 5. Socrates item, Theodoretus, Sozomenus vno conſenſu memoriæ prodiderunt, Flauianum eiuſdem ſedis Antiſtitem, per legationem precibus Chryſoſtomi & Theophili, Eccleſiæ Romanæ Epiſcopo, à quo ob violatum iuſiurandum communione

priuatus fuerat, reconciliatum fuisse, & communioni restitutum. Eadem Paulinum Patriarcham lubens amplexa est, quòd per Pontificis Romani legatum Luciferum nomine, sibi traditus & ordinatus esset: qui posteà & ipse vnà cum Epiphanio & Hieronymo, de rebus Ecclesiasticis consulturus, ad Romanum Pontificem profectus est. Adest Ecclesia Chalcedonensis, in qua à sexcentis Episcopis illud pro Romana sede decernitur Leo vniuersalis Archiepiscopus, vniuersalis Ecclesiæ Papa, vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, omnium consensu appellatur, actione 3. Posteà omnem primatum & honorem præcipuum secundū Canones, antiquæ Romæ Archiepiscopo conseruari voluit. Adest Nicœna. Hæc communi omnium Episcoporum nomine, Epistolam ad Syluestrum scribit, ac precatur, vt quicquid in tanto cœtu & cōsensu visum esset, oris illius consortio cōfirmaretur. Adest ad orientē demum Cōstātinopolitana perpetua quasi huius sedis æmula: in hac tamen à duabus œcume

Actione 16.

cumenicis synodis hæc definiūtur. In prima quidem illud: Constantinopolitanæ ciuitatis Episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum Episcopum, propterea quòd sit Noua Roma. In octaua verò illud: Omnes quidem honorandos Patriarchas esse, præcipuè tamen Sanctiss. Papam senioris Romæ; nec oportere etiam sententiam dicere in vniuersali synodo, contra summos seniores Romæ Pontifices. In eadem pulcherrimum illud Pij Imperatoris Basilij exauditur, de Sedis Apostolicę authoritate testimonium. *Neq; enim, vt sacratissimus Patriarcha ad proprium regrederetur thronum, imperij mei opus, vel excogitatio facta est; sed multum ante Sanctissimus & beatissimus Papa Nicolaus, quæ circa illum erant certissimè discens, synodicè decreuit; reddi ei ius proprij throni, & anathema, cum tota sancta Romanorū Ecclesia pronunciauit, cōtra resistentes huiusmodi consilio ac sententiæ. Hoc autem nos olim scientes, & pauentes anathematis iudicium, promulgari, obsecundare synodico iudicio, Romanæ Ecclesiæ necessarium*

Plura de hoc ipso argumento scripserunt viri huius seculi doctissimi Fenardentius in cap. 3. li. 3. Cōtra hæreses Irenæi. Albertus Pighius lib. 4. ca. 8. & Alphons. script. in dict. papa. 11. & Stapletonius in controuersijs ca. 17. lib. 6. Idē Pighius controuersiarum Ratisponensium cōtrouersia 16 Melchior Canus li 6 Locorum cōmuniū cap. 7. Æneas Syl-

duximus: & huius rei gratia, reddidimus ei proprium thronum. Et tale quidem omnium Ecclesiarum fuit de Romana Ecclesia iudicium.

uius li. gestorum, oncilij Basilien. Cyprian. in exposit. Symbol. hæresim nullam Romæ obortam verbis significatibus affirmat. Beatus Rhenanus in lib. Tertulliani de præscriptionibus hæreticorum.

VIGESIMVM ET VLTIMVM Insigne: Apostasiæ, hoc autem est ab ea defectionis præsentissima, tam publicè quàm priuatim Dei vindicta.

CAPVT XX.

POstremum igitur illud erit regni Iesu Christi insigne, quòd magnificè explicat Isaias: *Gens,* inquit, *& regnum quod non seruierit tibi, peribit, & gentes solitudo vastabit.* Hoc autem est, quod regnum, quæ gens ab hoc ipso omnium seculorũ regno defecerit atque apostatauerit, illique rebelle factum fuerit, illud necesse sit, aut in manus infidelium gentium tradi, aut inter se mutuis dissidijs ac bellis ciuilibus confici, aut fœdo & impotenti muliebri imperio subijci, aut omni cultu, elegantia, splendore amisso; ad extremum in improbũ Iuda-

Iudaiſmum vel Gentiliſſimum ſupre ma cœcitate & dementia percuſſum deferri. Quòd quàm verum ſit, res ipſa docet: circumſpiciamus obſecro circũquaq;, oẽſque partes orbis Chriſtiani diligenter conſideremus. Quid paſſa ſit vniuerſa Aſia, quid Aegypt⁹, quid tota Græcia, videmus.

Ferunt, vbi poſtrema legatione à Sede Apoſtolica legatus Conſtantinopolim pacis & concordiæ cauſa veniſſet, adeò ſe inſolenter homines illos geſſiſſe, vt ne literas quidem Summi Pontificis aſpicere vellent. Legatum demum pontificis tanta iniuria permotum, in princeps templum D. Sophiæ veniſſe, ibiq́; in ſummo altari legationis ſuæ literis depoſitis, Deum obteſtatum eſſe, nihil principem ſuum prætermiſiſſe, quòd ad pacẽ & cõcordiam aliquo modo pertineret: excuſſo deinde pedum puluere de tẽplo exiuiſſe: eodemq́; tempore ſummum laquear templi illius ruptum atq; diſciſſum fuiſſe, noctuq́; columnam igneã ex ea vrbe egredi, ac ſursũ deferri viſã: ac modico poſt interiecto tem Græcia.

tempore Mahometem Turcarũ Imperatorem cum omni vi ſua aduenisſe, vrbemque illam Sedem quondam Imperij vltima expugnatione vnà cũ Patriarcha Imperatoreq; cepiſſe. Ita nunc Conſtantinopolitanus Patriarcha, vbi veteri more à prouinciæ Epiſcopis in Patriarcham electus eſt, ad ianuam Imperatoris præſens ſiſtitur: nec priùs in conſpectum eius admittitur, quàm ab Imperatore quis fortè exierit, qui illius aduentum denunciet, licentiamque adeundi accipiat: eo admiſſus, ad pedes prouolutus, veſtem eius exoſculatur: dataq; fide, acceptis legibus, & conditionibus, iuſtè & legitimè Eccleſiam adminiſtrandi dimittitur. Grauis & miſeranda ſors & conditio: ſed quæ inſolentiam ac legitimæ poteſtatis contemptum ſemper quaſi cõſequi ſolet. Quid nuper paſſa ſit Vngaria, & quid adhuc patiatur, videmus. Quibus motibus, quibus bellis ciuilibus concuſſa iacet Gallia: quantum ſanguinis in ea effuſum: quot homines cæſi: inter multa hominum millia vix hominem ſenẽ

in-

inuenias, tamen profectum est nihil, nec proficietur vnquam. Quid Germania? Num quid preclarè ab eo tempore, ex quo ab Ecclesia Catholica defecit, gessit? num aliquos successus secundos per hos annos habuit? num aliquid optatum vidit? Quid Flandria? quæ, & qualia nunc patitur mala? an non ipsiſmet suis manibus quasi succenditur? misero ministerio, ac turpi obsequio, quod de Iudæis dixit Hegesippus, se suis tradit direptoribus, cuius potiùs, quàm Catholico Regi obtemperare parati. Quid Anglia? quid reliquæ orbis Christiani partes passæ sunt? Quam ob causam? Illam certè quam explicat Dominus: *Veruntamē seruient Sesac regi Aegyptiorum, vt sciāt distantiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum.* 2. Par. 12.

Sed ne nostra quidem hęc Polonia priuilegium impietatis à Deo accepit: vereorque, ne quantò seriùs in eam animaduertitur, tantò acerbiùs plectatur: neúe istis successibus secundis ideò altiùs efferatur, vt posteà magis deprimatur. Eleuans allisisti me, *Psal. 101.*

inquit

inquit Psaltes: & ne item suæ impietatis, ac iliorum insidiosorum & fraudulentorum nominum, ac in exitiũ regni Christi comparatorum, cõfœderationum, inquam, cõpositionum, dignas aliquando rependat pœnas: quod tamen omen Deus benignus & misericors procul ab illa auertat. Mitto nũc altera ex parte felicitatem, pacem, & omnem Dei benedictionem illarum prouinciarum, quæ Catholicæ Ecclesiæ matri suæ plenè adhæserunt, Italiæ, inquam, Hispaniarũ, Bauariæ, & reliquarum; de quibus illud præclarè cecinit Spiritus sanctus: *Adducentur regi virgines post eam, proximæ*
Psal.44. *eius afferentur tibi: afferentur in lætitia & exultatione, adducentur in templum regis*. Mitto felicissimos successus, gloriam, victorias illorum regum, atq; Imperatorum, qui huius cultores, ac e-
Isaiæ.49. ius propagatores, & vt Isaiæ vnico verbo vtar, nutritij fuerunt, Constantini, Honorij, vtriusque Theodosij, Iustiniani, Heraclij, Caroli: hæc inquam mitto, ne aliquid humanum
Psal.21. astruere videar. Domini est .n. regnũ, & cui

& cui voluerit dabit illud
nu eius cuncti fines terræ,
rias confugientibus ad se
nibus illis, qui vt post Plat
potiùs ex Platone scripsit
patriam conseruauerunt,
auxerint, certus est in cœl
tus locus paratus, vbi bea
piterno fruantur: nihil
principi Deo, qui omnem
dum regit, quod quidem in
acceptiùs, quàm concilia, cœtusq; ho
minum iure sociati, quæ ciuitates appellantur: quorum rectores, & cõseruatores cœlitùs profecti illuc reuertantur: quantò magis, qui vnicam eius sponsam, vnicam hæreditatem eius amauerit, ornauerit, tutatus fuerit, amabitur, ornabitur, omniq; genere bonorũ affatim cumulabitur & ipse, scit enim Deus magnificè mutuum facere, ac diligentes se suaq; inuicem diligere. Verum hæc hactenus.

PERO-

..ORATIO
..OPERIS.

..T hic quidem est filię regis ..ornatus, hęc magnifica in..signia, hæc illa varietas, de ..qua Dauid: *Astitit regina ..dextris tuis in vestitu de au..ata varietate*. Hic est chara.. ..Ecclesiæ à lege & Prophetis, Apostolisque ac Euangelistis collectus, velut ex multis odoriferis virgultis, ac medicamẽtis antidotus bona, vt inquit Epiphanius, ad salutem vtẽtium præparata ex voluntate Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Neque tamẽ putãdum est, hęc oĩa eius insignia, atque ornamenta esse, multò enim sũt plura, multò vberiora, quę vel nostrũ tenuem sensum effugerunt, vel ipsi ea dum breuitati consulimus prætermisimus; qualia sunt illa: humilitas non ficta, constans disciplina, vitæ & crucis Christi imitatio, carnis mortificatio, mundi & diuitiarum contemptus, perfecta sui ipsius abnegatio, ad

maio-

maiores obedientia: vera item in perferendis martyrijs, non pertinax, non maledica, non furiosa sed læta, amœna, & pro persecutoribus Deum exorans patientia: perseuerantia imperfracta: rerum secundarum & aduersarum contemptus, atque tolerantia: inuictum animi robur: & alia eius generis planè infinita, quæ nemo rectè enarrare, nemo sufficienter explicare possit, nos pauca hæc ex multis clariora & insigniora, Dei ope & prçsidio in medium, pro hac affecta valetudine nostra protulimus. De obediētia quidem illa scribit magnificè Cyprianus: *An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus sacerdotes Christi facit? qui se à cleri eius & plebis societate secernit? Arma ille contra Ecclesiam portat: contra Dei dispositionem repugnat: hostis altaris aduersus sacrificium Christi rebellis, pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, inobsequens seruus, filius impiùs, frater inimicus, contēptis Episcopis & Dei sacerdotib. derelictis, constituere audet aliud altare, precem alterā illicitis vocibus facere, dominicæ hostiæ veritatē per falsa sacrificia profanare, nec* *Cyprianus de vnitate Ecclesiæ.*

dignatur ſcire, quoniam qui contra ordinationem Dei nititur, ob temeritatis audaciam diuina animaduerſione punitur. Sic Chore & Dathan & Abyron, qui ſibi contra Moyſen & Aaron ſacerdotem ſacrificādi licentiam vindicare conati ſunt, pœnas ſtatim pro ſuis conatibus pependerunt. Terra compagibus ruptis in profundum ſinum patuit, ſtantes atq; viuentes recedentis ſoli hiatus abſorbuit. Nec tantùm eos qui auctores fuerant, Dei indignantis ira percuſſit, ſed & cæteros ducentos quinquaginta participes eiuſdem furoris & comites, qui coagulati cum iiſdem ſimul ad audaciam fuerant, exiens à Domino ignis properata vltione conſumpſit, admonens ſcilicet & oſtendens contra DEVM fieri, quidquid improbi fuerint ad deſtruendam ordinationem Dei humana voluntate conati. Sic & Ozias rex cum thuribulum ferens, & contra legem Dei ſacrificium ſibi violenter aſſumens, reſiſtente ſibi Azaria ſacerdote, obtemperare nollet & credere, diuina indignatione confuſus, & lepræ varietate in fronte maculatus eſt: ea parte corporis notatus offenſo Domino, vbi ſignātur qui dominum promerentur: peius hoc

crimen

crimen est, quàm quod admisisse lapsi videntur; qui tamen in pœnitentia criminis constituti, Deum plenis satisfactionibus deprecantur. Hic Ecclesia quæritur & rogatur; illic Ecclesiæ repugnatur. Hic potest necessitas fuisse; illic voluntas tenetur in scelere. Hîc qui lapsus est, sibi tãtùm nocuit; illic qui hæresim vel schisma facere conatus est, multos secum trahẽdo decepit. Hîc animæ vnius est damnum: illic periculum plurimorum. Certè peccasse se hic & intelligit, & lamentatur, & plangit: ille tumens in peccato suo, & in ipsis sibi delictis placens, à matre filios segregat, oues à pastore sollicitat, Dei sacramenta disturbat. Et cùm lapsus semel peccauerit, ille quotidie peccat. Postremò lapsus martyrium postmodum consecutus potest regni promissa percipere: ille si extra Ecclesiam fuerit occisus, ad Ecclesiæ non potest præmia peruenire. verùm hæc in præsenti sufficiant: Erectum est igitur vexillum veritatis dispersis, portus naufragãtibus demõstrat⁹, vrbs fortitudinis Sion, castraq; Dei viuentis, hostem fugientibus, ouile errantibus ouibus, stella maris propitia per mare disiectis. *Proinde ci-*

Lib.3. Tomo 2. *uitatem videntes (inquit Epiphanius) ad ipsam festinemus sanctam Hierusalem, et virginem Christi ac sponsam, securumq́; fundamentum ac petram, & reuerendam matrem nostram, tempestiuißime & ipsi dicentes: Venite ascendamus in montē Domini, & in domum Dei Iacob, & annunciabit nobis viam suam. Hic est portus ille* Paulò superiùs. *pacis serenus ac tranquillus, lætitia spirans, cyprum vineæ, & botrum ferens nobis benedictionis, & poculum dolorem nobis exsoluens, quotidie largiens sanguinem Christi, meracum veritatis.* Hæc ille. Extra hanc vnicam salutis arcam diluuium est, aquæ sunt, naufragia sunt: extra hanc membrum Christi esse nemo potest, os de ossibus, membrum de membris eius. Qui in hac non est, ille extra connubium Christi adulteratur: hic ab eius consortio ac coniugio exclusus, errat. Et proinde neque ad coniugalem dilectionem, de qua Ephes.5. Paulus scribit: *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret,* pertinet quicquam. Neque ad illam mutuam in corruptam Oseæ 2. fidem, de qua Propheta: *Sponsabo te mi-*

mihi in fide. Neque ad eam sanctificationem, de qua idem Paulus: *vt eã sanctificaret, mundãs lauacro aquæ in verbo vitæ.* Neque ad curam & custodiam: *vt sit sancta & immaculata,* non habẽs maculam aut rugam, aut quid huiuscemodi. Neque ad illam omnium diuinarum & humanarum rerum communionem, vt sit caro de carne eius, & os de ossibus eius. Neque vltimum ad dotem pretiosam illam, vt sit hæres quidem Dei, & cohæres Christi, ius aliquod habet. Quo damno nullum maiùs, nullum nocentiùs, aut esse, aut cogitari potest. *Auelle*, inquit Cyprianus, *radium à solis corpore, diuisionem lucis vnitas non capit: frange ramũ ab arbore, fractus germinare non poterit, à fonte præcide riuum, præcisus arescit.* Extra hanc Apostolus nemo, Martyr nemo, nemo Confessor, non virgo, non denique Christianus esse potest. Christi confessor, inquit Cyprianus, nec dici, nec esse iam potest, qui Ecclesiam Christi negauit. Nam cùm Paulus Apostolus dicat: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, &

Rom 8.

De vnitate Ecclesiæ.

Ephes. 4.

erunt duo in carne vna: Sacramētum iſtud magnum eſt, ego autem dico in Chriſtum & in Eccleſiam. Cùm hoc (dicit Cyprianus) beatus Apoſtolus dicat: & Chriſti pariter atque Eccleſię vnitatem indiuiduis nexibus cohærētem, ſancta ſua voce teſtetur, quomodo poteſt eſſe cum Chriſto, qui cum ſponſa Chriſti atque in eius Eccleſia non eſt? aut quomodo aſſumit ſibi regendæ aut gubernandæ Eccleſiæ curam, qui ſpoliauit & fraudauit Eccleſiam Chriſti? Hanc quoniam infideles non agnoſcunt, iam iudicati ſunt: in hac quoniam Iudæi non ſunt, cœci & perditi ſunt: hanc quia hæretici oppugnant, ideò in tot ſectas diſſectas ipſi inter ſe diuiſi ſunt: ſeipſos non intelligunt: palpant tanquam cœci in meridie: ideo quotidiè ex errore in errorem transferuntur, ideò ex arena funiculos nectunt, qui nunquam coherere poſſunt: ideo omnia humana & diuina fruſtrà perturbant: ideò ſanguine & cædibus complent omnia. Quam niſi cognoſcunt, in cuius ſinum niſi ſe conferunt, non ſi homi-

num

minum & Angelorum linguis loquã tur, nõ ſi habuerint prophetiam omnem, & nouerint myſteria omnia, & omnem ſcientiam, non ſi vniuerſam veterem & nouam legem exhauſerĩt, ac deuorauerint, proficient quicquã. Habuerunt hæc veteres hæretici ferè omnia, nihil tamen profecerunt, nihil promouerunt; caruerũt enim duce & magiſtra omnis veritatis, caruerunt norma & regula fidei, caruerũt omnis doctrinæ domina & diſpenſatrice. Cui qui non credit, ille ſimul ſacræ ſcripturæ non credit, ille ipſi Chriſto ſponſo eius fidem non habet: hic enim Eccleſiam columnam & fundamentum veritatis eſſe docet: hic ſub graui anathematis pœna eam audire eiq; parere iubet, per quam ipſos Angelos myſteria fidei noſtrę cognoſcere, docet Paulus: Vt innoteſcat, inquit, principibus & poteſtatibus, in cœleſtibus, per Eccleſiã, multiformis ſapientia Dei, ſecundum prędefinitionẽ ſeculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro. In cuius theſauris omnem doctrinam & veritatem cõ- *Epheſ.3.*

Irenæus li 3. cap. 4.

tineri, Irenæus docet: *Tantæ, inquit, ostensiones cùm ſint hæc, non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam facilè eſt ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli, quaſi in depoſitorium diues, pleniſsimè in ea contulerint omnia quæ ſint veritatis, vti omnis quicunque velit, ſumat ex ea potum vitæ. Hæc eſt enim vitæ introitus, omnes autem reliqui, fures ſunt & latrones: propter quod oportet deuitare quidem illos: quæ autem ſunt Eccleſiæ, cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem.* Idem ſentit Tertullianus: *Quærite & inuenietis, ſine diſciplina rationis interpretentur. Ratio autem dicti huius in tribus articulis conſtitit, in re, in tempore, in modo. In re, vt quid ſit quærendum, conſideres. In tempore, vt quando. In modo, vt quouſque. vbi ſtatio credendi? vbi expunctio inueniendi? Apud Martionem? ſed & Valentinus proponit: Quærite & inuenietis. Apud Valentinum? ſed & Apelles hac me pronunciatione pulſauit, & Hebion, & Simon, & omnes ex ordine non habent aliud, quo ſe mihi inſinuantes me ſibi adducant, & ero itaque nuſquam, dum vbique conuenio.*

Vbi

Vbi tamen quæri oportet? Apud hæreticos? vbi omnia extranea & aduersaria nostræ veritati, ad quos vetamur accedere. Quis seruus cibaria ab extraneo, ne dicã ab inimico domini sui sperat? Quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hostibus regibus, donatiuum & stipendium captat? nisi planè desertor & transfuga, & rebellis? Etiam anus illa intra tectum suum dragmam requirebat: etiam pulsator ille vicini ianuam tundebat, etiam vidua illa non inimicum licet durum iudicem interpellabat. Nemo inde frui potest, vnde destruitur. Nemo ab eo inluminatur, à quo contenebratur. Quæramus ergo in nostro, et à nostris, & de nostro. Quos homines, quæ pœna, quis exitus, quæ supplicia sequantur, discant non ex me tantum, sed ex vetustissimo Irenæo. *Et hæretici quidẽ, inquit, alienum ignem afferentes ad altare Dei, id est, alienas doctrinas, à cœlesti igne comburentur, quemadmodum Nadab & Abiu. Qui verò exsurgunt contra veritatem, & alteros adhortantur aduersus Ecclesiam Dei, remanent apud inferos, voragine terræ absorbti, quẽadmodũ qui circa Chore, Dathan, & Abiron. Qui autem* Irenæus li 4 cap. 43.

ſcindunt & ſeparant vnitatem Eccleſiæ, eandem quam Hieroboam pœnam percipiunt à Deo. Eadem Tertullianus his cõminatur: *Qui meminerit futuri iudicij, quo oẽs nos neceſſe eſt apud Chriſti tribunal aſtare, reddẽtes rationẽ, in primis ipſi⁹ fidei. Quid ergò dicent qui illam ſtuprauerint adulterio hæretico, virginem traditã à Chriſto? credo allegabunt, nihil vnquam ſibi ab illo vel ab Apoſtolis eius, de ſæuis & peruerſis doctrinis futuris pronunciatum, & de cauendis, & de abominandis quid præceptum. Agnoſcent ſuam potiùs culpam, quàm ſuorũ, qui nos non antè præſtruxerunt.* Cuius tantæ damnationis adfert cauſam D. Chryſoſtomus: *Nihil ita Deum irritat, ſicut Eccleſiæ diuiſio: etſi innumera bona operati fuerimus, non minores tamen pœnas dabimus, quam qui corpus ipſius proſciderunt, ſi plenitudinem & integritatem Eccleſiaſticam diſcerpſerimus. Illud enim lucro quidem factum eſt totius orbis, tametſi non eo animo, ſi reprobos illos reſpexeris. Iſtud verò nihil vſpiam commodi habet, ſed plurimum nocumenti. Iſta mihi non ad Eccleſiæ primores duntaxat dicuntur, ſed & ad ſubditos.*

Hom. 11. in Epiſt. ad Epheſios.

Vir

Vir quidam ſanctus quippiam dixit, quod audaciam ſapere videtur, attamen dixit: Quid autem eſt illud? Peccatum videlicet iſtud, ne martyrij quidem ſanguine deleri. Dic enim, quæſo, quam ob cauſam martyrium ſubis? An non propter Chriſti gloriam? Quo itaque pacto, qui animam pro Chriſto expons, Eccleſiam oppugnas, pro qua animam ſuã tradidit Chriſtus? Audi Paulum ipſum: Non ſum, 1. Corin. 15.
inquit, *dignus, vt vocer Apoſtolus, quoniam Eccleſiam Dei perſecutus ſum, ac vaſtaui illam. Et interiectis quibuſdam: Dico & obteſtor, Eccleſiam ſcindere non minus eſſe peccatum, quàm in hæreſim incidere. Hanc qui nõ audit, deterior eſt Ethnico et publicano, ipſo Chriſto teſte.* Hactenus ille. Quam quidem pulcherrimã mulierum compellat in hunc modum Epiphanius: *Veni de libano ſponſa, quoniam tota pulchra es, & macula nõ* Lib. 3. Tom. 2.
eſt in te, paradiſus magni opificis, ciuitas magni regis, ſponſa immaculati Chriſti, virgo caſta, ſoli vni viro in fide deſponſa, illuſtris & promicans velut matutinus aër ac aurora, pulchra vt luna, electa vt ſol, pauor qualis eſt ab ordinato exercitu, quæ

beata

beata prædicaris à reginis, & laudibus celebraris à pellicibus, quæ à filiabus laudaris, vt inalbata, & in delectum tuum inniteris, quæ vnguenta ſpiras, quæ à deſertò aſcendis, velut virgula fumi, qui prodit à ſuffitu mirrhæ & thuris, & de omnibus pulueribus vnguentarij, qui dedit ſibiipſi boni odoris fragrantiam, quem conſpicata dixit, vnguentum euacuatum eſt nomen tuum. Propterea iuuenculæ dilexerunt te, quæ ſtas à dextris regis, induta fimbrijs, deauratis variegata, quæ nihil tenebroſum habes, aliquando quidem denigrata, nunc autem pulchra & inalbata: quo in te conſtitui à negotijs hæreſeon, quæ nos præceſſerunt, odioſiſsimis quieſcamus, & à tempeſtuoſis earundem motibus quieſcamus, & in te, ſancta mater noſtra Eccleſia, & in ſancta tua doctrina, & ſancta ac ſola Dei fide in veritate refrigeremur. Hec ille.

Sed ſi tam clara, tam euidentia, tam illuſtria, huius ipſius nobiliſſimæ fœminę ſigna & indicia ſunt, ſi hæc ipſa ciuitas in tam alto monte poſita eſt, ſi hæc luna, hæc ſtella, hæc aurora, hic ſol, lux denique ipſa tam clara eſt; cur

à tot

à tot millibus hominum videri non poteſt? cur in gloria poſitũ iuſtum Ioſeph inhumani fratres non agnoſcũt? cur vbera illa quibus alti & educati ſunt refugiũt? cur innocentem Suſannam tot probitatis ſuę inſignia referẽtem cum perditis ſenibus calumniantur? Cur matrem pulchræ dilectionis & magnæ ſpei non amplectuntur? An quod & iſtorum oculi extrema præſumptione, inuidia, maleuolentia, tuendarum partium & factionum ſtudio, vincendi cupiditate, & libidine, ambitione, nulli parere conſueto animo, errandi praua cupiditate cœci ſunt, & hæc lux, hæc luna, hic ſol grauem nonnunquam ecclypſim, id eſt, obſcurationem & defectionem patitur? Vnde quæſo? puerſi populi Chriſtiani mores, noſtra incredibilis ambitio, noſtra inexplebilis habendi cupido, noſtrę fœdę libidines, noſtrę ꝓſtitutæ ſimoniæ & vſuræ, aliaq; innumera flagitia hanc ipſam ciuitatẽ Dei obſcurant: huiuſq; ipſius ſolis & lunę ſuis tenebris, opaciſſimaque vmbra, lucem ex oculis noſtris auferunt. Nã

cùm

cùm hæc ipſa ciuitas, ita vti dictũ eſt, ſãcta, ĩmaculata, ſine ruga, ſine macula eſſe dicatur, & de qua illud Prophe-
Isaiæ 61. tæ impleatur: *Et ſcient in gentibus nomẽ eorum, & germen eorum in medio populorum, omnes qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit dominus.* Talem homines cùm non vident velatam ac decoloratam paſtorũ quidem negligentia, prælatorum ſupinitate, monachorum perdita ambitione, regum & Principum conniuentia & cupiditate, populorum malitia; agnoſcere non poſſunt. Non obſcurum eſt, quid accuſent, quid in nobis deſiderent, quid tertio quoque verbo appellent, mores, inquam, & vitam corruptiſſimam noſtram. Auferatur modò velamen malitiæ à facie eius decora, & exorietur tanquam luna aut ſol in meridie: ne cõſpuamus vultum eius, ita, vt cognoſci poſſit: ne velemus faciem eius, ita vt non ſit illi aſpectus: ornemus eam, pugnemus pro ea, vel ſaltem nõ prodamus eam Iudæorum quidem & Gentilium irriſioni, hæreticorum prauitati, ac ſubuerſioni cle-

rico-

ricorum, & monachorum cupiditati & ambitioni; qui pro eo, quod nudi nudum Christum sequi debebant, lanis eius operti insolescunt, ditiores monachi quàm seculares possident opes, sub Christo paupere, quas sub locuplete & fallaci diabolo non habuerunt, vt suspicet eos Ecclesia diuites, quos mundus ante tenuit mendicos, inquit magnus Hieron. Quos quidem homines pulcherrima & verissima similitudine senibus illis, qui pudore innocentissimæ fœminæ Susannæ quondam, impiè, & insolenter ad suam libidinem abuti voluerunt, cõparat vetustissimus Irenæus: cuius illa sunt verba: *Qui verò crediti sunt quidem à multis esse presbyteri, seruiunt autem suis voluptatibus, & non præponunt timorem Dei in cordibus suis, sed contumelijs agunt reliquos, & principalis consessionis tumore elati sunt, & in absconsis agũt mala, & dicunt: Nemo nos videt: redarguentur à verbo, qui non secundum gloriam iudicat, neq; faciem attẽdit, sed in cor. Et audient eas, quæ sunt à Daniele Propheta voces: Semen Chanaan. & nõ Iuda, species* Irenæus li 4 cap. 44. Daniel. 13.

es ſeduxit te, & concupiſcentia euertit cor tuum. Inueterate dierum malorum, nunc aduenerunt peccata tua quæ faciebas antea, iudicans iudicia iniuſta: & innocentes quidem damnabas, dimittebas verò nocentes, dicente Domino: Innocentem & iuſtum non occides. Hactenus ille. Nulla verò periculoſiora, nulla magis lethalia vulnera exiſtimemus, quàm ea, quæ nos ipſi intulerimus. Vt ſanguis & vulnera matris noſtræ de terra clamet ad Deum contra nos. Nemo illi magis nocet, quàm malus ciuis, quã improb⁹ in ea paſtor. Viſcerum morbus iſte eſt, domeſticus hoſtis, nemo exitioſior proditor quàm ciuitatis cuſtos, aut perfidus caſtrorum dux: nam de reliquis eius præſſuris illud

Hilarius. Hilarij veriſſimum eſt. *Tum vincit cùm læditur, tùm intelligit, cùm arguitur, tùm obtinet, cùm deſeritur, dum perſequitur, floret, dum opprimitur, creſcit, dum contemnitur, proficit, tunc ſtat, cùm ſuperari videtur, proficit afflictionibus, ſanguine martyrum irrigatur, triſtitia erigitur, anguſtia lætatur, ieiunijs reficitur.* Inde creſcit, vnde eius numer⁹ deficit,

ſcribit

ſcribit Caſſianus: Ita igitur in ea viuamus omnes, vt illud de amore & fide ſua erga ſponſum liberè profari poſſit: Ille mihi benignus & miſericors eſt, ego illi non ingrata: ille meæ liberationi, ego illius honori: ille ſaluti meę, ego illius voluntati: illę mihi & non aliæ, & ego illi & nō alteri: ille meam ſemper audit orationem, ego illius & non alterius vocem audio. Verùm nos aliquando receptui canamus. Nox adeſt, tempeſtas ingruit, pyrata vrget, Antichriſtus in foribus eſt, anchorę ſoluuntur, mare tumet, procellæ ſęuiunt: qui procul igitur à littore ſunt, ad nauem feſtinent: qui in proximo, quamprimum tranſtros cōſcendant: qui iam in naui ſunt, in ordinem ſe componant. Ad remos nautæ, ad clauum gubernatores properent. Ac quemadmodum quōdam Vlyſſes Syrenum ſcopulos prætervecturus, ne cantu illarum, vel detineretur, vel in ſomnum reſolutꝰ in mare prolaberetur, aures quidem cera obſtruxiſſe, ſeipſum autem ad malū nauis alligaſſe dicitur;

ſic & nos veterum doctrina, maio rumque inſtitutis & exemplis, aures noſtras ad hęreticorum molles & inſidioſas voces obſtruamus: funibus autem obedientiæ ad malum nauis huius, quæ D. Ambroſio teſte crux eſt Chriſti, nos firmiter alligemus; vt ſic aliquando tuti, Deoque dilecti, ſine periculo & diſcrimine, ad portū æternæ ſalutis & incolumitatis, ſalui & incolumes appellare valeamus, Amen.

Laus Chriſto Opt. & Max.

Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Matthæi 7.

STA-

STANISLAI SOCOLOVII, SERENISSIMI STEPHANI POLONIAE REGIS, THEOLOGI, pro cognoſcendis & fugiendis falſis prophetis & eorum doctrina.

CONCIO.

DVx & auctor ſalutis & incolumitatis noſtræ CHriſtus IESVS, nullam rem eſſe quæ populo Chriſtiano magis noceat, maioreque ſtudio ac diligentia fugienda ſit, quàm falſos Prophetas, quos Paulus & reliqua ſcriptura, hæreticos appellare ſolet, maxima cautione & monuit & docuit ſemper. Nuſquam ſcriptum legimus: Attendite à tyrannis, qui vos per varia tormenta, multipliceſque cruciatus à recta & firma fide conſtantique propoſito veſtro dimouere atque deterrere conabuntur. Nuſquam dictum eſt: Attendite

Falſi Prophetæ hæretici.

à Iudæis, Gentilibuſque, qui omnes conatus ſuos ad vos opprimendos, veſtroſque labores inficiendos relaturi ſunt. At illud grauiſſimè dici audimus: Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Neque verò nudè & ſimpliciter falſos Prophetas nobis fugiendos eſſe docet; ſed etiā ei⁹ ſuæ tā diligētis, tā ſalutaris monitionis duplicē adfert cauſam. Summā eorum qui fugiendi ſunt aſtutiam & dolos, *qui*, inquit, *veniunt ad vos in veſtimentis ouium:* & parem aſtutiæ & verſutię rabiē & ferocitatem, *intus autem ſunt lupi rapaces*. Vt enim eos ſcopulos, dicebat Magnus ille Nazianzenus, magis nautæ declinare ſolent, qui ſub aquis tecti deliteſcunt, quàm eos, qui exſtant & eminent; ita & illi inimici maximè vitandi ſunt, qui vt latentes ſcopuli ſub aquis, ſic illi ſub varijs ſimultatum integumentis latēt & occultantur. & qui tum demum ſe produnt, cùm iam nauis fracta, merceſq; diſiectę ſunt. Et pręſertim, cùm, vt ait

In vita Baſilij.

Am-

Ambrosius, caput petant, iugulum inuadant, vitalibus vulnus infligant, corpore saluo animam occidāt: quales inimicos maximè metuendos esse idē Saluator studiosè docuit semper, atque nunc item grauissimè & cum magna diligentia monet: *Attendite*, inquit, *à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*. Idem igitur & nos agamus: ac quis sit hic vestitus ouium: quæ integumenta, sub quibus falsi Prophetæ latere solent; qui item fructus, per quos dignosci possint, paucis ex sacris literis, doctissimorumque virorum iudicijs ad publicam vtilitatem doceamus. Vt vbi eos semel cognouerim⁹, tandem aliquando amare desinamus. Nemo autem alius hac nostra offendetur disputatione, nisi is, qui suo prius iudicio, aut hæreticum se esse, aut hæreses sequi agnouerit: quod vbi cognoscet, laqueo contrito liberatus, gratias potius nobis, qui eas pelles lupis exitiosissimis detrahim⁹ aget, quàm vt succensere debeat. Cu-

Super Lucæ lib. 2. ca. 10.

Diuisio

ius nostri propositi initium à diuini numinis inuocatione capiamus.

Vestitus ouiū

Quis igitur hic vestitus ouium, quæ integumenta, quæ tam molles & speciosè pelles, sub quibus falsi delitescunt Prophetæ, Christique oues seducunt, illisque imponere solent? Alij alio modo iudicant: quidam omnem cultum externum, orationes, inquam, eleemosynas, ieiunia, humicubationes, omnemq; eam quæ propalam fit vitæ probitatem & continentiam, & quam æquè boni ac mali simulare possunt, vestimenta ouium interpretantur. Quidam cærimonias, ritusque Ecclesiasticos omnes, ea integumenta esse putant. Alijs omnis ille durus ac horrēs vestitus, quo monachi & Eremitæ, ac cæteri omnes, qui mundo renunciarunt, asperiusque quoddam, & horridius vitæ genus secuti sunt, vtuntur, vestitus, lana, & indumenta ouium videri solent. Verùm in re maximi momenti magis serium quid, quodque cum summa causæ proprius coniunctum sit, quærendum est. Cuius rei fundamen-

mentum illud ſit. Omnem hæreticum, teſte Hieronymo, hypocritam eſſe; aliud agentem & aliud ſimulantem. Omnis porrò hypocriſis alieno potius quàm ſuo veſtitu ſuperbè induta incedit: qui eſt virtutis & honeſtatis, omniumq́ue eius partium ſimulatio. Cùm igitur hæreticus quiſque, ita vti dictum eſt, hypocrita ſit, duplicem itidem habeat veſtitum oportet: Alterum cum alijs hypocritis omnibus communem: Alterum ſibi peculiarem & proprium. Communis cum cæteris veſtitus erit omne illud, quod pium, quod honeſtum, quod cum virtute prima quaſi fronte coniunctum apparet; hæc enim omni fictioni ac ſimulationi fuerunt ſemper communia: in quibus artibus dici non poteſt, quantum veteres illi quondam hæretici ſe exercuerunt, quantū ieiunijs, orationi, quantum omni vitæ ſanctitati & continētiæ operam dederint. Nam nunc vt virtute ipſa; ita & omni eius ſpecie ac ſimulatione hæreſes carent, ab eaque ſunt remotiſſimæ. At peculiaris ve-

Hypocriſis hæreticorū.

comunis veſtitus

peculiaris veſtitus.

ſtitus, de quo nobis præſens eſt inſtitutum, quis? Dum totam ſcripturam perluſtro, dum omnem antiquitatem percurro, dum noſtrorum temporum rationem diligenter expendo: non alium hunc profecto inuenio, quàm verbi Dei ſacræque ſcripturæ falſam & ementitam vſurpationem, qua omnes errores, omnes fraudes, ſomnia, & nugas, ac deliramenta ſua hæretici, veſtire ac condire ſolent. Docet hoc primum veterum pſeudoprophetarum exemplũ, qui cùm aliquid nouũ populo perſuadere volebant, illis ſemper abutebantur verbis: Hæc dicit Dominus, hæc dicit Dominus: cùm ſe illud dicere dominus pernegaret. Quod hoc idem Saluator innuit, cùm dicit: Nõ omnem, qui illi dicit, Domine Domine, intraturum in regnum cœlorum; ſed qui facit voluntatem patris eius. Hoc eſt, non omnem illum qui vſurpat & inuocat nomen Domini, eiuſque verbis & teſtimonijs abutitur, aut ſaluari, aut inter eius veros nuncios reputari, ſed illos ſolos, qui

Matt.

docent

docent & faciunt voluntatem eius. Quod idem D. Petrus clarè docet: *Quemadmodum*, inquit, *Paulus frater noster charißimus ostendit in omnibus epistolis, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perniciem.* Deprauabant autem vel falsa interpretatione, vel ipsius scripturæ inuersione, quorum nunc plena vbique sunt omnia. Tantum autem, inquit Tertullianus, veritati obstrepit adulter sensus, quantum & corruptor stylus. Itaq; D. Ambrosius, hac plena definitione hæreticos, qui, & quales sint, describit: *Hæretici ij sunt, qui per verba legis legem impugnant, proprium enim sensum verbis legis astruunt, vt prauitatem mentis suæ legis authoritate commendent. Sciens enim impietas, multum valere authoritatem legis, fallaciam sub nomine eius componit: vt quia res mala per semetipsam acceptabilis esse non potest, bono nomine commendetur. Nam cùm sciant hæretici, magnam esse sacræ scripturæ authoritatem, ideò hac ipsa errores suos & deli-*

2. Pet. 3.

Deprauatio scripturæ quo modo fit.

Hæreticorũ, descriptio.

Ambr. super epist. ad Titum cap. 3. tom. 3.

ramenta tegunt, suaq́; testimonia minus valida, sacræ scripturæ authoritatibus alligant. Hæc Ambrosius. Quod idē Vincētius Lyrinen. prolixi⁹ in lib. de antiquitate Catholicæ fidei docet: *Quid est vestitus ouium? nisi Prophetarum & Apostolorum proloquia, quæ ijsdem quadam synceritate, agno illi immaculato, qui tollit peccatum mundi, tanquam vellera quædam texuerunt. Qui sunt lupi rapaces? nisi sensus hæreticorum feri, & rabidi, qui caulas Ecclesiæ semper infestant, & gregem Christi quaquà possunt dilacerant. Sed vt facilius incautis ouibus obrepant, manente luporum ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententijs, velut quibusdam velleribus obuoluunt, vt cùm quisque lanarum molliciem præsenserit, nequaquā aculeos dentium pertimescat.* Hæc Lyrinen. Nemo ex veteribus hæreticis, tam impurus, tamq́ue à veritate alienus, nemo tam absurdus perditusq́; fuit, qui non suum errorem ex his, quas nunc in manibus habemus con firmaret scripturis. Videre hoc licet apud Irenæum, Tertullianum, Epipha-

Lyrinen. li. 1. cap. 36.

phanium, ceterosque, qui eorum sententias argumentaque retulerunt, ac refutarunt veteres patres. Non cōtentus erat vno & alio sacræ scripturæ loco, ad sua confirmanda, Valentinus atque Marcion; nisi vniuersum nouum Testamentum, omnesque Pauli epistolas suis accommodarent sententijs: ac si in opere incrustato & vermiculato, translatis lapillis, ordineque mutato, ex homine faceret vrsum aut leonem. Quam similitudinem venustissimè ante mille trecentos annos his verbis explicat Irenæus: *Cùm igitur talis sit ipsorum doctrina, quam neque Prophetæ prædicauerunt, neque Dominus docuit, neque Apostoli tradiderunt, quam de vniuersis iactant se plus alijs cognouisse, ex non scriptis legentes, & quod dici solet, ex arena funiculos nectere studentes; ad faciendam fidem, conantur prædictis adaptare, aut parabolas dominicas, aut sermones Propheticos, aut dicta Apostolica, quo figmentum ipsorum non testibus carere videatur, ordinem & seriem scripturarum transilientes, & quantum in ipsis est,* *mem-*

Irenæus lib. 1. cap. 1. contra hæreses.

membra veritatis ſoluentes. Transferunt enim & transformant, & aliud ex alio facientes, multos decipiunt, per malè compoſitam dominicorum verborum adaptatorum ſapientiam. Quemadmodum ſi quis Regiæ imaginis pulchræ, ex pretioſis lapidibus fabricatæ à ſapiente artifice, ſubiectam hominis formam ſoluat, & lapillos illos transferat & accommodet, ac faciat formam canis aut vulpeculæ, atque hanc malè fabricatam deinde præſcribat ac dicat, hanc eſſe Regis imaginem illam pulchram, quam ſapiens artifex fabricauit, oſtendẽs, lapillos illos à primo artifice probè in Regis imaginem compoſitos; verùm malè à posteriore in canis formam trãſlatos, & per lapillorum apparentiam ſeducat imperitiores, qui regiæ formæ notionem non habent; & perſuadeat, quod hæc putrida vulpeculæ forma ſit pulchra Regis imago. Ad eundem ſanè modum etiam hi anicularum fabulas conſuëntes, deinde verba, dictiones, & parabolas vndecunque detrahentes, adaptare volunt fabulamentis ſuis eloquia Dei. Hæc Irenæus. Plurimis locis ſcripturæ, minorem filium patre, demonſtrare con-

contēdebat Arius. Nestorius, sacram scripturam se primum & solum intellexisse, & omnes alios, quicunque ante se magisterij munere præditi, diuina eloquia tractassent, ignorasse, solebat dicere. Ita vt Tertullianus alicubi propter eum impudentem sacrarum scripturarum abusum, Euangelium rem sanctissimā librum hęreticorum appellare non dubitauit. Abundè hoc idem docet nostra ætas, quæ cùm in sexcentas scissa sit hæreses, in sexcenta schismata, quæ simul omnia vera esse (cùm vna & simplex sit veritatis via,) non possunt: nulla tamen est, quæ non suum sacræ scripturæ testimonijs tueatur, alat, & condiat errorem. Et eò magis, quò absurdiores, quò exitiores defendit errores; quod in Anabaptistis, Arianis, Ebionitis maximè videre licet. Hic igitur est ille peculiaris Pseudoprophetarum vestitus, hæc illa mollia vellera. Non ieiunat quis, lupus est: *Lupus quis.* vestitus autem ouium ille: *Non quod* *Matth. 15.* *intrat per os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.*

nem. Non orat quis, hic lupus est; vestitus autem: *orantes nolite multum loqui.* Subesse & parere magistratui nō vult quis, lupus est: vestitus autem ouium: *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus.* Confiteri peccata erubescit quis, lupus est; vestitus autem ouium: *Delicta quis intelligit?* Continentię quis rumpit vota; lupus est: vestimentum autem ouium: *Non omnes capiunt verbum hoc.* Non reddit quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ Dei Deo; lupus est: vestitus autem ouium: *Gratis habetis, gratis date.* Baptismum iterat quis; lupus est: vestitus autem ouilis: *Qui crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit.* Minorem patre filium improbè & malitiosè iactat; lupus est: vestimentum autem: *Pater maior me est.* In nulla parte pietatis & honesti se exercet; lupus est: vestimentum autem: *Arbitramur hominem iustificari fide sine operibus.* Pulsat pauperes, damnat innocuos, expilat vicos, & oppida, peregrinos, & mercatores mercibus exspoliat quis; lupus est: vestitus autem ouium: *Si impius egerit*

Matth. 6. Actor. 5. Psalm. 18 Matth. 19. Matth. 10. Marc. 16. Ioan. 14. Rom. 3.

rit pœnitentiam, &c. Misericordiæ Domini multæ; ſed & cruces latronum plurimæ. Hæc igitur ſunt illa veſtimenta ouium, in quibus ad nos veniunt lupi rapaciſſimi iſti. Neque tamen ideo, aut reijcienda, aut non ſacroſanctè colenda eſt ſacra ſcriptura: neque ob id ad omnes errores cõficiendos, omnemq́ue Chriſtianam doctrinam ſtabiliendam illa minus vtendum erit; ſed quemadmodum oues non eam ob cauſam vellera ſua abijciunt, quòd his aliquando lupi induti illis inſidientur; quin eò magis ea tuentur, atque ab omnibus luporum inſidijs defendunt: eodem modo nõ ob id ſacra ſcriptura, quòd hæretici ea ad ſuum primum, deinde aliorum exitium abutantur, abijcienda erit; ſed eò ſtudioſius, diligentiuſq́ue tractanda, eiuſq́ue veri ac ſynceri ſenſus perueſtigandi. Illud tamẽ non ignorandum ſub his pellibus lupum aliquando deliteſcere poſſe: neque ſtatim, vt quis aliquot ſacræ ſcripturæ ſententias appellare poteſt, eũ ſequendum eſſe; cùm hic æquè lupis aco-

Ezech. 18.

Scripturæ S. authoritas.

ac ouibus cõmunis veſtitus eſſe poſſit. In quo genere hæc noſtra tempora ita faſcinauit inimicus homo, vt nemo tam abſurda doceat, modò Paulum, vel Ioannem laudet; vt non ſtatim illi credamus, quintuſq́; Euangeliſta quidam eſſe cenſeatur: Et hæc ouium quidem veſtimenta ſunt. *Attendite ergo vobis à falſis Prophetis, qui in veſtimentis ouium ad vos veniunt, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.*

Fructus ſeu opera carnis.

Quomodo autem veri à falſis dignoſcendi ſint, quandoquidem ex his pellibus atque velleribus rectè cognoſci non poſſint, ſtatim idem cœleſtis magiſter docet: *Ex fructibus*, inquit, *eorum cognoſcetis eos*. Qui autem ſunt fructus iſti; non idem ſentiunt omnes, & res ipſa explicatione maiore opus habet. Noſtri temporis hęretici, ſed & veteres teſte D. Auguſtino ferè omnes, auaritiam, ambitionem, ſimoniam, luxum, vſuram, adulteria, ebrietatem, ac reliqua, quæ carnem conſequuntur vitia, eos fructus eſſe interpretantur. Quibus vitijs, cùm Eccleſiaſticum clerum planè

Super 10. Pſ.

nè diſſolutum diffluere primi iſtorũ duces vidiſſent, inde populo perſuadere conati ſunt, eos falſos Prophetas ex his fructibus cognoſcendos eſſe. Fuit hoc ad vulgus, in cuius oculos tot, & tanta noſtrorum hominũ incurrebant vitia, argumentum maximè plauſibile. His talibuſque retijs infinita irretita eſt hominum turba: populare ſanè commentum. Dolendumque eſt Chriſtiani mei, vobiſq; in primis ſacerdotes Dei, vos tantam contra ordinem veſtrum erexiſſe machinam, illiuſque vim in dies magis ac magis immenſa cupiditate, ambitioneque veſtra, alijs vitijs augere. Hos tamen non eſſe germanos fructus, ex quibus veri à falſis Prophetæ dignoſci poſſint, vel hinc facilè perſpicitur: partim quòd vitia hæc cum hypocriſi maximè pugnant: patent enim, & in oculos hominum incurrunt, nec benè cum illo veſtitu ouiũ conueniunt. Nemo vnquam Ario, nemo Photino adulterium, nemo ebrietatem obiecit: facilè ab his cauẽt illi, qui nocentiora venena ferunt:

partim quod labes istæ omniũ sunt temporum, atque omnis ordinis hominum, siue hæreses vigeant, siue omninò nullæ sint. Quod enim vnquam temp⁹ tam fœlix, tam beatum fuit, quo his næuis Respub. caruerit Christiana? Itaque carnis potius fructus quàm hæreseos, hæc vitia, scriptura appellare solet. *Manifesta*, inquit Paulus, *opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia, &c.* in quibus & ipsam recenset hæresim. Abundarũt hoc vitiorum genere veteris legis Pontifices & sacerdotes; nusquam tamen eos scriptura, nusquam ipse Christus Dominus, falsos Prophetas esse dixit: Caiphas Simoniacus Pontifex fuit, futura tamen verè prædicit: Quid Iudas Scariothes? sed & ipsum Petrum reprehensibilem fuisse scribit Paulus. Verùm iam hæc sublata esse videtur controuersia. Ita enim isti ipsi, cum plerisq; nostrum in pari lance malitiæ constiterunt: ęquè improbi, ęquè sunt turpes, vt rectè inter se alea iacere possint, vter melior an deterior potius. Itaque vel ipsi non mul-

Gal. 5.

Gal. 5.

multum iam hunc locum vrgent, cũ præsertim illo manifestissimo Christi testimonio conuincantur: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite: secundum autem opera illorum nolite facere.* Vel ipsis ergo non repugnantibus magis proprij, magisque peculiares, & quibus veri à falsis dignoscantur Prophetæ, nobis fructus quærendi erunt. Fructus igitur hæreseon tales sint oportet, quales sunt ipsæ hæreses: quæ cũ nõ ad vnius hominis exitium, & interitum, sed ad totius corporis Christi labefactationem comparatæ sint; fructus etiam similes erunt: qui non singulis noceant; sed ad totius corporis Christi, quæ est Ecclesia Dei, ruinam & desolationem referãtur: fructus enim radici per omnia respondere debent: radix totum inficit corpus: fructus igitur similes quærendi sunt. In quibus explicandis, non abutar vestris auribus, nihilque ex meo priuato adferam sensu: quos ipsa scriptura sacra, quos principes Aposto-

Matt. 23.

Fructus hæreseon.

lorum recensent, hos ipse in mediũ adferam: quos quidem illi non obiter neq; aliud agentes; sed studiosè, & ex instituto, Spiritus Dei instinctu, admirabilique rerum futurarum prenotione explicant, ita vt hos tales fructus, vel negare, vel impugnare nemo possit, nisi qui manifestè cum Apostolis pugnare velit, illisque fidem habere nolit. *Fuerunt*, proponit totum hæc dignoscendorum falsorum Prophetarum argumentũ D. Petrus, *Pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negabunt, superducentes sibi celerem perditionem: & multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: & in auaritia, fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat.* Quo tanquam procemio præmisso, eas notas & insignia, ex quibus hi tales homines cognosci possint, iisdem ferè verbis cum Iuda Apostolo texit, eosque suis verissimis pingit coloribus,

Petri 2. ca. 2.

bus, ac qua ratione cognoſci poſſint, abundè docet.

Quorum primus ille eſt: *Dominationem, inquit, contemnunt, maieſtatem autem blaſphemant.* Vt enim primus ille Apoſtata & hæreticus Lucifer, extrema contra Deum arrogantia elatus, omnipotentis Dei dominationem ſpreuit, dum ei par per omnia eſſe vult, ſimulq́ue maieſtatem eius blaſphemauit, cùm inquit; *Ponam ſedem meam in Aquilone, & ero ſimilis altiſſimo:* ſic vniuerſa eius propago, & progenies ſchiſmatici & hæretici, non illam primam & principem ſolùm, ſed etiam hanc ſecundam & vicariam poteſtatem, quæ in magiſtratibus ſita eſt, ſpernunt, eiuſq́ue maieſtatem blaſphemant. Nunquam ferè Martinus, nunquam Caluinus, Pontificem Romanum, cuius Cathedram Apoſtolicam ſedem, omnis antiquitas ſanctiſſimè nominat, & venerata eſt ſemper, niſi Antichriſtum: nunquam Pontifices, niſi monſtra & portenta: nunquam ſacerdotes, niſi miniſtros & vaſa diaboli: nũ-

Fructus primus hæreſeos.

Iudas in ſua epiſtola.

Iſa. 14.

quam Reges & principes Catholicos, nisi Pharaones, Tyrannos, & libertatis publicæ oppressores appellare solent: scripta illorum testantur: res negari non potest, nisi planè impudentes esse velint, aut suos authores, quod illis sæpè vsu euenit, non legerint. Et cùm authoramentum maiestatis lex sit, quæ principes magnos & sacrosanctos facit: omnisque eorum dignitas, & authoritas ex legum authoritate, tanquam firmissimo præsidio pendet; idem ipsi legum qui & maiesttas hostes sint oportet. Hinc illa Ecclesiasticarum primum, deinde ciuilium legum & sanctionum accusatio: hinc paternarum consuetudinum immutatio: hinc veterum morum abrogatio: legibus enim integris & sartistectis conseruatis, neque dominationem contemnere, neque maiestatem conuicijs proscindere, impunè auderēt; quinimò his stantibus & vigentibus ipsi nullo modo stare, nec sese diutius tueri possent. Primus itaque fructus hæreseos hic est, dominationis

&

ducere. Iudas aũt: *Murmuratores et queruli, secũdũ desideria sua ambulantes, os eorum loquitur superbiã, qui se ipsos segregant*, id aũt est, factiosi sunt, tumult° ciẽt, publicè pacis trãquillitatẽ perturbant: Pax.n. vt doctissimis placet, nihil aliud quàm tranquillitas quędã ordinis est. Vbi igitur null⁹ est ordo, sed potius omnis ordinis puersio; ibi pax nullo modo esse potest: rixæ, factiones, dissensiones, in mutuumque exitium cõspirationes, domestici tumult⁹, bellaq; ciuilia, qbus nũc vbiq; orbẽ terrarum ardere videmus, succedant oportet. Istis autẽ inter se dimicantibus, ac mutuas vires atterentibus, & veluti in vtero vnius matris more Iacob & Esau colluctantibus; contra hostes reipub. Christianæ pręclarum geritur nihil. Opes inimicorum Christi indies crescũt: vrbes, regna, insulæ, in eorũ potestatẽ succedunt: nihil nostrũ vel ioco cõcupierunt vnquã, quod seriò non obtinuerint: dum isti pro scholæ quæstionibus, quarũ finis nullus est, decertant, qui pro regnis, & populis IESV Chri-

Pax quid.

Discordia Christianorũ vires inimicorũ CHristi crescunt.

Christi sanguine quęsitis pugnare potius debebant. Quid.n. ab eo tempore, ex quo hæc labes remp. Christianā occupauit, præclarè cōtra hostē nominis Christiani actū est? qd illius regno quæsitū? quid laudis & nominis gestū? oīa, vt ille inquit, ruūt, & retrò collapsa referuntur: oīs virt⁹ Christiana cōticuit: sexcenta licèt ferantur inter nos pacis fœdera, sexcentæ pacificationes; pax tamen nō est, nec erit vnquā. Quid ita? Pax est tranquillitas ordinis: quæ vbi pturbatur, ibi nulla itē pax & cōcordia, ipsa naturę vi & æquitate ita cōcludēte, retineri poterit. Multū qdem valent humanę sanctiones, multū leges; naturā tamē rerū inuertere & immutare nō possunt: *Non est pax impijs, dicit Dominus.* Et: *Inter superbos semper iurgia. Impij tanquā mare feruens, quod quiescere non potest.* Ita qui pacē inter hęreticos, vel cū hæreticis facere velit; nihil aliud agit, quā arenā, vt Irenæus dicere solebat, sine temperamento glutinat: quæ nunquā rectè cohæret, nunquā diu in vnitatis vinculo permanere po-

Isa. 48. 57.
Prouerb. 13.

poteſt: *Neminẽ .n. pacẽ ſuã tenere poſſe, qui pacẽ Dei repudiauit*, præclarè ſcriptum reliquit Hegeſippus. Quid ita? Lib.5.cap.2.

Obſtat & impedit quintus, qui hos quatuor ſequitur exitioſus malę plantę fructus: *Væ illis, inquit, qui in via Cain abierunt, & in errore Balaã mercede effuſi ſunt, ſecuti viã Balaam ex Boſor.* Via Cain extremũ quoddã & irrecõciliabile, ex inuidia natũ odiũ, in omnemq́; fraternũ exitiũ conſpirationẽ deſignat. Via Balaã, populi Dei, eiuſq́ue caſtrorũ infeſtationem, ac omni genere cõuicij & maledicti proſciſſionem ſignificat. Habent ſiqdem diſſidẽtes in religione inſitũ quoddã & peculiare, ab alijſq́; omnibus diſtinctum, contra illos qui aliter ſentiunt odiũ: quod & ſi ad tempus ſupprimi & diſſimulari ſolet; funditus tamen & radicitus euelli nullo modo poteſt: imò quo diutius premitur, eò exitioſius erumpere ſolet: magna.n. lis, magnus zelus eſt religionis. Quærit Ioſephus, quæ cauſa fuerit, cur cũ reliquæ oẽs gentes ſecũ facilè cõiungebãtur, ſoli Iudæi nullã firmã & cõſtan-

Quintus fructus hæreſeos

Via Cain.

Via Balaam.

Ioſephus contra Apionẽ.

ſtantem vnquã amicitiã cum cæteris nationib⁹ coluerunt. Reddit nõ aliã cauſam, quàm eã ipſam diſparitatem & diſſimilitudinem ſenſus de religione cultuq; diuino, odiumq́; quod inde manat implacabile; cũ Iudæi vnum ſolũ, cæteri oẽs infinitos coluerint Deos. Docet hoc idem Dionyſius Areopagita, ac vix non Geometrica ratione demõſtrat: *Vt inquit, lineæ quãtò remotiùs à centro diſcedunt, & numeri ab vnitate quãtò magis diſtãt, tãtò etiã plus ab inuicẽ ſeparãtur, maioreq́ interuallo abſunt; ſic homines, quò magis à Deo, qui eſt rerũ omniũ primũ principiũ, & centrũ, omnisq́ vnionis fons & origo, veraq́ de illo opinione diſcedunt, eò magis à ſeipſis diſtãt, ac ſeiungũtur. Non poteſt,* inquit Bernardus, *Deo eſſe contrarium quid, & ſibimet cohærere, aut ſecũ cõſentire.* Nihil inter tales homines in commune conſulitur: nihil ad omniũ ſalutem refertur: nulla totius corporis habetur cura: hoc ſolũ vtile eſt, quod alteri nocet: ex alieno incommodo, ſua quiſq; ſibi parat cõmoda. Et proinde pacẽ & cõcordiã illa reſp. ſperet nun-

De diuinis nominibus cap. 5.

Bernardus lib. 5. de cõſideratione.

nunquam; quæcunq; semel dispares & pugnantes intra sua susceperit viscera cultus: frustra impossibilia tentantur. Quod nunquam in tanto decursu sæculorũ fuit, nunc certè vt fieri possit, sperandum non est.

Sextus fruct⁹ istius mali ab ijsdem explicatur Apostolis: *Hi aũt quæcunq; quidẽ ignorãt, blasphemãt; quæcunq; autẽ naturaliter tãquã muta animalia norũt, in his corrũpũtur.* Quid hoc loco dicit Apostolus, quã illud, hæreseon blasphemiã, siue cõuiciũ & maledictum perpetuũ comitẽ esse, quod nusquã aliâs inuenies: nam Philosophi, & si nobiscũ nõ sentiunt, & si disparẽ cultum sequuntur; nostra tamen conuicijs & maledictis nõ cõscindunt. Ita sint duo: Alter Philosophus quis, Auerroem, vel Auicẽnã sequut⁹: hæreticus alter; vterq; Deum vnũ & trinũ non cõfitetur; vterq; Christũ ex virgine natũ negat; vterq; sub specie panis & vini, verum corpus & sanguinẽ Christi cõtineri, nullo modo credit. Hoc tamen inter illos interest, quòd alter disputatione cõtẽtus, nõ *Sextus fructus hæreseos*

ampli-

amplius progreditur: alter vltra argumenta nephandis blasphemijs inquinat cōpletq́; omnia. Quæ illi, & qualia in Dei filiū, quæ in virginē sanctā, quæ in sacramenta diuina, symbola, maledicta conferūt, quibus cōuicijs, qua dicacitate pstringunt; pari certè maleuolentia cū illis, qui filio Dei in cruce pendenti insultabant quondā:
Matt. 27. *Si filius Dei est, descendat de cruce: Male-*
Genes. 49. *dictus furor eorū, quia pertinax, & indignatio eorū dura: Non intret anima mea in cōsiliū eorū, & in cœtu eorū non sit gloria mea*, dicebat de simili genere hominū Iacob Patriarcha quondā. Nec satis est, ipsos ita petulantes, & maledicos esse, hacque ratione æterni numinis maiestatē lædere; sed illud etiā hac sua procacitate efficiunt, vt nomen excelsum Dei, nomen IESV Christi, eiusq́; sacrosanctæ religionis malè vbique audiat in gentibus. *Per*
2. Pet. 2. *quos*, inquit D. Petr⁹, *via veritatis blasphematur*. Quis enim ex his qui foris sunt, eā admiretur religionem, quis laudet, suspiciat, & nō poti⁹ dānet ac derideat, quæ in tot hæreses, in tot dissi-

diſſidentia ſchiſmata ſit diſtracta, & quæ de ſuis ſacris & myſterijs tam maleuole, tam petulanter, tam impudicè ſentiat & loquatur? Non modò igitur his iſtorum moribus ad lucem veritatis infideles nō redeunt, ſed magis in ſuo errore tenebriſque confirmantur. Ad quos enim potiùs in tanta ſententiarum varietate ſe conferant, aut quomodo illos ſequantur, qui ipſi, vbi certò defigant pedem, nō habent. Ita vt planè portas vniuerſæ ſalutis omnibus gentibus, ſectis ac diſſidijs ſuis, vita & moribus inquietis & diſſidentibus ſuis obſtruxiſſe videātur. Et, vt quondam Pilatus Chriſtum ad illudendum, conſpuendum, flagellandum, ac omnibus contumelijs diuexandum cohorti tradidit, ita nunc hæreſeon ac ſchiſmatū magiſtri eundem Chriſtū, eiuſq; vnicā ſpōſam Eccleſiā, ijſdem gentibus, vt denuò flagelletur, cōſpuatur, ac varijs probris cōtumelijſq; ipſi illudatur, exponūt: nullo vnq̄ tantum ſcelus dignè expiaturi æuo. Aſſume domine zelum, pro ſpōſa tua, & pro nomine ſancto tuo. Ezech. 39.

 Septi-

Septimus fructus hæreseos

Septimus hæreſeon fructus ille eſt, gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti transferre in luxuriam, quod idem ipſi docent Apoſtoli: *Subintrauerunt enim quidam homines, qui olim perſcripti ſunt in hoc iudicium impij, domini noſtri gratiam transferentes in luxuriam, delicijs affluentes, in conuiuijs ſuis luxuriantes vobiſcum.* Vt enim veterator ille paradyſi ſerpens, eam prolixam & liberalem munificentiſſimi parentis beneficentiam, qua in omni honeſtę voluptatis & deliciarum vſu primos noſtros conſtituerat parentes, in exitialem transferre voluit luxuriam atq; inſolentiam; ita vt nimia petulantia & faſtu, eius ſuaſu cõtra parentem ſuum elati, Dij planè effici voluerint: ſic iſti crucis Ieſu Chriſti, vulnerumque eius, mortis & ſanguinis liberaliſſimè in pretium & ablutionem totius mundi in ara crucis effuſi, gratiam volunt transferre in luxuriam; non tanquam exemplum imitationis crucem & mortem Chriſti habentes, ſed quaſi velamen malitiæ prętendentes, vt dicebat Petrus. Quod ne fieret, diligen-

1. Petr. 2.

ligentiſſimè ſuos monet Galatas Paulus: *Vos in libertatem vocati eſtis fratres; tantùm, ne libertatem in occaſionem carnis detis.* Laudent quantum velint in primis ſuis initijs hęretici omnem vitæ continentiam & ſanctimoniam, laudent caſtimoniam, Catharos Angelicos, Apoſtolicos Apotacticos, id eſt, ſelectos more veterum Gnoſticorum, Marcioniſtarum, Valentinianorum, ſeſe ſuperbè appellent; ad vltimũ tamen, omnem Dei gratiam trãſferunt in luxuriam. Notum eſt, in quã fœdas, ac planè infandas libidines, prioris ſæculi hæretici ad extremum præcipitabantur: ſed & noſtri, ieiunia primũ, vigilias, cilicia, humi cubationes ſuſtulerunt: virginitatem, tanquã rem Deo & naturæ aduerſam & inimicam, reiecerunt: clauſtra monaſteriorum, ac vota ſuſcepta pudicitiæ perfregerunt; Polygamiam laudarũt: Vltimò Adamiſmus quidam turpis & nefarius apud quoſdam inductus eſſe dicitur. Sic hæreſis, gratiam DEI transfert in luxuriam. *Galat. 5.*

Octaua demũ tãtæ peſtis proles eſt, per- *Octauus fructus hæreſeos*

perpetuus in deterius profectus. Hūc fructum Paulus ad Timothæum scribens, sic explicat: *Semper, inquit, discentes, & nunquam ad perfectionem cognitionis peruenientes. Mali autem homines & seductores, proficient in peius, errantes, & alios in errorem inducentes.* Et paulò pòst: *Iniquitas autem eorum proficit in peius, quorum sermo serpit tanquam cancer.* Millequingentis septuaginta octo annis, res Christiana in dispensatione legitimæ potestatis, inter tot persecutionum fluctus, inter tot feri ingenij, & linguæ impugnationes, inter tot hæreses & schismata, integra & intemerata mansit: Articuli fidei, sacramentorum dispensatio, libri sacri, eorumque interpretes, Canones, Concilia, Patres, Cerimoniæ, sacra, ordines, ordinumque functiones, incorrupta immutataq; manent. Sexagesimus vix intercessit annus, ex quo isti noui dispensatores in eam inuaserūt possessionem, & iam vix reliquias eius, quod à nobis acceperunt depositi, tuentur. Sic prophanata, sic conculcata, iacēt omnia. Dum hoc quidem anno

2.Tim.2.

2.Tim.3.

anno eam inficiunt religionis partẽ, alio aliam, & iterum aliam; donec totum fidei & pietatis corpus hic lethalis absumat cancer· Vnde cæptum sit, videtis, & quo profectum. Quorsum illa aqua lustralis, quorsum indulgentiæ, quorsum purgatorij ignis euasit: auctores ipsi vix sua recognoscũt dogmata. Neque verò in peius proficiũt tantùm, sed in quo maximè admirari licet, summam diuinæ potentiæ in hominum malitia & curiositate vindicanda vim, planè in contrarios recidant sensus. Quantum fidei vim & amplitudinem, suprà quàm etiam necesse fuit, extulerint quondam, nemo est qui ignoret. Nunc ipsi, vel penitus nihil credunt, vel in omni parte fidei sensum & experimentum quærunt: iamq; inueniũtur nõnulli, qui in solis bonis operibus, cum Pelagianis, totã salutis rationem repositam esse putant; Verbum Dei, Euangelia, Paulique scripta, quibus laudibus in cœlũ sustulerant, scimus: nihil detrahendũ, nihil apponendum esse, quàm sanctè & religiosè cauebant. Nunc Moyses

multis placet; Christus, eiusque Euangelium, displicet: nouum testamentum, recens quædam & nuper excogitata res esse videtur; veterem legem & antiquitate, & iudicio omnium gẽtiũ longè plus valere: quomodo omnes illi sentiunt, qui noui Iudaisantes dicuntur. Quid de Sacramentorum vi, integritate, veritate, sanctitate, frequenti vsu quàm pręclara, vt quidem videbantur, à primis suis initijs tradebant? Nunc, vel nuda quædam & egena elementa esse putant, vel penitùs nulla. Maledictum illum esse dicebant, qui confideret in homine, quique carnem poneret brachium suum: nunc non minima pars illorum nudum & simplicem hominem IESVM Christum, vt quidem illi impiè blasphemant, grauissimo idololatrię delicto obnoxij, colunt & venerantur. Totum certamen, pro gloria, laude, maiestate Iesu Christi, se suscepisse prætendebant. Nos hostes & proditores cultus ac nominis eius, tertio quoque appellabant verbo. Nunc illum, quem pater glorificauit, & in quo sũ-
mam

mam ſplendoris glorię ſuę collocatã
eſſe voluit, ita, vt qui nõ honoricet fi-
lium, non honorificet & patrẽ, infra
Angelicã etiam conſtituunt ſortem:
ac ne ex virgine quidem natum, Ma-
hometanis in ea parte longè deteri-
ores, confiteri volunt: ſic facta ſunt
illis, iuxta prędicationem Petri, poſte
riora deteriora prioribus. Quàm diſ- 2. Pet. 2.
ſimilia & pugnantia vltima primis,
videtis: quæ tamen omnia eò peruen-
tura, iam tum à principio illis à Ca-
tholicis viris ad vnguem planè om-
nia prædicebantur. Vndè igitur tanta
mentis cœcitas? vnde hæc amentia?
Deſcendit Dominus, & confundit linguas Gen. 11.
*& ſenſus eorum, vt non audiat vnuſquiſ-
que vocem proximi ſui; ac ne ſuam quidẽ,
quam primò conſtanter tuebatur, & pro
qua fortiſsimè decertabat.* Docet ſacra
ſcriptura, ſingulis Eccleſijs ſingulos
angelos ad earum regimen & guber-
nationem, ac cuſtodiã, præfectos eſſe:
quas vbi iuſta & æqua voluntate Dei
peccatiſq; hominum deſeruerint: eas
omnibus ignitis telis ſpiritualiũ pote
ſtatũ patere, ac ex errore in errorem

prolabi: quos hæreſibus ac ſchiſmatibus fugari, ipſaſque Eccleſias relinquere, teſtis eſt grauiſſimus auctor Hieronymus: quod nunc iſtis eueniſſe, dubitandum non eſt. Verè igitur ſermo illorum ſerpit tanquam cancer, errorque in principio paruus, in exitu infinitis partibus creſcit, nec primùm conſiſtet, quàm res ad eos redierit, quibus dictum eſt: *Qui vos audit, me audit: qui vos ſpernit, me ſpernit.* Et q illud verè vſurpare poſſint: *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Dei, & diſpenſatores myſteriorum Dei.*

Nonus fructus hæreſeos. Ex quo peſſimi profectus malo, alia miſerabilis & funeſta naſcitur calamitas; conſcientiæ ſcilicet perturbatio, mentiſque inconſtantia: *Cauteriatam,* inquit Paulus, *habentes conſcientiam.* *1. Timot. 4.* Quod perplexitatem quandam, & fluctuationem, ac inconſtantiam mentis denotat. Dum enim animus, in eo quod ſummum eſt, & in quo vitæ & fœlicitatis quaſi cardo cõſtitit, nullum certum modum, nullum finem, nullum inuenit exitum; ac pro tuto portu, vbi conſiſtere debuit, in maio-

maiores æstus, maioraque naufragia, se in dies deferri videt; nec vsquã tàm firmiter agit pedem, quin nouis flu-ctibus inde non exturbetur: dici non potest, quantum commoueri & per-turbari solet, quantùm indignari & planè irasci, nullum mare fluctibus, quantum hic animus cogitationibus æstuare, ac in transuersum agi solet. Hinc macies: hinc pallor, inediæ. hinc vigiliç, & nocturnç excitationes: hinc in via, in balneo, ad mensam, in lecto disceptationes, ac perpetuus ad easdẽ cogitationes recursus: hinc leui ex causa maximæ offensiones, & scanda la: hinc repetitæ consultationes, con-uentus, & synodi: hinc vitæ & lucis tæ dium: hinc spontaneæ sibi manuum illationes: hinc aliæ infinitæ cruces. Cauteriato enim mẽbro, nulla pax, nulla quies. Ex qua animi ac consci-entiæ ægrimonia, exoritur metus qui dam, & trepidatio; vt metuant, vbi nõ est timor, fugiant nullo persequente. Virtutis enim viri recta conscientia robur est. Probatum est hoc nuper a-liquoties apud nos, his proximis Tar-

taricis incursionibus: quid actum, quomodo trepidatum sit, scitis. Non factitarunt hæc, quibus certa & explorata fuit pietatis & religionis suæ ratio maiores nostri: qui non nisi cum dijs, vt aiunt, & sacris, bona conscientia, pro fortissimo clypeo tecti, in aciem & certamina descendere solebãt, Quanquam autem hi conscientiæ tumultus in omni illos perturbent vita, maximè tamen in morte excitantantur contrarijs argumentis, in vtrãque partem colluctantibus, assensu autem dubio, & fluctuante, Diabolo aut tunc omnia in immensum augẽte, ita, vt vix centesimum ex istis æquo animo mori videas. Quam eorum miserabilem conditionem, Vincentius Lirinen. ante mille annos disertè in hunc modum deplorat: *Et perire metuunt, & redire erubescunt, saucij, semineces, semiuiui: quippè qui tantam veneni hauserint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur, nec mori cogat, nec viuere sinat. Heu miseranda conditio, quãtis illi curarum æstibus, quantis turbinibus exagitantur. Nunc etenim quà ventus impulerit,*

Vincen. Liri. lib. de hæres. cap. 25.

pulerit, incitato errore rapiuntur: nunc in semetipsos reuersi, tanquam contrarij fluctus reliduntur: nunc temeraria præsumptione, ea, quæ incerta videntur, approbant: nunc irrationali metu, etiã quæ certa sunt, expauescunt, incerti quà eant, quà redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubij & malè penduli cordis afflictio, diuinæ erga se miserationis est medicina, si sapiant. Idcirco etenim extra tutissimum Catholicæ fidei portum, diuersis cogitationũ quatiuntur, verberantur, ac pene necantur procellis; vt excusa in altum elatæ mentis vela deponant, quæ malè nouitatum vẽtis expanderant, seseq́; intra fidissimam stationem placidæ ac bonæ matris reducãt & teneant, atq; amaros illos turbulentosq́ue errorum fluctus primitùs reuomant, vt possint deinceps viuæ & salientis aquæ fluenta potare. Dediscant benè, quod didicerunt non benè: & ex toto Ecclesiæ dogmate, quod intellectu capi potest, capiãt; quod non potest, credant. Hæc ille.

Sequitur decimus ille lethalis radicis, lethalior fruct⁹, religiõis vniuersę cultusq́; diuini labes, vltimaq; ruina. *Decimus fructus hæreseos*

Quem

2.Petr.2. Quē fructū D. Petrus illis verbis explicat: *Venient*, inquit, *in nouißimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes: Vbi est promißio aut aduentus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creaturæ*. Quod quidem sine multis testibus vel res ipsa clarè demōstrat. Nam cum vniuersa fides ac religio Christiana, demonstratione non constet, sensui item subiecta non sit, sed sola fide, consensu, authoritateq; nitatur; his sublatis, aut saltem labefactatis, omnem religionem auferri oportebit. Hac potissimùm ratione, versatur quis inter Catholicos, audit argumenta, audit scripturas: confert se idem ad Sacramentarios, eadem omnia inuenit: item ad Anabaptistas, non inferiora: ad Trinitarios, Arrianosque, eodem modo. Quæ omnia, ex ijsdem sacræ scripturæ ipsiusque rationis fontibus hausta, cùm animus infirmus & cauteriatus digerere non possit, magna vndiquaque & rerum, & personarum pondera vidēs, simul omnia cum summo acerbitatis dolo

re

re euomit, vniuersamque abnegat fidem, ipsoque infideli deterior efficitur. Ex quo hominum genere, non vnum & alterum, sed plenos vbique vidæmus versari greges: qui illud palam confiteri non erubescunt, se quid in religione sequi debeant, planè ignorare: omnia illa, quæ verissima esse putarunt, falsa & conficta esse: religionis & pietatis nihil præter speciosum nomen & titulum exstare. Et hęc quidē plurimi propalàm. Alij porrò, qui paulò cautiores prudentioresque sibi videntur, cùm id publicè affirmare non audeant, in corde tamen suo illud cum impijs sæpiùs occinunt: Non est Deus: quorum numerus & si soli Deo cognitus sit, esse tamen quāplurimos, vita hæc, & mores hominum perditi satis testantur. Euenerat hoc idem Philosophis quondam. Dū enim Reges ac Principes rerumpub. philosophabantur, grauiter tunc & seriò omnes explicabantur Philosophiæ partes: nihilque dicebatur, nisi quod ex naturæ ipsius principijs, ac planè visceribus, depromeretur: nihil

in me-

in medium adferebatur, nisi quod ipsam veritatem redolebat: nihil quærebatur aliud, quàm ipsa veritas. At, posteaquàm Philosophia ad homines egentes, vagos, ostentationiq; deditos translata est, qui finem eius lucrum potiùs & quæstum, inanemque gloriam, quàm veritatem sibi proponebant; tunc ad nugas omnia quasdam & ineptias, incredibiliaq; paradoxa, quibus stultæ plebeculæ, illi ambitiosi magistri admirabiles videri voluerunt, transferri cœpta sunt. Hinc illa omnia, vnum esse cælum, in perpetua quiete manere, terram autem incito cursu agitari, motum in rerum natura esse nullũ: hinc niuem nigrã, & qd non? Quibus nugis & altercationibus eò res deducta fuit, vt nihil certò sciri aut affirmari posse existimaretur, illique sapientissimi esse iudicati sunt, qui nihil se nec magnum, nec paruũ, scire profiterentur. Talis Socrates, talis Carneades fuit. Philosophi ex vrbibus & ciuitatibus eam ipsam ob caussam eiecti, planeq; tota Philosophia subuersa fuisset; nisi duo illa sapientię

præ.

præſtãtiſſima lumina, Plato inquã, & Ariſtoteles, rem planè collapſam ſeriò philoſophando reſtituiſſent. Sic nimium altercando, omnis amittitur veritas.

Vltimus eſt ille, qui hæc omnia obſignat mala, tam exitioſi monſtri fructus, vocata in dubium virtutum omnium maxima & ſanctiſſima religione, leges item, moreſque antiquos, virtutem, omneque honeſtum in dubium vocari, humanoque potiùs hęc inſtituto & opinione, quàm vi & natura ſua valere: ſicque omnis æqui & honeſti habenis ſolutis, omnique diſciplina ſublata, à virtute ad vitia, nõ iam pedetentim & lento gradu, ſed præcipiti curſu diſceditur: ſic omnis honeſti alea iacitur. Nam vt firmæ & conſtantis de religione ſententiæ omnis virtus & honeſtas conſequens eſt, cuius illa mater nutrix, & certiſſimus cuſtos exiſtit; cuius munera & premia ſecum portat; cui item decus ac omnem ornatũ addit, fidemque & authoritatem facit. Sic vera & conſtanti religione labefactata

Vltimus fructus hæreſeos

ctata, aut penitùs ex aliqua republica ſublata, ac quaſi in perpetuum exſilium acta, comites itidem eius, virtutem, honeſtatem, diſciplinam, legum atque magiſtratuum authoritatem, excludi neceſſe eſt. Quid enim illum animum potiſſimum mouebit, quē diuini numinis metus, omnia perſpicaci ſuo oculo intuentis, nō mouet? aut quid apud illum ſanctum erit, apud quem ea quę prima & ſumma natura ſua meritò eſſe debeat, locum habent nullum?

Hi ſunt igitur illi, quos quærebamus, hæreticorum proprij & peculiares, non ex noſtro ſenſu & iudicio, vt videtis deſumpti, ſed ab ipſis principibus Apoſtolorum nobis traditi, omnium autem temporum exemplis cōprobati fructus. Sic igitur rem totam cōcludamus: ſi ante ſeptuaginta hos ipſos vel octoginta annos, hi tales fructus in Eccleſia Catholica exoriebantur; falſi erant Prophetæ illi, qui Chriſtianam profitebantur doctrinam. Si autem tum in ea negligentia, quam & ipſi videmus, & iſti tantoperè accu

ſant,

ſant, nihil horũ orbem vexabat Chriſtianum, nunc aũt iſtis ducibus, eaq́; tam diligẽti ſcripturarũ vẽditatione, hi fruct⁹, tanquã ex quadam Epimethei Pandora promanant; q̃d aliud dicem⁹, quàm maiores noſtros parum q̃dem illos diligentes & continentes homines fuiſſe, falſos tamen Prophetas nequaquã appellari debere: hos aũt, prima q̃dem ſpecie pietatẽ & veritatem prętuliſſe; intus aũt lupos rapaciſſimos fuiſſe? Vultíſne vobis in meridie lucernã accendã? Si iudicatũ erit, in meridie non lucere, hæc ita ſe nõ habebunt: ſi autem hæc veriſſima ſunt; q̃d ampli⁹ deſideratis, in re præſertim tanti periculi? Hi.n. fruct⁹, vitã ſingulorũ perturbant, funeſtaq́; labe inficiunt, reſpublicas euertũt, pietatẽ & honeſtatem oẽm extinguunt. Eorum tamen fructuũ ſatores vos ſuſpicitis, ac in delicijs habetis, in manibuſque propemodũ geſtatis veſtris: horũ vita, fortunæq́; maximè vobis curę ſunt, totq́; cõfœderationib⁹, tot legũ præſidijs, tot Sacramentis, à vobis ita tecta & cõmunita; vt hæc, vel

 offici-

officina ipſa, vltimęq́; cõditionis homines, Regib⁹ & Magiſtratibus inſolenter obijcere, illiſque ſuã impietatẽ tueri nõ vereantur: parumq́; eſt, eius generis homines, quòd nõ puniuntur; ſed aliunde etiã accerſuntur; ſed publicis premijs ac honorib⁹ prouocantur; ſed in ore ipſo regũ atq; principũ, ea ſemina malorũ iacere non erubeſcunt. Perſimiliſq́; hęc veſtra aula diuiturnæ eſt febri, quæ nunquã ægrum deſerere ſolet, niſi pri⁹ aliquod vitium, tanquã ſignũ & monumẽtũ ſui, in ægro corpore reliquerit. Sic nos nuſquã venimus, vbi nõ aliquas reliquias eius peſtis & cõtagionis, inter eius loci, & vrbis homines relinquamus. Ac vereor, ne in hac ipſa ab ea labe, Dei munere, integerrima vrbe, aliqua eius peſtis ſemina relinquamus, quæ poſtea ſimiles pariant fructus. Quę omnia, cui malo num verbo Dei? num veritati? nequaquã: hæc enim manẽt in æternũ. His nulla malitia humana aut abrogare, aut derogare poteſt quicquã. Num Eccleſiæ

1. Tim. 3. Dei, & regno CHriſti? nõ itẽ: Hæc .n.

eſt

Deo Iacob. Si introiero in tabernaculum domus meæ: si ascendero in lectum strati mei. Si dedero somnum oculis meis: & palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino tabernaculum Deo Iacob. Pro quo tam præstanti ac pleno pietatis studio, illud mutuò recipit. Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eũ: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Si custodierint filij tui testamẽtum meum, & testimonia mea hæc quæ docebo eos. Et filij eorum in sæculum sedebunt super sedem tuam. Quoniã elegit Dominus Syon: elegit eam in habitationẽ sibi. Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam, pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius induam salutari: & sancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu Dauid: paraui lucernam CHristo meo. Inimicos eius induã confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Quid magnificentius, quid illustrius, quid salubrius, quid optabilius tantis promissis esse potest? Sed longè magis ipsa promissorum munificentis-

ſima exhibitione, qua eadem omnia eos manent omnes, qui eandem virtutem & pietatem ſimili ſtudio coluerint, ac conſectati fuerint. Quorum enim facta imitamur, eorum coronas, premia, & merita iure expectare debemus. Et ſedebit REX STEPHANVS fœlix ac Deo dilectus in domo ſua, & Dominus dabit ei requiem vndique ab omnibus inimicis ſuis, ſenex plenus dierum, conſtituetq́ filium ſuum ſuper Iſrael. Quod tibi magnanime REX pro tua ardenti pietate, alijſq́ præſtantiſſimis meritis tribuat pater omnipotens, fiat, fiat. REX IN AETERNVM VIVE, tuumqúe Socolouium ama, & foue. Cracc. Idib. Februarij, 1583.

SVMMA EORVM CAPITVM, QVAE IN TRIbus his libris continentur.

Capita libri primi.

EA signa, quæ hæretici putant veræ Ecclesiæ indicia esse, vera signa non existere. pag. 9 I.

Cur supradicta signa, neq; à sacra scriptura, neq; à sanctis Patribus inter notas veræ Ecclesiæ censeantur. 24 II.

Supradicta signa & si veræ notæ Ecclesiæ Dei nō sint, magis tamē Ecclesiæ Catholicæ, quā ipsis eorū auctoribus conuenire, & inprimis sanā Euāgelij doctrinā. 53 III.

Verum Sacramentorum vsum, quem secundam notam isti esse dicunt, magis Ecclesiæ Catholicæ, quàm illorum cœtibus cōuenire. 75 IIII.

Capita libri secundi.

Verorum Ecclesiæ Dei signorum partitio. 96 I.

Ea indicia, quæ in sacro symbolo continentur, veras Ecclesiæ Dei notas esse. 97 II.

III. *Prima ex sacro symbolo nota explicatur: Eam verã Ecclesiam, quæ sit vna.* 101

IIII. *Secundæ notæ explicatio: Illam veram Ecclesiam esse, quæ sit sancta.* 145

V. *Tertiæ notæ explicatio: Eam esse veram Ecclesiam, quæ sit Catholica.* 173

VI. *Quartæ notæ explicatio: Eam veram Ecclesiam esse, quæ sit Apostolica.* 202

Capita libri tertij.

I. *Primum insigne veræ Ecclesiæ: Præsentia Spiritus sancti.* 245

II. *Secundum insigne: Ad formas & species eius, in scriptura adumbratas, conuenientia & consensus.* 248

III. *Tertium insigne: Filiæ Regis obedientia ad legem primam, hoc est, ad legem naturæ.* 258

IIII. *Quartum insigne: Vbertas donorum Spiritus sancti.* 262

V. *Quintum insigne: Incorrupta per omne æuum fundamentorum religionis Christianæ conseruatio, atq; eius documentorum.* 270

VI. *Sextum insigne: Veri cultus diuini perpetua conseruatio.* 276

VII. *Septimum insigne: Ordo à Christo Domino*

est columna & firmamētū veritatis, ædificata in firma petra; cōtra quā ne portę qdem inferorū prę ualuerūt vnquā. Cui igitur malo? Rebuspublicis primū: quarū hęc præsens est ruina, hic certissim⁹ interitus. Regib⁹ deinde ac principibus ipsis, quib⁹ hęc omnia exedenda sunt, quęcunq; isti diuini magistri intriuerint: cęteris deniq; omnib⁹, q his tantis errorū laqueis se capi ac irretiri passi fuerūt. *Verū dicet quis:* hæc quidē de cæteris Sacramētariorū, Arianorū, Anabaptistarum sectis verissimè dici, Augustanę aūt cōfessioni nequaquā cōuenire. Cæterū, placétne meum de Augustana, quod aatea nunquam attuli, audire iudicium? paucis accipite. Spero .n. vos id, quod ipsa res docet approbaturos. Habet Augustana pelles, vellera, colorē, lōgè speciosiora, & ad fallēdum magis accōmodata, quā reliqua hæc mōstra hominum; fruct⁹ aūt psimillimos, quod ex hac similitudine agnoscite. Solent Plagiarij, qui vel ex littorib⁹, vel ex oppidis circumiacētib⁹ homines furātur, cùm ipsi eorum lo- *Augustanæ Confeßionis imago.*

Ee 2 corum

corum hominib⁹ suspecti sint, habere quosdā secum, vel ex illis ipsis oppidanis, vel saltem ꝑsimili habitu & vestitu adornatos: hos ex nauib⁹ ad oppida vicina dimittunt, vt familiaritate cum illius loci hominib⁹, atq; adeò pueris ipsi inita, eos ex oppidis in solum locum ad littora, tanquam inābulandi causa educunt. Quos vbi primum illi eduxerint, isti rapiunt, ac in naues cōiectos, secum in medios fluct⁹ asportāt. Plagiarijs sunt ꝑsimiles ceteri heretici: Augustana ipsa, ex hoc est genere hominum insidiosorum, qui similitudine victus, & habitus, homines ex tuto Ecclesiæ Catholicæ sinu in littora, pyratis obnoxia, deducunt: idq; propter eam quā se cum Catholica Ecclesia habet: simulant, & qua incautis & simplicib⁹ hominibus facilè imponunt, similitudinem & cognationē. Exaudire.n. licet illas voces, eandem hanc religionem esse, ijsdem principijs & fundamētis initi: incultu & cerimonijs nescio qd discrepare. Quos vbi semel ex loco tuto eduxerit, hunc Sacramentarius,

tarius, illum Anabaptiſta, iſtum Ebionita, aut Trinitari⁹ quiſpiam rapit; cum eoq́; in ipſos certiſſimæ perditionis ſcopulos fugit. Quem.n. iſti funeſti Plagiarij ex Auguſtanæ ſinu nō rapuerunt? quem iſta inſidioſa Syren ex portu Eccleſiaſtico nō eduxit? aut quis ex iſtis Auguſtanā fidem à principio non laudauit, quis ſequutus nō eſt? Habetis veram, vt puto, Auguſtanæ formā & imaginem: ſi hoc idem res ipſa non docet, nolite credere; ſi autem veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Attendite igitur vobis à falſis Prophetis; ſed maturè, priuſquàm hoc incendium ita augeatur, vt poſtea niſi veſtra ruina extingui non poſſit. Deus miſereatur veſtri, & hoc tantum malum, quo tot reſpub. florentiſſimæ collapſæ ſunt, à vobis, ceruicibuſque veſtris auertat, Amen.

Laus Chriſto Optimo & Maximo.

Oretur pro Auctore.

mino & eius Apostolis designatus & inchoatus, vsque ad hanc ætatem integer conseruatus. 282

Octauum insigne: Communionis sanctorum sensus & consensus. 287 VIII.

Nonũ insigne: Virtus miraculorũ. 295 IX.

Decimum insigne: Lumen & veritas Prophetiæ. 302 X.

Vndecimum insigne: Præsens vbique & perenne Dei adiutorium. 309 XI.

Duodecimum insigne: Opportuna & salutaris correctio ac depressio. 315 XII.

Tredecimum insigne: Perpetuus in melius profectus. 319 XIII.

Quatuordecimum insigne: Nouitatem omnem fugere, ac suspectam habere, venerandæ autem vetustati in omnibus adhærere. 323 XIV.

Quintumdecimum veræ Ecclesiæ insigne: Extrema non sequitur, medio tutissima incedit. 332 XV.

Sedecimum Ecclesiæ insigne: Perpetuum contra illam omnium hæreticorum & schismaticorum bellum ac impugnationes. 335 XVI.

Decimumseptimum insigne: Quòd sit canon & regula omnis veritatis; & quòd XVII.

vlti-

vltimò omnes hæretici ad eam prouocent ac redeant. 338

XVIII. *Decimumoctauum insigne: Quòd Deus ordinauit ex eius ore audire gentes Euangelium & credere.* 345

XIX. *Decimumnonum insigne: Omnium Ecclesiarum præsentis & præteriti temporis verissimum testimonium.* 349

XX. *Vigesimum & vltimum insigne: Apostasiæ, hoc autem est ab ea defectionis præsentissima, tam publicè quàm priuatim Dei vindicta.* 362

Peroratio operis. 368

M. BA-

M. BASIL. GOLINENSIS
Prof. Crac. in Ecclesiam.

Δηλότατος πέλεται πάντων ἐκκλησία ὄντων
  τὴν οὖν τίπτε τινές μήτι δύνανται ὁρᾶν
Ὀφθαλμῶν μετέχειν βλεφάρων καὶ φύλλ᾽ ἀνοιγᾶν
  Αἰσχρόν καὶ αἰεὶ ὄψιος ἔμμεν ἄνευ
Ὄμματα εἰσὶ μάτην τοῦ σώματος ἄντι νόοιο
  Νόου ἄτερ χάριτος κ᾽ εἰσὶ θεοῖο μάτην.

Idem eiusdem.

Spectatur dudum magnumquè Ecclesia mole est,
Quæso quid hanc necdum plurima turba videt?
Corporis est oculus nullus sine lumine mentis.
Et sine, sunt mentis lumina nulla, Deo.

Eiusdem, de tribus operibus Autoris ad aduersarios.

Nudi, pallia dum notat, stetistis:
Dum tractat malè transfugas, timetis:
Quid nunc dum caput amputat? iacetis.

SEXAGINTA SVNT REGINAE, ET OCTOGINTA CONCVBINAE, ET ADOLESCENTVLARVM NON EST NVMERVS. VNA EST COLVMBA MEA, PERFECTA MEA: VNA EST MATRIS SVAE, ELECTA GENITRICI SVAE. VIDERVNT EAM FILIAE, ET BEATISSIMAM PRAEDICAVERVNT REGINAE ET CONCVBINAE, ET LAVDAVERVNT EAM. Cant. 6.

STANIS-